

วารสารปัญญาปณิธาน

Pañña Panīthan Journal

P-ISSN : 2672-9679 ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2566

E-ISSN : 2697-5122 Vol.8 No.1 January – June 2023

วัตถุประสงค์

วารสารปัญญาปณิธาน เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขมาตรฐาน ISSN : 2672-9679 (Print) และ ISSN : 2697-5122 (Online) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย มีกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม-มิถุนายน / ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม-ธันวาคม (ราย 6 เดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต,ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระธรรมวัชรบัณฑิต,ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเทพปวรเมธี,รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระราชวัชรสารบัณฑิต,รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร,รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระราชรัตนาลงกรณ์,รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
พระครูภาวนาธรรมโฆสิต,ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
พระครูโพธิชยานุสิฐ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
พระครูปริยัติรัตนาลงกรณ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
ดร.ชนันวัฒน์ คำเหลือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บรรณาธิการบริหาร

พระมหาประหยัด ปญญาโว,ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
--------------------------	--

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระมหาสมเด็จ มหาสมิทธิ,ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
-------------------------------	--

กองบรรณาธิการ

ผศ.ดร.สุกัญต์ แสงโชติ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
พระเดชขจร ขนติธโร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
นายอภิวัฒน์ พุทธจร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
รศ.ดร.มนตรี วิวาทสุข	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผศ.ดร.ปาริชาติ ทุมนันท์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.สมบัติ มั่งมีสุขศิริ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผศ.ดร.กนิษฐกานต์ ปันแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผศ.ดร.อัมเรศ เนตาสีทธิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ดร.สกุล อ้นมา
ดร.จุฬารัตน์ วิชาวนาติ
ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข
ดร.สมพงษ์ เกษานุช
ดร.ฐิติวรรณ สิ้นธุ์นอก
ดร.ขวัญฤดี เคนราช
ดร.เกษภา ผาทอง
ว่าที่ร้อยตรีเอกสิทธิ์ สนามทอง

มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นางอิงอร บุตรศรีผา
นายปัญญา ไชยสุข

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระวันชัย ภูริทตฺโต,ดร.
ดร.กัมพล นะวัน
นายอนันต์ คติยะจันทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ฝ่ายกฎหมาย

ดร.เพิ่ม หลวงแก้ว

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

ออกแบบปก

นายเทวราช เจริญเวทย์

จัดรูปเล่ม

นายกิตติศักดิ์ พรหมกุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พิสูจน์อักษร

นายสุวิทย์ ขาวนอก

นักวิชาการอิสระ

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์

ถนนประจักษ์ศิลปาคม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43000

โทรศัพท์ : 042-460082

เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

อาคารหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ ชั้น 3

219 หมู่ที่ 3 ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100

โทรศัพท์ : 042- 495333, 08-7853-1097 โทรสาร : 042-495222

บทบรรณาธิการ

วารสารปัญญาปณิธาน ได้ดำเนินการเผยแพร่บทความวิชาการและบทความวิจัยในมิติทางพระพุทธศาสนาและสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีนี้ยังเข้าสู่ปีที่ 8 โดยวารสารฉบับนี้เป็นปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2566) มีบทความวิจัยจากนักวิจัยและนักศึกษาจากหลากหลายสถาบันการศึกษา รวมทั้งหมด 20 บทความ โดยแบ่งเนื้อหาสาระออกเป็น 5 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 บทความวิจัยเกี่ยวกับการบูรณาการพระพุทธศาสนากับการศึกษา จำนวน 2 บทความ กลุ่มที่ 2 บทความวิจัยเกี่ยวกับด้านการศึกษาและการบริหารสถานศึกษา จำนวน 6 บทความ กลุ่มที่ 3 บทความวิจัยเกี่ยวกับด้านกฎหมาย จำนวน 7 บทความ กลุ่มที่ 4 บทความวิจัยเกี่ยวกับด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 1 บทความ และกลุ่มที่ 5 บทความวิจัยเกี่ยวกับด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 4 บทความ บทความทั้งหมด ได้รับการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ และผู้พิมพ์ได้แก้ไขบทความตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ ทำให้บทความมีคุณภาพและมีคุณค่าทางวิชาการยิ่งขึ้น

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้พิมพ์ ที่ได้ส่งบทความเข้ามาตีพิมพ์ในวารสารปัญญาปณิธานฉบับนี้ และขอขอบคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้สละเวลาในการอ่านบทความและชี้แนะผู้พิมพ์ เพื่อนำไปแก้ไข ปรับปรุง ทำให้บทความมีความสมบูรณ์ และมีคุณภาพยิ่งขึ้น ขอขอบคุณกองบรรณาธิการและคณะทำงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ที่ได้ทำงานด้วยความวิริยะอุตสาหะ พุ้มเท เสียสละ ดำเนินงานวารสารฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

(พระมหาประหยัด ปญญาวิโร,ดร.)

บรรณาธิการบริหาร

วารสารปัญญาปณิธาน

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
กองบรรณาธิการ	(ก)-(ง)
บทบรรณาธิการ	(จ)-(ฉ)
สารบัญ	(ฉ)-(ญ)
บทความวิจัย : Research Articles	
รูปแบบการบริหาร TVET ตามแนวพุทธในยุค DISRUPTIVE TECHNOLOGY TVET MANAGEMENT MODEL ACCORDING TO BUDDHIST PRINCIPLE IN THE DISRUPTIVE TECHNOLOGY ERA พงศ์พิชญ์ ต่วนภูษา, สมศักดิ์ บุญปุ, พีรวัฒน์ ชัยสุข	1-14
รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 THE MODEL OF ACADEMIC MANAGEMENT ACCORDING TO THE IDDHIBADA 4 PRINCIPLES IN SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA 10 พัฒนพรชัย เมฆวิสัย, บุญเชิด ชำนิศาสตร์, สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	15-28
การประเมินโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปกัมภ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 THE PROJECT ASSESSMENT OF STUDENT DEVELOPMENT FOR CITIZENSHIP THROUGH THE SCOUTING PROCESS WITH KLONGSONG SCHOOL (SAWETSOMBOON-UPPHATHAM) PATHUM THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1 ไพพกา ผิวดำ	29-42

สารบัญ (ต่อ)

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย	43-56
THE CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE LEARNING ORGANIZATION OF SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF NONGKHAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA	
เบญจมาศ สัตตะโส, พนายุทธ เชยบาล	
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร	57-70
RELATIONSHIP BETWEEN INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS WITH STEM EDUCATION PRINCIPLE MANAGEMENT UNDER THE OFFICE OF SAKON NAKHON PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION	
กฤษฎา คำมา, ชัชจรียา ไบลี	
แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ	71-84
MULTICULTURAL LEADERSHIP DEVELOPMENT GUIDELINES FOR SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF PRIMARY EDUCATION DISTRICT CHAIYAPHUM	
กัญญาลักษณ์ ชีพอุบัติ, ชัชจรียา ไบลี	
การบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20	85-98
PROJECT BASED LEARNING MANAGEMENT IN THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 20	
เกรียงไกร นรินทร์, ชัชจรียา ไบลี	

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2	99-110
--	--------

GUIDELINES FOR DEVELOPING 21st CENTURY SCHOOL ADMINISTRATORS'
SKILLS UNDER THE NONG KHAI PRIMARY EDUCATIONNAL SERVICE AREA
OFFICE 2

จิตุพร ฤทธิ์รุ่ง, ทนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ

มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมอาหารส่วนเกินในประเทศไทย	111-122
---	---------

LEGAL MEASURES TO EXCESS FOOD IN THAILAND

สุธิดา สัจจานุภาพ, เพ็ญ หลวงแก้ว

การประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา	123-136
-------------------------------	---------

INTELLECTUAL PROPERTY INSURANCE

ดิเรก บวรสกุลเจริญ, เพ็ญ หลวงแก้ว

การใช้อำนาจรัฐกับการสละสมณเพศ กรณีต้องคดีอาญาศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ และพัฒนาการของกฎหมาย	137-150
---	---------

THE HISTORICAL STUDY AND DEVELOPMENT OF LOWS OF THE EXERCISE
OF STATE POWER RELATING TO THE RENUNCIATION OF MONKHOOD DUE
TO A CRIMINAL OFFENSE

สำราญ ย่อยไรสงค์, เพ็ญ หลวงแก้ว

มาตรการทางกฎหมายในการออกใบอนุญาตและต่อใบอนุญาตดูดทรายในแม่น้ำโขง	151-164
--	---------

LEGAL MEASURES TO LICENSE AND RENEWAL SAND SUCTION LICENSE
OF THE MEKONG RIVER

ณัฐชนน ไชยวิเชียร, อัจฉราพร สีหวัฒน์, ปรมารณ วีระพันธ์

การศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเครื่องหมาย	165-178
--	---------

การค้าที่มีชื่อเสียงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับต่างประเทศ

A CASE STUDY COMPARE THE LEGAL MEASURES ON WELL-KNOWN MARKS
PROTECTION IN LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC WITH FOREIGN COUNTRIES

ไพจิตร สีสะหวาด, เพ็ญ หลวงแก้ว

สารบัญ (ต่อ)

มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลธุรกิจบริการที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันผ่าน ทางแพลตฟอร์มดิจิทัล	179-192
LEGAL MEASURES FOR OVERSIGHT THE SHARING ECONOMY BUSINESS IN ACCOMMODATION VIA THE DIGITAL PLATFORM	
ศรินันท์ ถิ่นสุวรรณ, สุนทรี บุชิตชน, ปรมารณ วีระพันธ์, ภิษญา จงอุดมการณ์	
มาตรการทางกฎหมายของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการอำพรางล่อซื้อยาเสพติด	193-206
LEGAL MEASURE OF OFFICER IN FICTITIOUS OPERATION OF LURING DRUG BUYING	
วัชรินทร์ เจริญหล่อ	
ปัญหาการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย	207-218
PROBLEMS OF SENATORS ACQUISITION INCONSISTENT WITH DEMOCRATIC REGIME	
ศิริวัช นกุลกิจ	
ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดปทุมธานี	219-232
LEADERSHIP FACTORS AFFECTING THE EFFECTIVE ADMINISTRATION OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION IN PATHUMTHANI PROVINCE	
สมนึก สอนเนย, ชนกฤต โพธิ์เงิน, ภาณุ ชันธหัตถ์	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำแบบบริการของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี	233-246
FACTOR AFFECTING SERVICE LEADERSHIP OF LOCAL POLITICIAN IN PATHUMTHANI PROVINCE	
อริวัฒน์ สอนเนย, ชนกฤต โพธิ์เงิน, ภาณุ ชันธหัตถ์	

สารบัญ (ต่อ)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา	247-260
THE FACTORS AFFECTING POLITICAL PARTICIPATION OF ETHNIC GROUP IN PHAYAO PROVINCE	
พระมหาภิตติพงษ์ กิตติญาโณ (เผ่าต๊ะใจ), ธนกฤต โพธิ์เงิน, ภมร ชันธหัตถ์	
ปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสารตลาดออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานครของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19	261-274
FACTORS OF ONLINE MARKETING COMMUNICATION CHANNELS WHICH INFLUENCE DECISION MAKING WHEN SELECTING 5 - STAR HOTEL ACCOMODATION SERVICES IN BANGKOK FOR THAI TOURISTS DURING THE COVID-19 PANDEMIC	
เอกฤกษ์ สมคะเน, ปาลิดา ศรีศรีกรำพล	
ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารปัญญาปณิธาน	275-275
คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ	276-289

รูปแบบการบริหาร TVET
ตามแนวพุทธในยุค DISRUPTIVE TECHNOLOGY*
TVET MANAGEMENT MODEL ACCORDING TO BUDDHIST PRINCIPLE
IN THE DISRUPTIVE TECHNOLOGY ERA

พงศ์พิชญ์ ต่วนภูษา

Pongpith Tuenpusa

สมศักดิ์ บุญปู

Somsak Boonpoo

พีรวัฒน์ ชัยสุข

Peravat Chaisuk

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: pongpith@rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารงานสถาบันอาชีวศึกษาและการฝึกอบรม ตามแนวพุทธในยุค Disruptive Technology โดยศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา และเสนอรูปแบบการบริหาร TVET ซึ่งมุ่งเน้นการนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษาในส่วนของผู้บริหาร ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา เสนอรูปแบบและแนวทางการพัฒนา ประยุกต์ใช้หลักการตามพุทธศาสนา การครองตน ครองคน และครองงานของผู้บริหารสถานศึกษา การวิจัยนี้ใช้การวิจัยแบบผสม ข้อมูลเชิงปริมาณได้จากกลุ่มตัวอย่าง คือผู้สอนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 430 ตัวอย่าง ข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในสถาบันการสอนด้านวิชาชีพและอาชีวศึกษาจำนวน 13 ท่าน การสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีประสบการณ์ในด้านการประยุกต์หลักธรรมทางพุทธศาสนาไปปรับใช้ในการจัดการศึกษา จำนวน 9 ท่าน การพัฒนารูปแบบมี 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างรูปแบบ โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการ

* Received: 19 May 2023; Revised: 25 June 2023; Accepted: 26 June 2023

สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 2) การตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ด้วยการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญโดยการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า สามารถสร้างรูปแบบเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการบริหารงานสถาบันอาชีวศึกษาและการฝึกอบรม (TVET) เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี โดยการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ผู้สอน ในสถาบันการศึกษาโดยเฉพาะการใช้หลักครองตน ครองคน ครองงาน และเสนอแนวทางในการบริหารจัดการ 4(MCU) เป็นแนวทางให้ผู้บริหารไปปรับใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งสามารถใช้เป็นหลักการและการสร้างภาวะผู้นำในการพัฒนาสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารจะเป็นผู้กำหนดทิศทางและนโยบาย

คำสำคัญ: การบริหารอาชีวศึกษา, การบริหารแนวพุทธ, เทคโนโลยีสร้างความพลิกผัน

Abstract

This research endeavors to examine the management model of the Institute of Vocational Education and Training (TVET) through the lens of Buddhist principles, considering the challenges posed by Disruptive Technology. By investigating existing management models and proposing a TVET management model, with a specific emphasis on executive roles in driving vocational education institutions, this study aims to address current issues and present development patterns and approaches rooted in Buddhist principles for effective school administration. The research employs a mixed-methods approach, gathering quantitative data from a sample of 430 instructors affiliated with the Office of the Vocational Education Commission, as well as qualitative data derived from interviews with 13 experienced executives from professional and vocational teaching institutions. These executives are experts who possess substantial experience in applying Buddhist principles to educational management, contributing to a comprehensive understanding of the subject matter across nine studies.

The findings of this research reveal the potential for developing a comprehensive model that can serve as a guiding framework for managing vocational education and training institutions (TVET) through the application of Buddhist principles. Specifically, this model highlights the significance of cultivating learners and teachers within educational

institutions by leveraging these principles. Furthermore, it emphasizes their applicability in leadership and policymaking, as the management of these institutions significantly influences their trajectory and direction. This research also offers recommendations on how to enhance executive leadership in the context of the Disruptive Technology era..

Keywords: Vocational Education, Buddhist administration, Disruptive Technology

บทนำ

มีการประเมินว่าในอีก 15 ปีข้างหน้า 14% ของแรงงานมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกทดแทนด้วยระบบอัตโนมัติและอีก 30% เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทักษะที่ใช้ในการทำงาน หลายประเทศทั่วโลกต่างประสบปัญหาของการไม่สามารถสร้างเยาวชนและคนวัยทำงาน ให้มีทักษะการทำงานและทักษะชีวิตที่สูงพอที่จะเผชิญการทำงานยุค Disruptive Technology นวัตกรรมทางเทคโนโลยีถูกมองว่าเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน และเป็นตัวขับเคลื่อนการเติบโตของผลิตภาพ เชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงในการทำงานและการจ้างงาน Disruptive technology เป็นคำที่อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีที่ทันสมัยของหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ (Hynes, N, Elwell, AD & Zolkiewski, J, 2016) คาดว่าผลของ Disruptive technology จะทำให้เกิดผลกระทบอย่างรวดเร็วและรุนแรงต่ออาชีพ และทักษะการทำงาน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่สี่

ในบทความเรื่อง “Disruptive technology: catch the wave” ของ Joseph Bower และ Clayton Christensen กล่าวว่า เทคโนโลยีใหม่บางอย่างสามารถทำลายหรือเปลี่ยนแปลงลำดับของการครองตลาดที่มีอยู่หรือแม้แต่สร้างตลาดใหม่ (Bower, J & Christensen, C, 1995) และในปี 1997 Clayton M. Christensen กล่าวว่า รูปแบบของการพัฒนาเทคโนโลยี คือ Sustaining Technology เป็นการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทีละเล็กทีละน้อย และรูปแบบของ Disruptive Technology ซึ่งเป็นพายุลูกใหม่ในตอนแรก อาจยังไม่สมบูรณ์ แต่สามารถปรับปรุงอย่างรวดเร็วและประสิทธิภาพเกินกว่าเทคโนโลยีกระแสหลัก นักพยากรณ์เทคโนโลยีได้ระบุกลุ่มของ disruptive technology ปัญญาประดิษฐ์, การพิมพ์ 3 มิติ, วัสดุขั้นสูงและนาโนเทคโนโลยี ที่สร้างและขยายซึ่งกันและกัน จะมีผลต่อปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม เศรษฐกิจการเมือง ภูมิศาสตร์ และประชากรในวงกว้าง (Manyika, J, Chui, M, Bughin, J, Dobbs, R, Bisson, P & Marrs, A, 2013) จากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้การ

บริหารจัดการอาชีวศึกษาต้องมีการปรับตัว โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาที่จะมีบทบาทในการกำหนดทิศทางของการขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานศึกษา

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารสถาบันอาชีวศึกษาและการฝึกอบรม (TVET: Technical Vocational and Training) โดยการประยุกต์หลักการตามแนวพุทธในยุค Disruptive Technology เพื่อเป็นแนวทางการบริหารและการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้และภูมิปัญญา ที่เราสะสมมาแต่เดิมเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ รวมถึงการบริหารจัดการให้ทุกคนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัดในทุกที่ ทุกเวลา อย่างทั่วถึง เท่าเทียม ในทุกช่วงวัย เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการรองรับการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาและการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนรู้
2. เสนอรูปแบบการบริหารTVETเพื่อให้การบริหารTVET ประสบความสำเร็จในยุคDisruptive Technology

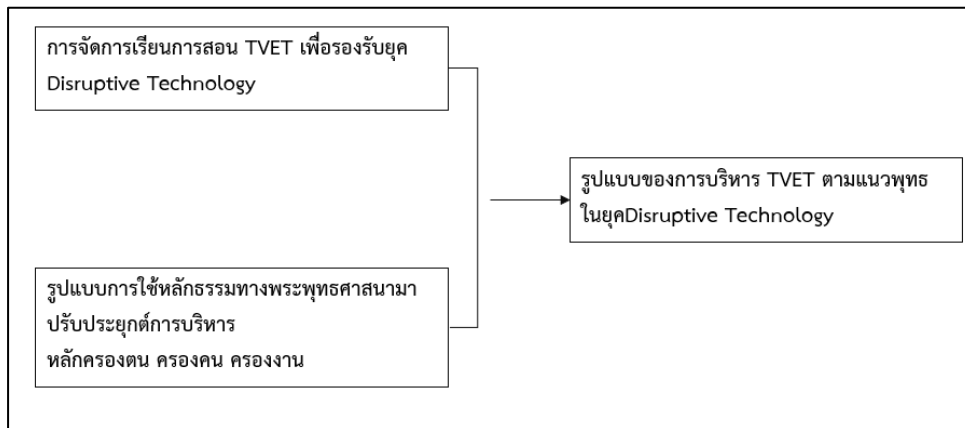
วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิจัยแบบผสม (Mixed methods research) โดยทำการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ลักษณะที่สำคัญของการทำวิจัยเชิงปริมาณคือ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ส่วนลักษณะที่สำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ความรู้สึก ความคิดเห็น ความเชื่อ ค่านิยม และเจตคติของบุคคลเกี่ยวกับการบริหาร TVET แนวพุทธในยุค Disruptive Technology วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความหมายของข้อมูล (Interpretation analysis) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการค้นหาแนวคิด ที่สามารถใช้ในการพรรณนาและอธิบาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและมีน้ำหนักมากขึ้น

2. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนอาชีวศึกษาที่ทำหน้าที่สอน ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนบุคลากรอาชีวศึกษาที่ทำหน้าที่สอน ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ครู	ครูพิเศษสอน	ครูผู้ช่วย	พนักงานราชการ (ครู)	รวม
14,873	10,236	1,386	4,024	30,519

ที่มา: กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานอาชีวศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากบุคลากรอาชีวศึกษาที่ทำหน้าที่สอน ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 30,519 คน โดยคำนวณตามสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + (Ne^2)}$$

n = จำนวนตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e = ความคลาดเคลื่อน (ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดให้ = 0.05)

แทนค่าสูตร

$$n = \frac{30,519}{1 + 30,519(0.05^2)}$$

$$n = 394.82$$

จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างได้ 395 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้น เป็น 430 ตัวอย่าง โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview) คือนักวิชาการ ผู้บริหาร สถาบันการศึกษา TVET จำนวน 13 ท่าน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา TVET และบริหารการศึกษาเชิงพุทธ จำนวน 9 ท่าน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหาร TVET แนวพุทธ ในยุค Disruptive Technology” ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์กับ กลุ่มตัวอย่างวิจัยเชิงปริมาณ และกลุ่มตัวอย่างวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์และนำเสนอเป็นตอน ๆ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 430 ราย แบ่งเป็นเพศ ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นชายและหญิง จำนวนใกล้เคียงกัน เป็นหญิง จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 51.9 เป็นชาย จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 48.1

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีอายุอยู่ในช่วง 41 – 50 ปี จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 รองลงไป มีอายุอยู่ในช่วง 31 – 40 ปี จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 29.5 ประสบการณ์การทำงาน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีประสบการณ์การทำงานอยู่ระหว่าง 11 – 20 ปี จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 28.8 รองลงไป มีอายุอยู่ในช่วง 21 ปี ขึ้นไป จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 26.3 มีอายุอยู่ในช่วง 1 – 5 ปี จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 25.8 ตามลำดับ

สังกัดสาขาวิชา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมาก สังกัดสาขาวิชาชีพอื่น (ช่าง สารสนเทศ ธุรกิจ ฯลฯ) จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 45.3 รองลงไป สังกัดสาขาวิชาเกษตรสมัยใหม่ เกษตรกรรม จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 25.8 สังกัดสาขาสาขาวิชาสามัญ วิชาพื้นฐาน จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 ตามลำดับ

การสรุปผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาและการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนรู้ ตามตารางที่ 2 โดยสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักการครองตน การครองคน และการครองงาน ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักการครองตน ตามความคาดหวัง/การรับรู้ ของผู้สอน (N = 430)

การครองตน		Mean	SD	แปล ความ	t	Sig.
1. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักในการบริหารจัดการสถานศึกษา	คาดหวัง	4.18	0.79	มาก	9.270	0.000
	รับรู้	3.85	0.79	มาก		
2. กำหนดเป้าหมายในการบริหารงานของสถานศึกษาอย่างชัดเจน	คาดหวัง	4.17	0.81	มาก	6.855	0.000
	รับรู้	3.88	0.79	มาก		
3. ดำเนินงานตามเป้าหมายของสถานศึกษาและสอดคล้องกับความสามารถเฉพาะตัวของตนเอง	คาดหวัง	4.17	0.74	มาก	7.249	0.000
	รับรู้	3.88	0.77	มาก		
4. บริหารงานให้เหมาะสมกับงบประมาณและทรัพยากรที่มีอยู่	คาดหวัง	4.21	0.76	มาก	9.241	0.000
	รับรู้	3.81	0.84	มาก		
5. มีการจัดสรรช่วงเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม	คาดหวัง	4.19	0.76	มาก	7.371	0.000
	รับรู้	3.87	0.81	มาก		
ภาพรวม การครองตน	คาดหวัง	4.18	0.65	มาก	9.990	0.000
	รับรู้	3.86	0.68			

จากตารางที่ 2 ผู้สอนมีการรับรู้ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักการครองตน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (3.86) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยการรับรู้มากที่สุด ได้แก่ “กำหนดเป้าหมายในการบริหารงานของสถานศึกษาอย่างชัดเจน” (3.88) และ “ดำเนินงานตามเป้าหมายของสถานศึกษา และสอดคล้องกับความสามารถเฉพาะตัวของตนเอง” (3.88)

ผู้สอนมีความคาดหวัง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักการครองตน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (4.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความ

คาดหวังอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังมากที่สุด ได้แก่ “บริหารงานให้เหมาะสมกับงบประมาณและทรัพยากรที่มีอยู่” (4.21)

ผลการเปรียบเทียบ การรับรู้/ความคาดหวัง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักการครองตน พบว่า โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t = 9.990$, Sig. = 0.000) เมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบการรับรู้/ความคาดหวังเป็นรายข้อ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกข้อ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักการครองคน ตามความคาดหวัง/การรับรู้ ของผู้สอน (N = 430)

การครองคน		Mean	SD	แปลความ	t	Sig.
1. ได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาให้กับบุคลากรด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับภายหลังนิเทศการสอน	คาดหวัง	4.17	0.74	มาก	9.234	0.000
	รับรู้	3.81	0.80	มาก		
2. ชี้แนะและติชมเพื่อนร่วมงานในเชิงสร้างสรรค์ด้วยน้ำเสียงที่เป็นมิตร	คาดหวัง	4.25	0.76	มาก	9.134	0.000
	รับรู้	3.90	0.82	มาก		
3. ให้ความสนใจกับบุคลากรด้วยการมอบหมายงานให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อผู้เรียนและสถานศึกษา	คาดหวัง	4.25	0.78	มาก	8.172	0.000
	รับรู้	3.92	0.78	มาก		
4. ตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะผู้บริหารโดยมุ่งทำงานเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ครูและชุมชน	คาดหวัง	4.27	0.78	มาก	8.133	0.000
	รับรู้	3.95	0.79	มาก		
5. เปิดโอกาสให้บุคลากรครูและคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ	คาดหวัง	4.27	0.82	มาก	8.094	0.000
	รับรู้	3.94	0.87	มาก		
ภาพรวม การครองคน	คาดหวัง	4.24	0.68	มาก	10.553	0.000
	รับรู้	3.91	0.70	มาก		

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้สอนมีการรับรู้ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักการครองคน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3.91) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการรับรู้อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยการรับรู้มากที่สุดได้แก่ “ตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะผู้บริหารโดยมุ่งทำงาน เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ครูและชุมชน” (3.95)

ผู้สอนมีความคาดหวัง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักการครองคน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (4.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังมากที่สุด ได้แก่ “ตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะผู้บริหารโดยมุ่งทำงานเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ครูและชุมชน” (4.27) “เปิดโอกาสให้บุคลากรครูและคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ” (4.27)

ผลการเปรียบเทียบ การรับรู้/ความคาดหวัง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักการครองคน พบว่า โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t = 10.553$, Sig. = 0.000) เมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบ การรับรู้/ความคาดหวัง เป็นรายข้อ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกข้อ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักการครองงาน ตามความคาดหวัง/การรับรู้ ของผู้สอน (N = 430)

การครองงาน		Mean	SD	แปลความ	t	Sig.
1. รักและมีความสุขทำงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา	คาดหวัง	4.33	0.77	มาก	8.574	0.000
	รับรู้	4.02	0.80	มาก		
2. ขยันคิดและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้กับสถานศึกษา	คาดหวัง	4.34	0.74	มาก	9.050	0.000
	รับรู้	4.01	0.78	มาก		
3. คิดและวางแผนการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ	คาดหวัง	4.32	0.72	มาก	8.793	0.000
	รับรู้	4.00	0.76	มาก		
4. ให้ความสำคัญกับการตัดสินใจภายใต้มติของที่ประชุมที่ผ่านการเห็นชอบจากบุคลากรส่วนใหญ่	คาดหวัง	4.25	0.82	มาก	6.568	0.000
	รับรู้	3.99	0.82	มาก		
	คาดหวัง	4.24	0.83	มาก	8.407	0.000

การครองงาน		Mean	SD	แปลความ	t	Sig.
5. ข้อผิดพลาดที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ จะถูกนำมาตรวจสอบและพิจารณาร่วมกันเพื่อหา แนวทางการแก้ไข ปรับปรุงให้ดีขึ้นเสมอ	รับรู้	3.90	0.86	มาก		
ภาพรวม การครองงาน	คาดหวัง	4.30	0.68	มาก	10.187	0.000
	รับรู้	3.98	0.70	มาก		

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้สอนมีการรับรู้ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักการครองคน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (3.98) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการรับรู้อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยการรับรู้มากที่สุด ได้แก่ “1 รักและมีความสุขทำงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา” (4.02)

ผู้สอนมีความคาดหวัง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักการครองงาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (4.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังมากที่สุด ได้แก่ “ขยันคิดและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้กับสถานศึกษา” (4.34)

ผลการเปรียบเทียบ การรับรู้/ความคาดหวัง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักการครองงาน พบว่า โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($t = 10.187$, Sig. = 0.000) เมื่อพิจารณา ผลการเปรียบเทียบ การรับรู้/ความคาดหวัง เป็นรายข้อ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกข้อ

2. การสรุปผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 รูปแบบการบริการ TVET เพื่อให้การบริหาร TVET ประสบความสำเร็จในยุค Disruptive Technology

จากผลการวิเคราะห์เอกสาร การวิเคราะห์เชิงปริมาณ และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ และการสนทนากลุ่ม สรุปได้ว่า ในยุค Disruptive Technology ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานและชีวิต ผู้บริหารสถาบัน TVET ต้องปรับตัวและต้องใช้ประโยชน์สูงสุดจากการบูรณาการผสมผสานเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับโลกแห่งการทำงานในปัจจุบันและอนาคต แต่อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการ TVET ให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแส Disruption นั้น ผู้บริหารสามารถนำหลักการของพุทธศาสนา มา คือครอง

ตน ครองคน ครองงาน เป็นพื้นฐานการบริหารองค์กรแบบองค์รวมได้ ตามแนวทางพัฒนาคุณธรรมที่ดี โดยการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรม 7 ธรรมของสัตว์บุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551) มีข้อธรรม 7 ข้อ คือ ธัมมัญญตา คือ ความรู้จักธรรม รู้หลัก อัตถัญญตา คือ ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมายหรือรู้จักผล กาลัญญตา คือ รู้จักกาลเวลา อันเหมาะสม ปริสสัญญตา คือ รู้จักชุมชนและรู้จักที่ประชุม รู้กิริยาที่จะประพัตต่อชุมชนนั้น และบุคคลัญญตา คือ ความรู้จักบุคคล

ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อนำไปใช้ในการบริหารและได้ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เข้ามาเป็นองค์ประกอบด้วยร่วมกับแนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยสามารถแสดงเป็นรูปแบบแผนภาพได้ดังภาพที่ 2 ซึ่งสามารถสรุปเป็นรูปแบบการบริหารให้เป็นแผนภาพอย่างง่าย โดยใช้แนวทางที่ผู้วิจัยได้สรุปเป็น 4 (MCU) Model ดังนี้

- **4M** การครองคน ประกอบไปด้วย การรู้จักคน (Man) การรู้จักกลไกการทำงาน (Mechanism) การรู้จักประมาณการใช้ทรัพยากร (Material) การรู้จักใช้เหตุ-ผล มีคุณธรรม (Morality)
- **4C** การครองตน ประกอบด้วย ทักษะที่จำเป็น ของการเป็นผู้บริหารและการสร้างคน ในศตวรรษที่ 21 มี 4 ด้าน คือ การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) การร่วมมือกับผู้อื่น (Collaboration) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และความสามารถในการสื่อสาร (Communication)
- **4U** การครองงาน ประกอบไปด้วย การสร้างประโยชน์สูงสุด (Utilize) การสร้างความร่วมมือภายในภายนอก องค์กร (Union) การบรรลุเป้าหมายสูงสุด (Ultimate) การใช้เทคโนโลยีในทุกด้านที่เป็นประโยชน์มาขับเคลื่อนองค์กร (Ubiquitous)

	Staff บุคคลัญญตา : รู้คน	System ปริสสัญญตา : รู้ชุมชน	Style มัตตัญญตา : รู้ประมาณ	Share Value ธัมมัญญตา : รู้จักเหตุ	
ครองคน วางกลยุทธ์ 4M	Man	Mechanism	Material	Morality	Strategy อัตถัญญตา : รู้จักผล
ครองตน กระบวนการ 4C	Critical Thinking	Collaboration	Creativity	Communication	Skill อัตถัญญตา : รู้จักตน
ครองงาน บริหารจัดการ 4U	Utilize	Union	Ultimate	Ubiquitous	Structure กาลัญญตา : รู้จักกาล
	People	Partnership	Program	Practical	

ภาพที่ 2 รูปแบบการบริหาร TVET ที่ได้พัฒนาขึ้น จากการศึกษาวิจัย 4(MCU) Model

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักการครองตน การครองคน และการครองงาน ดังนี้

1) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ตามหลักการครองตน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการรับรู้มากที่สุด จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ “กำหนดเป้าหมายในการบริหารงานของสถานศึกษาอย่างชัดเจน” และ “ดำเนินงานตามเป้าหมายของสถานศึกษาและสอดคล้องกับความสามารถเฉพาะตัวของตนเอง” ความคาดหวังโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังมากที่สุด ได้แก่ “บริหารงานให้เหมาะสมกับงบประมาณและทรัพยากรที่มีอยู่”

2) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ตามหลักการครองคน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการรับรู้มากที่สุด ได้แก่ “ตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะผู้บริหาร โดยมุ่งทำงานเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ครูและชุมชน” จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ “ตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะผู้บริหารโดยมุ่งทำงานเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ครูและชุมชน” และ “เปิดโอกาสให้บุคลากรครูและคณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ

3) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ตามหลักการครองงานการรับรู้โดยภาพรวม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการรับรู้มากที่สุด ได้แก่ “รักและมีความสุขทำงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา” ความคาดหวังโดยภาพรวม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังมากที่สุด ได้แก่ “ขยันคิดและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้กับสถานศึกษา”

จากผลการศึกษาพบว่า การใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษา พบว่า มีความคาดหวังของครูผู้สอนที่คาดหวังต่อภาวะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งหากสามารถใช้หลักพุทธธรรม ครองตน ครองคน ครองงาน มาปรับใช้ในการบริหารจัดการ จะส่งผลกระทบต่อการสร้างภาวะผู้นำของผู้บริหาร และการกำหนดทิศทางการบริหารจัดการสถานศึกษา จากการศึกษาเอกสารและการสนทนากลุ่ม พบว่า สามารถใช้หลักการตามแนวพุทธ คือ การใช้หลักสัปปริสธรรม 7 มาปรับใช้กับการบริหารองค์กรแบบองค์รวมได้ จากการสรุปผลของสัมภาษณ์ในเชิงลึก พบว่า การบริหารจัดการ TVET ต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้รองรับต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภายนอกจากการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี ส่งผลต่อการปรับตัวของสถานศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษา TVET ทั้งในด้านของผู้บริหาร หลักสูตร รูปแบบการเรียนการสอน สมรรถนะของผู้เรียน ผู้สอน เนื่องจาก TVET เป็นแหล่งสำคัญในการผลิตบุคลากรเพื่อรองรับต่อภาคอุตสาหกรรม

การเสนอแนวทาง 4(MCU) เพื่อเป็นแนวทาง (Guideline) ในการบริหารจัดการสถานศึกษาจะเป็นรูปแบบหนึ่ง ที่สามารถใช้ในการสื่อสารนโยบายและทิศทางของการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เป็นการผสมผสานระหว่างการใช้หลักพุทธธรรมสำหรับผู้นำ การกำหนดทรัพยากร การพัฒนาทักษะของผู้เรียน การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี การร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยจะเห็นได้ว่า รูปแบบของ 4(MCU) จะประกอบไปด้วยรายละเอียด 12 ประเด็น ซึ่งแบ่งกลุ่มเป็นแนวตั้งและแนวนอน สามารถจัดเรียงเพื่อใช้กำหนดระดับของการดำเนินการตามแนวนอน 4C 4M 4U และบริบทในการบริหารจัดการที่เชื่อมโยงการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ธรรมของสัตว์บุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551) และมีบริบทที่เป็นฐาน คือ ความร่วมมือในการพัฒนาสถานศึกษา 4P คือ People – Partnership – Program – Practical และการนำเสนอรูปแบบ 4(MCU) ยังอาจเป็นอัตลักษณ์หนึ่งของการสร้างแนวทางการบริหารที่เกิดจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งใช้อักษรย่อ MCU

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจุบันการจัดการศึกษาในสถาบัน TVET ในยุค Disruptive Technology ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหาร ที่ต้องปรับตัวและใช้ประโยชน์สูงสุดจากการบูรณาการผสมผสานเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับโลกแห่งการทำงานในปัจจุบันและอนาคต ผู้บริหารต้องมีการพัฒนาตนเองในรูปแบบที่เหมาะสมโดยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบ 4(MCU) ที่ได้พัฒนาขึ้นตามหลักการครองตน โดยแนวทางที่สำคัญคือการบริหารงานให้เหมาะสมกับงบประมาณและทรัพยากรที่มีอยู่ ตามหลักการครองคน แนวทางที่สำคัญคือตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตน ในฐานะผู้บริหาร โดยมุ่งทำงานเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ครู และชุมชน การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ ตามหลักการครองงาน แนวทางที่สำคัญคือ การคิดและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้กับสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. การนำผลวิจัยไปใช้การใช้แนวทาง 4(MCU) สามารถนำไปกำหนดแนวทางการนำไปใช้ในภาคปฏิบัติสำหรับการบริหารสถานศึกษาและองค์กรต่าง ๆ และสามารถศึกษาเพิ่มเติมเพื่อกำหนดกรอบการบริหารองค์กร การพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหาร และรูปแบบดังกล่าว อาจปรับมุมมองในมิติ

ต่าง ๆ จากบนลงล่าง จากซ้ายไปขวา เพื่อให้เห็นถึงมิติมุมมองในเชิงการบริหาร ที่ต้องมีความสมดุล (Balance) สอดประสาน (Synchronize) และสอดคล้องกลมกลืน (Harmonize)

2. การวิจัยในระยะต่อไป สามารถศึกษาการนำแนวทาง 4(MCU) ผลจากการไปใช้ขับเคลื่อนในการบริหารจัดการและพิจารณาผลลัพธ์ ผลกระทบที่เกิดขึ้น ประโยชน์ในการสร้างการรับรู้ของบุคลากร ประชาชน รูปแบบการสื่อสารทิศทางและนโยบายของการบริหารสถานศึกษา ให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา และอาจมีการศึกษาหรือการพัฒนาการประยุกต์ใช้แนวทาง 4(MCU) ใช้เพื่อการประเมินสถานะของการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างรอบด้านในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- Bower J & Christensen, C. (1995). Disruptive technologies : catching the wave. *Harvard Business Review*, vol.73, no.1, pp. 43-53.
- Hynes, N, Elwell, AD & Zolkiewski, J. (2016). The role of inter-organizational networks in enabling or delaying disruptive innovation: a case study of mVolP. *Journal of Business & Industrial Marketing*, vol.31, no.6.
- Manyika, J, Chui, M, Bughin, J, Dobbs, R, Bisson, P & Marrs, A. (2013). Disruptive technologies: advances that will transform life. Business, and the global economy. *McKinsey Global Institute San Francisco, CA*, vol.12.

**รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10***
**THE MODEL OF ACADEMIC MANAGEMENT ACCORDING TO THE IDDHIBADA
4 PRINCIPLES IN SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE
SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA 10.**

พัฒนพรชัย เมฆวิลัย

Patpronchai Makvilai

บุญเชิด ชำนิศาสตร์

Boonchurd Chumnisart

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

Suddhipong Srivichai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: surachaihongtrakool@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 3) เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ประชากรทั้งหมด 341 คน สถิติที่ใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน สทนากลุ่ม จำนวน 10 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ตรวจสอบความรู้ขั้นพื้นฐานของผู้เรียนและจัดกิจกรรมปรับความพร้อมของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตรวจสอบผลการประเมินการเรียนรู้ จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการและครอบคลุมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้าน 2. พัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ได้แก่ การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ รักษะ วิริยะ สู้้นะ จิตตะ สติปัญญา วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา และพร้อมด้วย

* Received: 25 May 2023; Revised: 27 June 2023; Accepted: 28 June 2023

วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบายของโรงเรียนมัธยมศึกษา นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการบริหารงานวิชาการตามสถานการณ์การระบาดของโควิด 19 3. รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ประกอบด้วย 4 ส่วน คือส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, ตามหลักอิทธิบาท 4, โรงเรียนมัธยมศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10

Abstract

This research article aims to investigate the state of academic administration in secondary schools and propose a model of academic administration based on the Iddhibhada 4 principles. Specifically, the study focuses on secondary schools operating under the purview of the Secondary Education Service Area Office District 10. A mixed-method research design was employed, comprising quantitative analysis with a total population of 341 individuals and qualitative data collection involving interviews with 10 experts, focus group discussions, and photo documentation.

The results indicate significant challenges in the current state of academic administration in secondary schools under the Secondary Education Service Area Office District 10 across all five areas examined. Overall, the opinions expressed by participants reflected a high level of concern. The identified issues encompassed the implementation of the educational institution curriculum, assessment of learners' foundational knowledge, adjustment of learner readiness through tailored activities, provision of opportunities for self-assessment, and comprehensive educational development plans that engage learners in all aspects. Building upon the findings, an academic administration model was developed based on the Iddhibhada 4 principles for secondary schools operating under the Secondary Education Service Area Office District 10. The model integrates Chanta (zeal), Love Work, Wiriya (effort), Suakan (discipline), Chitta (mindfulness), Jai Jai (wisdom), Wimansa (reflection), and collaboration with the school's vision, mission, policies, as well as the Ministry of Education's guidelines for academic administration during the COVID-19 outbreak. The proposed model of academic administration according to the Iddhibhada 4 principles in secondary schools under the purview of the Office of the Secondary Education Service Area 10 comprises four parts: an introduction, a detailed model description, an implementation process, and conditions for achieving success.

Keywords: Academic Administration, The Iddhibhadda 4 Principles, Secondary Schools, Secondary Education Service Area Office District 10

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 49 ได้บัญญัติถึงสิทธิของบุคคลในการรับการศึกษา ไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โดยรวมถึงผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่นด้วย การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ มาตรา 80 (3) ได้บัญญัติให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในระดับและทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยจัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งได้กำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียน ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ การจัดหาหนังสือเรียน แบบฝึกหัด หนังสือ ห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน การจัดทำหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ และการแก้ปัญหาครูขาดแคลน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ และมีอำนาจหน้าที่จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่การศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยโรงเรียนมัธยมศึกษาในปัจจุบัน ยังมีผู้บริหารตลอดถึงครูในโรงเรียนยังขาดการมีน้ำใจเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่แก่บุคลากรในองค์กร มีการพูดจาหยาบค้าย ไม่ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตน ไม่เห็นประโยชน์ของส่วนรวม ทำงานเพื่อประโยชน์ของตนเองมากเกินไป เกิดความเห็นแก่ตัว และทำไม่ดีไม่เสมอต้นเสมอปลาย ทำให้โรงเรียนเกิดภาวะองค์กรบกพร่อง ประสบความล้มเหลวในด้านการบริหารของผู้บริหาร ทำให้มีผลกระทบต่อนักเรียน ผู้ปกครอง ทำให้เกิดความเสียหายต่อโรงเรียน โรงเรียนเสื่อมเสียชื่อเสียง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารงานวิชาการสำหรับผู้บริหาร ซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุต

โต) กล่าวว่า อิทธิบาท แปลว่า ธรรมเครื่องให้ถึงอิทธิ (ฤทธิ์หรือความสำเร็จ) หรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จ หรือแปลง่าย ๆ ว่า ทางแห่งความสำเร็จ มี 4 อย่าง คือ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิดจดจ่อ) และวิมังสา (ความสอบสวน ไตร่ตรอง) แปลให้จำง่ายตามลำดับว่า มีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝึกฝนใช้ปัญญาสอบสวน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543) ซึ่งจะทำให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพต่อไป

ดังนั้น จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 เพื่อเป็นการเสนอแนวทางการนำหลักพุทธบริหาร คือหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิจัย เพื่อการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาผู้สอนและผู้เรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่พึงประสงค์ ทั้งด้านวิชาการและความประพฤติที่ดี สร้างคนดี คนเก่ง และมีความสุขในโรงเรียนและสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10
3. เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research Design) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 มี 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จากแหล่งข้อมูล : หนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website, เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร, การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis 2) แจกแบบสอบถามครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จำนวน 341 คน

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สัมภาษณ์เกี่ยวกับพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 จำนวน 10 คน 2) ยกร่างพัฒนา

รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 แหล่งข้อมูล : ผลลัพธ์จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1, เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร, การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis, ผลลัพธ์ที่ได้ : ได้รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 (ฉบับร่างที่ 1) 2) พัฒนาโดยสนทนากลุ่ม แหล่งข้อมูล : ผู้ทรงคุณวุฒิ/นักวิชาการ/ผู้บริหารโรงเรียน โดยการเลือกแบบเจาะจง กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกจำนวน 10 รูป/คน, ผลลัพธ์ที่ได้ : ได้รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 (ฉบับร่างที่ 2)

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ได้แก่ ปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา, เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร, การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา, ผลลัพธ์ที่ได้ : ได้รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ฉบับสมบูรณ์

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการสนทนากลุ่ม

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรที่ใช้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 10 จำนวน 4 จังหวัด รวมจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 60 โรงเรียน มีครูสอนในโรงเรียน จำนวน 2,900 คน โดยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเปรียบเทียบสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (R.V. Krejcie & D.W. Mogan) ใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรเช่นเดียวกัน และกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 341 คน (ธานินท์ ศิลปจารุ, 2551)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา จำนวน 10 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling)
2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารงานวิชาการ หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการศึกษา จำนวน 10 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling)

สามารถสรุปกระบวนการนี้ได้ว่า ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 – วิเคราะห์สภาพของตัวแปรด้วยสถิติ – พัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 – ตรวจสอบรูปแบบด้วยการสนทนากลุ่ม – เสนอรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 10 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 10 ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ดำเนินการให้หลักสูตรสถานศึกษา มีการจัดตั้งคณะทำงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐานก่อนพัฒนาหลักสูตร และข้อที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรกลางและหลักสูตรท้องถิ่น

ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ตรวจสอบความรู้ขั้นพื้นฐานของผู้เรียน และจัดกิจกรรมปรับความพร้อมของผู้เรียน นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเตรียมการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรขั้นพื้นฐาน และจัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และข้อที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ฝึกค้นคว้า สังเกตรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์คิดอย่างหลากหลาย สร้างสรรค์และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

ด้านการวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตรวจสอบผลการประเมินการเรียนได้ มีการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา และผู้ขอเทียบโอนต้องมีเวลาเรียนอยู่ในสถานศึกษาที่เทียบโอนไม่น้อยกว่า 1 ภาคเรียน และข้อที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ การประเมินผลการเรียนประกอบด้วยการประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน

ด้านการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการและครอบคลุมในเรื่องหน่วยงานต้นสังกัด ส่งเสริม สนับสนุนและร่วมดำเนินงานตามระบบการประเมินคุณภาพการศึกษา และจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และข้อที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ จัดระบบสารสนเทศที่มาข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา

ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อ การเลือกใช้สื่อ การใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา อธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจเสียก่อนว่าเหตุใดจึงต้องใช้สื่อดังกล่าว และการใช้สื่อ ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเวลาและความคล่องแคล่ว และข้อที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ หลังจากใช้สื่อ ต้องมีการทบทวนข้อมูลความรู้และเกิดความคิดใหม่ ๆ

2. พัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม คือ สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกต้องเอื้ออำนวย เช่น หลักสูตร นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ 2) หลักการบริหารวิชาการ 10 ข้อ 3) วัตถุประสงค์ของการบริหารงานวิชาการ 4 ข้อ

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ระบบงาน คือ ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 10 ข้อ 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 13 ข้อ 3) การวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน 12 ข้อ 4) การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 14 ข้อ 5) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 9 ข้อ และหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ รักงาน (เห็นคุณค่า ความรัก ความพอใจ) วิริยะ สู้งาน (ความเพียร เห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ ขยัน) จิตตะ ใส่ใจงาน (ความคิด อุทิศตัวต่องาน ใจจดจ่อ จริงจัง) วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา (ไตร่ตรอง พิสูจน์ ทดสอบ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข) และโครงการพัฒนางานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา คือ โครงการที่ 1 โครงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โครงการที่ 2 โครงการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน โครงการที่ 3 โครงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โครงการที่ 4 โครงการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โครงการที่ 5 โครงการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี 2) กระบวนการจัดการ คือ กระบวนการบริหารงานวิชาการสำหรับผู้บริหารโรงเรียนใน 4 ขั้นตอน

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง คือ ภารกิจของโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา เกี่ยวกับงานวิชาการทั้ง 6 ด้าน 2) การตัดสินใจ คือ ขั้นตอนการบริหารงานวิชาการ 3 ขั้นตอน 3) แนวทางการประเมินตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 จำนวน 3 มาตรฐาน

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 คือ วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบายของโรงเรียนมัธยมศึกษา นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการบริหารงานวิชาการตามสถานการณ์การระบาดของโควิด 19

3. รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม คือ สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกต้องเอื้ออำนวย เช่น หลักสูตร นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 2) หลักการบริหารวิชาการ 10 ข้อ 3) วัตถุประสงค์ของการบริหารงานวิชาการ 4 ข้อ

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ระบบงาน คือ ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 10 ข้อ 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 13 ข้อ 3) ด้านการวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน 12 ข้อ 4) ด้านการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 14 ข้อ 5) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 9 ข้อ โดยบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ รักงาน (เห็นคุณค่า ความรัก ความพอใจ) วิริยะ สู้งาน (ความเพียร เห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ ขยัน) จิตตะ ใส่ใจงาน (ความคิด อุทิศตัวต่องาน ใจจดจ่อ จริงจัง) วิมังสา

ทำงานด้วยปัญญา (ไตร่ตรอง พิสูจน์ ทดสอบ ตรวจสอบ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข) และโครงการพัฒนางานวิชาการตามหลักอริยบท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา คือ โครงการที่ 1 โครงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โครงการที่ 2 โครงการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน โครงการที่ 3 โครงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โครงการที่ 4 โครงการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โครงการที่ 5 โครงการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี โดยทั้ง 5 โครงการบูรณาการร่วมกับหลักอริยบท 4 ซึ่งแต่ละโครงการมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการด้วยหลักอริยบท 4 ทั้ง 5 โครงการ 2) กระบวนการจัดการ คือ กระบวนการบริหารงานวิชาการสำหรับผู้บริหารโรงเรียนใน 4 ขั้นตอน

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง คือ ภารกิจของโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา เกี่ยวกับงานวิชาการทั้ง 6 ด้าน 2) การตัดสินใจ คือ ขั้นตอนการบริหารงานวิชาการ 3 ขั้นตอน 3) แนวทางการประเมินตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 จำนวน 3 มาตรฐาน

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 คือ วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบายของโรงเรียนมัธยมศึกษา นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการบริหารงานวิชาการตามสถานการณ์การระบาดของโควิด 19 และรูปแบบทั้ง 4 ส่วนเป็นไปตาม “AI Model”

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาตามลำดับ โดยผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ตรวจสอบความรู้ขั้นพื้นฐานของผู้เรียน และจัดกิจกรรมปรับความพร้อมของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตรวจสอบผลการประเมินการเรียนได้ จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการและครอบคลุมในเรื่อง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อ การเลือกใช้สื่อ การใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ผลการวิจัยนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของเพชริน สงค์ประเสริฐ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน

2) องค์ประกอบเกี่ยวกับขั้นตอนการทำงานเป็นทีม 3) องค์ประกอบด้านภารกิจและขอบข่ายงานวิชาการ 4) องค์ประกอบด้านกระบวนการบริหารงานวิชาการรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โดยยึดหลักการดำเนินงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้น รายละเอียดปรากฏในคู่มือการดำเนินการ ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (เพชริน สงค์ประเสริฐ, 2537) และสอดคล้องกับงานวิจัยของคัมภีร์ สุดแท้ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก” ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบหลักที่ 1 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น การวางแผนด้านวิชาการ การเรียนการสอนและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาหนังสือ สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และแหล่งเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล องค์ประกอบหลักที่ 2 กระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ คือ การระบุเป้าหมาย การจัดทำแผนกลยุทธ์ การปฏิบัติงานตามแผนกลยุทธ์การส่งเสริม ควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศ การตรวจสอบและประเมินผล และการสะท้อนผล รายงานผลการดำเนินงาน และการนำผลการประเมินไปใช้ (คัมภีร์ สุดแท้, 2553)

2. พัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม คือ สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกต้องเอื้ออำนวย เช่น หลักสูตร นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ 2) หลักการบริหารวิชาการ 10 ข้อ 3) วัตถุประสงค์ของการบริหารงานวิชาการ 4 ข้อ

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ระบบงาน คือ ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 10 ข้อ 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 13 ข้อ 3) การวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน 12 ข้อ 4) การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 14 ข้อ 5) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 9 ข้อ และหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ รักงาน (เห็นคุณค่า ความรัก ความพอใจ) วิริยะ สู้งาน (ความเพียร เห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ ขยัน) จิตตะ ใส่ใจงาน (ความคิด อุทิศตัวต่องาน ใจจดจ่อ จริงจัง) วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา (ไตร่ตรอง พิสูจน์ ทดสอบ ตรวจสอบ ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข) และโครงการพัฒนางานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา คือ โครงการที่ 1 โครงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โครงการที่ 2 โครงการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน โครงการที่ 3 โครงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โครงการที่ 4 โครงการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โครงการที่ 5 โครงการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี

2) กระบวนการจัดการ คือ กระบวนการบริหารงานวิชาการสำหรับผู้บริหารโรงเรียนใน 4 ขั้นตอน

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง คือ ภารกิจของโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา เกี่ยวกับงานวิชาการทั้ง 6 ด้าน 2) การตัดสินใจ คือ ขั้นตอนการบริหารงานวิชาการ 3 ขั้นตอน 3) แนวทางการประเมินตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2561 จำนวน 3 มาตรฐาน

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 คือ วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบายของโรงเรียนมัธยมศึกษา นโยบายของ

กระทรวงศึกษาธิการในการบริหารงานวิชาการ ตามสถานการณ์การระบาดของโควิด 19 ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของธีระพร อายุวัฒน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงาน วิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก” ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการ บริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 17 ด้าน ได้ข้อสรุปแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการ บริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กทั้ง 17 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ส่วนนำ กล่าวถึงความเป็นมา ความสำคัญและยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษาขั้น พื้นฐานขนาดเล็ก แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ประกอบด้วย แนวคิดและหลักการ ยุทธศาสตร์ และคุณลักษณะของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก แนวปฏิบัติที่เป็น เลิศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก เงื่อนไขของการนำแนวปฏิบัติที่เป็น เลิศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กไปใช้ ผลการตรวจสอบแนวปฏิบัติที่ เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กมีประโยชน์และนำไปใช้ปฏิบัติได้ จริง (ธีระพร อายุวัฒน์, 2552) และวสันต์ นาวเหนียว ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการที่เป็นเลิศ ของโรงเรียนรุ่งสุมัง” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการที่เป็นเลิศของโรงเรียนรุ่งสุมัง ประกอบด้วย 3 ส่วน คือส่วนที่ 1 ความนำ ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของแนวทางการจัดการที่เป็นเลิศของ โรงเรียนรุ่งสุมัง ประกอบด้วยแนวคิดและหลักการการจัดการที่เป็นเลิศของโรงเรียนรุ่งสุมัง วัตถุประสงค์ของแนวทางการจัดการที่เป็นเลิศของโรงเรียนรุ่งสุมัง คุณลักษณะของโรงเรียนรุ่งสุมัง และแนวทางการจัดการที่เป็นเลิศของโรงเรียนรุ่งสุมัง ตามกรอบแนวคิดการบริหารสถานศึกษาขั้น พื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลมี 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงาน บุคคล และการบริหารงานทั่วไป ส่วนที่ 3 เงื่อนไขการนำเสนอแนวทางการจัดการที่เป็นเลิศของโรงเรียน รุ่งสุมังไปใช้ (วสันต์ นาวเหนียว, 2550)

3. รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม คือ สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกต้องเอื้ออำนวย เช่น หลักสูตร นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 2) หลักการ บริหารวิชาการ 10 ข้อ 3) วัตถุประสงค์ของการบริหารงานวิชาการ 4 ข้อ ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ระบบงาน คือ ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา 10 ข้อ 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 13 ข้อ 3) ด้านการวัดผลประเมินผล และการ เทียบโอนผลการเรียน 12 ข้อ 4) ด้านการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 14 ข้อ 5) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 9 ข้อ โดยบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ รักษะ (เห็นคุณค่า ความรัก ความพอใจ) วิริยะ สู้งาน (ความเพียร เห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ ขยัน) จิตตะ ใส่ใจงาน (ความคิด อุทิศตัวต่องาน ใจจดจ่อ จริงจัง) วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา (ไตร่ตรอง พิสูจน์ ทดสอบ ตรวจสอบ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข) และโครงการพัฒนางานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียน มัธยมศึกษา คือ โครงการที่ 1 โครงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โครงการที่ 2 โครงการพัฒนา

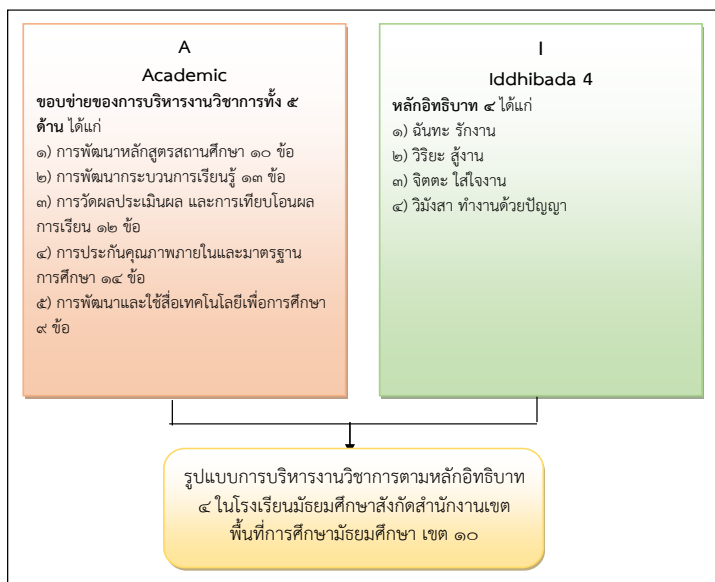

ศักยภาพผู้เรียน โครงการที่ 3 โครงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โครงการที่ 4 โครงการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โครงการที่ 5 โครงการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี โดยทั้ง 5 โครงการบูรณาการร่วมกับหลักอริยาบท 4 ซึ่งแต่ละโครงการมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการด้วยหลักอริยาบท 4 ทั้ง 5 โครงการ 2) กระบวนการจัดการ คือ กระบวนการบริหารงานวิชาการสำหรับผู้บริหารโรงเรียนใน 4 ขั้นตอน ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง คือ การกิจของโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา เกี่ยวกับงานวิชาการทั้ง 6 ด้าน 2) การตัดสินใจ คือ ขั้นตอนการบริหารงานวิชาการ 3 ขั้นตอน 3) แนวทางการประเมินตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 จำนวน 3 มาตรฐาน ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 คือ วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบายของโรงเรียนมัธยมศึกษา นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการบริหารงานวิชาการตามสถานการณ์การระบาดของโควิด 19 และรูปแบบทั้ง 4 ส่วนเป็นไปตาม “AI Model” จากผลการวิจัยครั้งนี้ ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญานต์ เติ่งตระกูล ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการศึกษายังพบว่า สมรรถนะด้านการบริหารวิชาการ ได้สมรรถนะทั้ง 14 สมรรถนะคือ 1) การมีจริยธรรม 2) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 3) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 4) การบริหารการจัดการเรียนรู้ 5) การพัฒนาตนเอง 6) การส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ 7) การมีภาวะผู้นำ 8) การสื่อสารและจูงใจ 9) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร 10) การทำงานเป็นทีม 11) การมีวิสัยทัศน์ 12) การนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา 13) การบริการที่ดี 14) การวิเคราะห์ (ธัญญานต์ เติ่งตระกูล, 2551) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพันธ์ แสนสี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอริยาบท 4 เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนกีฬาจังหวัดขอนแก่น มัธยมศึกษาตอนปลาย” ผลจากการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรนำหลักอริยาบท 4 มาประยุกต์และบริหารงานบูรณาการกับนโยบายของการบริหารโรงเรียนกีฬาจังหวัดขอนแก่น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและนำมาซึ่งประโยชน์สุขของคนในชุมชน สถานศึกษาควรส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการการประยุกต์ใช้หลักอริยาบท 4 เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรเสนอความต้องการ ปัญหาและแสดงความคิดเห็น วิจารณ์การบริหารงานของโรงเรียนกีฬาจังหวัดขอนแก่น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อได้รับข้อมูลปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เป็นปัญหาให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น (สุพันธ์ แสนสี, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่จากรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ดังภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา แสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการในด้านงานวิชาการของสถานศึกษา มีการตรวจสอบความรู้ขั้นพื้นฐานของผู้เรียนและจัดกิจกรรมปรับความพร้อมของผู้เรียน นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตรวจสอบผลการประเมินการเรียนรู้ได้ มีการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในแต่ละระดับ การศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ รักงาน วิริยะ สู้งาน จิตตะ ใส่ใจงาน วิมังสา ทำงานด้วยปัญญา และครอบคลุมในเรื่อง และผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อ การเลือกใช้สื่อ การใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้สถานศึกษาดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรกลางและหลักสูตรท้องถิ่น

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ฝึกค้นคว้า สังเกต รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์คิดอย่างหลากหลาย สร้างสรรค์และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนประกอบด้วยการประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน

1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้จัดระบบสารสนเทศที่มาข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา

1.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาการใช้สื่อหลังจากใช้สื่อต้องมีการทบทวนข้อมูลความรู้และเกิดความคิดใหม่ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษากระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2.2 ควรศึกษานวัตกรรมการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

คัมภีร์ สุดแท้. (2553). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารจัดการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ฐณิกานต์ เต่งตระกูล. (2551). การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสารคาม.

ธานินท์ ศิลปจารุ. (2551). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.

ธีระพร อายุวัฒน์. (2552). แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก. ใน *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). *พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- เพชริน สงค์ประเสริฐ. (2537). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วสันต์ นาวเหนียว. (2550). แนวทางการจัดการที่เป็นเลิศของโรงเรียนรุ่งสไผ่น. ใน *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *ข้อมูลพื้นฐานการศึกษา ปีการศึกษา 2550*. กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2555). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555 – 2559*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สุพันธ์ แสนสี. (2558). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนกีฬาจังหวัดขอนแก่น มัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน *ปรัชญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การประเมินโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี
ด้วยกระบวนการลูกเสือโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปถัมภ์)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1*

THE PROJECT ASSESSMENT OF STUDENT DEVELOPMENT FOR CITIZENSHIP
THROUGH THE SCOUTING PROCESS WITH KLONGSONG SCHOOL
(SAWETSOMBOON-UPPHATHAM) PATHUM THANI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 1

ไพพกา ผิวดำ

Paipaka Pewdum

โรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปถัมภ์)

Klongsong School (Sawetsomboon-upphatham), Thailand.

E-mail: paipaka2512@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความสอดคล้องของบริบทที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี ด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปถัมภ์) 2) ประเมินความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้าที่ใช้ในโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี ด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปถัมภ์) 3) ประเมินความเหมาะสมของกระบวนการที่ใช้ในโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี ด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปถัมภ์) 4) ประเมินผลผลิตจากการดำเนินโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี ด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปถัมภ์) โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ กลุ่มตัวอย่างในการประเมิน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 30 คน ผู้รับผิดชอบโครงการ 7 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 10 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 316 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 364 คน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* Received: 7 February 2023; Revised: 25 June 2023; Accepted: 26 June 2023

ผลการประเมินพบว่า โครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปถัมภ์) ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยผลการประเมินโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินเป็นอันดับแรก คือ ด้านผลผลิตของโครงการ รองลงมา คือ ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ ด้านกระบวนการของโครงการ และด้านบริบทของโครงการ ตามลำดับ เนื่องจากใช้กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติและเข้าถึงธรรมชาติของเด็กและเยาวชนได้ดีที่สุด จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับนำมาใช้ในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดี

คำสำคัญ: การประเมินโครงการพัฒนานักเรียน, ความเป็นพลเมืองที่ดี, กระบวนการลูกเสือ

Abstract

This research article endeavors to evaluate the effectiveness of a student development project aimed at fostering good citizenship through the Scouting process at Klong Song School (Sawetsomboon-Upphatham). The study focuses on four key aspects: 1) assessing the conformity of the project's implementation context, 2) evaluating the suitability of input factors employed in the project, 3) appraising the appropriateness of the project's processes, and 4) gauging the productivity resulting from the project's implementation. The evaluation was conducted using the Context, Input, Process, and Product (CIPP) Model. The sample group for assessment comprised an educational institution administrator, 30 teachers, 7 project personnel, 10 basic education committee members, and 316 parents of students, totaling 364 participants. A questionnaire featuring a 5-point rating scale served as the assessment tool. The collected data were analyzed using mean and standard deviation statistics.

The findings of the evaluation indicated that the project's overall assessment for student development in citizenship through the Scouting process at Klong Song School (Sawetsomboon-Upphatham), under the auspices of Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 1, attained the highest level of compliance with the evaluation criteria. The aspect with the highest average evaluation score was the project's outputs, followed by the input factors, project processes, and project context, respectively. The success of the project can be attributed to its utilization of practical learning activities

that align with the nature of children and youth, thereby making it an appropriate approach for fostering good citizenship.

Keywords: Assessing the Implementation of a Student Development Project, Good Citizenship, Scouting Process

บทนำ

สังคมโลกมีความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็ว ความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นวัตกรรมทั่วทุกมุมโลก สามารถเชื่อมโยงกันอย่างง่ายดาย เกิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก การขยายและย้ายฐานทางเศรษฐกิจการลงทุน ความพยายามในการสร้างความมั่นคงทางการเมืองการปกครองระหว่างประเทศ การเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพโดยเน้นคุณค่าของมนุษยธรรมและคุณธรรม เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรและสังคม ความรวดเร็วของการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยง อาจนำมาซึ่งผลกระทบต่อทุกประเทศ ทางบวกและทางลบ ดังนั้น ศตวรรษที่ 21 จึงถือเป็นช่วงเวลาที่ทำลายความเป็นมนุษย์ที่ต้องเตรียมพร้อมรับมือกับปัจจุบันและอนาคต ทุกประเทศต้องคำนึงและเร่งวางแผนเพื่อกำหนดทิศทางนโยบายพัฒนาพลเมืองให้พร้อมและก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาของโลกดังกล่าว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557) สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมต่อสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง คนให้ความสำคัญกับวัตถุเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น จนทำให้เกิดความเสื่อมทางศีลธรรม ทวีความรุนแรงและเกิดปัญหาทางสังคมตามมาอย่างต่อเนื่อง สิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้สังคมเกิดความสงบสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสันตินั้นคือ ทุกคนต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี รู้หน้าที่และยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม มีหลักการทางประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ดำรงตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม (กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์, 2555) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคนและสังคมไทย โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพของคน ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และอัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อบ่มบ่มสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน เนื่องจากคนเป็นทั้งเป้าหมายสุดท้ายที่จะได้รับผลประโยชน์ และผลกระทบจากการพัฒนา ขณะเดียวกัน คนก็เป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อไปสู่เป้าประสงค์ที่ต้องการ จึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพของคนในทุกมิติอย่างสมดุล ทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้และทักษะความสามารถ เพื่อให้เพียบพร้อมทั้งด้านคุณธรรมและความรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

การส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมและมีบทบาทหน้าที่ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก ทราบถึงสิทธิและกฎ ข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อการพัฒนา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557) สอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช ที่ได้กล่าวถึงทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ว่า สาระวิชามีความสำคัญแต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา (Content หรือ Subject matter) ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของศิษย์ โดยครูช่วยแนะนำและช่วยออกแบบกิจกรรม ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้า ของการเรียนรู้ของตนเองได้ โดยทักษะที่สำคัญ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับโลก (Global awareness) ความรู้เกี่ยวกับการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, economics, business and entrepreneurial literacy) และความรู้ด้านการเป็นพลเมืองดี (Civic literacy) จะเห็นได้ว่า ทุกภาคส่วนล้วนให้ความสำคัญในการศึกษาและพัฒนาความเป็นพลเมืองเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งพลเมืองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทุกสังคม เป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคง การเป็นพลเมืองดีจะนำมาซึ่งความรับผิดชอบ และหน้าที่ที่สำคัญที่ต้องปฏิบัติ เพราะความเป็นพลเมืองเป็นรากฐานที่สำคัญของประชาธิปไตย ประชาชนในสังคมใดมีความเป็นพลเมืองแล้ว สังคมนั้นจะเป็นสังคมพลเมือง (Civil society) สังคมจะเข้มแข็งเกิดการพัฒนายั่งยืนมั่นคง การศึกษาเป็นกุญแจสำคัญอันเป็นเครื่องมือและกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (วิจารณ์ พานิช, 2558) ตามคำกล่าวที่ว่า “การศึกษาเป็นเสาหลักของการพัฒนายั่งยืน สังคมในวันพรุ่งนี้ถูกกำหนดโดยทักษะและความรู้ที่ต้องการในปัจจุบัน” (Unesco, 2565) ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นรากฐานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีจุดมุ่งหมายพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การมีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต การมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัยและรักการออกกำลังกาย การมีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข มุ่งเน้นให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ คือ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และสถานศึกษามุ่งพัฒนาให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมี

ความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ประกอบด้วย รักชาติ ศาสนา กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

โรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุรณ์อุปถัมภ์) ได้ดำเนินการพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามสังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา ซึ่งนอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน นับเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา โรงเรียนได้นำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ คือ 1. รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2. ซื่อสัตย์ 3. มีวินัย 4. ใฝ่เรียนรู้ 5. อยู่อย่างพอเพียง 6. มุ่งมั่นทำงาน 7. รักความเป็นไทย 8. จิตสาธารณะ ตัวชี้วัดในสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ 1. ปฏิบัติตามกฎหมาย 2. การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม 3. แสดงออกถึงมารยาทไทย 4. อธิบายวัฒนธรรมที่แตกต่าง 5. ติดตามข่าวสารเหตุการณ์ 6. บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7. มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย 8. เห็นความสำคัญของการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ค่านิยมหลัก 12 ประการ ได้แก่ 1. รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2. ซื่อสัตย์ เสียสละ 3. กตัญญู 4. ใฝ่หาความรู้ 5. รักษาวัฒนธรรม 6. มีศีลธรรม 7. เข้าใจประชาธิปไตย 8. มีระเบียบวินัย 9. เคารพกฎหมาย 10. ปฏิบัติตามพระราชดำรัส 11. ดำรงตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 12. มีความเข้มแข็งและละอายต่อบาป 12. คำถึงประโยชน์ส่วนรวม จุดเน้นรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง ได้แก่ 1. ความเป็นไทย 2. รักชาติ ศาสนา และเทิดทูนพระมหากษัตริย์ 3. ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย 4. ความปรองดองสมานฉันท์ และ 5. ความมีวินัยในตนเอง มาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือ โรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุรณ์อุปถัมภ์) ซึ่งในการดำเนินงานโครงการในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้วางแผนและจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของโรงเรียน

จากความสำคัญข้างต้น โรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุรณ์อุปถัมภ์) ได้ตระหนักถึงปัญหา มองเห็นความสำคัญของการพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองที่ดี ตามศักยภาพและตามความมุ่งหวังของชุมชนและสังคม สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน และต่อเนื่อง อันจะส่งผลดีถึงการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน จึงได้จัดทำโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือ โรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุรณ์อุปถัมภ์) ขึ้น โดยมุ่งหวังเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดี โดยใช้การพัฒนาด้วยกระบวนการลูกเสือ ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดี 10 ด้าน ได้แก่ 1) รักความเป็นไทย 2) รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 3) ซื่อสัตย์สุจริต 4) มีวินัย 5) ใฝ่เรียนรู้ 6) อยู่อย่างพอเพียง

7) ประสงค์สมานฉันท์ 8) ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย 9) มุ่งมั่นในการทำงาน และ 10) จิตสาธารณะ เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่งของสังคมเป็นพลเมืองที่ดีในการเสริมสร้างสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินความสอดคล้องของบริบทที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี ด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบูรณ์อุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

2. เพื่อประเมินความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้าที่ใช้ในโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี ด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบูรณ์อุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

3. เพื่อประเมินความเหมาะสมของกระบวนการที่ใช้ในโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี ด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบูรณ์อุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

4. เพื่อประเมินผลผลิตจากการดำเนินโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี ด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบูรณ์อุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การประเมินโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบูรณ์อุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผู้วิจัยใช้รูปแบบการประเมินของแดเนียล แอล สตัฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam) ที่เรียกว่ารูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP model) ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ประเมินความสอดคล้องของบริบทที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบูรณ์อุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ระยะที่ 2 ประเมินความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้าที่ใช้ในโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี ด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบูรณ์อุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ระยะที่ 3 ประเมินความเหมาะสมของกระบวนการที่ใช้ในโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี ด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบูรณ์อุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ระยะที่ 4 ประเมินผลผลิตจากการดำเนินโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี ด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบูรณ์อุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 30 คน ผู้รับผิดชอบโครงการ จำนวน 7 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 10 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 316 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 364 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้ประเมินสร้างขึ้นเอง มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ โดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง จากการสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่าระดับระหว่าง 0.80 – 1.00 และตรวจสอบความเที่ยงด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.840

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การประเมินโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบูรณ์อุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การประเมินความสอดคล้องของบริบทที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบูรณ์อุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความสอดคล้องของบริบทที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบูรณ์อุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับ

มาก ($\bar{x} = 4.40$, $SD = .76$) ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยข้อรายการที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินความสอดคล้องสูงเป็นอันดับแรก คือ โรงเรียนวางแผนการดำเนินงานโครงการโดยใช้ข้อมูลหรือผลการประเมินต่าง ๆ จากการดำเนินงานที่ผ่านมา เป็นสารสนเทศประกอบการตัดสินใจและกำหนดทางเลือก ($\bar{x} = 4.74$, $SD = .75$) รองลงมา ได้แก่ วัตถุประสงค์และแนวการดำเนินงานของโครงการสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นและจุดเน้น และทิศทางการพัฒนาของโรงเรียน ($\bar{x} = 4.70$, $SD = .70$) และโรงเรียนมีสภาพการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของนักเรียน ผู้ปกครอง ประชาชน สมาคม ชมรม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ($\bar{x} = 4.68$, $SD = .74$) ตามลำดับ

2. การประเมินความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้าที่ใช้ในโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบูรณ์อุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้าที่ใช้ในโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี ด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบูรณ์อุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.48$, $SD = .75$) ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยข้อรายการที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินความเหมาะสมสูงเป็นอันดับแรก คือ โรงเรียนมีศักยภาพในการจัดหา ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการดำเนินโครงการ ($\bar{x} = 4.73$, $SD = .71$) รองลงมา ได้แก่ คู่มือการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม ชัดเจน เป็นรูปธรรมที่ทุกฝ่ายเข้าใจในการปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน ($\bar{x} = 4.70$, $SD = .80$) และโรงเรียนมีการจัดหาวัสดุและอุปกรณ์ในการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการอย่างเพียงพอ ($\bar{x} = 4.67$, $SD = .70$) ตามลำดับ

3. การประเมินความเหมาะสมของกระบวนการที่ใช้ในโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบูรณ์อุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของกระบวนการที่ใช้ในโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบูรณ์อุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$, $SD = .77$) ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยข้อรายการที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินความเหมาะสมสูงเป็นอันดับแรก คือ มีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เหมาะสมกับทรัพยากร และข้อจำกัดหรือโอกาสที่ดีกว่าในระหว่างการดำเนินงาน ($\bar{x} = 4.75$, $SD = .75$) รองลงมา ได้แก่ โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมยกย่องชมเชยต่อผู้ที่ประสบความสำเร็จเป็นแบบอย่างจากการจัดกิจกรรม ทั้งฝ่ายครูที่เป็นผู้จัดกิจกรรมและนักเรียนที่เป็นฝ่าย

รับการพัฒนา ($\bar{x} = 4.72$, $SD = .80$) และกระบวนการดำเนินกิจกรรมของโครงการเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ ($\bar{x} = 4.71$, $SD = .80$) ตามลำดับ

4. การประเมินผลผลิตจากการดำเนินโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี ด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินผลผลิตจากการดำเนินโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.59$, $SD = .79$) ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินสูงเป็นอันดับแรก คือ ด้านดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย ($\bar{x} = 4.64$, $SD = .80$) รองลงมา ได้แก่ ด้านรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ($\bar{x} = 4.62$, $SD = .75$) และด้านมุ่งมั่นในการทำงาน ($\bar{x} = 4.62$, $SD = .75$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการประเมินโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี ด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ผู้ประเมินนำมาอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. จากผลการประเมินโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี ด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ในภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินเป็นอันดับแรกและอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านผลผลิตของโครงการ รองลงมา ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ ด้านกระบวนการของโครงการ และด้านบริบทของโครงการตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการดำเนินโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปถัมภ์) มีการดำเนินงานที่มีแผนปฏิบัติการและถูกจัดทำขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม มีความชัดเจนสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้แน่นอน รวมถึงมีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนร่วมกัน เพื่อให้บุคลากรทราบถึงสิ่งที่ต้องทำและรับผิดชอบที่จะช่วยกันทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ประกอบกับทางโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปถัมภ์) ได้ดำเนินการพัฒนานักเรียนด้วยกระบวนการลูกเสืออย่างต่อเนื่อง จึงจะเห็นได้ว่าตลอดกระบวนการดำเนินโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี ด้วยกระบวนการ

ลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปถัมภ์) โรงเรียนดำเนินงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน และดำเนินงานตามหลักการทางวิชาการและการบริหาร ส่งผลให้ผลการประเมินโครงการในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของสุจิตา คติศิริกัญชร (2557) ในการประเมินโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนแม่ทาวิทยาคม จังหวัดลำพูน ตามรูปแบบ CIPP Model ผลการประเมิน พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก

2. จากผลการประเมินด้านบริบทของโครงการ ที่พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยข้อที่มีความเหมาะสมเป็นอันดับแรกและอยู่ในระดับมากที่สุด คือ โรงเรียนวางแผนการดำเนินโครงการโดยใช้ข้อมูลหรือผลการประเมินต่าง ๆ จากการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นสารสนเทศประกอบการตัดสินใจและกำหนดทางเลือก ร่องลงมา ได้แก่ วัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานของโครงการสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นและจุดเน้น และทิศทางการพัฒนาของโรงเรียน และโรงเรียนมีสภาพการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ชมรม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในการวางแผนการดำเนินงานโครงการของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปถัมภ์) นั้น โรงเรียนได้ศึกษาเอกสารแนวทางการดำเนินงานการพัฒนาให้นักเรียนให้มีความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือ มีการมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบหลักในการดูแลจัดการโครงการอย่างชัดเจน ศึกษานโยบายในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประกอบด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ในส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชน ได้แก่ นโยบายเยาวชนแห่งชาติและแผนนโยบายเด็กและเยาวชนระยะยาว มาตรฐานการศึกษาของชาติพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีการร่วมกันวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมโครงการร่วมกัน และปรับปรุงพัฒนาการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศจากการดำเนินการปีที่ผ่านมา ในการปรับปรุงเป้าหมายและพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญโรงเรียนได้เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนรับรู้ และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโครงการของโรงเรียน โดยร่วมกันประชุมระดมความคิดจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู และผู้ปกครอง เพื่อให้การพัฒนานักเรียนให้มีความเป็นพลเมืองที่ดี ที่จะมาพัฒนาชุมชนและสังคมต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตา คติศิริกัญชร ในการประเมินโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนแม่ทาวิทยาคม จังหวัดลำพูน ตามรูปแบบ CIPP Model ผลการประเมิน พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก กล่าวคือ ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อม ประเมินเกี่ยวกับความสอดคล้องเหมาะสมของโครงการกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งเห็นว่าโครงการมีความสำคัญและมีความ

จำเป็นกับสภาพสังคมปัจจุบัน ตลอดถึงการมีส่วนร่วมของโรงเรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งมีความจำเป็นในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จะก่อประโยชน์ต่อนักเรียนในสภาพของสังคมปัจจุบัน (สุจิตา คตศิริกัญชร, 2565)

3. จากผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ ที่พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยข้อที่มีความเหมาะสมเป็นอันดับแรกและอยู่ในระดับมากที่สุด คือ โรงเรียนมีศักยภาพในการจัดหาระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการดำเนินโครงการ รongลงมา ได้แก่ คู่มือการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม ชัดเจน เป็นรูปธรรมที่ทุกฝ่ายเข้าใจ ในการปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน และโรงเรียนมีการจัดหาวัสดุและอุปกรณ์ในการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการอย่างเพียงพอตามลำดับ ที่เป็นดังนี้ อาจเนื่องมาจากโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี ด้วยกระบวนการลูกเสือโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบูรณ์อุปถัมภ์) ทั้ง 10 กิจกรรม ได้ผ่านกระบวนการวางแผนการดำเนินงานตามหลักการเป็นอย่างดี และให้ความสำคัญกับบุคลากรที่รับผิดชอบโครงการที่มีความพร้อมความสามารถ ความเหมาะสมและเพียงพอในการดำเนินการ ซึ่งได้รับการสนับสนุนด้วยดีจากผู้บริหารในด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการอย่างเพียงพอ ตลอดจนระยะเวลาในการดำเนินโครงการมีความเหมาะสม จึงทำให้กิจกรรมทั้ง 10 กิจกรรมสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องสมบูรณ์ ส่งผลให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรีน ฝุยปูโรย ในการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนโนนสีดาวิทยา อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ในรูปแบบจำลองชิปปี้ (CIPP Model) ที่พบว่า ด้านปัจจัยนำเข้า มีการกำหนดนโยบายและวางแผนกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม มีการ ตั้งคณะกรรมการก่อนการดำเนินงาน มีการวางแผนเพื่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน มีการดำเนินการมอบหมายงานมีความเหมาะสมกับบุคลากร (กรีน ฝุยปูโรย, 2557)

4. จากผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยข้อรายการที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินความเหมาะสมเป็นอันดับแรก คือ มีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เหมาะสมกับทรัพยากร และข้อจำกัดหรือโอกาสที่ดีกว่าในระหว่าง การดำเนินงาน รongลงมา ได้แก่ โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมยกย่องชมเชยต่อผู้ที่ประสบความสำเร็จ เป็นแบบอย่างจากการจัดกิจกรรมทั้งฝ่ายครูที่เป็นผู้จัดกิจกรรม และนักเรียนที่เป็นฝ่ายรับการพัฒนา และกระบวนการดำเนินกิจกรรมของโครงการเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ ตามลำดับ ที่เป็นดังนี้ อาจเนื่องมาจากโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบูรณ์อุปถัมภ์) ทั้ง 10 กิจกรรม มีการวางแผนการดำเนินงานสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน มีการออกแบบกระบวนการหรือขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมในโครงการมีความเหมาะสมกับสภาพครู นักเรียน

และสภาพโรงเรียน สามารถดำเนินกิจกรรมของโครงการตามแผนที่กำหนดได้ ซึ่งในระหว่างดำเนินงานตามกิจกรรมในโครงการ มีการแก้ไขปรับปรุงขั้นตอนและวิธีการ เมื่อพบปัญหาอุปสรรคหรือข้อบกพร่อง โดยครูทุกคนมีส่วนร่วมปฏิบัติและรับผิดชอบในกระบวนการดำเนินกิจกรรมในโครงการ มีการกำกับติดตาม ควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และสามารถปรับปรุงแก้ไขวิธีดำเนินโครงการ เมื่อพบข้อบกพร่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพรรณิการ์ พงศ์ผาสุก ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดเทศบาล ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียน ครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนให้แนวปฏิบัติในการบริหารจัดการปัจจัย การสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ของผู้เรียน เนื่องจากครูคือผู้ที่ต้องอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนอยู่ตลอดเวลาของการดำเนินกิจกรรมการเรียน การสอน (สุพรรณิการ์ พงศ์ผาสุก, 2558) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเยาวลักษณ์ เกสรเกศรา เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนโรงเรียนบ้านหมากหัววัง จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนา ควรให้มีการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนในด้านต่าง ๆ ด้วยกิจกรรมที่อย่างหลากหลาย และเหมาะสม เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ (เยาวลักษณ์ เกสรเกศรา, 2563)

5. จากผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการ ที่พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินเป็นอันดับแรก คือ ด้านดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย รองลงมา ได้แก่ ด้านรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และด้านมุ่งมั่นในการทำงาน ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะกิจกรรมที่โรงเรียนได้วางแผนและออกแบบ เกิดจากการร่วมคิด ร่วมวางแผนจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่ยึดหลักการในการจัดกิจกรรมลูกเสือ จะต้องเป็นการจัดการศึกษาเพื่อเรียนรู้ ผ่านการกระทำนำไปสู่การอยู่ร่วมกัน และมีชีวิตอยู่อย่างมีศักยภาพ มีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์รับผิดชอบตนเอง และยึดมั่นในคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ จึงส่งผลให้เกิดการพัฒนาตามกิจกรรมที่กำหนด จึงเป็นผลให้ผลผลิตของการพัฒนา คือคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีของนักเรียน ทั้งนี้ อาจเกิดจากกระบวนการสร้างและการพัฒนารูปแบบกิจกรรมพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือ เกิดจากการศึกษาเอกสาร การศึกษาสภาพและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการประเมินความเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญและการตรวจสอบ มีการชี้แจงทำความเข้าใจถึงแนวการดำเนินกิจกรรมที่ชัดเจน และมีการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมในแต่ละด้าน ประกอบกับโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปถัมภ์) เป็นโรงเรียนต้นแบบในการจัดกิจกรรมลูกเสือ และได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้องกับการใช้กระบวนการลูกเสืออย่างมากมายและ

ต่อเนื่อง ทำให้การนำกระบวนการลูกเสือมาพัฒนานักเรียน ให้เกิดความเป็นพลเมืองที่ดี เกิดผลสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของช่อลัดดา ตียะบุตร ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการส่งเสริมจริยธรรม ความมีวินัยในตนเองกับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครพนมเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียน ด้าน ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีระดับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียน ตามความ คิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก (ช่อลัดดา ตียะบุตร, 2550)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความสอดคล้องของบริบทที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการพัฒนานักเรียน สู่ความเป็นพลเมือง ที่ดีด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน

ความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้าที่ใช้ในโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี ด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน

ความเหมาะสมของกระบวนการที่ใช้ในโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี ด้วยกระบวนการลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน

ประเมินผลผลิตจากการดำเนินโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีด้วยกระบวนการ ลูกเสือของโรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมิน

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการพัฒนานักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดี ด้วยกระบวนการลูกเสือ โรงเรียนคลองสอง (เสวตสมบุญอุปถัมภ์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 มีข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ควรจัดให้มีการวิจัยเพื่อประเมินโครงการจากการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภายนอก องค์กร เอกชน หรือบุคคลภายนอก เพื่อจะได้ทราบผลการดำเนินงานโครงการตามสภาพจริงและนำผลไปปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาโครงการให้ดีขึ้น

2. ควรมีการเพิ่มเติมขอบเขตการประเมินในรูปแบบการประเมิน CIPIEST ของสตฟเฟิลบีมที่เป็นส่วนขยายของรูปแบบการประเมินซีบีพี ซึ่งจะสามารถประเมินได้กว้าง ทั้งการประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation: I) การประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation: E) การประเมินความยั่งยืน (Sustainability Evaluation: S) และการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability Evaluation: T)
3. ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อประเมินโครงการด้วยรูปแบบการประเมินอื่น ๆ ในโอกาสต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรีน ฝุยุบโรย. (2557). การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนโนนสีดาวิทยา อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์. (2555). *พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ช่อลัดดา ตียะบุตร. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างการส่งเสริมจริยธรรมความมีวินัยในตนเองกับการปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เยาวลักษณ์ เกสรเกศรา. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนโรงเรียนบ้านหมากหัววัง จังหวัดลำปาง. เรียกใช้เมื่อ 12 ตุลาคม 2563, จาก <https://shorturl.asia/ibTzy>.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21. *วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้*, 1(2), 3-14.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุจิตา คตศิริกฤษ. (2557). รายงานการประเมินโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนแม่ทาวิทยาคม จังหวัดลำพูน. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2565 จาก <https://shorturl.asia/aKo7A>.
- สุพรรณิการ์ พงศ์ผาสุก. (2558). การบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล. ใน *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Unesco. (2011). Unesco 2011. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2565 จาก <https://citly.me/2N06x>.

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กร
แห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย*

THE CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE
LEARNING ORGANIZATION OF SCHOOLS UNDER THE OFFICE
OF NONGKHAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA

เบญจมาศ สัตตะโส

Benjamas Sattaso

พนายุทธ เชยบาล

Panayuth Choeaybal

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

E-mail: mailto:ning2.rea@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 3) ศึกษาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา และ 5) สร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์เนื้อหา และการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มี 4 องค์ประกอบ 36 ตัวชี้วัด 2. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย อยู่ในระดับมาก 3. ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย อยู่ในระดับมาก 4. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ

* Received: 6 February 2023; Revised: 20 June 2023; Accepted: 21 June 2023

ผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย 5. สมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย โดยใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นตัวแปรพยากรณ์ ได้อ่านาจอพยากรณ์ร้อยละ 73.40 โดยมีสมการ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ดังนี้

$$\hat{Y} = .666 + .306(X_3) + .303(X_4) + .246(X_2)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .336(X_4) + .317(X_3) + .288(X_2)$$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

Abstract

The objective of this research article was to examine various aspects related to the creative leadership qualities of educational administrators. The study aimed to investigate the following: 1) components and indicators of creative leadership qualities, 2) creative leadership qualities of educational administrators, 3) the learning organization characteristics of educational institutions, 4) the relationship between creative leadership qualities of educational administrators and the learning organization characteristics of educational institutions, and 5) to develop a predictive equation for creative leadership qualities of educational administrators that affect the learning organization characteristics of educational institutions, specifically within the jurisdiction of the Nongkhai Primary Educational District Office. The research utilized a mixed-method approach, incorporating qualitative research methods such as interviews and content analysis, as well as quantitative research methods involving surveys with a five-point Likert scale. The statistical analyses employed included frequency, percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The research findings indicated the following: 1) The creative leadership qualities of educational administrators consist of 4 components with 36 indicators. 2) The creative leadership qualities of educational administrators within the Nongkhai Primary Educational District Office were at a high level. 3) The learning organization

characteristics of educational institutions within the Nongkhai Primary Educational District Office were at a high level. 4) The creative leadership qualities of educational administrators had a significant positive relationship with the learning organization characteristics of educational institutions within the Nongkhai Primary Educational District Office. 5) The predictive equation for creative leadership qualities of educational administrators, affecting the learning organization characteristics of educational institutions within the Nongkhai Primary Educational District Office, yielded a forecasting power of 73.40%, with the following equations:

The predictive equation in raw scores as follows:

$$\hat{Y} = .666 + .306(X_3) + .303(X_4) + .246(X_2)$$

The equation of standard score:

$$\hat{Z} = .336(X_4) + .317(X_3) + .288(X_2)$$

Keywords: Creative leadership; Learning organization; Nongkhai Primary Educational Service Area Office

บทนำ

เมื่อก้าวเข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โลกมีการติดต่อสื่อสารกันได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และเป็นพลวัต เปรียบเสมือนโลกที่ไร้พรมแดน พัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการดำเนินวิถีชีวิตเศรษฐกิจและสังคมหลายด้าน (สุภาพร ดาราศักดิ์, 2562) จึงต้องมีการวางแผนในการพัฒนาต่าง ๆ ที่มุ่งไปสู่ทักษะในการดำรงชีวิต เพื่อให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง ต้องมีการจัดการทรัพยากรบุคคลเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินกิจการต่อไปภายใต้สภาวะแรงกดดันในด้านของการแข่งขันนี้ได้ (Office of the National Economic and Social Development, 2016) การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ผลักดันให้ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันต้องเตรียมตัวรับมือและเตรียมความพร้อมให้สามารถบริหารจัดการและดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันและอนาคตได้ ในขณะที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 -2564) ในยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ที่มีนวัตกรรม เพื่อเตรียมคนในสังคมไทยให้มีความพร้อมในการดำรงชีวิตสำหรับโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ผู้นำเป็นตัวแปรสำคัญของความสำเร็จ และความสำเร็จขององค์กร มีการศึกษาวิจัยจำนวนมาก ทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทยที่ยืนยันว่าผู้นำหรือภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลขององค์กร (พิมพ์ ปานศิริ, 2560)

ท่ามกลางสภาวะการปัจจุบันส่งผลต่อระบบการศึกษา การบริหารจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีความคล่องตัว มีความพร้อมจะพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (หนูกันต์ ปาโส, 2562) เป็นปัจจัยที่ช่วยในการพัฒนาองค์กรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารเป็นปัจจัยและเป็นกลไกสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและจัดให้มีกระบวนการติดต่อสื่อสาร เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจรับรู้ถึงความสำคัญ และความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน ผลลัพธ์ เพื่อให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมในความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนา (ชัยสิทธิ์ เถลิ้มมีประเสริฐ, 2546) สถานศึกษาถือว่าเป็นองค์กรมีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษา ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องเป็นองค์กรที่มีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งบุคลากรทุกระดับที่ต่างร่วมมือร่วมใจกันส่งเสริมพัฒนาศักยภาพให้แก่กัน รวมทั้งพัฒนาศักยภาพขององค์กรให้สูงขึ้น สถานศึกษาจึงต้องพัฒนาองค์กรให้เหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป (จักรพันธ์ พันธุ์หินกองและชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2562)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เป็นหน่วยงานที่มีพันธกิจในการพัฒนาและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาโดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา และมีจุดเน้นข้อที่ 2 คือ จุดเน้นด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ตรงตามความต้องการของบุคคลและสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารงานทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล และพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน (จารุวรรณ นุสา, 2564) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จะเน้นการพัฒนาบุคคลในองค์กรให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา บุคลากรในองค์กรจะต้องมีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริง (สุนทรีย์ ธิชากรณ, 2563) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ที่สร้างสรรค์เองและเป็นผู้กระตุ้นให้บุคคลอื่นเป็นผู้สร้างสรรค์ร่วมผลักดันผู้ร่วมงานอย่างถูกวิธี มีความกล้าสนับสนุน ส่งเสริมและให้กำลังใจทีมงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรได้แสดงความคิดเห็นและกระตุ้นให้บุคลากรเกิดการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (เตือนใจ สุนกุล, 2562) นอกจากนี้ การบริหารสถานศึกษาด้วยวิธีการเดิม ๆ ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน จะทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่มีการพัฒนา ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ แม้จะมีนวัตกรรมใหม่ ๆ เทคโนโลยีที่ทันสมัยขึ้น ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในองค์กรได้ บุคลากรเป็นคนล้าสมัย ไม่กล้าคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง ส่งผลให้สถานศึกษาด้อยคุณภาพลง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย โดยผู้วิจัยเห็นว่าข้อมูลและผลการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้นำผลการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการพัฒนาผู้บริหารให้มีศักยภาพประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพสามารถนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา และความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย
3. เพื่อศึกษาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย
5. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัด ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา และความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบ ตัวชี้วัด และแบบปฏิบัติการที่เป็นเลิศของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย มีการดำเนินงาน ดังนี้ 1) การสังเคราะห์องค์ประกอบ ตัวชี้วัด ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย 2) ศึกษาแบบปฏิบัติการที่เป็นเลิศของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติการที่เป็นเลิศด้าน ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยมีเกณฑ์การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 3 คน เครื่องมือในการวิจัยในระยะที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างตายตัว (Unstructured Interview) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำไปจำแนกข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิธีการศึกษา ขอบเขตการวิจัย วัตถุประสงค์ และข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา แล้วนำไปตรวจสอบกับบุคคลแวดล้อมของแหล่งข้อมูลอีก 3 คน เพื่อเปรียบเทียบและตรวจสอบความแน่นอนของข้อมูล และนำข้อมูลที่วิเคราะห์แล้วไปสร้างแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 การยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัด ซึ่งได้นำองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ได้ในขั้นตอนที่ 1 มาทำการยืนยัน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินยืนยันของผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินยืนยันของผู้เชี่ยวชาญที่เห็นด้วย ร้อยละ 50 ขึ้นไป ถือว่าองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาใช้ได้

ระยะที่ 2 การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

การวิจัยในระยะที่ 2 ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยผู้วิจัยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติการเป็นเลิศ ด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในระยะที่ 1 มาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม

ประชากรในการศึกษาคครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2,953 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย จำนวน 341 คน โดย การเปิดตารางเครซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W, 1970) ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความกระจายและครอบคลุมตามขนาดของสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินและตรวจสอบให้มีความครอบคลุม ถูกต้องตามนิยามของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและความเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษา พบว่าข้อคำถามมี IOC ตั้งแต่ 0.80 – 1.00 จำนวน 70 ข้อ แล้วนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ซึ่งเป็นครูผู้สอน จำนวน 30 คน ในสถานศึกษา และตรวจสอบความเชื่อมั่น ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในคะแนนในการตรวจสอบความตรงดังนี้ ให้คะแนน +1 เมื่อเห็นว่า ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวัดตามนิยามศัพท์เฉพาะ ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวัดตามนิยามศัพท์เฉพาะ ให้คะแนน -1 เมื่อเห็นว่า ข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวัดตามนิยามศัพท์เฉพาะ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่าในตอนี่ 2 การศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความเชื่อมั่นเท่ากับ .930และตอนี่ 3 การศึกษาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษามีความเชื่อมั่นเท่ากับ .910 จากนั้นนำเครื่องมือหรือแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เพื่อสรุปผลและเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์ ซึ่งตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแปรจากแนวคิดของตามแนวคิดของ เซ็งเก้ ซึ่งองค์กรแห่งการเรียนรู้มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้ 1. การเป็นบุคคลที่รอบรู้ 2. การมีแบบแผนความคิด 3. การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน 4. การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 5. การคิดอย่างเป็นระบบ

วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย โดยการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และใช้เกณฑ์การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) แล้วแปลความหมาย ตามเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

0.81 ขึ้นไป	มีความสัมพันธ์กัน ในระดับสูงมาก
0.61-0.80	มีความสัมพันธ์กัน ในระดับสูง
0.41-0.60	มีความสัมพันธ์กัน ในระดับปานกลาง
0.21-0.40	มีความสัมพันธ์กัน ในระดับค่อนข้างต่ำ
0.20 ลงมา	มีความสัมพันธ์กัน ในระดับต่ำ

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบ และตัวชี้วัด ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย ซึ่งองค์ประกอบภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา มี 4 องค์ประกอบ 36 ตัวชี้วัด ดังนี้

- 1.1 องค์ประกอบการมีวิสัยทัศน์ มี 8 ตัวชี้วัด
- 1.2 องค์ประกอบการมีจิตนาการ มี 10 ตัวชี้วัด
- 1.3 องค์ประกอบการมีความยืดหยุ่น มี 10 ตัวชี้วัด
- 1.4 องค์ประกอบทางการสร้างแรงบันดาลใจ มี 8 ตัวชี้วัด

ระยะที่ 2 การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอ

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1)	4.19	0.53	มาก
2. ด้านการมีจินตนาการ (X_2)	4.22	0.53	มาก
3. ด้านการมีความยืดหยุ่น (X_3)	4.20	0.47	มาก
4. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_4)	4.12	0.50	มาก
โดยรวม (X_0)	4.28	0.50	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านการมีจินตนาการ ($\bar{X} = 4.22$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านการมีความยืดหยุ่น ($\bar{X} = 4.20$) ด้านมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.19$) และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X} = 4.12$) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลของความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการเป็นบุคคลรอบรู้ (Y_1)	4.24	0.53	มาก
2. ด้านการมีแบบแผนความคิด (Y_2)	4.24	0.51	มาก
3. ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Y_3)	4.28	0.48	มาก
4. ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Y_4)	4.25	0.51	มาก
5. ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ (Y_5)	4.23	0.48	มาก
โดยรวม (Y_0)	4.31	0.46	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\bar{X} = 4.28$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ($\bar{X} = 4.25$)

ด้านการเป็นบุคคลรอบรู้ กับด้านการมีแบบแผนความคิด ($\bar{X}$ = 4.24 เท่ากัน) และด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ($\bar{X}$ = 4.23) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ในการค้นหาตัวพยากรณ์ที่ใช้พยากรณ์ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

	Model	R	R ²	Adj.R ²	Std.E.	F	Sig.
1.	(X ₄)	.792	.627	.626	.28045	570.497	.000**
2.	(X ₄) (X ₂)	.837	.700	.698	.25199	394.265	.000**
3.	(X ₄) (X ₂) (X ₃)	.857	.734	.732	.23758	310.088	.000**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าเมื่อนำตัวแปรภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 ด้านมาพยากรณ์ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย โดยวิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า รูปแบบที่ 3 เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ที่สุดของตัวพยากรณ์ ที่สามารถพยากรณ์ตัวแปรที่ส่งผลต่อ การความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X₄) ด้านการมีจินตนาการ (X₂) และด้านการมีความยืดหยุ่น (X₃) เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย ที่สมบูรณ์ที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) = .857 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ การพยากรณ์ (R²) = .734 หรือมีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 73.40 และมีสัมประสิทธิ์การถดถอย Adj.R² = .732 หรือร้อยละ 73.20

ตารางที่ 4 สัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณของความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

ตัวพยากรณ์ ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน		Sig.
	B	Std.Error	Beta	t	
ค่าคงที่ (a)	.666	.199		5.594	.000**
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X ₄)	.303	.044	.336	6.929	.000**
ด้านการมีจินตนาการ (X ₂)	.246	.037	.288	6.613	.000**
ด้านการมีความยืดหยุ่น (X ₃)	.306	.047	.317	6.575	.000**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 เมื่อนำปัจจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ทั้ง 4 ด้าน ไปหาความสัมพันธ์ เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ โดยใช้ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา เป็นตัวแปรเกณฑ์ ตัวพยากรณ์ที่มีสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (B) และในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_4) ด้านการมีจินตนาการ (X_2) และด้านการมีความยืดหยุ่น (X_3) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ($R = .876$) ซึ่งสามารถพยากรณ์ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ได้ร้อยละ 73.40 ($R^2 = .734$) เมื่อสร้างสมการพยากรณ์ได้สมการพยากรณ์ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเมื่อใช้ปัจจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มี 4 องค์ประกอบหลัก 36 ตัวบ่งชี้ ดังนี้คือ 1) องค์ประกอบการมีวิสัยทัศน์ มีจำนวน 8 ตัวชี้วัด 2) องค์ประกอบการมีจินตนาการ มีจำนวน 10 ตัวชี้วัด 3) องค์ประกอบการมีความยืดหยุ่น มีจำนวน 10 ตัวชี้วัด และ 4) องค์ประกอบการสร้างแรงบันดาลใจ มีจำนวน 8 ตัวชี้วัด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์การให้ดีขึ้น โดยผู้บริหารมีหน้าที่หลักคือเป็นผู้บริหารจัดการทรัพยากรภายในสถานศึกษามีการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ โดยเฉพาะในอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับแดนนอร์ ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จำเป็นต้อง มีความยืดหยุ่น และความไว้วางใจ ในวิธีการและกระบวนการในภาพรวมและยังเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการทำงานร่วมกันและสนับสนุนคนในองค์กรให้เกิดความสร้างสรรค์จากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่งได้ (Damer, S.E., 2008) และสอดคล้องกับดาสวรรค์ วงศ์มีชัย ที่ได้สรุปองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) จินตนาการ 2) วิสัยทัศน์ 3) ความยืดหยุ่น และ 4) แรงบันดาลใจ (ดาสวรรค์ วงศ์มีชัย, 2564)

2. ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย อยู่ในระดับมาก ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย ได้จัดอบรม ประชุมสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด ให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เน้นการปฏิบัติงานเชิงบูรณาการมีการกระจายอำนาจและบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับบาชาเดอร์ กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เป็นการนำบุคคลอื่นอย่างมีกระบวนการ หรือมีวิธีการร่วมกัน ในการศึกษาปัญหาอย่างละเอียด และแก้ปัญหาร่วมกันด้วยวิธีใหม่ๆ เป็นกระบวนการที่จำเป็นจะต้องสื่อสารระหว่างบุคคลให้มีประสิทธิภาพ (Basadur, M.,

2008) เช่นเดียวกับที่ จินดาร์ตัน โพธิ์นอก ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้นำมีคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การสร้างทีมงาน การฟัง การตัดสินใจอย่างมีอิสระและความรู้ในการธำรงรักษาบุคลากร (จินดาร์ตัน โพธิ์นอก, 2561) และสอดคล้องกับแนวคิดของกิตต์กาญจน์ ปฏิพันธ์ ที่ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นการตอบสนองเชิงจินตนาการ และการนำบุคคลอื่นๆ ด้วยแนวทางใหม่ ๆ หรือวิธีการใหม่ ๆ อย่างท้าทาย และมีความยืดหยุ่น (กิตต์กาญจน์ ปฏิพันธ์, 2555)

3. ผลการศึกษาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายอยู่ในระดับมาก ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย มีการบริหารสถานศึกษามีการเรียนรู้ในเชิงระบบ สมาชิกในองค์กรต้องมีการเรียนรู้ตลอดเวลามีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เสริมสร้างศักยภาพภายในและภายนอกองค์กรเพื่อเรียนรู้ไปกับการทำงาน พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีมาใช้ได้อย่างเหมาะสม ดังที่ ฟูลเมอร์ และคีย์ กล่าวว่า ในองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้อยู่เสมอของบุคลากรในองค์กรเป็นสำคัญในการขยายศักยภาพ ให้มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญเพิ่มมากขึ้น (Fulmer, R., and Key, B, 1998) สอดคล้องกับพินพา ปานศิริ ได้กล่าวว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ คือ องค์กรที่บุคลากรในองค์กรมีการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยมีการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความรู้ เพื่อเป็นขยายขีดความสามารถ และศักยภาพของบุคลากรในลักษณะต่อเนื่องตลอดเวลา (พินพา ปานศิริ, 2560) เซ็งเก้ ยังได้เสนอแนวทางในการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยมี 5 ประการเป็นหลักในการฝึกฝน เพื่อนำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) การเป็นบุคคลที่รอบรู้ 2) การคิดแบบมีแบบแผน 3) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน 4) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และ 5) การคิดอย่างเป็นระบบ (Senge, P.M, 1990)

4. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 คือภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย ปรับเปลี่ยนการบริหารงานที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน เนื่องจากผู้บริหารเป็นกำลังหลักในการผลักดันให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารจำเป็นต้องยกระดับมาตรฐานขององค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูรย์ สีนลารัตน์ ที่กล่าวว่าโลกและสังคมได้เปลี่ยนไปแล้วเราจำเป็นต้องเปลี่ยนกระแสนของการศึกษาใหม่ เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือของการสร้าง (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2553) สอดคล้องพินพา ปานศิริ ได้กล่าวว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นองค์กรที่ส่งเสริมบุคลากรในองค์กรมีการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยมีการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความรู้ เพื่อเป็นการขยายขีดความสามารถ และศักยภาพของบุคลากรในลักษณะต่อเนื่องตลอดเวลา โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาองค์กรในภาพรวม (พินพา ปานศิริ, 2560) สอดคล้องกับศรีวรรณ จันทรเชื้อ ได้กล่าวว่า ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาองค์กรจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพโดยการเรียนรู้ที่

พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในขณะที่ยังคงต้องแข่งขันเพิ่มมากขึ้น การเรียนรู้และการกระทำจะต้องได้รับการพัฒนาให้ล้ำหน้าคู่แข่ง มีการจัดการทรัพยากรบุคคลเพื่อตอบสนองความต้องการ สร้างความเชื่อ การท้าทาย และต้องยอมรับว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความจำเป็น (ศรีวรรณ จันทรเชื้อ, 2558)

5. สมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย โดยผลการวิเคราะห์ การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเพื่อหาตัวพยากรณ์ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย จากองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งหมด 4 ด้าน มีตัวแปรที่ทดสอบแล้ว จำนวน 3 ด้าน คือ โดย ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_4) ด้านการมีจินตนาการ (X_2) กับด้านการมีความยืดหยุ่น (X_3) และด้านการมีจินตนาการ (X_2) ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย และสามารถพยากรณ์ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาของสถานศึกษาได้ร้อยละ 76.80 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวที่ผู้บริหารทุกคนมีอยู่ในตัว ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่จะนำมาซึ่งความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน สำหรับองค์ประกอบด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1) ถูกคัดออกจากสมการ อาจเนื่องจากในสภาพการปฏิบัติงานจริงในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวให้มีอยู่ในตัวของผู้บริหารสถานศึกษาทุกคน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย สรุปได้ว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย อยู่ในระดับมากนั้น ควรจัดทำเป็นโมเดลการบริหารและแนวคิดการบริหาร
2. ควรศึกษาแบบปฏิบัติการที่เป็นเลิศ (Best Practice) ด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย โดยศึกษาผู้บริหารจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จและมีผลงานเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป
3. ควรพัฒนาตัวแบบองค์ประกอบและตัวชี้วัดด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์. (2555). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จักรพันธ์ พันธุ์หินกองและชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 39(1), 128-144.
- จารุวรรณ นุสา. (2564). องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. *วารสารมหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 22(2), 902 – 911.
- จินดารัตน์ โพธิ์นอก. (2561). ผู้นำเชิงสร้างสรรค์. *เดลินิวส์*. น. 23.
- ชัยสิทธิ์ เณลิมมีประเสริฐ. (2546). *ความพร้อมของหน่วยงานภาครัฐในการบริหารจัดการระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ชาติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : ธนรัชการพิมพ์.
- ดาสวรรค์ วงศ์มีชัย. (2564). วัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อการวางแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 8(2), 312 – 324.
- เตือนใจ สุนกุล. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- พิมพา ปานศิริ. (2560). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเครือข่ายสินปุนตาปีตามการรับรู้ของครูและคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ไพฑูรย์ สีนารัตน์. (2553). *ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพ : กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีวรรณ จันทร์เชื้อ. (2558). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของข้าราชการและบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). รายงานประจำปี 2558 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ดอกเบญจ จำกัด.
- สุนทรีย์ ธิชากรณ์. (2563). แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สุภาพร ดาราศักดิ์. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1. ในวิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- หนูกันท์ ปาโส. (2562). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้โรงเรียนเอกชนในจังหวัดร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- Basadur, M. (2008). Leading other to think innovatly together : Creative leadership. *Journal of The Leadership Quarterly*, 15, 103-121.
- Daner,S.E. (2008). *Creative Leadership in Art Education : Perspectives of an Art Educator. Thesis Master of Arts (MA).* in Art Education (Fine Arts) : Ohio University.
- Fulmer, R., and Key, B. (1998). “A Conversation with Peter Senge: New Developments in Organizational Learning”. *Organizational Dynamics*, 27(2), 330 - 335.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607 - 610.
- Office of the National Economic and Social Development. (2016). *The Twelfth National*.
- Senge, P.M. (1990). *The fifth discline: The art practice of the learning organization*. New York : Doubleday.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
กับหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร*
RELATIONSHIP BETWEEN INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL
ADMINISTRATORS WITH STEM EDUCATION PRINCIPLE MANAGEMENT
UNDER THE OFFICE OF SAKON NAKHON PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION

กฤษฎา คำมา

Krisada Khamma

ชัชจริยา ไบลี

Chatjariya Bailee

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

E-mail: teacher.krisada@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา 4) สร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา มีจำนวน 245 คน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนตำแหน่งครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อยู่ในระดับมากที่สุด 2) หลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน การนำเสนอผลลัพธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนตำแหน่งครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน การนำเสนอผลลัพธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด 3) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับหลักการบริหารตาม

* Received: 11 May 2022; Revised: 28 June 2023; Accepted: 28 June 2023

แนวคิดสะเต็มศึกษา มีความสัมพันธ์กัน 4) สมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เป็นดังนี้

ผู้บริหารสถานศึกษา : สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.110 + .167(X_2) + .172(X_1) + .177(X_3) + .167(X_6) + .169(X_4) + .168(X_5)$$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = .386(X_2) + .465(X_1) + .324(X_3) + .388(X_6) + .218(X_4) + .182(X_5)$$

ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ : สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.638 + .059(X_2) + .259(X_4) + .197(X_3) + .121(X_1)$$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = .094(X_2) + .386(X_4) + .284(X_3) + .168(X_1)$$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, หลักการบริการตามแนวคิดสะเต็มศึกษา

Abstract

This research aimed to explore the Innovative Leadership of School Administrators and its correlation with STEM Education Management Principle. Additionally, the study sought to create a predictive equation that outlines the impact of Innovative Leadership on STEM Education Management Principle within the context of the Office of SakonNakhon Primary Educational Service Area. The research employed a quantitative research design, the sample group consisted of 245 school administrators.

The findings of this research revealed that the overall level of Innovative Leadership among school administrators was high. Notably, the aspects related to fostering an innovative organizational atmosphere exhibited the highest level. Similarly, the overall level of STEM Education Management Principle was also high, with the presentation of results scoring the highest. Furthermore, a significant relationship between Innovative Leadership of School Administrators and STEM Education Management Principle was identified. To estimate the impact of Innovative Leadership on STEM Education Management Principle, predictive equations were developed.

School Administrators: Predictive equation of raw score:

$$\hat{Y} = 1.110 + .167(X_2) + .172(X_1) + .177(X_3) + .167(X_6) + .169(X_4) + .168(X_5)$$

Predictive equation of standard score:

$$Z = .386(X_2) + .465(X_1) + .324(X_3) + .388(X_6) + .218(X_4) + .182(X_5)$$

Science Teacher: Predictive equation of raw score:

$$\hat{Y} = 1.638 + .059(X_2) + .259(X_4) + .197(X_3) + .121(X_1)$$

Predictive equation of standard score:

$$Z = .094(X2) + .386(X4) + .284(X3) + .168(X1)$$

Keywords: Innovative Leadership, STEM Education Management Principle

บทนำ

ประเทศไทยมีความต้องการการจัดการเรียนการสอนด้านสะเต็มศึกษา (STEM Education) เป็นอย่างมาก เพราะการจัดการเรียนการสอนสะเต็มศึกษาที่มีคุณภาพ จะส่งผลที่สำคัญต่ออนาคตของประเทศ และเป็นตัวกำหนดคุณภาพของประชากรไทยในอนาคต อย่างไรก็ตาม การสำรวจการจัดการเรียนการสอนสะเต็มศึกษาในประเทศไทย พบว่า ยังมีการเรียนการสอนที่ไม่ได้มาตรฐานในหลายด้าน ดังนั้น เพื่อการเปลี่ยนแปลงประชากรในอนาคต วงการการศึกษาจะต้องลุกขึ้นมาปฏิรูปการเรียนการสอนสะเต็มศึกษาอย่างจริงจัง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นรากฐานและเป็นปัจจัยของการพัฒนาต่าง ๆ ในการสร้างความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงเป็นกระบวนการสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างเหมาะสมทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกและยังสามารถดำรงชีวิต หรือประกอบอาชีพอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขเพราะการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศในกระบวนการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า สถาบันการศึกษามีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาบุคลากรภายในชาติทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ตลอดจนสร้างปัญญา และพัฒนาคุณสมบัติของคนในสังคม เพราะฉะนั้น งานด้านการศึกษาจึงเป็นภารกิจหลักและสำคัญเป็นอันดับแรกในการพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้า (ภัทรจิต ดิลกเดชาพล, 2560) สอดคล้องกับสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) ที่กล่าวว่า เมื่อโลกเคลื่อนเข้าสู่ยุคแห่งการเรียนรู้ ซึ่งความสำเร็จ และความล้มเหลวของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความสามารถในการนำทักษะความรู้ไปสร้างสรรค์ให้เกิดคุณค่าและความแตกต่าง ในขณะเดียวกัน ต้องสามารถแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ การปฏิรูปการเรียนรู้โดยนำเอาแนวทางสะเต็มศึกษามาปรับใช้ จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและท้าทายยิ่ง เพราะเป็นแนวทางที่ทำให้เด็กได้พัฒนาการเรียนรู้ของตนเองตลอดเวลา ทั้งในด้านศาสตร์และศิลป์ รวมถึงมีเสรีภาพในการคิดและทดลอง ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างสรรคนวัตกรรมต่าง ๆ ที่เป็นที่ต้องการทั้งในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), 2561)

อย่างไรก็ตาม ความท้าทายของการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษายังคงมีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงเนื้อหา หลักสูตรและแนวทางการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาครู และผู้บริหารให้มีทักษะความรู้ และเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาเทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม รวมถึงการสร้าง ความเข้าใจที่ถูกต้องกับเด็ก ผู้ปกครอง และสังคม ซึ่งความท้าทายเหล่านี้เป็นเรื่องที่ผู้

กำหนดนโยบาย นักการศึกษา โรงเรียน ผู้ดูแลงบประมาณ ผู้เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการเรียนรู้ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนที่เป็นผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมนุษย์จะต้องร่วมมือกัน เพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้ครั้งนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ราบรื่น และยั่งยืน

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการเป็นผู้นำในยุคที่เทคโนโลยีเจริญอย่างรวดเร็ว และเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษา ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีบทบาทในการจัดการองค์การ ตลอดจนต้องมีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำได้เป็นอย่างดี ต้องรู้เทคนิคในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำองค์การไปสู่จุดหมายปลายทางอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ผู้นำที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับสุกัญญา แซ่ม้อย ที่กล่าวว่า สถานศึกษาต่าง ๆ จะต้องพัฒนานวัตกรรมหรือนำนวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งผู้มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้มีการสร้างพัฒนา หรือนำนวัตกรรมมาใช้ในการศึกษา ก็คือผู้นำ หรือผู้บริหารสถานศึกษา ที่สามารถใช้นวัตกรรมในการนำองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ หรือเรียกว่า “ผู้นำเชิงนวัตกรรม” (Innovative Leader) โดยจำเป็นต้องมีทักษะการคิดที่แตกต่างอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้ได้สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์การที่เรียกว่า “ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม” (Innovative Thinking) เป็นทักษะความคิดพื้นฐานในการทำให้เกิดนวัตกรรมในองค์การ ปลุกฝังทักษะการคิดลักษณะนี้ให้เกิดขึ้นกับครูและบุคลากรในสถานศึกษา เนื่องจากในการบริหารสถานศึกษานั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อขับเคลื่อนผลลัพธ์ด้วยกระบวนการจัดการความรู้ ก็จะทำให้สถานศึกษาเป็น “องค์กรแห่งนวัตกรรม” (Innovative Organization) โดยผลลัพธ์ดังกล่าวก็คือ คุณภาพผู้เรียน ซึ่งนับได้ว่าเป็นนวัตกรรม (Innovative Product) ที่เกิดจากการบริหารเชิงนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2555)

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น แม้ในประเทศไทยมีการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ หรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษามาระยะหนึ่งแล้ว แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนบุคลากรทางการศึกษายังขาดความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการบูรณาการ 4 สหสาขาวิชาลงในกระบวนการบริหาร และการจัดการเรียนการสอนภายในชั้นเรียนได้อย่างทั่วถึงเท่าเทียม อีกทั้งการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา ส่วนมากยังคงจำกัดอยู่ในสถานศึกษาเท่านั้น ภาคเอกชนและผู้ประกอบการยังมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ค่อนข้างน้อย ดังนั้น เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาตามแนวทางสะเต็มศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนอยู่ในจังหวัดสกลนคร มีความสนใจและต้องการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานการศึกษาของชาติและเพิ่ม

ศักยภาพการศึกษาของไทยในระดับสากล เพื่อพัฒนาผู้เรียนที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนโมเดลไทยแลนด์ 4.0 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ขนาดโรงเรียน และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้ค่าสถิติ คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์
3. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 3 การบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์
4. นำค่าเฉลี่ยจากตอนที่ 2 และ ตอนที่ 3 มาวิเคราะห์หาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ด้วยการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยนำตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวที่ต้องการวิเคราะห์มาจับคู่กันกับตัวแปรเกณฑ์ทีละตัว ทำการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ ถ้านัยสำคัญน้อยกว่า .05 แสดงว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์กับตัวแปรเกณฑ์แต่ละคู่ นั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
5. วิเคราะห์ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่รูปแบบการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร และสร้างสมการถดถอยเพื่อพยากรณ์ตัวแปรพยากรณ์ โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา มีจำนวน 245 คน เป็นเพศหญิง 30 คน (ร้อยละ 12.24) เพศชาย 215 คน (ร้อยละ 87.76) ด้านอายุส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 ปี – 50 ปี จำนวน 141 คน (ร้อยละ 57.55) รองลงมา มีอายุระหว่าง 31 ปี – 40 ปี จำนวน 65 คน (ร้อยละ 26.53) และอายุระหว่าง 51 ปีขึ้นไป จำนวน 33 คน (ร้อยละ 13.47) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร

ตารางที่ 1 ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ในภาพรวม (n=245)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา			อันดับ	ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์			อันดับ
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	
1 ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง	4.19	0.47	มาก	6	3.07	0.47	ปานกลาง	6
2 ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม	4.31	0.39	มาก	4	4.32	0.54	มาก	5
3 ด้านความคิดสร้างสรรค์	4.36	0.32	มาก	2	4.35	0.49	มาก	4
4 ด้านการบริหารความเสี่ยง	4.32	0.22	มาก	3	4.46	0.51	มาก	3
5 ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	4.30	0.18	มาก	5	4.53	0.45	มากที่สุด	1
6 ด้านการสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม	4.45	0.39	มาก	1	4.49	0.43	มาก	2
รวมเฉลี่ย	4.32	0.17	มาก		4.20	0.40	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ในภาพรวม ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.32, S.D. = 0.17$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกเรียงตามลำดับ จากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อ 6 ด้านการสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45, S.D. = 0.17$) รองลงมา ข้อ 3 ด้านความคิดสร้างสรรค์ มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36, S.D. = 0.32$) และ ข้อ 4 ด้านการบริหารความเสี่ยง มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.32, S.D. = 0.22$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 4.19, S.D. =$

0.47) และตำแหน่งครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20, S.D. = 0.40$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับมาก จำนวน 5 ข้อ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง จำนวน 1 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกเรียงตามลำดับ จากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อ 5 ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53, S.D. = 0.45$) รองลงมา ข้อ 6 ด้านการสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49, S.D. = 0.43$) และ ข้อ 4 ด้านการบริหารความเสี่ยง มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46, S.D. = 0.51$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.07, S.D. = 0.47$)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ระดับการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร

ตารางที่ 2 ระดับการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ในภาพรวม (n=245)

การบริหารตามแนวคิด สะเต็มศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา			อันดับ	ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์			อันดับ
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	
1 การระบุปัญหา	4.19	0.47	มาก	6	2.94	0.45	ปานกลาง	6
2 การค้นหาแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	4.31	0.39	มาก	4	4.44	0.45	มาก	4
3 การออกแบบวิธีการแก้ปัญหา	4.36	0.32	มาก	2	4.52	0.37	มากที่สุด	3
4 การวางแผนและพัฒนา	4.32	0.22	มาก	3	4.42	0.48	มาก	5
5 การทดสอบและประเมินผล	4.30	0.18	มาก	5	4.60	0.40	มากที่สุด	2
6 การนำเสนอผลลัพธ์	4.45	0.39	มาก	1	4.74	0.39	มากที่สุด	1
รวมเฉลี่ย	4.32	0.17	มาก		4.28	0.34	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ในภาพรวม ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.32, S.D. = 0.17$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อ 6 การนำเสนอผลลัพธ์ มีการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45, S.D. = 0.39$) รองลงมา ข้อ 3 การออกแบบวิธีการแก้ปัญหา มีการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36, S.D. = 0.32$) และ ข้อ 4 การวางแผนและพัฒนา มีการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.32, S.D. = 0.22$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ 1 การระบุปัญหา มีการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 4.19, S.D. = 0.47$) และตำแหน่งครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.28, S.D. = 0.34$) และเมื่อ

พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด จำนวน 3 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ข้อ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง จำนวน 1 ข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกเรียงตามลำดับ จากมากไปหาน้อย ดังนี้ ข้อ 6 การนำเสนอผลลัพธ์ มีการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.74, S.D. = 0.39$) รองลงมา ข้อ 5 การทดสอบและประเมินผล มีการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60, S.D. = 0.40$) และข้อ 3 การออกแบบวิธีการแก้ปัญหา มีการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.52, S.D. = 0.37$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ 1 การระบุปัญหา มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.94, S.D. = 0.45$)

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับ
 หลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัด
 สกลนคร

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร

Pos.	ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	Y	Tolerance	VIF
ผู้บริหารสถานศึกษา	X ₁	1.000	.518**	.013	.011	.059	.012	.672**	.716	1.396
	X ₂		1.000	.140**	.172**	.071	.015	.717**	.690	1.449
	X ₃			1.000	.215**	.170**	.049	.443**	.926	1.080
	X ₄				1.000	.259**	.112	.353**	.863	1.159
	X ₅					1.000	.026	.339**	.915	1.093
	X ₆						1.000	.331**	.986	1.014
	Y							1.000		
ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์	X ₁	1.000	.677**	.543**	.453**	.400**	.422**	.561**	.472	2.119
	X ₂		1.000	.838**	.731**	.785**	.615**	.729**	.149	6.731
	X ₃			1.000	.595**	.780**	.662**	.684**	.237	4.226
	X ₄				1.000	.725**	.619**	.700**	.375	2.668
	X ₅					1.000	.763	.658**	.200	4.992
	X ₆						1.000	.576**	.373	2.683
	Y							1.000		

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวก กับหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ด้วยกันแล้วความสัมพันธ์ (r) ของตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ระหว่าง X_1 - X_6 มีความสัมพันธ์ (r) ระหว่าง 0.331-0.717 ส่วนตำแหน่งครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ ระหว่าง X_1 - X_6 มีความสัมพันธ์ (r) ระหว่าง 0.561-0.729 ปัจจัยด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง (X_1) ปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม (X_2) ปัจจัยด้านความคิดสร้างสรรค์ (X_3) ปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยง (X_4) ปัจจัยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (X_5) ปัจจัยด้านการสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม (X_6) มี Tolerance มากกว่า 0.1 แสดงว่าไม่เกิดปัญหา Multicollinearity และ Variance Inflation Factor (VIF) ไม่เกิน 10 แสดงว่า ทุกตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กันเองจึงทำให้ไม่เกิดปัญหา Multicollinearity

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ในการค้นหาตัวพยากรณ์ที่ใช้พยากรณ์หลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร

Position	Model	R	R ²	Adj.R ²	Std.E	F	Sig.
ผู้บริหารสถานศึกษา	1. (X_2)	.717	.514	.512	.117	256.806	.000**
	2. (X_2), (X_1)	.799	.638	.635	.101	82.820	.000**
	3. (X_2), (X_1), (X_3)	.881	.776	.773	.080	148.223	.000**
	4. (X_2), (X_1), (X_3), (X_6)	.952	.907	.905	.051	338.670	.000**
	5. (X_2), (X_1), (X_3), (X_6), (X_4)	.985	.970	.969	.029	491.737	.000**
	6. (X_2), (X_1), (X_3), (X_6), (X_4), (X_5)	.988	.986	.978	.000		.000**
ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์	1. (X_2)	.729	.531	.529	.233	275.222	.000**
	2. (X_2), (X_4)	.769	.591	.588	.218	35.678	.000**
	3. (X_2), (X_4), (X_3)	.783	.613	.608	.213	13.447	.000**
	4. (X_2), (X_4), (X_3), (X_1)	.793	.628	.622	.209	9.766	.000**
	5. (X_4), (X_3), (X_1)	.792	.627	.622	.209	.960	.328

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า เมื่อนำตัวแปรภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ทั้ง 6 ด้าน มาพยากรณ์หลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยวิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ

ขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า รูปแบบที่ 6 เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ที่สุดของตัวพยากรณ์ ที่สามารถพยากรณ์ตัวแปรที่ส่งผลต่อหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) = .988 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการพยากรณ์ (R^2) = .986 หรือมีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 98.60 และมีสัมประสิทธิ์การถดถอย $Adj.R^2$ = .978 หรือ ร้อยละ 97.80 ส่วนตำแหน่งครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ พบว่า รูปแบบที่ 4 เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ที่สุดของตัวพยากรณ์ ที่สามารถพยากรณ์ตัวแปรที่ส่งผลต่อหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษาที่สมบูรณ์ที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) = .793 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการพยากรณ์ (R^2) = .628 หรือมีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 62.80 และมีสัมประสิทธิ์การถดถอย $Adj.R^2$ = .622 หรือร้อยละ 62.20

ตารางที่ 5 สัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณของหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร

Pos.	ตัวพยากรณ์ หลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน		
		B	Std.E	β	t	Sig.
ผู้บริหารสถานศึกษา	ค่าคงที่ (Constant)	1.110	.000		.000	.000*
	ปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม (X ₂)	.167	.000	.38	.000	.000*
	ปัจจัยด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง (X ₁)	.172	.000	.46	.000	.000*
	ปัจจัยด้านความคิดสร้างสรรค์ (X ₃)	.177	.000	.32	.000	.000*
	ปัจจัยด้านการสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม	.167	.000	.38	.000	.000*
	ปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยง (X ₄)	.169	.000	.21	.000	.000*
	ปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	.168	.000	.18	.000	.000*
ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์	ค่าคงที่ (Constant)	1.638	.138		11.887	.000*
	ปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม (X ₂)	.059	.060	.09	.980	.328
	ปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยง (X ₄)	.259	.039	.38	6.660	.000*
	ปัจจัยด้านความคิดสร้างสรรค์ (X ₃)	.197	.050	.28	3.927	.000*
	ปัจจัยด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง (X ₁)	.121	.039	.16	3.125	.002*

จากตารางที่ 5 พบว่า ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อนำภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตัวพยากรณ์ที่ดีทั้ง 6 ด้าน ไปหาความสัมพันธ์ เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ โดยใช้หลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษาเป็นตัวแปรเกณฑ์ ตัวแปรพยากรณ์ที่มีสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ (B) และในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน (β) คือ ปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีม

และมีส่วนร่วม (X_2) ปัจจัยด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง (X_1) ปัจจัยด้านความคิดสร้างสรรค์ (X_3) ปัจจัยด้านการสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม (X_6) ปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยง (X_4) และปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (X_5) ตามลำดับ หลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) = .988 ซึ่งสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ได้ร้อยละ 98.80 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการพยากรณ์ (R^2) = .986 เมื่อนำสถิติต่าง ๆ มาสร้างสมการพยากรณ์ ได้สมการพยากรณ์หลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อใช้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์

$$\hat{Z} = .386(X_2) + .465(X_1) + .324(X_3) + .388(X_6) + .218(X_4) + .182(X_5)$$

ส่วนตำแหน่งครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ เมื่อนำภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตัวพยากรณ์ที่ดีทั้ง 5 ด้าน ไปหาความสัมพันธ์ เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ โดยใช้หลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษาเป็นตัวแปรเกณฑ์ ตัวแปรพยากรณ์ที่มีสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ (B) และในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) คือ ปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม (X_2) ปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยง (X_4) ปัจจัยด้านความคิดสร้างสรรค์ (X_3) และปัจจัยด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง (X_1) ตามลำดับ หลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) = .793 ซึ่งสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ได้ร้อยละ 79.30 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการพยากรณ์ (R^2) = .628 เมื่อนำสถิติต่าง ๆ มาสร้างสมการพยากรณ์ ได้สมการพยากรณ์หลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร เมื่อใช้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์

$$\hat{Z} = .094(X_2) + .386(X_4) + .284(X_3) + .168(X_1)$$

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร มีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และตำแหน่งครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา อันเป็นผลจากการสร้างบรรยากาศให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี เพื่อหาผลลัพธ์ของการทดสอบและประเมินผลให้เกิด

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีที่สุดในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภิรญา สายศิริสุข ที่ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตปัญจภาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 โดยพบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมด้านการมีจริยธรรมและตรวจสอบได้อยู่ใน ระดับมาก (ภิรญา สายศิริสุข, 2561)

2. ผลการศึกษาระดับการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร มีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา เน้นการทดสอบและประเมินผลจากการปฏิบัติงานจริง โดยมีการวางแผนและพัฒนาการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ในเรื่องการนำหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการบริหารงานในองค์กร และตำแหน่งครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ ได้รับการเสริมแรงจากผู้บริหารสถานศึกษาในการนำเสนองาน เพื่อการวัดและประเมินผลการปฏิบัติงานในด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบของสะเต็มศึกษาเข้ามามีบทบาทมากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกรียงไกร ทานะเวช ที่ศึกษาการพัฒนาการรูปแบบการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยพบว่า องค์กรประกอบการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (เกรียงไกร ทานะเวช, 2562)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กับหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร มีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวก กับหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ส่วนตำแหน่งครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวก กับหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัญชลี ลัดดาแย้ม ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาของครู สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี รองลงมา คือ เจตคติทางวิทยาศาสตร์ การจัดการบรรยากาศในห้องเรียน และบุคลิกภาพ ตามลำดับ และ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาของครู ได้แก่ สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เจตคติทางวิทยาศาสตร์ บุคลิกภาพ และการจัดบรรยากาศในห้องเรียน ตามลำดับ โดยปัจจัยดังกล่าวสามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 79.70 อย่างมีนัยสำคัญที่สถิติที่ระดับ 0.05 (อัญชลี ลัดดาแย้ม, 2561)

4. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณและสร้างสมการพยากรณ์หลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร โดยใช้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นตัวพยากรณ์ มีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

4.1 ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหาตัวพยากรณ์ที่ส่งผลต่อหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา จากปัจจัยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทั้ง 6 ปัจจัย พบว่า มีปัจจัยที่ทดสอบแล้วว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ 6 ปัจจัย โดยปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด ที่สามารถร่วมกันพยากรณ์หลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ได้ร้อยละ 98.80 ($R = .988$)

4.2 ตำแหน่งครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหาตัวพยากรณ์ที่ส่งผลต่อหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา จากปัจจัยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทั้ง 6 ปัจจัย พบว่า มีปัจจัยที่ทดสอบแล้วว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ 4 ปัจจัย โดยปัจจัยด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง เป็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่สามารถร่วมกันพยากรณ์หลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ได้ร้อยละ 79.30 ($R = .793$)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร มีความสัมพันธ์กัน

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ปัจจัยด้านความคิดสร้างสรรค์ ปัจจัยด้านการสร้างบรรยากาศองค์การนวัตกรรม ปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยง และปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นตัวพยากรณ์ที่ส่งผลต่อหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศที่ดีในองค์การ มีการบริหารความเสี่ยงอย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปอาจมีการศึกษาถึงตัวแปรอื่น ๆ ที่ร่วมกับตัวแปรภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อหลักการบริหารตามแนวคิดสะเต็มศึกษาต่อไป โดยอาจทำการวิจัยในลักษณะของการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) หรือการหาโมเดลสมการโครงสร้าง (SBM) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร ทานะเวช. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ภัทรจิต ดิลกเดชาพล. (2560). การบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ในโรงเรียนขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนสะเต็มศึกษา จังหวัดพะเยา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา* มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ภริญา สายศิริสุข. (2561). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน). (2561). *กระตุกต่อมคิด*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *สรุปผลการประชุมโต๊ะกลมไทย-สหรัฐฯ ด้านการศึกษา ครั้งที่ 7: สะเต็มศึกษา วัฒนธรรมการเรียนรู้สำหรับกำลังคนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร : พรินทวนกราฟฟิค.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2555). แนวคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 14(2) , 118-119.
- อัญชลี ลัดดาแย้ม. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาของครูสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ*
MULTICULTURAL LEADERSHIP DEVELOPMENT GUIDELINES FOR SCHOOL
ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA, CHAIYAPHUM PROVINCE

กัญญาลักษณ์ ชีพอุบัติ

Kunyalak Chipubat

ชัชจรียา ไบลี

Chatjariya Bailee

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

E-mail: Pinida22@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม 2) ศึกษาความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม 3) เสนอแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วยระเบียบวิธีเชิงปริมาณ และระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือผู้บริหารสถานศึกษา ปีการศึกษา 2563 จำนวน 242 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน เครื่องมือวิจัยได้แก่แบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .977 และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล แจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ $PNI_{MODIFIED}$

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพที่เป็นอยู่ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของ

* Received: 11 June 2023; Revised: 28 June 2023; Accepted: 29 June 2023

ผู้บริหารสถานศึกษา ด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านที่ 5 ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม มีค่า ($PNI_{MODIFIED} = 0.286$) ลำดับที่ 2 ด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กรมีค่า ($PNI_{MODIFIED} = 0.236$) ลำดับที่ 3 ด้านที่ 4 ด้านการสนับสนุนทรัพยากรมีค่า ($PNI_{MODIFIED} = 0.211$) ลำดับที่ 4 ด้านที่ 2 ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร มีค่า ($PNI_{MODIFIED} = 0.152$) ส่วนข้อที่มีค่า $PNI_{MODIFIED}$ น้อยที่สุด ได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านการเปิดกว้างต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีค่า ($PNI_{MODIFIED} = 0.122$) 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แนวทางทั้งหมด 23 แนวทางแนวทาง

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ภาวะผู้นำพหุวัฒนธรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The primary objective of this research article is to investigate the current state and desired conditions of multicultural leadership among school administrators and to prioritize the development of multicultural leadership qualities. Additionally, this study aims to propose guidelines for enhancing multicultural leadership among school administrators within the Office of Primary Educational Service Area in Chaiphum Province. This research adopts a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative methods. The research sample consists of 242 school administrators from the 2020 academic year, with a reliability coefficient of .977. The data analysis employs statistical techniques such as frequency distribution, percentages, means, and standard deviations.

The analysis of the data regarding the needs and requirements of multicultural leadership among school administrators reveals that the aspect with the highest level of necessity is the fifth aspect, which pertains to morality and ethics ($PNI_{MODIFIED} = 0.286$). The second and third aspects that hold significant importance are the development of interpersonal relationships within the organization ($PNI_{MODIFIED} = 0.236$). Following this, the fourth aspect, resource support, is deemed essential ($PNI_{MODIFIED} = 0.211$), while the ability to communicate is ranked fourth ($PNI_{MODIFIED} = 0.152$). The aspect with the lowest value is the first aspect, cultural openness ($PNI_{MODIFIED} = 0.122$). Moreover, this research provides

a comprehensive set of 23 guidelines for the development of multicultural leadership among school administrators.

Keywords: development guidelines, multicultural leadership, school administrators

บทนำ

โลกมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ต้องเตรียมความพร้อมในด้านการเรียนรู้และปรับตัวทั้งในระดับบุคคล องค์กร ประเทศ ภูมิภาค และนานาชาติ นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นยังส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายของผู้คนอย่างเสรี การให้ความสำคัญในด้านการเงิน เศรษฐกิจ การค้าและบริการ ทำให้เกิดการแข่งขันที่สูงขึ้น สถาบัน Free World Academy ของประเทศสหรัฐอเมริกาได้วิเคราะห์ว่า ในปี ค.ศ. 2030 เศรษฐกิจในกลุ่มประเทศอเมริกาเหนือ เอเชียเหนือ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และอินเดีย จะเป็นกลุ่มที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงกว่าประเทศอื่น ๆ และจะมีสัดส่วนในเศรษฐกิจโลกสูงขึ้นกว่าในปัจจุบัน (นมกร มังคละศิริ, 2560)

สถานการณ์ของโลกมีการแข่งขันในด้านเศรษฐกิจสูง ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ จึงให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจในแง่ของการสร้างเครือข่ายด้านการค้า ซึ่งประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เล็งเห็นถึงความสำคัญในจุดนี้ จึงทำให้เกิดการรวมตัวขึ้นเป็นประชาคมอาเซียน เพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองทางด้านเศรษฐกิจในการกำหนดกติกาโลกให้ธุรกิจในทุกระดับเปิดการค้าเสรีมากขึ้น (นมกร มังคละศิริ, 2560) ดังนั้น ในการพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) อยู่ในห้วงเวลาของการปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่สั่งสมมานาน ท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดมากขึ้น การแข่งขันด้านเศรษฐกิจจะเข้มข้นมากขึ้น สังคมโลกจะมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้น เป็นสภาพไร้พรมแดน การพัฒนาเทคโนโลยีจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และจะกระทบชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมาก ขณะที่ประเทศไทยมีข้อจำกัดของปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์เกือบทุกด้าน และจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาที่ชัดเจนขึ้นช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นับเป็นจังหวะเวลาที่ท้าทายอย่างมาก ที่ประเทศไทยต้องปรับตัวขนานใหญ่ โดยต้องเร่งพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรมให้เป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกด้าน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยท่ามกลางการแข่งขันในโลกที่รุนแรงขึ้นมาก แต่ประเทศไทยมีข้อจำกัดหลายด้าน อาทิ คุณภาพคนไทยยังต่ำ

แรงงานส่วนใหญ่มีปัญหาทั้งในเรื่ององค์ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ สังคมขาดคุณภาพและมีความเหลื่อมล้ำสูง ที่เป็นอุปสรรคต่อการยกระดับศักยภาพ การพัฒนาโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมสูงวัย ส่งผลให้ขาดแคลนแรงงาน จำนวนประชากรวัยแรงงานลดลงตั้งแต่ปี 2558 และโครงสร้างประชากรจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ภายในสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ร่อยหรอเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นทั้งต้นทุนในเชิงเศรษฐกิจและผลกระทบร้ายแรงต่อคุณภาพชีวิตประชาชน ในขณะที่การบริหารจัดการภาครัฐยังด้อยประสิทธิภาพ ขาดความโปร่งใส และมีปัญหาคอร์รัปชันเป็นวงกว้าง จึงส่งผลให้การผลักดัน ขับเคลื่อนการพัฒนาไม่เกิดผลสัมฤทธิ์เต็มที่ บางภาคส่วนของสังคมจึงยังถูกทิ้งอยู่ข้างหลัง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนทำให้เรารู้สึกว่าเรามีเพื่อน เพื่อนที่เรารู้จักเป็นอันดับแรกสุดก็คือครอบครัวของเราเอง ถัดไปคือครอบครัวข้างเคียง หมู่บ้าน ตำบล จังหวัด และที่สุดคือประเทศ และตามปกติคนทั้งหลายนั้นจะอยู่ร่วมกันได้ดี ต่อเมื่อมีหลักความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจอย่างหนึ่งอย่างเดียวกัน เป็นเหมือนแกนหรือสายเชือกที่ร้อยประสานกันไว้ ในบรรดาหลักความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งหลาย ฉะนั้น การศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรม (The Multiple Cultural Societies) เป็นการศึกษาความแตกต่างทางภาษา ขนบประเพณี ความเชื่อ ศาสนา และวิถีชีวิตบนพื้นฐานของการยอมรับ สิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ของแต่ละบุคคล ซึ่งมีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน ได้รับการพัฒนาทุกด้าน เพื่อนำไปสู่ความเท่าเทียมกันของทุกคนในสังคม ซึ่งในท้ายที่สุดการศึกษาพหุวัฒนธรรมจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยนำไปสู่ความเป็นสังคมที่มีความสมบูรณ์ มีคุณค่าและความสวยงามบนความแตกต่างที่หลากหลาย (วารุณี ฐิริสินสิทธิ์, 2556)

การบริหารองค์การที่ประกอบด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทำให้การสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาและการสร้างศักยภาพให้คนในองค์กรเพิ่มขึ้นได้อย่างมีนัยสำคัญ (Adler, M. A., 2008) พหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) เป็นทั้งทฤษฎี แนวปฏิบัติและกรอบการมองบนคุณค่าความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม เป็นการมองหาคุณค่าเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมีความท้าทายในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ ความเป็นเพศ ศาสนา และอัตลักษณ์อื่น ๆ ซึ่งแนวคิดพหุวัฒนธรรมทำให้สามารถเปลี่ยนความขัดแย้งและไปสู่องค์การที่มีจริยธรรม และพหุวัฒนธรรมได้ องค์การพหุวัฒนธรรมเป็นองค์การที่มีระดับความหลากหลาย และพยายามสร้างอัตลักษณ์สถาบันเชิงวัฒนธรรมจากความหลากหลายนั้น องค์การพหุวัฒนธรรมจะประกอบไปด้วยลักษณะของกลุ่มที่หลากหลาย ที่อาจเกิดจากความแตกต่างทางเพศ ชาติ เชื้อชาติและลักษณะเฉพาะ

ของงาน ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเป็นการสร้างกลุ่มทางวัฒนธรรมขนาดเล็กในองค์กร (เอกรินทร์ สังข์ทอง, 2552)

การจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของผู้คนในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน จึงเป็นประเด็นที่ท้าทายสำหรับนักการศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐบาล ในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ความต้องการ และวิถีชีวิตของผู้คนที่ประกอบไปด้วยชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนาและระดับของศักยภาพทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่มีความแตกต่างกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้อำนวยการสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศักยภาพของผู้เรียน รวมถึงบุคคลในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ที่มาจากพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่ต่างกัน นักการศึกษาให้ความสำคัญของผู้เรียนว่า ต้องมีความรับผิดชอบโดยตรงต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงการบูรณาการวัฒนธรรมของผู้เรียนเข้ากับการเรียนการสอน ผู้นำที่มีสมรรถนะทางด้านพหุวัฒนธรรมนั้น จะต้องมั่นใจว่าแนวทางการสอนของสถานศึกษานั้น มีความเป็นพหุวัฒนธรรม มีรูปแบบการสอนที่หลากหลาย มีมุมมองว่าผู้อำนวยการสถานศึกษา ต้องมีความตระหนักเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้เรียน ซึ่งค่อนข้างมีความอ่อนไหวต่อระบบและการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา (Morote, E, 2010)

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญ และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จึงมีความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะผู้อำนวยการสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำสถานศึกษา และมีบทบาทที่สำคัญในการกำหนดนโยบาย รูปแบบการเรียนการสอน การบริหารหลักสูตรการเรียนการสอน และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน รวมถึงการแสดงออกทางความคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนิยมและการศึกษาพหุวัฒนธรรม จะช่วยให้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษา

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจอย่างมากที่จะทำการศึกษาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมที่ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ เพื่อเป็นประโยชน์ในการสร้างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ และสภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 621 โรงเรียน ผู้บริหาร จำนวน 621 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2563 จำนวน 242 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี และ มอร์แกน Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

ระยะที่ 2 เสนอแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ โดยการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงาน 10 ปี ขึ้นไป จำนวน 9 คน มีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกได้รับรางวัลผู้บริหารดีเด่นระดับเขตพื้นที่การศึกษาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2555 -2562

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ และวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม	สภาพที่เป็นอยู่			สภาพที่คาดหวัง			PNI	อันดับ
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล		
ด้านที่ 1 ด้านการเปิดกว้างต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม	3.33	0.37	ปานกลาง	3.84	0.55	มาก	0.122	5
ด้านที่ 2 ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร	3.60	0.49	มาก	4.32	0.52	มาก	0.152	4
ด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร	3.28	0.31	ปานกลาง	4.35	0.50	มาก	0.236	2
ด้านที่ 4 ด้านการสนับสนุนทรัพยากร	3.25	0.37	ปานกลาง	4.17	0.46	มาก	0.211	3
ด้านที่ 5 ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม	3.38	0.32	ปานกลาง	4.78	0.49	มากที่สุด	0.286	1
โดยรวม	3.37	0.20	ปานกลาง	4.29	0.40	มาก	0.202	-

จากตารางพบว่า สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.37, S.D. = 0.20) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร ($\bar{x}$ = 3.60, S.D. = 0.49) ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{x}$ = 3.38, S.D. = 0.32) ด้านการเปิดกว้างต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม ($\bar{x}$ = 3.33, S.D. = 0.37) ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร ($\bar{x}$ = 3.28, S.D. = 0.31) ด้านการสนับสนุนทรัพยากร ($\bar{x}$ = 4.32, S.D. = 0.52) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.29, S.D. = 0.40) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก เรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านที่ 5 ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม มีสภาพที่เป็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.78, S.D. = 0.49) ด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กรมีสภาพที่เป็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.35, S.D. = 0.50) ด้านที่ 2 ด้านการมีความสามารถในการสื่อสารมีสภาพที่เป็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.80, S.D. = 0.16) ด้านที่ 4 ด้าน

การสนับสนุนทรัพยากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = 0.46) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านการเปิดกว้างต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีสภาพที่เป็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.78$, S.D. = 0.49)

ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ มีค่า $PNI_{modified}$ อยู่ระหว่าง 0.152 - 0.286 เรียงลำดับความต้องการจำเป็น 3 ลำดับแรก ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านที่ 5 ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรมมีค่า ($PNI_{modified} = 0.286$) ลำดับที่ 2 ด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กรมีค่า ($PNI_{modified} = 0.236$) ลำดับที่ 3 ด้านที่ 4 ด้านการสนับสนุนทรัพยากรมีค่า ($PNI_{modified} = 0.211$) ลำดับที่ 4 ด้านที่ 2 ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร มีค่า ($PNI_{modified} = 0.152$) ส่วนข้อที่มีค่า $PNI_{modified}$ น้อยที่สุด ได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านการเปิดกว้างต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีค่า ($PNI_{modified} = 0.122$)

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ พบว่า

ด้านที่ 1 ด้านการเปิดกว้างต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม ควรจัดกิจกรรมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างผู้บริหารและครู โดยหากิจกรรมที่มีความน่าสนใจ เช่น กิจกรรมกีฬา เพื่อสร้างความอบอุ่นในองค์กร ร้อยละ 21.74

ด้านที่ 2 ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร ผู้บริหารควรมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษหรือภาษาท้องถิ่นในการติดต่อสื่อสาร ร้อยละ 29.55 ผู้บริหารควรมีศาสตร์และศิลป์ในการพูด เพื่อให้เกิดการโน้มน้าวใจคนได้ ร้อยละ 18.18

ด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร ควรมีความยืดหยุ่นในการบริหารสถานศึกษาตามความเหมาะสมของแต่ละสถานการณ์ เพื่อการอยู่ร่วมกัน ร้อยละ 13.13

ด้านที่ 4 ด้านการสนับสนุนทรัพยากร ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณสำหรับใช้ในการส่งเสริมพหุวัฒนธรรมในโรงเรียนให้ครอบคลุมและมีความหลากหลาย ร้อยละ 13.33 ควรให้สถานศึกษามีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ร้อยละ 21.67

ด้านที่ 5 ด้านคุณธรรมจริยธรรม ผู้บริหารควรมีความยุติธรรมเป็นหัวใจหลักในการบริหารงานภายในองค์กร ร้อยละ 24.00 ผู้บริหารควรวางตัวเป็นกลาง ตัดสินทุกอย่างด้วยความยุติธรรม และต้องอาศัยหลักคุณธรรมในการบริหารงานบนความแตกต่าง ร้อยละ 44.00

ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะทั้ง 5 ด้าน ไปสร้างเป็นแนวคำถามเพื่อใช้ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ ในระยะที่ 2

วัตถุประสงค์ข้อ ๓ การหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ จากผลการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์การหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิทั้ง 5 ด้าน ผู้วิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

ด้านการเปิดกว้างต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม	1. ผู้บริหารต้องเปิดใจยอมรับหลากหลายทางวัฒนธรรม อาทิ เช่น เพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา
	2. ผู้บริหารต้องมีต้องสร้างกฎระเบียบให้เป็นแนวเดียวกันเพื่อให้ทุกคนยึดถือปฏิบัติร่วมกัน
	3. ผู้บริหารต้องสนับสนุนให้เกิดความเท่าเทียมในวัฒนธรรมองค์กร
	4. ผู้บริหารต้องรับฟังและให้เกียรติความคิดเห็นของทุกคน
ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร	1. ผู้บริหารควรมีการเข้ารับการอบรมด้านภาษาอังกฤษอยู่เสมอ
	2. ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสื่อสารอย่างชัดเจนชัดเจน และรับผิดชอบในคำพูดของตนเองเสมอ
	3. ผู้บริหารต้องมีศิลปะในการพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับคนในองค์กร
	4. ผู้บริหารต้องมีทักษะในการเป็นนักประสานความร่วมมือจากหน่วยงาน ภายนอก
	5. ผู้บริหารสามารถสื่อสารด้วยวิธีการเขียนที่ชัดเจนและถูกต้อง
ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร	1. ผู้บริหารควรมีความเข้าใจบนพื้นฐานความแตกต่างอย่างหลากหลาย
	2. ผู้บริหารต้องมองเห็นคุณค่าและเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม
	3. ผู้บริหารควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม
	4. ผู้บริหารต้องอดทนต่อสภาวะการณ์ที่มีความกดดันต่างๆ
	5. ผู้บริหารควรสร้างข้อประพฤติปฏิบัติที่ยึดถือร่วมกันในองค์กร
ด้านการสนับสนุนทรัพยากร	1. ผู้บริหารต้องจัดให้มีหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น
	2. ผู้บริหารต้องวางแผนการบริหารงบประมาณเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร
	3. ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาตนเองพร้อมจัดทำรายงานการพัฒนาตนเองทุกภาคเรียน
	4. ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล บริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม
ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม	1. ผู้บริหารควรมีความโอปอ้อมอารีต่อผู้ร่วมงาน
	2. ผู้บริหารต้องมีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
	3. ผู้บริหารต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในด้านคุณธรรม จริยธรรม
	4. ผู้บริหารต้องวางตัวเป็นกลาง
	5. ผู้บริหารต้องมีความจริงใจในการทำงาน ไม่เลือกปฏิบัติ

อภิปรายผล

สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ สภาพที่เป็นอยู่ของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ สภาพที่เป็นอยู่ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีสภาพที่เป็นอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน และระดับปานกลาง 4 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่ 2 การมีความสามารถในการสื่อสาร มีสภาพที่เป็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพัชรภา เอื้ออมรวนิช (พัชรภา เอื้ออมรวนิช, 2560) Yeung, Lee และ Yue (Yeung, A. Lee, Y., Yue, K. W. R, 2006) รองลงมา คือ ด้านที่ 1 ด้านการเปิดกว้างต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีสภาพที่เป็นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วีระศักดิ์ พัทนบุรี (วีระศักดิ์ พัทนบุรี, 2559) รองลงมา คือ ด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร มีสภาพที่เป็นอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพิริยะ กรุณา (พิริยะ กรุณา, 2560) พระสกล ฐานธมโม (อินทร์คล้าย) (พระสกล ฐานธมโม (อินทร์คล้าย), 2556)

สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่ 5 ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม มีสภาพที่เป็นอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอนันท์ งามสะอาด (อนันท์ งามสะอาด, 2563) สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2545) รองลงมา คือ ด้านที่ 2 ด้านการมีความสามารถในการสื่อสารมีสภาพที่เป็นอยู่ในระดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบุตรี จารุโรจน์ (บุตรี จารุโรจน์, 2550) รองลงมาคือ ด้านที่ 4 ด้านการสนับสนุนทรัพยากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (นมกร มังคละศิริ, 2560) และด้านสุดท้ายคือ ด้านที่ 1 ด้านการเปิดกว้างต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีสภาพที่เป็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบอร์ดาส (Bordas, J, 2009)

ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

การจัดลำดับความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ พบว่า มีความสำคัญเรียงตามลำดับ ดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ ด้านที่ 5 ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเหียง และหยุด

(Yeung, A. Lee, Y., Yue, K. W. R, 2006) คาร์เนล (Canen, A., & Canen, A, 2008) พิริยะ กรุณา (พิริยะ กรุณา, 2560)

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

ด้านที่ 1 ด้านการเปิดกว้างต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม สามารถสรุปได้ว่า ผู้บริหารต้องมีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ยอมรับและให้เกียรติความคิดเห็นของทุกคน ตระหนักว่าทุกความคิดมีความสำคัญในการพัฒนาองค์กร มีการจัดการให้เกิดกิจกรรมที่สอดคล้องกับแต่ละวัฒนธรรม ธรรมเนียม ประเพณี รวมถึงปลูกฝังให้ครูผู้สอนรู้จักการยอมรับความแตกต่างระหว่างเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม เพศ อายุ และสนับสนุนวัฒนธรรมต่าง ๆ อย่างเท่าเทียม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อะห์มัด ยี่สุนทร และคณะ (อะห์มัด ยี่สุนทร, 2559)

ด้านที่ 2 ด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร สามารถสรุปได้ว่า ผู้บริหารต้องมีความชำนาญทางด้านการสื่อสาร โดยเฉพาะด้านภาษาอังกฤษ เพราะเป็นภาษาสากลที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร และผู้บริหารควรมีความสามารถในการสื่อสารด้วยการเขียนที่มีประสิทธิภาพ การสื่อสารจัดเป็นทักษะที่สำคัญ ที่ช่วยให้มีการสร้างสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลในองค์กร เป็นการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างการทำงานร่วมกัน ผู้บริหารควรมีศาสตร์และศิลป์ในการพูด เพื่อให้เกิดการโน้มน้าวใจคนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แอดเลอร์ (Adler, M. A., 2008)

ด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในองค์กร ผู้บริหารควรมีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกันระหว่างครูไทยและครูต่างชาติ หรือครูทุกเพศ ทุกวัย เพื่อเป็นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เช่น การจัดกิจกรรมในโอกาสพิเศษ เช่น วันเกิดบุคลากร เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาในการทำงาน ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจบนพื้นฐานความหลากหลายของคนในองค์กร ต้องสร้างแรงจูงใจและสร้างความศรัทธาให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิริยะ กรุณา (พิริยะ กรุณา, 2560)

ด้านที่ 4 ด้านการสนับสนุนทรัพยากร ผู้บริหารต้องจัดทำหลักสูตรสถานท้องถิ่น เพื่อให้เข้ากับบริบทของชุมชน ผู้บริหารจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ในการหาทรัพยากรจากองค์การภายนอก เพื่อมาสนับสนุนสถานศึกษา ให้สถานศึกษามีงบประมาณเพียงพอและเหมาะสมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณสำหรับใช้ในการส่งเสริมพหุวัฒนธรรมในโรงเรียนให้ครอบคลุม และมีความหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมาน อัครภูมิ (สมาน อัครภูมิ, 2549)

ด้านที่ 5 ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม ผู้บริหารต้องมีคุณธรรมจริยธรรม มีความเมตตาแก่ผู้ร่วมงาน มีความเสียสละ และอุทิศตนเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ผู้บริหาร

ต้องมีความจริงใจ ไม่เลือกปฏิบัติ ต้องวางตนเป็นกลางเพื่อให้ผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาเกิดความเคารพและทุ่มเทให้กับการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบันราชประชาสมาสัย (สถาบันราชประชาสมาสัย, 2549)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ สรุปได้ว่า 1) สภาพที่เป็นอยู่ของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การจัดลำดับความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ พบว่า มีความสำคัญเรียงตามลำดับ ดังนี้ ลำดับที่ 1 คือ ด้านที่ 5 ด้านการมีคุณธรรมจริยธรรม 3) แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ได้แนวทางทั้งหมด 23 แนวทาง

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 ควรนำผลการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาไปใช้ประโยชน์ ในการบริหารงานในรูปแบบความหลากหลายของพหุวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ
- 1.2 ควรนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมทั้ง 5 ด้านไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้มีความเหมาะสมกับบริบทสถานศึกษาของตนเอง
- 1.3 ควรมีการนำผลการวิจัยไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการบริหารงานที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับบริบทของพหุวัฒนธรรมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษาปัญหาของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม เพื่อนำผลมาพัฒนาให้การบริหารองค์การมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- 2.2 ควรมีการศึกษาสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็น ของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ให้ครอบคลุมทุกจังหวัด

2.3 ควรมีการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

เอกสารอ้างอิง

- นมกร มังคละศิริ. (2560). ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในกรุงเทพฯ. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการศึกษา*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- บุตรี จารุโรจน์. (2550). *ภาวะผู้นำและการพัฒนาทีมงาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พระสกล ฐานธัมโม (อินทร์คล้าย). (2556). การบริหารสถานศึกษาตามธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์. ใน *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชราภา เอื้ออมรวิช. (2560). การสื่อสารภายใต้มิติความหลากหลายทางวัฒนธรรมตาม แนวคิด Geert Hofstede. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 25(47), 223-240.
- พิริยะ กรุณา. (2560). การบริหารสถานศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในโรงเรียนสองศาสนา. ใน *การประชุมวิชาการการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ "GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2018"*, 325-361.
- วารุณี ภูริสินสิทธิ์. (2556). *ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- วีระศักดิ์ พัทบุรุษ. (2559). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการบริหารความขัดแย้งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สถาบันราชประชาสมาสัย. (2549). *ธรรมาภิบาลบันดาลสุข*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงสาธารณสุข.

- สมาน อัครภูมิ. (2549). *การบริหารงานในสถานศึกษา*. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564*. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2545). *ภาวะผู้นำทฤษฎีและปฏิบัติ*. เชียงราย : สถาบันราชภัฏเชียงราย.
- อนันท์ งามสะอาด. (2551). ประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effective) ต่างกันอย่างไร. เรียกใช้เมื่อ 18 กรกฎาคม 2563 จาก <https://thaiwinner.com/efficiency-effectiveness/>.
- อะห์มัด ยี่สุนทร. (2559). สภาพปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มข้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา. *วารสารอัล-ฮิกมะฮ์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี*, 12(1), 1-15.
- เอกรินทร์ สังข์ทอง. (2552). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม : การทบทวนแนวคิดทฤษฎีและการปฏิบัติ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ปัตตานี*, 20(1), 1-16.
- Adler, M. A. (2008). Gender difference in job autonomy : The consequences of occupational segregation and authority. *Sociological Quarterly*, 34(3), 449.
- Bordas, J. (2009). White men and women can't lead (everyone) : Eight ways to practice multicultural age. *Public Management*, 91(1), 3-6.
- Canen, A., & Canen, A. (2008). Multicultural leadership : The costs of its absence in organizational conflict management. *International Journal of Conflict Management*, 19(1), 4-19.
- Morote, E. (2010). A reliable survey to measure teachers' multiple awareness to their school environment. *The Journal of Multicultural Education*, 5(1), 1-13.
- Yeung, A. Lee, Y., Yue, K. W. R. (2006). Multicultural leadership for a sustainable total school environment. *Education Research Policy Practice*, 5, 121-131. Enterprise, pp. 275-294. Wesport, CN : Praeger.

**การบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงการของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20***
**PROJECT BASED LEARNING MANAGEMENT IN THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 20**

เกรียงไกร นรินทร์

Kraingkrai Narin

ชัชจรีญา ใบลี

Chatjariya Bailee

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

E-mail: 62120605102@udru.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการเรียนรู้แบบโครงการของครูในสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการเรียนรู้แบบโครงการของครู 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้แบบโครงการของครู การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วยระเบียบวิธีเชิงปริมาณ และระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จำนวน 341 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .990 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (t-test)

ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการการเรียนรู้แบบโครงการของครู โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการเรียนรู้แบบโครงการของครู โดยรวมอยู่ในระดับ มาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้

* Received: 21 February 2023; Revised: 26 June 2023; Accepted: 26 June 2023

แบบโครงการของครู พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ 1) ด้านการประเมินผล 2) ด้านการวางแผน 3) ด้านการประสานงาน 4) ด้านการจัดการองค์กร 5) ด้านการสร้างแรงจูงใจ ตามลำดับ 3. แนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงการของครู มีแนวทางการดำเนินงาน 5 ด้าน 26 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านการประเมินผล 4 แนวทาง 2) ด้านการวางแผน 7 แนวทาง 3) ด้านการประสานงาน 4 แนวทาง 4) ด้านการจัดการองค์กร 7 แนวทาง 5) ด้านการสร้างแรงจูงใจ 4 แนวทาง

คำสำคัญ: การบริหาร, การจัดการเรียนรู้โครงการ, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

Abstract

This research the objectives were 1) to study the current and desirable conditions in project-based learning management of teachers in educational institutions; 2) to study the needs and necessities of project-based learning management of teachers; 3) to propose guidelines. Teacher project-based learning management This research is a mixed-use research consisting of Quantitative methodology (Quantitative Methods) and Qualitative Methods The sample group was teachers in educational institutions. Under the Secondary Educational Service Area Office, Region 20, the number of 341 persons with the confidence of the whole questionnaire was .990. Statistics for data analysis. Use the distribution of frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results of the research found that 1. The present condition of teacher project-based learning management. Overall, it is moderate. And when considering each aspect, it was found that It was at a moderate level in all aspects. As for the desirable condition of the teacher's project-based learning management. Overall, it was at a high level, and when considering each aspect, it was found that it was in a high level in all aspects. Most 1) Evaluation aspect 2) Planning 3) Coordination aspect 4) Organization management 5) Motivational aspect respectively 3. Guidelines for teacher project-based learning management There are five operational guidelines and 26 approaches as follows: 1) Evaluation, 4 approaches, 2) Planning, 7 approaches, 3) Coordination, 4 approaches, 4) Organizational management, 7 approaches, 5) Incentives, 4 approaches.

Keywords: Administration, project learning management, Secondary Educational Service Area Office Area 20

บทนำ

จากสถานการณ์ในปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลงบริบททางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครอง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสารปัจจุบันบนโลกไร้พรมแดนที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวดเร็วรุนแรง การศึกษายังคงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์และการพัฒนาประเทศที่เชื่อมโยงกันทั่วโลก ให้สามารถดำรงชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างยั่งยืน (สำนักส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2557) กระทรวงศึกษาธิการโดยคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสภาการศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษา ต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ มีสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ แสวงหาความรู้และลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาด้วยตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดระบบการศึกษาของไทยที่สนองตอบความต้องการของบุคคล สังคม และประเทศชาติ มากน้อยเพียงไร เป็นผลมาจากกระบวนการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น บุคคลสำคัญที่สุด ในกระบวนการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาการเรียนรู้ ก็คือ “ครู” ครูยังคงเป็นผู้ที่มีความหมายและปัจจัยสำคัญมากที่สุดในห้องเรียน และเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ เพราะคุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู ครูเป็นปัจจัยสำคัญในระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมากที่สุด (วรการณ สามโกเศศ และคณะ, 2553) ดังนั้น ครูจึงควรมีความพร้อมในทุกด้านในการพัฒนา การจะเป็นผู้มีความพร้อมดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ด้วยระบบและวิธีการที่มีประสิทธิภาพ การปฏิรูปคุณภาพการศึกษาจะเป็นไปไม่ได้เลยหากปราศจากการยกระดับคุณภาพครู ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในระบบ

การศึกษา ความสำคัญของคุณภาพครูต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียน ไม่ได้เป็นเพียงหลักการที่สมเหตุสมผลเท่านั้น แต่ยังได้รับการยืนยันจากงานวิจัยเชิงประจักษ์ด้วย งานศึกษาเชิงนโยบายก็สรุปเช่นกันว่า นโยบายการยกระดับคุณภาพครูอย่างเป็นระบบ คือปัจจัยความสำเร็จของระบบการศึกษาที่มีผลการสอบ PISA สูง เช่น ฟินแลนด์และสิงคโปร์ จะเห็นได้ว่า การพัฒนาการศึกษาให้ก้าวหน้าทันสมัยนั้น จำเป็นจะต้องพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทสังคม จัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นั่นหมายถึงการพัฒนาครู ซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอน ให้มีองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิควิธีการในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการเรียนรูแบบโครงงานของครู เป็นรูปแบบการบริหารจัดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญรูปแบบหนึ่ง ที่ได้รับความนิยมนำมาใช้เป็นอย่างมาก เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าและลงมือปฏิบัติกิจกรรม ตามความสนใจและถนัดและความสามารถของตนเอง ซึ่งอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือกระบวนการอื่น ๆ ที่เป็นระบบ ไปใช้ในการศึกษาหาคำตอบในเรื่องนั้น ๆ ภายใต้คำแนะนำปรึกษาและความช่วยเหลือจากผู้สอนหรือผู้ที่เชี่ยวชาญ เริ่มตั้งแต่การเลือกเรื่องหรือหัวข้อที่จะศึกษา การวางแผนการดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนด ตลอดจนการนำเสนอ ซึ่งในการจัดทำโครงงานนั้นสามารถทำได้ทุกระดับชั้น อาจเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่ม จะกระทำในเวลาเรียนหรือนอกเวลาเรียนก็ได้ (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2545) ในการบริหารจัดการเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้กระตุ้น เพื่อนำความสนใจที่เกิดจากตัวนักเรียนมาใช้ในการทำกิจกรรมค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวนักเรียนเอง นำไปสู่การเพิ่มความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ การฟังและการสังเกตจากผู้เชี่ยวชาญ โดยนักเรียนมีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ที่จะนำมาสู่การสรุปความรู้ใหม่ มีการเขียนกระบวนการจัดทำโครงงาน และได้ผลการจัดกิจกรรมเป็นผลงานแบบรูปธรรม (ดุขฎิ โยเหลา และคณะ, 2557)

ด้วยความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยตระหนักถึงสภาพปัญหาของการบริหารจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานของครู ซึ่งเป็นแนวคิดการบริหารจัดการเรียนรู้ที่สามารถปฏิบัติได้ง่าย สามารถฝึกให้ผู้เรียนเกิดการคิด วิเคราะห์ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและเกิดทักษะในการแก้ปัญหาและยังเป็นการบริหารจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับชั้นมัธยมศึกษา สามารถบูรณาการหลายวิชา ลดภาระของครูและเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ส่งผลโดยตรงต่อศักยภาพของครูและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนที่ดีขึ้น รวมไปถึงการตอบสนองแนวทางการพัฒนาการศึกษาของชาติได้เป็นอย่างดีสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20
2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วยระเบียบวิธีเชิงปริมาณ และระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ โดยแบ่งเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพเป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นของการบริหารจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20

ขั้นตอนที่ 3 จัดลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20

ระยะที่ 2 ประชากร คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม (Best Practice) เป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลชนะเลิศโครงงาน ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือระดับชาติ จำนวน 3 แห่ง จำนวน 9 คน โดยจำแนกเป็นผู้บริหารจำนวน 3 คน ครูผู้สอน ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน จำนวน 3 คน ศึกษานิเทศก์ ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน จำนวน 3 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์การพิจารณา คือ มีการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นที่ประจักษ์เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) จากผลการศึกษาในระยะที่ 1 มากำหนดเป็นข้อคำถามในการ ให้สัมภาษณ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นของ แนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 แสดงในตาราง 1 ถึงตาราง 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติสภาพปัจจุบัน และระดับสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้าน

องค์ประกอบของการบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการวางแผน	3.17	0.56	ปานกลาง	4.07	0.34	มาก
2. ด้านการจัดการองค์การ	3.14	0.65	ปานกลาง	3.73	0.51	มาก
3. ด้านการประเมินผล	3.14	0.65	ปานกลาง	4.49	0.14	มาก
4. ด้านการประสานงาน	3.14	0.64	ปานกลาง	3.75	0.45	มาก
5. ด้านการสร้างแรงจูงใจ	3.12	0.48	ปานกลาง	3.69	0.43	มาก
โดยรวม	3.14	0.60	ปานกลาง	4.00	0.32	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.14$, S.D. = 0.60) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับ ปานกลาง ทุกด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.32) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI Modified) และลำดับความต้องการจำเป็น

องค์ประกอบของการบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู	I	D	PNI Modified	ลำดับความต้องการจำเป็น
	ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์	ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน	ดัชนีความต้องการจำเป็น	

1.ด้านการวางแผน	4.07	3.17	0.2184	2
2.ด้านการจัดการองค์การ	3.73	3.14	0.1431	4
3.ด้านการประเมินผล	4.49	3.14	0.2991	1
4.ด้านการประสานงาน	3.75	3.14	0.1494	3
5.ด้านการสร้างแรงจูงใจ	3.69	3.12	0.1415	5

จากตารางที่ 2 แสดงว่า ลำดับความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการประเมินผล ($PNI_{modified} = 0.2991$) ด้านการวางแผน ($PNI_{modified} = 0.2184$) ด้านการประสานงาน ($PNI_{modified} = 0.1494$) ด้านการจัดการองค์การ ($PNI_{modified} = 0.1431$) และด้านการสร้างแรงจูงใจ ($PNI_{modified} = 0.1415$) ตามลำดับ

ระยะที่ 2 แนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

ตามที่ได้ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 และ 2 มาวิเคราะห์ออกแบบแนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 สามารถสรุปได้ตามรายละเอียด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

องค์ประกอบของการบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู	แนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20
1. ด้านการประเมินผล	1. ให้ครูและนักเรียนกำหนดเกณฑ์การประเมินผล 2. สร้างความเข้าใจกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3. เปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการประเมินผล 4. วิเคราะห์ผลจากการแล้วนำมาใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหา
2. ด้านการวางแผน	1. สำรวจปัญหาที่เกิดขึ้น 2. สำรวจความพร้อมของครู 3. กำหนดนโยบาย 4. ศึกษาและสังเคราะห์วิธีการแก้ปัญหา 5. มีการประชุมทำความเข้าใจ 6. จัดทำแผนการจัดกิจกรรม

องค์ประกอบของการบริหารการ จัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู	แนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20
	7. กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาครู
3. ด้านการประสานงาน	1. ประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย 2. ชุมชนมีส่วนช่วยเหลือแนะนำการจัดกิจกรรมประเมินผล 3. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความรู้ประสบการณ์ ประเมินผล 4. ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ประเมินผล
4. ด้านการจัดการองค์การ	1. กำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาครู 2. วางแผนระบบเพื่อพัฒนา 3. กำหนดกรอบการทำงานให้ชัดเจน 4. กำหนดกรอบการทำงานให้ชัดเจน 5. เรียบเรียงประเด็นจากการปฏิบัติจริง 6. เชื่อมโยงประเด็นสำคัญ 7. ให้เห็นความสัมพันธ์ของข้อมูล
5. ด้านการสร้างแรงจูงใจ	1. สนับสนุนให้ครูมีการประชุมสัมมนา 2. ให้กำลังใจนำไปสู่การพัฒนา 3. สนับสนุนให้ครูได้เผยแพร่ผลงาน 4. สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรม

จากตารางที่ 3 แนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มีแนวทางการดำเนินงาน 5 ด้าน 26 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านการประเมินผล 4 แนวทาง 2) ด้านการวางแผน 7 แนวทาง 3) ด้านการประสานงาน 4 แนวทาง 4) ด้านการจัดการองค์การ 7 แนวทาง 5) ด้านการสร้างแรงจูงใจ 4 แนวทาง

อภิปรายผล

จากการวิจัยการบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มีประเด็นข้อค้นพบที่น่าสนใจ เห็นควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับ ปานกลาง ทุกด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับ มาก

และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน อาจเนื่องมาจากเมื่อพิจารณาในบริบทของการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 พบว่า ความพยายามในการทำให้เกิดการบริหารจัดการการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ที่ได้กำหนดจุดเน้นการดำเนินงานด้านผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20) และครู ต้องได้รับการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้ มุ่งมั่นพัฒนาสำนักงานเขตพื้นที่ และโรงเรียนในสังกัดให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน พร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของครูในพื้นที่ทั้งในโรงเรียนเดียวกัน ระหว่างโรงเรียนหรืออื่น ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปรเมศวร์ มุทาพร, 2562)

2. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 พบว่า ความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน อาจเนื่องมาจากเมื่อพิจารณาในบริบทของการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 พบว่า ความพยายามในการทำให้เกิดการบริหารจัดการการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ที่ได้กำหนดจุดเน้นการดำเนินงานด้านผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20) และครูต้องได้รับการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้ มุ่งมั่นพัฒนาสำนักงานเขตพื้นที่ และโรงเรียนในสังกัดให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน พร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของครูในพื้นที่ทั้งในโรงเรียนเดียวกัน ระหว่างโรงเรียนหรืออื่น ๆ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎีที่ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นแนวกรอบแนวคิดในการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของดาร์ณี บุญเพ็ญ (ดาร์ณี บุญเพ็ญ, 2554) งานวิจัยของอมรพรรณ กล้าวิจารณ์ (อมรพรรณ กล้าวิจารณ์, 2553) งานวิจัยของไพศรี ค่อมบุญ (ไพศรี ค่อมบุญ, 2553) และ งานวิจัยของสุรศักดิ์ จันทรา (สุรศักดิ์ จันทรา, 2554)

3. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 พบว่า มีแนวทางการดำเนินงาน 5 ด้าน 26 แนวทาง ดังนี้

ด้านการประเมินผล มีการส่งเสริมให้ครูและนักเรียนกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานตามเกณฑ์ที่กำหนด มีการประชุมสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ และเทคนิคในการวัดผลและประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน มีการสร้างความเข้าใจกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างชัดเจน มีการกำหนดช่วงระยะเวลาการประเมินการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานอย่างชัดเจน มีการประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของนักเรียนครอบคลุมจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เปิดโอกาส

ให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานตามเกณฑ์ที่กำหนด วิเคราะห์นำมาใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวัฒน์ นิยมไทย (สุวัฒน์ นิยมไทย, 2553) และสอดคล้องตามแนวคิดของบาร์ตอน และมาร์ติน (Bartol, K. M., & Martin, D. C, 1991)

ด้านการวางแผน ในการบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู กล่าวโดยสรุปได้ว่า ดำเนินการสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานโรงเรียน สำรวจความพร้อมของครูในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน มีการกำหนดนโยบายการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน ศึกษาและสังเคราะห์วิธีการแก้ปัญหาจากผลงานหรืองานวิจัยเกี่ยวกับโครงงาน เพื่อกำหนดปัญหาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่จะศึกษา วิเคราะห์ความเหมาะสมของเวลาในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานได้มีการประชุมทำความเข้าใจ มอบหมายและควบคุมให้ครูผู้สอนนำนโยบายการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน มีแผนการจัดกิจกรรมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน และมีการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาครู ให้พัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน สอดคล้องกับงานวิจัยขององอาจ รักษา (องอาจ รักษา, 2552) และสอดคล้องตามแนวคิดของ โรบินสัน (Robbins, S. P, 1978)

ด้านการประสานงาน ในการประสานงานมีการขอความร่วมมือจากชุมชน ในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ มีการประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย การพัฒนาการจัดการการเรียนรู้แบบโครงงานที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการบูรณาการจัดการการเรียนรู้แบบโครงงาน และความต้องการของชุมชนไปพร้อม ๆ กัน ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนช่วยเหลือแนะนำการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนแบบโครงงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความรู้ประสบการณ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความรู้ประสบการณ์ ระหว่างโรงเรียนกับโรงเรียน ให้ชุมชนมีส่วนช่วยเหลือแนะนำการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนแบบโครงงาน และมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน ของโรงเรียนด้วยวิธีที่หลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของยุพาพันธ์ มินวงษ์ (ยุพาพันธ์ มินวงษ์, 2558) และรววัฒน์ บุญดี (รววัฒน์ บุญดี, 2554) และสอดคล้องตามแนวคิดของกูลิก (Gulick, L, 1937)

ด้านการจัดการองค์การ ดำเนินการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาครูให้พัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน จัดทำโครงสร้างการพัฒนาครู วางแผนระบบเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน มีการทำงานตามสายบังคับบัญชา เพื่อพัฒนาครูในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน ต้องมีการกำหนดกรอบการทำงานให้ชัดเจน และเรียบเรียงประเด็นจากการปฏิบัติจริง เชื่อมโยงประเด็น

สำคัญ ให้เห็นความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐธีร์ ศรีวังราช (ณัฐธีร์ ศรีวังราช, 2554) และสอดคล้องตามแนวคิดของฟลิปโป (Flippo, E. B, 1970)

ด้านการสร้างแรงจูงใจ มีการสนับสนุนให้ครูมีการประชุมสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน ให้กำลังใจนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน สนับสนุนให้ครูได้เผยแพร่ผลงานการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรม สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรม ส่งเสริมให้ครูนำผลการจัดการการเรียนรู้แบบโครงงานมาพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สร้างขวัญและกำลังใจไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของดารุณี บุญเพ็ญ (ดารุณี บุญเพ็ญ, 2554) และสอดคล้องตามแนวคิดของเกรก (Gregg, R. T, 1957)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 20 สรุปได้ว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ลำดับความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการประเมินผล ด้านการวางแผน ด้านการประสานงาน ด้านการจัดการองค์กร และด้านการสร้างแรงจูงใจ ตามลำดับ 3) แนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มีแนวทางการดำเนินงาน 5 ด้าน 26 แนวทาง

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

ผลจากการศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ด้านที่ต้องการให้เกิดขึ้นหรือต้องการพัฒนาสูงสุดคือ ด้านการประเมินผล ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ควรจัดมีการส่งเสริมให้ครูและนักเรียน ดังนี้

1) กำหนดเกณฑ์การประเมินผลการจัดการการเรียนรู้แบบโครงงาน เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานตามเกณฑ์ที่กำหนด

2) มีการประชุมสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ และเทคนิคในการวัดผลและประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะเกี่ยวกับด้านการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน จึงควรมีการศึกษา ด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การบริหารจัดการ

2) ควรมีการศึกษาและเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นการรวมตัวกันเพื่อพัฒนาด้านการบริหารการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.

กรุงเทพมหานคร : องค์การค้ำของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา.

ณัฐธีร์ ศรีวังราช. (2554). การพัฒนาบุคลากรในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน โรงเรียนคูเมืองวิทยาคม อำเภอกูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ดารุณี บุญเพ็ง. (2554). การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน โรงเรียนนาหว้าพิทยาคม อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ดุชนิ โยเหลา และคณะ. (2557). *การจัดการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของเด็กและเยาวชน : จากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทย*. กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ.

ปรเมศวร์ มุทาพร. (2562). การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ไพศรี ค่อมบุญ. (2553). ศึกษาการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโครงการ โรงเรียนบ้านปลาตูก อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยุพาพันธ์ มินวงษ์. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโครงการ เน้นการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (3P) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรรณ บัญดี. (2554). การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนด้วยโครงการบนเว็บเพื่อเสริมสร้างทักษะปฏิบัติและการทำงานแบบร่วมมือของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรม. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรากรณ์ สามโกเศศ และคณะ. (2553). *ข้อเสนอระบบการศึกษาทางเลือกที่เหมาะสมกับสภาวะคนไทย*. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์.
- สำนักส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2557). *การยกระดับครูไทยในศตวรรษ ที่ 21*. กรุงเทพมหานคร : สำนักส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.
- สุรศักดิ์ จันทรา. (2554). การพัฒนาบุคลากรในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการโรงเรียนบ้านนาอุดม อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวัฒน์ นิยมไทย. (2553). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาชีพแบบผสมผสาน โดยใช้โครงการเป็นฐานในสถานประกอบการเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานและการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพช่างอุตสาหกรรม*. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ. (2545). *21 วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด*. กรุงเทพมหานคร : ดวงกลมสมัย.
- องอาจ รักษา. (2552). การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ โรงเรียนบ้านโคกไม้แดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 3 อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อมรพรรณ กล้าวิจารณ์. (2553). การพัฒนาบุคลากรในการจัดการเรียนรู้แบบโครงการโรงเรียนสง่างงเปลือยวิทยาคม อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Bartol, K. M., & Martin, D. C. (1991). *Management*. NewYork : McGraw-Hill.

-
- Flippo, E. B. (1970). *Principle of personnel management*. New York : Mc Graw-Hall.
- Gregg, R. T. (1957). *The administrative process*. New York : Harper and Row.
- Gulick, L. (1937). *Notes on the theory of organization*. New York : Institute of Public Administration, Columbia University.
- Robbins, S. P. (1978). *Personnel, the management of human resources*. New Jersey : Prentice Hall.

แนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2*
GUIDELINES FOR DEVELOPING 21st CENTURY SCHOOL ADMINISTRATORS’
SKILLS UNDER THE NONG KHAI PRIMARY EDUCATIONNAL
SERVICE AREA OFFICE 2

จตุพร ฤทธิ์รุ่ง

Chattuphon Litrong

ทองศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ

Thanongsak Koomkhainam

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kean University, Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: Chattuphon_@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้บริหารและครู จำนวน 297 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่เป็นจริงทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือทักษะการทำงานเป็นทีม สภาพที่พึงประสงค์ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยทักษะการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ทักษะการแก้ปัญหา ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวม พบว่า ค่า PNI_{Modified} อยู่ระหว่าง

* Received: 21 February 2023; Revised: 29 June 2023; Accepted: 29 June 2023

0.123 ถึง 0.205 โดยทักษะที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ได้แก่ 1) ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ($PNI_{Modified} = 0.205$) 2) ทักษะการทำงานเป็นทีม ($PNI_{Modified} = 0.161$) 3) ทักษะการแก้ปัญหา ($PNI_{Modified} = 0.150$) แนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 1) การกำหนดนโยบายสำหรับการพัฒนาทักษะผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 2) การพัฒนาหลักสูตรให้เนื้อหา มีความสอดคล้องกับทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 3) การสร้างการรับรู้ถึงความจำเป็นของการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 4) ส่งเสริมการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยการอบรมในเชิงปฏิบัติการ 5) การนิเทศติดตามผลงานดำเนินงาน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ความต้องการจำเป็น, ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

Abstract

This research aims to study the actual and desirable conditions of the 21st century school administrators' skills and study the guidelines for developing the skills. A descriptive research was conducted with 297 school administrators and teachers. The research instruments were questionnaires and interview form.

The results revealed that the overall actual condition of the 21st century school administrators' skills was at the high level. The interpersonal skill was found with the highest mean followed by teamwork skill. The overall desirable condition was at a high level. Teamwork skill was the highest mean followed by problem solving skill. The overall index of the need for developing the 21st century School administrators' skills was found that the $PNI_{Modified}$ was between 0.123 to 0.205. The most needed skills were digital technology ($PNI_{Modified} = 0.205$), teamwork ($PNI_{Modified} = 0.161$) and problem solving ($PNI_{Modified} = 0.150$). Guidelines for developing the 21st century school administrators' skills were considered as 1) policy implementation, 2) consistent curriculum development 3) awareness of the necessity in developing the skills, 4) practical training, and 5) supervision on the performance.

Keywords: guidelines for developing, the needs assessment, 21st century school administrators skills

บทนำ

การขับเคลื่อนประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้าก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น ต้องพัฒนาการศึกษาเป็นอันดับแรก เพื่อให้คนเกิดความรู้ และนำความรู้ไปใช้เป็นพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาของประเทศไทยได้มีการกำหนดให้มีแผนการจัดการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2574) ขึ้น เพื่อวางกรอบเป้าหมาย ทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งให้คนไทยทุกคน ไม่ว่าจะอยู่พื้นที่ใดก็ตาม มีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ กระทรวงศึกษาธิการจึงพัฒนาระบบ การบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทย ให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน การศึกษาประเทศไทยเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนบนผืนแผ่นดินไทย ที่รัฐบาลต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนทุกคนของชาติไทย ให้มีการพัฒนาและเจริญงอกงามในทุกด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาสมรรถนะในการประกอบสัมมาอาชีพ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ส่งผลสู่ความเสถียรภาพและความมั่นคงของสังคม และประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับต่างประเทศ ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้น คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติจึงได้ดำเนินการประชุมจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพื่อให้ประเทศไทยบรรลุ วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ” โดยยุทธศาสตร์ที่ 4.3 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติ และในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ และมีใจใฝ่เรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

ดังนั้น การเตรียมความพร้อมเตรียมประชากรวัยเรียน ให้มีทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งหมายความว่า เรียนรู้เพื่อให้ได้วิชาแกนและแนวคิดของศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องให้ได้ทั้งสาระวิชา และได้ทักษะ 3 ด้าน คือ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ ทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะสื่อเทคโนโลยี เพื่อความสำเร็จทั้งด้านการทำงานและการดำเนินชีวิต (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2558) ดังนั้น ทักษะในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นทักษะที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต ในฐานะการเป็นพลเมืองของไทยและของโลก ที่มีการดำเนินชีวิตท่ามกลางโลกแห่งเทคโนโลยี โลกาภิวัตน์ ความสมดุลของสิ่งแวดล้อม และพลังงาน ความเป็นสังคมเมือง ความเป็นสังคมผู้สูงอายุ และความเป็น

โลกส่วนตัวอยู่กับตัวเอง สิ่งเหล่านี้เป็นโจทย์ที่กระทรวงศึกษาธิการต้องจัดการศึกษารองรับความเป็นศตวรรษที่ 21 กันอย่างไร เพื่อให้คนไทยมีคุณลักษณะด้านการเรียนรู้ ที่สามารถปรับตัวได้อย่างชาญฉลาดเท่าทัน มีภาวะความเป็นผู้นำด้านการทำงาน ที่สามารถชี้นำตนเองในการพัฒนาการสร้างงานและอาชีพ และตรวจสอบการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างมีสติ และด้านศีลธรรม ที่ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน มีความซื่อสัตย์ และเป็นพลเมืองที่มีคุณค่า (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2558)

จากสภาพที่กล่าวมา ควรมีการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ทักษะทำงานเป็นทีม ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งผู้บริหารควรมี เพราะเป็นทักษะสำคัญของยุคโลกาภิวัตน์ ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ยุคที่ต้องใช้ทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะการติดต่อสื่อสารที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการบริหาร เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อประสานงาน ช่วยให้ประหยัดเวลา ประหยัดทรัพยากร ลดการภาระการใช้จ่ายในการจัดส่งเอกสาร และการเดินทางนำส่งเอกสาร รวมถึงการประสานงานของกิจกรรมต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 และหาแนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

วิธีการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 2 จากนั้นสังเคราะห์องค์ประกอบทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อจัดทำกรอบแนวคิดในการวิจัย เมื่อเสนอผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้วิจัยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

กำหนดโครงสร้างเครื่องมือในการวิจัย นำเสนอโครงสร้างตารางเครื่องมือต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำแบบสอบถามไปขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรง และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ประเมินความสอดคล้องของนิยามศัพท์ และข้อคำถาม จากนั้นนำผลการประเมินมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.70 -1.00 และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาแก้ไขปรับปรุงเป็นลำดับสุดท้ายก่อนนำไปทดลองใช้ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงและแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับบริหารสถานศึกษา และครูของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 จำนวน 10 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มประชากร และนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับ ได้ค่าความเที่ยง (Reliability) ในภาพรวม $\alpha = 0.809$ ถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีความเที่ยงสูงเป็นที่ยอมรับได้ เพราะโดยทั่วไปมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (จตุภูมิ เขตจัตุรัส, 2555) และนำแบบสอบถามที่ได้ผ่านการทดลองใช้มาปรับปรุงแก้ไขตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ และนำไปใช้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล 297 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจาก คณะสหวิทยาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อขออนุญาต และขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 จากนั้นผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครู ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรับทราบและขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามพร้อมแบบสอบถามถึงโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 จากนั้นผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผ่านทางระบบออนไลน์เนื่องจากสถานการณ์ COVID-19 ระบาด และผู้วิจัยตรวจสอบและนำแบบสอบถามที่ได้รับการตอบแบบสอบถามแล้ว ไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และนำมาวิเคราะห์หาค่าสถิติโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป ในการวิเคราะห์ค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของ ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง เพศ อายุ ประสบการณ์ทำงาน ระดับการศึกษา และขนาดของโรงเรียน ผู้วิจัยได้นำมาแจกแจง ความถี่และหาร้อยละ ข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์เพื่อแปลผลดังนี้ การแปลผลค่าเฉลี่ยแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การจัดความสำคัญความต้องการจำเป็น มีนักวิชาการเสนอการใช้สูตรการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยการวิเคราะห์ค่า PNI ^{Modified} (สุวิมล ว่องวานิช, 2558)

ระยะที่ 2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบที่ได้จากระยะ ที่ 1 ซึ่งมีผลการดำเนินงานในระดับต่ำตามกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ มาจัดทำเป็นกรอบ ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีตำแหน่ง บทบาทหน้าที่ความรอบรู้และประสบการณ์ เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ได้กลุ่มเป้าหมายทั้งหมด จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ศึกษาพิเศษจำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 คน และครูผู้สอนจำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้จัดทำเป็นคู่มือการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เรื่อง แนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 2 ผลการศึกษามีดังนี้

การศึกษาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า สภาพที่เป็นจริงทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) โดยทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.98$) รองลงมาคือ ทักษะการทำงานเป็นทีมและทักษะการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 3.91$) และทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.65$)

สภาพที่พึงประสงค์ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) โดยทักษะการทำงาน

เป็นทีม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.54$) รองลงมาคือทักษะการแก้ปัญหาและทักษะด้านการบริหารองค์กร ($\bar{X} = 4.50$) และทักษะการคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.29$)

ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 2 ในภาพรวม พบว่า ค่า PNI_{Modified} อยู่ระหว่าง 0.123 ถึง 0.205 ความต้องการจำเป็นที่พบว่ามีค่า PNI_{Modified} สูงสุด มีความสำคัญเป็นลำดับที่ 1 คือ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (PNI_{Modified} = 0.205) ลำดับที่ 2 คือ ทักษะการทำงานเป็นทีม (PNI_{Modified} = 0.161) ลำดับที่ 3 คือ ทักษะการแก้ปัญหา (PNI_{Modified} = 0.150) ลำดับที่ 4 คือ ทักษะการบริหารองค์กร (PNI_{Modified} = 0.147) ลำดับที่ 5 คือ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (PNI_{Modified} = 0.137) ลำดับที่ 6 คือ ทักษะการสื่อสาร (PNI_{Modified} = 0.132) และลำดับที่ 7 คือ ทักษะมนุษยสัมพันธ์ (PNI_{Modified} = 0.123)

แนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 2 ในภาพรวมพบว่า 1) การกำหนดนโยบายสำหรับการพัฒนาทักษะผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 2) การพัฒนาหลักสูตรให้เนื้อหามีความสอดคล้องกับทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 3) การสร้างการรับรู้ถึงความจำเป็นของการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 4) ส่งเสริมการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยการอบรมในเชิงปฏิบัติการ 5) การนิเทศติดตามผลงานดำเนินงาน

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลสภาพที่เป็นจริง สภาพที่พึงประสงค์และจัดลำดับความ ต้องการจำเป็นในการหาแนวทางพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 2 ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังรายละเอียด ดังนี้

1. สภาพที่เป็นจริงทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารเป็นจุดศูนย์กลางในการ ประสานงานให้บุคคลเหล่านั้นร่วมกันขับเคลื่อนองค์กร เป้าหมาย การนำหลักการมนุษยสัมพันธ์ นำมาใช้เป็นเครื่องมือบริหารงานจึงมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก ในการสร้างขวัญกำลังใจให้ในการทำงาน ทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สอดคล้องกับชานนท์ วรรณ และชัยอนันต์ มั่นคง ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 พบว่า ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย ระดับมาก ความต้องการจำเป็นของทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 4 ในด้านมนุษยสัมพันธ์ มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด (ชานนท์ วรรณ และชัย อนันต์ มั่นคง, 2563) สอดคล้องกับมณฑาทิพย์ นามนุ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ มีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก (มณฑาทิพย์ นามนุ, 2561)

2. สภาพที่พึงประสงค์ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยทักษะการทำงานเป็นทีม มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะการทำงานเป็นทีม มีวิธีในการสร้างขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่ทีมงาน มีกระบวนการในการนำพาทีมงานสู่ความสำเร็จ ใจใส่ต่อการ ปฏิบัติงานแก่ทีมงาน สร้างบรรยากาศที่ดี เอื้อต่อการปฏิบัติงานแก่ทีมงาน สอดคล้องกับปัทมา ประทุม สุวรรณ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาชั้น พื้นฐานทางผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า ทักษะการทำงานเป็นทีม โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก (ปัทมา ประทุมสุวรรณ, 2562) และสอดคล้องกับอศิราภรณ์ วรรณรัตน์ กล่าวว่า การทำงานเป็นทีม เป็นการส่งเสริมให้ บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีการพัฒนาศักยภาพและความสามารถของทีมงาน เสริมสร้าง ความกระตือรือร้นในการทำงานร่วมกัน สร้างบรรยากาศความไว้วางใจซึ่งกันและกันในการทำงาน สร้าง จุดมุ่งหมายของการทำงานร่วมกัน มีการปฏิบัติงานตามความสามารถของบุคลากร โดยการสร้าง บรรยากาศของการทำงานเป็นทีม และ มีการทบทวนการดำเนินงานร่วมกันเป็นประจำ (อศิราภรณ์ วรรณรัตน์, 2556)

3. แนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนว ทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคายเขต 2 ในภาพรวมพบว่า 1) การกำหนดนโยบายสำหรับการพัฒนาทักษะ ผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 2) การพัฒนาหลักสูตรให้เนื้อหาสอดคล้องกับทักษะผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 3) การสร้างการรับรู้ถึงความจำเป็นของการพัฒนาทักษะผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 4) ส่งเสริมการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยการ อบรมในเชิงปฏิบัติการ 5) การนิเทศติดตามผลงานดำเนินงาน สอดคล้องกับแพรวดาว สอนองผั่นและ เสาวณี สิริสุขศิลป์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 จากผลการวิจัยพบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา

ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 11 ทักษะ คือ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษย์ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านการศึกษาและการสอน ทักษะด้านความรู้ความคิด ทักษะด้านการบริหาร ทักษะด้านการวางแผน ทักษะด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะด้านการประเมิน ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและการบริหารจัดการ และทักษะด้านการสร้างทีมงาน โดยทักษะที่มีแนวโน้มที่เป็นไปได้มากที่สุดและมีความเห็นสอดคล้องกันอันดับแรก คือ ทักษะด้านการสร้างทีมงาน และมีแนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ 1) ทักษะด้านเทคนิค คือ ผู้บริหารจะต้องศึกษา หาความรู้ เรียนรู้เทคนิควิธีการปฏิบัติงานใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา 2) ทักษะด้านมนุษย์ คือ ผู้บริหารควรยึดหลักพรหมวิหาร 4 มีอารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสเข้ากับคนได้ง่าย 3) ทักษะด้านความคิดรวบยอด คือ ผู้บริหารควรศึกษาข้อมูลรอบด้าน และนำไปกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ 4) ทักษะด้านการศึกษาและการสอน คือ ผู้บริหารจะต้องพัฒนาตนเองและเป็นผู้มีด้านวิชาการ 5) ทักษะด้านความรู้ความคิด คือ ผู้บริหารควรศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง โดยอาศัยความรู้ ประสบการณ์ หลัก และทฤษฎีต่าง ๆ มาช่วยในการวิเคราะห์และตัดสินใจ 6) ทักษะด้านการบริหาร คือ ผู้บริหารควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีการบริหารและนำมาประยุกต์ใช้ปรับปรุงการทำงาน 7) ทักษะด้านการวางแผน คือ ผู้บริหารควรมีเทคนิคในการวางแผน 8) ทักษะด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ผู้บริหารควรรู้เทคนิคการสื่อสาร การพูดให้เหมาะสมกับสถานการณ์ 9) ทักษะด้านการประเมิน คือ ผู้บริหารควรพัฒนาศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินในรูปแบบต่าง ๆ 10) ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและการบริหารจัดการ คือ ผู้บริหารจะต้องเปิดใจกว้าง ก้าวให้ทันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และ 11) ทักษะด้านการสร้างทีมงาน คือ ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักในการทำงานเป็นทีม (แพรวดา สอนองพันธ์ และเสาวณี สิริสุขศิลป์, 2557) สอดคล้องกับ ชานนท์ วรรณ และชัยอนันต์ มั่นคง (2563) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 พบว่า จากการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 ดังนี้ 1) ทักษะด้านเทคนิค มีประเด็นความต้องการจำเป็นของผู้บริหารต่อการนำกลยุทธ์ใหม่ ๆ มาใช้ในการดำเนินกิจกรรม เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานและเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ พบว่า ผู้บริหารต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อเสริมสร้างทักษะทางการบริหารรวมทั้งนำเทคนิคการหรือกลยุทธ์ทางการบริหารในรูปแบบใหม่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในสถานศึกษา 2) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ประเด็นความต้องการจำเป็นของผู้บริหารต่อการมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน ผู้บริหารควรมีมุมมองความเข้าใจ และมีความคิดเห็นที่ดีต่อบุคลากรในสถานศึกษาและผู้ร่วมงานอื่น ๆ ซึ่งผู้บริหารที่

ดีควรมีการประเมินตนเองในด้านความคิดและอารมณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองรวมถึงเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน (ชานนท์ วรรณ และชัยอนันต์ มั่นคง, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 2 พบว่า สภาพที่เป็นจริงทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือทักษะการทำงานเป็นทีมและทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยทักษะการทำงานเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือทักษะทักษะการแก้ปัญหาและทักษะด้านการบริหารองค์กร และทักษะการคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 2 ในภาพรวม พบว่าความต้องการจำเป็นที่พบว่ามีค่า PNI_{Modified} สูงสุด มีความสำคัญเป็นลำดับที่ 1 คือ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รองลงมา คือ ทักษะการทำงานเป็นทีม และทักษะที่มีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุดคือ คือ ทักษะมนุษย์

แนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 2 ในภาพรวมพบว่า 1) การกำหนดนโยบายสำหรับการพัฒนาทักษะผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 2) การพัฒนาหลักสูตรให้เนื้อหา มีความสอดคล้องกับทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 3) การสร้างการรับรู้ถึงความจำเป็นของการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 4) ส่งเสริมการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยการอบรมในเชิงปฏิบัติการ 5) การนิเทศติดตามผลงานดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 2 ในภาพรวม พบว่า ทักษะที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามากที่สุดคือ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้นผู้บริหารการศึกษาระดับเขตพื้นที่ ต้องกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับ

ผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากสภาพปัจจุบันเกิดการระบาดของ COVID-19 ซึ่งทุกองค์กรทั่วประเทศมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารองค์กร รวมถึงกระทรวงศึกษาธิการมีการกำหนดการจัดการเรียนรู้ การติดต่อสื่อสารประสานงาน หรือแม้แต่การประเมินติดตามผลการดำเนินงานก็ต้องใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัล ถือว่าทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุง วางแผน กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาส่งเสริม ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัด ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัด การศึกษาต่อไป

3. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการพัฒนาตนเอง ครูและบุคลากรในโรงเรียน มีประสิทธิภาพในการทำงาน และวางแผน กำหนดนโยบาย กลยุทธ์เพื่อให้ สอดคล้องกับพันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมสำหรับแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และควรจัดทำแผนในการ ส่งเสริมพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ อย่างไร

2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมสำหรับแนวทางในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- จตุภูมิ เขตจัตุรัส. (2555). การวิจัยทางการศึกษา:ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. ขอนแก่น : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชานนท์ วรรณ และชัยอนันต์ มั่นคง. (2563). แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 14(1), 45-56.
- ปัทมา ประทุมสุวรรณ. (2562). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทางผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

- แพรวดาว สมองผัน และเสาวณี สิริสุขศิลป์. (2557). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุตรธานี เขต 3. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 37(4), 42-50.
- มณฑาทิพย์ นามนุ. (2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2558). *แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ*. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อศิราภรณ์ วรรณรัตน์. (2556). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 6. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมอาหารส่วนเกินในประเทศไทย*

LEGAL MEASURES TO CONTROL EXCESS FOOD OR FOOD WASTE IN THAILAND

สุธิดา สัจจานุภาพ

Suthida satjanuphap

เพิ่ม หลวงแก้ว

Pherm Luangkaew

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: Sa.suthida@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายที่ควบคุมอาหารส่วนเกินในประเทศไทยและต่างประเทศ 2) ศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมอาหารส่วนเกินในประเทศไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เอกสาร งานวิจัย บทความ ตลอดจนถึงกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นเครื่องมือในการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า อาหารส่วนใหญ่ที่เหลือ ไม่ว่าจะมาจากร้านค้า ห้างสรรพสินค้า หรือรวมไปถึงสินค้าอาหารที่ใกล้หมดอายุ ที่มีการกระจายสิ่งเหล่านี้ออกเป็นสัดส่วน เช่น การนำไปบริจาค การนำไปทำปุ๋ย หรือเปลี่ยนไปเป็นพลังงาน และสุดท้ายนำไปทิ้ง ทำให้เกิดผลกระทบไปในด้านการใช้ชีวิตและสิ่งแวดล้อม โดยไม่มีการจัดระเบียบ และไม่มีมาตรการทางกฎหมายเข้ามาควบคุมได้ชัดเจน การคำนวณอาหารส่วนเกิน อาหารขยะ ยังไม่มีระบุแน่ชัด แต่ทำได้เพียงอนุมานขึ้นมาจากข้อมูลขยะมูลฝอย จำแนกออกมาเป็นในส่วนของอาหาร ทำให้การจัดการมีน้อยมากและไม่ทั่วถึง แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ คือ 1) มีมาตรการทางกฎหมาย ให้มีการจัดตั้งศูนย์รวมการส่งมอบอาหารส่วนเกิน อาหารขยะ ให้เป็นจุดเดียวกันในแต่ละพื้นที่ เพื่อกระจายให้ทั่วถึงของการดูแลและการทำประโยชน์ได้อย่างรวดเร็วที่สุด 2)

* Received: 19 February 2023; Revised: 25 June 2023; Accepted: 26 June 2023

ให้มีมาตรการร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลจัดการปัญหาและเสนอทางแก้ไขทั้งสองฝ่าย 3) กำหนดมาตรการทางกฎหมายสำหรับผู้ที่เข้าร่วมในการส่งมอบอาหารส่วนเกิน อาหารขยะ จะต้องจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเพื่อที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ผลตอบแทนคือสิทธิลดหย่อนภาษี

คำสำคัญ: อาหาร, อาหารขยะ, อาหารเหลือทิ้ง

Abstract

This research article aims to investigate the concepts, theories, and research pertaining to legal measures employed to regulate excessive food in both Thailand and other countries. This study adopts a qualitative approach, employing document analysis and comprehensive literature review techniques to investigate the subject matter. A variety of research articles and relevant sources were examined to derive meaningful insights. Additionally, various factors contributing to the issue were considered to provide a comprehensive analysis.

Results: The study recommends the implementation of legal measures to establish distribution centers for surplus food. These centers would facilitate the prompt and comprehensive allocation of surplus food across all regions, ensuring effective care and benefits dissemination. Furthermore, cooperative efforts between the public and private sectors are suggested as a means to address the problem collaboratively and propose viable solutions. Lastly, the research suggests the development of legal measures pertaining to the transportation of excess and disposable food. Such measures would require individuals involved in this process to register as legal entities, enabling them to receive tax relief benefits.

Keywords: Food, surplus food, disposable food

บทนำ

ปัจจุบันคนไทยก่อขยะประมาณ 1.14 กิโลกรัม ต่อคน/ต่อวัน ตามสัดส่วนของขยะร้อยละ 64 นั้น เป็นขยะอาหารซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่เยอะมาก และควรได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นในส่วนระดับครัวเรือน ระดับภาคธุรกิจตลอดจนถึงระดับนโยบายในการแก้ไขปัญหา ส่วนข้อมูลเรื่องการ

สูญเสียคุณค่าอาหารและขยะอาหารของประเทศไทยยังค่อนข้างจำกัด ความท้าทายในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การให้คำนิยามที่ไม่ชัดเจนและข้อมูลไม่มีคุณภาพ ตลอดจนความสามารถในการเก็บข้อมูลของบุคลากรไม่มีมากเพียงพอ รวมถึงการทับซ้อนระหว่างหน่วยงาน ปัจจุบันนี้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่างร่วมรณรงค์ เพื่อลดปริมาณอาหารเหลือทิ้งและขยะ รวมทั้งปัญหาการเกิดขยะมูลฝอย มลพิษที่จะเกิดขึ้นรอบตัว สภาวะแวดล้อมแย่ง ปริมาณขยะมูลฝอยในประเทศไทยเฉพาะที่เกิดจากการอุปโภคและบริโภคของประชาชน ซึ่งก่ออัตราเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว สำหรับประเทศไทยกว่า 60% ของขยะมาจากขยะอาหาร คนไทย 1 คน สร้างขยะอาหารสูงถึง 254 กิโลกรัมต่อปีเลยทีเดียว เมื่อเดือนม.ค. 2565 ที่ผ่านมา ไทยได้จัดเวิร์คช็อปเกี่ยวกับการลดขยะอาหารในห่วงโซ่อุปทาน เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ MSMEs (Micro-entrepreneurs, Small and Medium-sized Enterprises) หรือกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และรายย่อย โดยได้ยกกรณีศึกษาจากสมาชิกเขตเศรษฐกิจเอเปคที่นำเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งการจัดการที่มีประสิทธิภาพ มาช่วยแก้ปัญหาขยะอาหาร (กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2566)

ปริมาณขยะมูลฝอยในประเทศไทย เฉพาะที่เกิดจากการอุปโภคและบริโภคของประชาชน ซึ่งก่ออัตราเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ตามจำนวนประชากร โดยการสำรวจผลของกรมควบคุมมลพิษในปี 2556 จากพื้นที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในจำนวน 7,882 แห่ง พบว่า ข้อมูลของปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นทั่วประเทศ จำนวน 26.77 ล้านตัน ได้เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา 2.04 ล้านตัน และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขยะมูลฝอยได้มีการนำไปกำจัดอย่างเหมาะสม ในส่วนร้อยละ 27 มีการนำกลับไปใช้ในทางที่มีประโยชน์ใหม่ ร้อยละ 19 ที่เหลืออีกร้อยละ 54 ยังมีการจัดการไม่ถูกวิธีอย่างที่ควร โดยเฉพาะขยะที่เป็นของเสียอันตรายมาจากชุมชน โดยประมาณการในแต่ละปีมีขยะของเสียที่อันตรายจากชุมชนถึง 0.5 ล้านตัน และมูลฝอยที่ติดเชื้อ 27,000 ตัน ซึ่งหากขยะเหล่านี้ยังมีการกำจัดที่ไม่ถูกต้อง ก็จะกลายเป็นปัญหาสุขภาพของประชาชนต่อไป (วิชัย โสสุวรรณจินดา, 2015)

สาเหตุของการสูญเสียอาหารในขั้นตอนการเก็บรักษา อาจเกิดจากลักษณะของวัตถุดิบอาหาร เนื่องจากประเภทของวัตถุดิบอาหารที่แตกต่างกัน มีสภาวะที่ก่อให้เกิดการเสื่อมเสีย และต้องการเทคโนโลยีในการเก็บรักษาและแปรรูปที่ต่างกันด้วย เช่น วัตถุดิบเนื้อสัตว์ อาหารทะเล เป็นวัตถุดิบอาหารที่มีความชื้นสูง อุดมไปด้วยโปรตีน ไขมัน ง่ายต่อการเจริญของจุลินทรีย์ หากไม่ได้รับการเก็บรักษาในอุณหภูมิที่ถูกต้อง นอกจากนี้ วัตถุดิบเนื้อสัตว์มักเกิดปฏิกิริยาการย่อยสลายตัวเอง (Autolysis) และการรวมตัวกับออกซิเจนของไขมันเกิดเป็นสารเอมีน แอมโมเนีย ไตรเมทิลเอมีน ซึ่งทำให้มีกลิ่นไม่พึงประสงค์ โรงงานผลิตอาหารจึงปฏิเสธวัตถุดิบอาหารเหล่านี้ (ขวัญคุณศรี อินทรตระกูล และณัฐรา เพ็ญสุภา, 2020)

ดังนั้น จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ศึกษาสภาพของปัญหาของกฎหมายประเทศไทย ที่ยังไม่มีมาตรการการเข้ามาควบคุมในเรื่องอาหารส่วนเกินที่เป็นช่องว่างเรื่องของการจัดการให้เป็นระบบ เพื่อตระหนักถึงจิตสำนึกในการบริโภค คุณค่าของอาหาร และการจัดระเบียบของเหลือทิ้งเหล่านี้ ให้เกิดประโยชน์มูลค่าหรือนำไปบริจาคต่อ เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และไม่เสียคุณค่าโดยสิ้นเปลือง

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมาตราทางกฎหมายในการควบคุมอาหารส่วนเกินในประเทศและต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมอาหารส่วนเกินในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เอกสาร งานวิจัย บทความ รวมไปถึงปัจจัยต่าง ๆ ทางการจัดการอาหารส่วนเกิน อาหารขยะ รวมถึงกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นเครื่องมือในการศึกษา นำมาวิเคราะห์ สามารถทำให้ทราบถึงปัญหาและวิธีการแก้ไข

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การเกิดอาหารขยะ (Food Waste) สามารถเกิดได้จากหลายสาเหตุ จากการรวบรวมข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกับขยะอาหารสามารถสรุปสาเหตุที่สำคัญ ๆ ของการเกิดขยะอาหารได้ ดังนี้

1. ขาดมาตรการในการวางแผนการซื้ออาหาร ส่งผลให้ผู้บริโภคซื้ออาหารเกินความจำเป็นหรือเกินความต้องการที่แท้จริงของตนเอง ส่งผลให้บริโภคไม่ทันวันหมดอายุ
2. การขาดความเข้าใจในอายุการเก็บรักษาอาหารบนฉลากสินค้า ผู้บริโภคบางรายไม่เข้าใจหรือสับสนเกี่ยวกับอายุของอาหารระหว่าง “วันหมดอายุ (Expiry Date)” และ “ควรบริโภคก่อน (Best Before)” ส่งผลให้ตัดสินใจทิ้งอาหารที่ยังมีคุณภาพที่จะบริโภคได้ไปก่อนวันหมดอายุ
3. ความหลากหลายของสินค้าอาหารที่มากเกินไปจนเกินความจำเป็น รวมทั้งขนาดของบรรจุภัณฑ์ที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภค เมื่อคำนวณราคาและปริมาณแล้ว ขนาดบรรจุภัณฑ์ขนาดเล็กหรือพอดี จนเป็นสาเหตุทำให้ไม่สามารถบริโภคได้หมดก่อนอาหารจะถึงกำหนดวันหมดอายุ หรือเน่าเสีย

4. การจัดเก็บอาหาร ในแต่ละสภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ ความชื้น แสง อุณหภูมิ ที่ไม่เหมาะสม ส่งผลต่อการเน่าเสียของอาหาร
5. ขาดทักษะและความรู้ในการจัดเตรียม การปรุงอาหาร การคำนวณปริมาณอาหารที่เหมาะสม พอดีกับจำนวนสมาชิกในครอบครัว
6. การละเลยหรือมองข้ามที่จะรับประทานอาหารที่ซื้อในแต่ละช่วงเวลาที่แตกต่างกัน จะทำให้ อาหารที่ซื้อมาก่อนเน่าเสีย และต้องทิ้งเป็นขยะไปในที่สุด
7. แนวโน้มของสภาพเศรษฐกิจและสังคม ความอุดมสมบูรณ์และความต้องการของผู้บริโภคที่ มากเกินพอดี การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคตามสภาพรายได้และสภาพสังคม ที่สมาชิกใน ครอบครัวต้องทำงานนอกบ้านเพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่อการจัดการอาหารในครัวเรือน
8. การเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์ จากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น จะทำ ให้ปริมาณขยะอาหารมากขึ้น เนื่องจากขาดโอกาสในการแบ่งปันอาหารระหว่างคนในครอบครัว การ ขาดประสบการณ์ในการวางแผนและเตรียมอาหาร รวมถึงไม่มีทักษะในการจัดการปัญหาจากขยะ อาหาร
9. แนวคิดบางประการของผู้บริโภค เช่น การคิดเผื่อเหลือเผื่อขาด ความเชื่อว่าเหลือดีกว่าขาด โยนทิ้งถูกกว่าการนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งแนวคิดต่าง ๆ ข้างต้น ทำให้ผู้บริโภคซื้อหรือเตรียมอาหารมาก เกินความจำเป็น ส่งผลให้เกิดขยะอาหารเพิ่มมากขึ้น
10. การกำหนดมาตรฐานอาหารที่สูงเกินไปทั้งในด้านน้ำหนัก ขนาด รูปร่าง และสี ทำให้อาหาร ที่ยังมีคุณภาพที่จะบริโภคได้ แต่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานดังกล่าวถูกคัดเลือกทิ้งไป

แนวทางแก้ไขปัญหามาตรฐานอาหารส่วนเกิน อาหารขยะควรมีมาตรการที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. มาตรการป้องกันเศษอาหารจากห่วงโซ่อาหาร (prevention) เช่น ภาคเอกชนได้พัฒนา ระบบสั่งซื้อสินค้า เพื่อลดการสั่งอาหารคงเหลือ การจัดเก็บของรัฐบาล ค่าเก็บเศษอาหารตามปริมาณ
 2. มาตรการจัดสรรอาหารที่ยังสามารถบริโภคได้ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (optimization) เช่น บริจาคให้ผู้ยากไร้ พนักงาน นำมาขาย ราคาถูก จำหน่ายเป็นอาหารสัตว์
 3. มาตรการในการนำมาผลิตเพื่อใช้ใหม่ (recycle) การทำปุ๋ย การทำการเกษตร การผลิตก๊าซชีวภาพ
 4. มาตรการกำจัดเพื่อนำพลังงานมาใช้ใหม่ (recovery) การเผาเพื่อผลิตพลังงานความร้อน
 5. มาตรการกำจัดทิ้ง (disposal) การกลบฝังขยะ การเผาไหม้เพื่อลดปริมาณขยะลง
- กำจัดเศษอาหารโดยทิ้งใส่ถุงขยะ ถือเป็นมาตรการและวิธีกำจัดเศษอาหารที่นิยมที่สุดตามที่กล่าวไปข้างต้น เพียงแต่นำถุงขยะมาสวมลงถังแล้วทิ้งเศษอาหารลงไป จากนั้นรวบไปวางไว้ในจุดทิ้งขยะ

เพื่อส่งต่อให้เทศบาลมาเก็บนำไปฝังกลบหรือทำปุ๋ยหมัก ทั้งนี้ แม้จะเป็นวิธีกำจัดเศษอาหารที่สะดวกสำหรับเจ้าของบ้าน แต่ทางเทศบาลต้องใช้พื้นที่เยอะในการจัดการ รวมถึงในการหมักปุ๋ยจากขยะเศษอาหารจำนวนมาก จะต้องใช้น้ำกับออกซิเจนเยอะ ทั้งยังก่อให้เกิดก๊าซมีเทน ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสภาวะเรือนกระจกด้วย ดังนั้น หากเป็นไปได้ เราอาจช่วยแบ่งเบาด้วยการจัดสรรอาหารอย่างพอดีให้เหลือทิ้งน้อยที่สุด และไม่นำขยะประเภทอื่นมาทิ้งรวมกับเศษอาหาร เพื่อลดภาระการจัดการกำจัดเศษอาหารของเทศบาลและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

กำจัดเศษอาหารโดยชุดหลุมฝัง การกำจัดเศษอาหารวิธีนี้เหมาะกับบ้านซึ่งมีพื้นที่ภายนอกกว้างขวางเพียงพอ สำหรับปลูกต้นไม้ นับเป็นวิธีที่ช่วยลดภาระการจัดการขยะของเทศบาล รวมถึงเศษอาหารที่ฝังกลบจะกลายเป็นปุ๋ยบำรุงดินสำหรับต้นไม้ในบ้านด้วย อย่างไรก็ตาม การกำจัดเศษอาหารวิธีนี้ ควรทำให้เป็นสัดส่วนมิดชิด เพื่อเลี่ยงปัญหากลิ่นเหม็น สัตว์สกปรกอย่าง หนู แมลงวัน แมลงสาบมารบกวน รวมถึงต้องระวังไม่ให้สุนัขมาคุ้ยพื้นดินด้วย (อาจต้องชุดหลุมให้ลึกพอสมควร) นอกจากนี้ ควรระวังเรื่องปริมาณไขมันจากเศษอาหาร เพราะหากในดินมีไขมันมากเกินไปอาจทำให้น้ำ/อากาศ ซึมผ่านดินยากจนพืชขาดน้ำได้

ใช้เครื่องกำจัดเศษอาหารที่ติดตั้งกับอ่างล้างจาน การกำจัดเศษอาหารวิธีนี้สำหรับบ้าน/หมู่บ้าน/คอนโด ที่มีถังดักไขมันและระบบรองรับน้ำเสียจากครัว หลักการคือ เมื่อติดตั้งเครื่องกำจัดเศษอาหารชนิดนี้เข้ากับสื่อน้ำอ่างล้างจาน ก็จะสามารถเศษอาหารพร้อมน้ำซุ้ปต่าง ๆ ลงอ่างล้างจานได้ จึงสะดวกกว่าเครื่องกำจัดเศษอาหารเพื่อแปลงเป็นปุ๋ยแบบแห้ง และมักมีราคาถูกกว่า โดยได้สรรพประโยชน์ใกล้เคียงกัน คือ กำจัดเศษอาหารได้หลากหลาย (ทั้งกระดูกไก่ เปลือกไข่ ก้างปลา ฯลฯ) ช่วยลดขยะ กลิ่นเหม็น ปัญหาสัตว์/แมลงรบกวน และการสะสมของเชื้อโรค

มาตรการเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาขยะอาหาร โดยร้านค้าปลีกช่วยลดขยะอาหารที่ขายไม่หมดต่อวัน และอาหารที่ใกล้หมดอายุ ด้วยการลดราคา และมอบให้ผู้ยากไร้ในชุมชนทาน ซึ่งช่วยลดขยะและลดงบประมาณที่ใช้ในการจัดการ ในภาคอุตสาหกรรมมีการนำเศษวัตถุดิบเหลือใช้ไปรีไซเคิลเป็นปุ๋ย แก๊สชีวภาพ (Biogas) และสกัดสารอาหารที่ยังคงมีประโยชน์ เพื่อลดปริมาณขยะและทำให้ขยะเป็นศูนย์ (Zero waste) ส่วนผู้บริโภคก็มีวิธีการง่าย ๆ ที่เราสามารถทำได้ คือ

1. วางแผนการซื้ออาหาร ไม่ซื้อมากเกินไปจนความจำเป็น
2. การปรุงอาหาร ควรทำในปริมาณที่สามารถทานได้หมด ไม่เหลือทิ้ง หรือสร้างสรรค์เมนูที่สามารถนำอาหารที่เหลือ และใกล้เสียมาบริโภคให้หมด
3. อาหารที่ซื้อมากเกินไปจนความต้องการ เช่น ผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ ควรหาวิธีเก็บรักษาไว้นาน เพื่อลดการเน่าเสียแยกขยะอาหารออกจากขยะอื่น แล้วนำไปทำปุ๋ยให้กับต้นไม้

4. อาหารแห้ง และอาหารกระป๋องที่ฉลากอาหารระบุวัน “ควรบริโภคก่อน” (Best Before หรือ BB/BBE) เป็นอาหารที่ยังสามารถบริโภคได้ เนื่องจากความเข้าใจผิดว่าเป็นอาหารเสีย แต่จริง ๆ แล้วเป็นวันที่แสดงว่าผลิตภัณฑ์นั้นมีสภาพสด และคุณภาพดีเยี่ยมก่อนวันที่ระบุไว้ ทำให้หลายคนทิ้งอาหารที่สามารถบริโภคได้ก่อนที่มันจะเสียจริง

อภิปรายผล

แนวทางการแก้ไขปัญหของอาหารส่วนเกิน อาหารขยะ ที่ไม่ว่าจะเป็นทั้งการจัดการของร้านค้า ทางภาคเกษตร ครุภัณฑ์ และอุตสาหกรรม ที่มีการจัดการเป็นของตนเองแล้ว แต่ก็ยังไม่มีความมาตรการที่ออกมาควบคุมให้จัดเป็นระบบให้อยู่ในระเบียบความสะอาดเรียบร้อยและสร้างให้เกิดประโยชน์ การสูญเสียอาหารถือเป็นความเสียหายทั้งต่อระบบเศรษฐกิจ และ ‘ความเจ็บปวด’ ของประชากรโลกที่ยังคงอดอยาก และต้องต่อสู้อย่างหนักเพื่อมีอาหารลงท้อง โชคดีว่าปัจจุบัน คนในสังคมเริ่มตื่นตัวมากขึ้น และปรับพฤติกรรมบริโภคอย่างมีความรับผิดชอบ (Responsible consumption) หรือลด-เลิกการทิ้งขว้างอาหาร (No food waste) โดยร้านอาหารในหลายประเทศเริ่มคิด “ค่าปรับ” ลูกค้านำอาหารเหลือ หรือภาครัฐเริ่มมีการบังคับใช้กฎหมาย “ภาษีอาหารที่ทิ้งขว้าง” สำหรับบริษัทผลิตอาหาร หรือซูเปอร์มาร์เก็ต เพื่อควบคุมการทิ้งผัก-ผลไม้ที่ยังไม่หมดอายุ หรือการบริจาคอาหารที่จำหน่ายไม่หมด ให้กับองค์กรการกุศล หรือมูลนิธิ เพื่อถูกต่อส่งให้เป็น “มี้อาหารล้ำค่า” ให้กับผู้ยากไร้ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2566)

ดังนั้น ประเทศไทยควรมีการออกมาตรการเฉพาะที่เข้ามาดูแลในส่วนนี้ เพื่อจัดสรรให้องค์กรกลางหรือศูนย์รวมขนาดใหญ่ที่คอยรับอาหารเหลือ อาหารขยะ เพื่อนำไปกระจายให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์รวมถึงความต้องการต่าง ๆ ทั้งนี้ ยังช่วยในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น คนที่ขาดแคลนอาหารต้องการอาหารก็จะลดน้อยลง กลุ่มเกษตรกรก็จะนำสิ่งเหล่านี้ไปทำอาหารสัตว์หรือปุ๋ยชีวภาพ ลดการกลบหรือฝังขยะลงไปได้ในอีกระดับ การสร้างมาตรการควบคุมเหล่านี้ อาจจะเป็นอีกทางออกหนึ่ง ที่จะทำให้ประเทศไทยมีขยะหรือของเหลือทิ้งลดน้อยลง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ การปรากฏตัวของเศษอาหารในปริมาณมาก แสดงให้เห็นว่าการลงทุนไม่ไร้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น ในออสเตรเลียมีอาหารอยู่ในหลุม ในแต่ละปีมีการฝังกลบมากกว่า 4.2 ล้านตัน ซึ่งมีมูลค่าที่ไม่เหมือนใคร การกำจัดของเสีย ประมาณ 10.5 พันล้านดอลลาร์ ในแคนาดาอาหารสูญหายไปอาหารมูลค่า 27,000 ล้านดอลลาร์ต่อปี คิดเป็น 40 เปอร์เซ็นต์ของอาหารที่ผลิตได้

ทั้งหมด และยิ่งกว่านั้น ถูกปล่อยทิ้งไว้โดยไม่มีใครดูแลประโยชน์ แต่ถ้าวัดค่าเฉลี่ยของประเทศ เป็นเพราะอาหารทดแทน ที่ผลิตออกมาจะส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์นั้น สามารถลดปริมาณอาหารที่ถูกทิ้ง และบริโภคอาหารในอัตราส่วนเท่าเดิม นอกจากจะสามารถลดรายจ่าย ค่าอาหารในครัวเรือนแล้ว ยังส่งผลทำให้ปริมาณอาหารในท้องตลาดมีสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้น และทำให้ราคาสินค้ามีแนวโน้มลดลงตามไปด้วย ทั้งนี้ เมื่อราคาอาหารในท้องตลาดลดลง จะส่งผลทำให้ผู้บริโภคที่มีรายได้น้อย มีแนวโน้มเข้าถึงอาหารได้มากยิ่งขึ้นอันเป็นหนึ่งในวิธีสำคัญที่ช่วยทำให้ระดับความมั่นคงทางอาหาร น้ำ ของคนบนโลกมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การกำจัดอาหารที่ถูกทิ้งส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมหลายประการ เพราะอาหารที่ถูกทิ้งส่วน ใหญ่จะถูกทำลายด้วยการฝังกลบซึ่งส่งผลทำให้เกิดก๊าซมากขึ้น มีเทน (methane) ก๊าซเรือนกระจก ที่ส่งผลให้เกิดสภาวะเรือนกระจกที่รุนแรงยิ่งกว่าคาร์บอนไดออกไซด์ถึง 25 เท่า เมื่อก๊าซทั้งสองมีน้ำหนักเท่ากัน (ก๊าซมีเทนมีค่าต่าง ๆ GWP เท่ากับ 25) เป็นต้น ทั้งนี้ นอกจากอาหารที่ถูกทิ้ง จะส่งผลเสียต่อชั้นบรรยากาศของโลกแล้วการกำจัดอาหารเหล่านี้ ยังทำให้เกิดการสูญเสียทรัพยากร อาทิ ทรัพยากรน้ำ พื้นที่การเพาะปลูกและแรงงาน เป็นต้น (กรีนพีซ, 2564)

ภาครัฐ

1. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาการสูญเสียอาหาร โดยดำเนินการตามแผนพัฒนาการเกษตร ระหว่างแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564 ยุทธศาสตร์ที่ 2 เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการผลิตภัณฑ์) การเกษตรโดยพัฒนากระบวนการหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อรักษาคุณภาพของผลผลิตทางการเกษตร และลดการสูญเสียระหว่างการเก็บเกี่ยว ผลผลิตถึงมือผู้บริโภคหรือโรงงานอุตสาหกรรม พร้อมทั้งจะพัฒนาระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภค รักษาคุณภาพผลผลิตโดยใช้สายโซ่เย็นสำหรับผัก ผลไม้ นม เนื้อสัตว์ และผลิตภัณฑ์ประมง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์ของสินค้าที่เน่าเสียง่าย พัฒนาระบบการเพื่อลดการสูญเสียอาหาร ตั้งแต่ขั้นตอนการเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว การแปรรูป การบรรจุ การขนส่ง การจัดเก็บและการกระจาย จนถึงผู้บริโภคสร้างปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการตลาดของสถาบันเกษตรกร อาทิ ตลาดกลาง ห้องเย็น และระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้มีความพร้อมสมบูรณ์และเพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ และการให้บริการในพื้นที่ตามเส้นทางระเบียบเศรษฐกิจประตุการค้าหลัก หรือจุดเปลี่ยนถ่ายสินค้าและมีการขนถ่ายสินค้าเกษตร

2. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้พยายามดำเนินการผลักดันให้การจัดการขยะมูลฝอยเป็นวาระแห่งชาติ และทำ Roadmap จัดการขยะและ

กำจัดขยะมูลฝอยแบบผสมผสาน เน้นการแปรรูปเป็นพลังงานหรือเชื้อเพลิงทดแทน รวมถึงปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเรื่องขยะจากเดิมที่เน้นการกำจัดทิ้งมากที่สุด มาเป็นเน้นเรื่องการลดสร้างขยะ ตั้งแต่ต้นทาง และให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยยึดหลัก 3Rs คือ ลดการใช้ (Reduce) นำมาใช้ซ้ำ (Reuse) และนำมาใช้ใหม่ (Recycle) เพื่อช่วยลดภาระของภาครัฐได้ ทั้งนี้ การแก้ไขปัญหาขยะให้ได้ผลดีที่สุด คือการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ คือ การสร้างการรับรู้ ความเข้าใจเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภค

ภาคเอกชน

1. เทสโก้ โลตัส ตระหนักถึงปัญหาวิกฤตอาหาร จึงเน้นกลยุทธ์การลดขยะอาหารหรือกลยุทธ์จากฟาร์มถึงโต๊ะอาหาร โดยมองปัญหาที่เกิดขึ้นควรแก้ไขตั้งแต่ต้นทางการผลิต คือ เกษตรกร ดังนั้น เทสโก้ โลตัสจะเน้นการรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร (Direct Sourcing) เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถวางแผนการเพาะปลูกได้ดี และลดปัญหาพืชผลล้นตลาด กลายเป็นขยะอาหาร ขณะเดียวกัน ยังร่วมมือกับเกษตรกร การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และการขนส่ง เป็นการป้องกันการสูญเสียระหว่างทางและเมื่อพืชผลมาถึงร้านค้า เทสโก้โลตัสได้ดูแลการจัดเก็บสินค้าอาหารสดอย่างเหมาะสม เพื่อลดการสูญเสีย ณ จุดขาย

2. มูลนิธิสosseแห่งประเทศไทย เป็นมูลนิธิที่มุ่งเน้นการลดขยะอาหาร โดยบริหารจัดการและเป็นตัวเลือก อาหารส่วนเกินที่ยังมีคุณค่าจากโรงแรม ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านอาหาร ร้านกาแฟ และผู้บริจาคอื่น ๆ ในชุมชนนั้น นำไปใส่ในตู้เย็นของชุมชนที่จัดตั้งขึ้นโดยมูลนิธิเพื่ออาหาร ใช้เป็นตู้เย็นชุมชน โดยรัฐบาล นักโภชนาการของมูลนิธิจะคัดเลือกอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ และส่งถึงที่ที่เหมาะสมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ไปยังชุมชนที่ต้องการความช่วยเหลือ อาทิ บ้านเด็กเมอร์ซี่คลองเตย สถานสงเคราะห์คนไข้โรคจิตทุเลากังวิศิษย์ สถานสงเคราะห์คนไข้โรคจิตทุเลากังวิธิญญ์ สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนปากเกร็ด (กุลธิดา บรรจงศิริ, 2018)

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ไม่ว่าจะเป็นทั้งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ที่กล่าวในส่วนของการดูแลสิ่งแวดล้อม ไม่ได้มีกฎหมายหรือมาตรการเจาะจงในเรื่องของผลกระทบที่มาจากอาหารส่วนเกิน อาหารขยะ กฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่บังคับใช้ในเรื่องพื้นฐานของสิทธิและสิ่งแวดล้อมที่เป็นพื้นฐานในเรื่องนี้อีกด้วย อีกทั้งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ในหมวดที่ 8 สถานที่จำหน่ายอาหารและสถานที่เสิร์ฟอาหาร ก็ยังไม่ได้มีการพูดถึงเรื่องการจัดการอาหารที่ไม่สามารถนำไปบริโภคได้ อาหารส่วนเกิน อาหารขยะ และการจัดเก็บเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และความสะอาดก็ยังไม่ได้รับบัญญัติในพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 รวมถึงการรับผิดชอบในผลกระทบต่อผู้บริโภคของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

พ.ศ. 2551 ก็ยังไม่ได้มีการกล่าวถึงการรับผิดชอบ การกระจาย เพื่อให้เป็นในทางที่มีประโยชน์และส่งผลดีแก่ทุกฝ่าย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายอาญา ก็ยังกล่าวถึงสิทธิที่ได้รับจากความเสียหายของอาหารส่วนเกิน อาหารขยะเหล่านี้ โดยการจัดการและรองรับ สร้างกลุ่มตัวกลางขึ้นมาเพื่อเอื้อให้มีการออกมาตรากฎหมายควบคุมอาหารส่วนเกิน อาหารขยะ ให้เป็นศูนย์กลางและจัดการสิ่งเหล่านี้ให้อยู่ภายใต้การดูแลของรัฐบาลและเอกชนที่ร่วมมือการดูแลปัญหาเหล่านี้

ต่างประเทศ

รัฐบาลในหลายประเทศตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาขยะอาหาร และรับรู้ว่ามีสาเหตุมาจากพฤติกรรมของผู้บริโภคส่วนใหญ่ เริ่มต้นด้วยการรณรงค์สร้างการรับรู้และให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกิดความเข้าใจต่อสถานการณ์ (Information - Based) ตลอดจนใช้เครื่องมือทางกฎหมาย (Regulative Instruments) และเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ (Market-Based Instruments) เป็นยาแรงในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตและการบริโภคของผู้บริโภค (อรสุภาวีย์ สายเพชร และ ฆริกา คันทา, 2023)

ประเทศอังกฤษ โครงการรณรงค์ให้ผู้บริโภครับรู้ถึงวิธีอย่างง่าย ๆ ในการลดขยะอาหาร ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ และมีข้อตกลงว่าด้วยการลดการใช้บรรจุภัณฑ์อย่างสมัครใจ (Courtauld Commitment) โดยมีเป้าหมายเพื่อลดปริมาณและผลกระทบต่อการปล่อยก๊าซคาร์บอนอันเกิดจากขยะอาหารและบรรจุภัณฑ์ทั้งจากครัวเรือนและร้านค้าปลีก

ประเทศฝรั่งเศส รัฐสภาฝรั่งเศสได้มีมติเป็นเอกฉันท์ ผ่านร่างกฎหมายห้ามซูเปอร์มาร์เก็ตทั่วประเทศ (วันที่ 21 พฤษภาคม 2558) ใช้วิธีกำจัดอาหารทุกชนิดที่เหลือจากการขาย หรืออาหารที่ใกล้หมดอายุ ด้วยการทิ้งหรือทำลาย แต่ต้องนำไปบริจาคให้แก่สถานสงเคราะห์ ผู้ยากไร้ องค์กรการกุศล หรือมอบให้แก่สวนสัตว์ ทั้งนี้ ซูเปอร์มาร์เก็ตที่มีพื้นที่ขนาด 400 ตร.ม. ขึ้นไป ต้องยื่นเอกสารเพื่อสมัครเข้าร่วมโครงการดังกล่าวกับรัฐบาลและองค์กรการกุศลของรัฐ มิเช่นนั้น เจ้าของสถานประกอบการอาจต้องรับโทษจำคุกสูงสุด เป็นเวลา 2 ปี หรือปรับเป็นเงินสูงสุด 75,000 ยูโร (ประมาณ 2.8 ล้านบาท) โดยมาตรการนี้ เป็นส่วนหนึ่งในนโยบายพิทักษ์สิ่งแวดล้อมของฝรั่งเศส ซึ่งต้องการลดปริมาณอาหาร เหลือทิ้งให้ได้ครึ่งหนึ่งภายในปี 2568

ประเทศสหรัฐอเมริกา กระทรวงเกษตรของสหรัฐอเมริกา ได้ริเริ่มโครงการจำนวนมาก เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาจากอาหารที่ถูกทิ้ง ตั้งแต่การสนับสนุนการตลาด การเพิ่มประสิทธิภาพในระบบการจัดจำหน่าย การให้ความรู้แก่ผู้บริโภคเกี่ยวกับการจัดเก็บอาหารที่ปลอดภัย โครงการ Let's โครงการ Talk Trash ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการสูญเสียอาหาร ข้อมูลการทิ้งและเคล็ดลับการลดการ สูญเสียอาหาร โครงการ choosemyplate.gov จัดทำขึ้นเพื่อสนับสนุนการทานอาหารที่ดีต่อสุขภาพ ให้ความรู้แก่

ผู้บริโภคเกี่ยวกับการลดขยะอาหารเพื่อช่วยเพิ่มงบประมาณของ ครั้วเรือน ในปี 2011 choosemyplate.gov เป็นแหล่งข้อมูลของรัฐบาลกลางที่เป็นที่นิยมสำหรับผู้บริโภคมีจำนวนผู้เข้าชมเพิ่มขึ้นจาก 6.5 ล้านคนปี 2554) เป็น 50.6 ล้านคน (ปี 2558) และได้รับการเข้าชมมากกว่า 288 ล้านครั้ง

ประเทศเกาหลีใต้ ในช่วงปี 2551 และ 2555 มีปริมาณอาหารที่ถูกทิ้งเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ต่อปี โดยปี 2555 มีปริมาณอาหารที่ถูกทิ้งมากกว่า 17,000 ตันในแต่ละวัน ซึ่งสูงกว่าไต้หวัน ถูกทิ้งภายในประเทศ ถึง 3 เท่า ในขณะที่เกาหลีใต้มีปริมาณประชากรมากกว่าไต้หวันเพียง 2 เท่า ดังนั้น การลดปริมาณอาหารที่ถูกทิ้งของคนในชาติ จึงถูกนำมาเป็นนโยบายหลักของรัฐในการแก้ไขอาหารที่ถูกทิ้งปัญหาดังกล่าว ในปี 2556 รัฐบาลได้ทุ่มงบกว่า 782.3 พันล้านวอน (24.4 พันล้านบาท) ในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการผลิตก๊าซชีวภาพกว่า 17 แห่งเพื่อเปลี่ยนอาหาร ที่ถูกทิ้งให้อยู่ในรูปของพลังงานชีวภาพได้ในทุกปี

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยที่ให้ประโยชน์เกี่ยวกับมาตรการทางการควบคุมอาหารส่วนเกิน อาหารขยะ ที่มีผลกระทบเกี่ยวกับการควบคุมมาตรการอาหารส่วนเกิน อาหารขยะ ให้อยู่ภายใต้การดูแลของภาครัฐและภาคเอกชน ที่ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กร หน่วยงาน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดระบบให้เป็นไปตามมาตรการการจัดสรรสิ่งเหล่านี้ ให้เกิดประโยชน์และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม หรืออุตสาหกรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ มีประโยชน์สำหรับการควบคุมมาตรการอาหารส่วนเกิน ซึ่งต้องมีการจัดตั้งศูนย์รวมการจัดการส่งมอบอาหารส่วนเกิน อาหารขยะให้เป็นจุดเดียวในแต่ละพื้นที่ เพื่อกระจายให้ทั่วถึงของการดูแลและการทำประโยชน์ได้อย่างรวดเร็วที่สุด เป็นการร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนให้มีการเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลจัดการปัญหาและเสนอทางแก้ไขปัญหาทั้งสองฝ่าย โดยผู้ที่เข้าร่วมในการส่งมอบอาหารส่วนเกิน อาหารขยะ จะต้องจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเพื่อที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ผลตอบแทนคือสิทธิลดหย่อนภาษี

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้ทำวิจัยครั้งต่อไปควรทำปัจจัยทางด้านอื่น ๆ เพื่อให้สามารถนำข้อมูลที่ได้มาปรับใช้ในด้านต่าง ๆ หรือสำหรับหน่วยงานที่ต้องการข้อมูล เพื่อนำมาเปรียบเทียบและนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาในเรื่องมาตรการควบคุมอาหารส่วนเกิน อาหารขยะต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. (2022). *ขยะอาหาร (FOOD WASTE) ปัญหาที่ท้าทายมวลมนุษยชาติ*. เรียกใช้เมื่อ 13 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://shorturl.asia/O04qs>
- กรีนพีซ. (2020). *ขยะอาหาร : ปัญหาที่ถูกซ่อนในระบบอุตสาหกรรมอาหาร*. เรียกใช้เมื่อ 2 กรกฎาคม 2564 จาก <https://shorturl.asia/qenky>.
- กุลธิดา บรรจงศิริ. (2018). แนวทางการจัดการอาหารที่ถูกทิ้ง. *SAU JOURNAL OF SCIENCE & TECHNOLOGY*, 4(1), 43-53.
- ขวัญคุณิศร์ อินทรตระกูล และณัฐฐา เพ็ญสุภา. (2020). การสูญเสียอาหารและขยะอาหารในประเทศไทยและแนวทางการแก้ปัญหา. *วารสารเกษตรนเรศวร*, 17(2), 6-9.
- วิชัย โสสุวรรณจินดา. (2015). มาตรการทางกฎหมายในการจัดการขยะมูลฝอยในประเทศไทย. *JOURNAL OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT*, 11(2), 76-89.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2021). *1 สิงหาคม 2564 ขยะอาหารทั่วโลกพุ่ง! ถูกทิ้งปีละกว่า 2.5 พันล้านตัน ข้ำเต็มภาวะโลกร้อน*. เรียกใช้เมื่อ 13 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://shorturl.asia/jPNSd>.
- อรสุภาวี สายเพชร และ ฌริกา คันธา. (2023). บทปริทัศน์ว่าด้วยนโยบายสาธารณะเพื่อการจัดการขยะอาหาร. *Suranaree J. Soc. Sci*, 17(1), 1-18.

การประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา*

INTELLECTUAL PROPERTY INSURANCE

ดิเรก บวรสกุลเจริญ

Direk Borvornsakulcharoen

เพิ่ม หลวงแก้ว

Pherm Luangkaew

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University, Thailand.

E-mail: direk.bo@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งประเทศไทยและต่างประเทศ 2) ศึกษาปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับการประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา 3) เสนอเป็นแนวทางในการนำเอาทรัพย์สินทางปัญญามาประกันภัยในการปรับใช้กับประเทศไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย โดยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า การประกันทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสหราชอาณาจักร มีความสอดคล้องกันหลายประการ แต่ยังมีข้อกำหนดกฎหมายบางอย่างที่เป็นรายละเอียดอาจไม่เหมือนกัน เช่น การประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย กำหนดให้การฟ้องร้องต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ และลงลายมือชื่อของฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ แต่ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสหราชอาณาจักร ไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือประเภทประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา ประเทศไทยที่จะต้องเป็นประกันภัยประเภทประกันวินาศภัย ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร การทำประกันภัยในสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญา สามารถทำได้เป็นการประกันภัยความรับผิดชอบ ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกรมธรรม์ประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร การทำประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา สามารถทำ

* Received: 19 February 2023; Revised: 27 June 2023; Accepted: 28 June 2023

ได้และมีรูปแบบกรรมธรรม์ประกันภัย ประเทศไทยในการเรียกค่าสินไหมทดแทน ต้องเป็นผู้เอาประกันภัยหรือผู้มีส่วนได้เสียในขณะทำสัญญาประกันและขณะที่เกิดวินาศภัยด้วย ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร พิจารณาการมีส่วนได้เสียตอนที่ทำสัญญาประกันเท่านั้น การกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย ผู้รับประกันภัย ต้องเป็นนิติบุคคล ในรูปแบบเป็นบริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด ภายใต้การดูแลขององค์กรรัฐ คล้ายกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร

คำสำคัญ: การประกันภัย, ทรัพย์สินทางปัญญา, การประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา

Abstract

This academic research article aims to provide a comprehensive understanding of intellectual property insurance by examining its background, concepts, theories, and key aspects in both Thailand and abroad. Additionally, it seeks to identify the challenges and barriers associated with intellectual property insurance and to offer a practical guideline for its implementation in Thailand. The research methodology employed was qualitative in nature, involving the collection and analysis of documentary data.

The research findings reveal several commonalities in intellectual property insurance practices among Thailand, the United States, and the United Kingdom. However, certain legal requirements differ. For instance, in Thailand, legal prosecution necessitates written and signed evidence of the liable party, whereas the United States and the United Kingdom do not impose such a requirement. Moreover, intellectual property insurance in Thailand is currently limited to the non-life insurance category, whereas the United States and the United Kingdom facilitate direct and accountable insurance coverage for intellectual property. Notably, Thailand lacks a formal intellectual property manual, while both the United States and the United Kingdom have established frameworks for intellectual property insurance. Furthermore, in Thailand, only a juristic person in the form of a limited or public limited company under governmental oversight can act as an insurer, mirroring the requirements in the United States and the United Kingdom.

Keywords: insurance, intellectual property, intellectual property insurance

บทนำ

ทรัพย์สินทางปัญญามีบ่อเกิดมาจากการสร้างสรรค์ โดยความคิดและภูมิปัญญาของมนุษย์ สิทธิทรัพย์สินทางปัญญา เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่ผู้เป็นเจ้าของสามารถที่จะใช้ หรือหาประโยชน์จากสิทธิ นั้น ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยตรง หรือการหาประโยชน์จากสิทธินั้นด้วยการอนุญาตให้บุคคลอื่น ๆ ใช้สิทธิ หรือการโอนสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งสิทธิทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นโดยอาศัย อำนาจตามกฎหมาย เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น โดยรับรองให้ผู้เป็นเจ้าของสิทธิมีอำนาจตามกฎหมายแต่เพียงผู้เดียวที่จะทำการใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และเป็น สิทธิในลักษณะที่บุคคลอื่น ๆ ไม่มีสิทธิที่จะมากระทำการเช่นเดียวกับผู้ที่ผู้เป็นเจ้าของสิทธิทำได้ เว้นแต่ จะได้รับอนุญาตจากผู้เป็นเจ้าของสิทธิ สิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิที่มีผลบังคับแก่บุคคลทั่วไป ซึ่งหากมีบุคคลอื่นฝ่าฝืน ย่อมเป็นการละเมิดสิทธิของเจ้าของสิทธิ และผู้ที่ผู้เป็นเจ้าของสิทธิมีอำนาจใน การดำเนินคดีเพื่อป้องกัน และเยียวยาความเสียหายได้ (ภูมินทร์ บุตรอินทร์, 2560)

เมื่อสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา คือประโยชน์ที่กฎหมายให้ความคุ้มครองมิให้บุคคลอื่นใดมาทำ ละเมิด สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาจึงเป็นสิทธิตามกฎหมายเอกชน หรือเป็นสิทธิเกี่ยวกับบุคคลของ เจ้าของสิทธิเอง ซึ่งการสร้างสรรค์โดยความคิดและภูมิปัญญาของมนุษย์ หรือที่เรียกว่าทรัพย์สินทาง ปัญญาดังกล่าว อาจเสี่ยงต่อการถูกละเมิดโดยบุคคลอื่นที่มีใจเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญานั้นเอง หรือที่ เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญามีได้ให้ความยินยอมด้วย ซึ่งถ้าหากเกิดการละเมิดขึ้นเช่นนั้น ย่อมมีความ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการรับผิดชอบต่อการละเมิดดังกล่าว การจัดการความเสี่ยงในการถูกละเมิดต่อทรัพย์สิน ทางปัญญา ถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่สร้างความมั่นคงให้แก่เจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา (จุฬพล ภิญโญสินวัฒน์, 2552) การประกันภัยจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้เพื่อคุ้มครองป้องกันประโยชน์ของเจ้าของ ทรัพย์สินทางปัญญา ให้พ้นจากความเสี่ยงในการถูกละเมิดต่อทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ไม่ แน่นนอนที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ในลักษณะการโอนความเสี่ยงในความเสียหายดังกล่าวไปยังบุคคลที่สาม ให้เข้ามาแบ่งเบาความเสียหาย

กรณีถ้ามีการชดเชยความเสี่ยงภัย โดยมีการประกันภัยเพื่อมาเยียวยาค่าเสียหายส่วนนี้ ก็จะทำให้ โจทก์ได้รับค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทผู้รับประกันได้ หากมีการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา โดยผลกระทบการเสี่ยงภัยนี้ไปให้บริษัทผู้รับประกันเป็นผู้รับผิดชอบ ก็จะทำให้บริษัทผู้รับประกันได้รับ ช่วงสิทธิไปดำเนินคดีเอาค่าเสียหายจากผู้ละเมิดสิทธิแทนโจทก์ผู้เอาประกัน เมื่อโจทก์ผู้เอาประกันได้รับ

เงินจากการชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทผู้รับประกัน ก็สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ โดยไม่ต้องมารับผิดชอบถึงการที่ต้องไปดำเนินคดีเอง อันเป็นเหตุให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้เอง จึงจำเป็นที่จะต้องทำประกันภัยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อรองรับความเสี่ยงภัยจากการหยุดดำเนินกิจการทางธุรกิจ ความเสี่ยงจากการถูกละเมิดสิทธิทรัพย์สินทางปัญญา หรือประสบภาวะขาดเงินทุนหมุนเวียน เป็นต้น (ชุดิกาญจน์ นพคุณ, 2549)

นอกจากนั้น ในการทำประกันภัยสิทธิทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญามีหลายประเภท เช่น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร และพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า เป็นต้น ถ้ามีการทำประกันภัยสิทธิทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทย จะต้องศึกษาเรื่องกระบวนการในการรับประกันภัย เช่น การตีความกฎหมายว่าการประกันภัยสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญา การออกกรมธรรม์ประกันภัย การกำหนดเบี้ยประกัน การชดเชยค่าสินไหมทดแทน การตีราคาค่าเสียหาย การรับช่วงสิทธิ การประกันภัยค่าจูน เพื่อแก้ไขปัญหและพัฒนาปรับปรุงในเรื่องประกันภัยสิทธิทรัพย์สินทางปัญญาของไทยให้เหมาะสมกับสภาพสังคม และเศรษฐกิจ ที่มีการเปลี่ยนแปลง

ดังนั้น การที่จะมีผู้มาแบ่งเบาความเสียหาย โดยมีการประกันภัยที่อาจเกิดขึ้นแก่สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉลี่ยภาระออกไป แทนที่จะปล่อยให้เกิดความเสียหายตกแก่ผู้ประสบภัยเท่านั้น และเพื่อให้ผู้สร้างสรรค์มีความมั่นใจในการสร้างสรรค์ผลงาน (ชุดิกาญจน์ นพคุณ, 2549) ซึ่งอาจมีประเด็นปัญหา เช่น สิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญา สามารถนำมาประกันภัยหรือสามารถนำมาประกันภัยค่าจูนได้หรือไม่ และปัญหาและอุปสรรคในการทำประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา เพราะทรัพย์สินทางปัญญามีลักษณะที่ไม่มีรูปร่าง เนื่องจากไม่ใช่ทรัพย์สินทั่วไป ในการทำสัญญาหรือการออกกรมธรรม์ประกันภัย รวมถึงการเรียกความเสียหายทางแพ่ง เพื่อประเทศไทยจะหาแนวทางในการนำรูปแบบต่างประเทศ มาปรับใช้ในการทำประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญาได้อย่างชัดเจน และครอบคลุมผู้เขียนเห็นว่า มีประเด็นปัญหาน่าศึกษาดังนี้

1. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจากการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ตาม ป.พ.พ. มาตรา 438 ที่ว่ากฎหมายให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทนได้ ตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด และตาม พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ มาตรา 64 พ.ร.บ.สิทธิบัตร มาตรา 77 พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า มาตรา 46 ทั้ง 3 ฉบับนี้ ก็บัญญัติเช่นเดียวกัน คือเป็นดุลพินิจของศาลโดยอิสระและกว้างขวาง ซึ่งความเสียหายจากการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา น่าจะมีเกณฑ์ที่แตกต่างกว่าการละเมิดทั่วไป

2. ปัญหาการทำสัญญา หรือการออกกรมธรรม์ประกันภัย ป.พ.พ. มาตรา 867 ถ้าประเทศไทยรับประกันภัยการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ในรายการกรมธรรม์ประกันภัยน่าจะต้องมีเกณฑ์หรือ

รูปแบบเพิ่มขึ้น เช่น เรื่องเบี้ยประกันต้องมีการประเมินราคาจากกรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงจะกำหนดเบี้ยประกันได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญาทั้งประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศประเทศสหราชอาณาจักร
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวข้องกับการประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา
3. เพื่อเสนอเป็นแนวทางในการนำเอาทรัพย์สินทางปัญญามาประกันภัยในการปรับใช้กับประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย ใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเอกสาร โดยการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือกฎหมาย คำพิพากษาของศาล วิทยานิพนธ์ บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารเผยแพร่ของภาครัฐและเอกชน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ให้ได้มาซึ่งข้อสรุป และข้อเสนอแนะแนวทางในการประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา สิ่งที่สำคัญต้องรู้ คือการกระทำอันเป็นละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งในหลักการแล้วจะเป็นการละเมิดอย่างหนึ่ง แต่ถ้าพิจารณาตามหลักเกณฑ์ละเมิดทั่วไป (ป.พ.พ. มาตรา 420) กับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา จะมีลักษณะแตกต่างกันพอสมควร เพราะทรัพย์สินทางปัญญามีลักษณะที่ไม่มีรูปร่าง (intangible form) เป็นลักษณะธรรมชาติของทรัพย์สินทางปัญญา ที่แสดงให้เห็นความแตกต่างจากทรัพย์สินที่มีรูปร่างทั่วไปอย่างชัดเจน กล่าวคือทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิ่งที่ไม่มีรูปร่าง และจับต้องไม่ได้อย่างทรัพย์สินทั่วไป กล่าวโดยสรุปได้ว่า การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา เป็นเรื่องของการใช้สิทธิที่กฎหมายกำหนดให้เป็นของผู้ทรงสิทธิแต่เพียงผู้เดียว เช่น งานประพันธ์ งานผลิต งานประดิษฐ์ เครื่องหมายการค้า เป็นต้น ส่วนละเมิดทั่วไปเป็นเรื่องการทำให้ทรัพย์สินผู้อื่นเสียหาย (ชุดิกายุจน์ นพคุณ, 2549)

ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีการรับประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา ผู้เขียนเห็นว่า เราควรมีการรับประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา โดยศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสหราชอาณาจักร พบว่า

1. การรับประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญาประเทศไทย กำหนดให้ในการฟ้องร้อง ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อของฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ แต่ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร ไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อของฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ

2. การรับประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญาประเทศไทยที่จะทำ ต้องเป็นประกันภัยประเภทประกันวินาศภัย ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร ในการทำประกันภัยในสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญา สามารถทำได้เป็นการประกันประกันภัยความรับผิดชอบ

3. สัญญาและข้อความในกรมธรรม์ประกันภัย ประเทศไทยยังไม่มีกำหนดรูปแบบกรมธรรม์ประกันภัย ที่ให้ความคุ้มครองถึงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร ในการทำประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา สามารถทำได้และมีรูปแบบกรมธรรม์ประกันภัย

4. หลักการมีส่วนได้เสีย ประเทศไทย กรณีการประกันวินาศภัย กรณีนี้ต้องพิจารณาว่า ผู้เอาประกันภัยต้องมีส่วนได้เสียตอนที่ทำสัญญาประกัน รวมถึงขณะที่มีการทำละเมิดด้วย ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร พิจารณาการมีส่วนได้เสียตอนที่ทำสัญญาประกันเท่านั้น

5. การกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย ประเทศไทย ผู้รับประกันภัยต้องเป็นนิติบุคคล ในรูปแบบเป็นบริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด ภายใต้การดูแลขององค์กรรัฐ ซึ่งจะคล้ายกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร

6. ปัญหาการประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา

6.1 การคุ้มครองความเสียหายทางเกี่ยวกับสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร ซึ่งมีการนำทรัพย์สินทางปัญญามาประกันภัยได้ โดยพิจารณาจากมูลค่าแห่งการคำนวณรายได้และต้นทุนการผลิต และความสามารถในการชำระเบี้ยประกันของผู้เอาประกันได้แค่ไหน ดังนั้น ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา จึงเป็นการยากที่จะวางหลักเกณฑ์ที่แน่นอนว่าทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาประกันภัยนั้นมีมูลค่าเพียงใด

6.2 การซื้อกรรมธรรม์ และรูปแบบการที่ออกกรรมธรรม์ประกันภัย ปัญหาที่พบก็คือในเรื่องลิขสิทธิ์ เพราะตามกฎหมายลิขสิทธิ์เป็นกรณีที่ผู้สร้างสรรค์ได้ลิขสิทธิ์มาโดยผลของกฎหมาย ซึ่งถ้ามีการสร้างสรรค์จะได้ลิขสิทธิ์โดยไม่ต้องนำไปจดทะเบียน ดังนั้น การนำลิขสิทธิ์ที่ไม่มีหนังสือรับรองหรือ

เอกสารรับรองมาทำประกันนั้น อาจมีปัญหาถึงกรณีมีข้อพิพาทว่า ใครคือผู้มีสิทธิในงานอันมีลิขสิทธิ์อย่างแท้จริง

6.3 ถ้าหากมีประกันทรัพย์สินทางปัญญาได้ มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดที่จะมีคนทำประกัน และถ้าบริษัทในไทยยังไม่พร้อมที่จะรับทำประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา เราจะมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้ อย่างไร

อภิปรายผล

ข้อพิจารณาในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา มีหลายประการ เช่น มีลักษณะที่เป็นสิทธิผูกขาด ทำให้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการประกอบธุรกิจ ซึ่งเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจ มีลักษณะที่ไม่มีรูปร่างและจับต้องไม่ได้ ซึ่งสิทธิทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิที่มีความกว้างขวางมากกว่าทรัพย์สินทั่วไป เพราะทรัพย์สินทั่วไปอาจมีข้อจำกัดทางกายภาพ แต่สิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญาไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพในการใช้ประโยชน์ และยังเป็นสิทธิที่มีอยู่เท่าเดิม ไม่ลดน้อยลงหรือขาดแคลนจากการถูกใช้ ถ้ามีผู้ละเมิด เจ้าของสิทธิมีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ละเมิดนั้นได้อีกด้วย และโดยทั่วไปวัตถุประสงค์หลักของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา เป็นไปเพื่อให้สิทธิผูกขาดแก่ผู้สร้างสรรค์งาน เพื่อให้ผู้สร้างสรรค์งานใช้เรียกร้องค่าตอบแทนหรือผลประโยชน์จากผู้อื่นได้ และเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้สร้างสรรค์งานได้สร้างงานใหม่ขึ้นมาอีก อีกประการหนึ่ง ในลักษณะของทรัพย์สินทางปัญญา คือความจำเป็นในการสร้างความสมดุล เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ 2 ฝ่าย (ภูมินทร์ บุตรอินทร์, 2560)

การประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญาที่จะเป็นปัญหา เช่น การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา จึงเป็นการยากที่จะวางหลักเกณฑ์ที่แน่นอนว่า ทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาประกันภัยนั้นมีมูลค่าเพียงใด การซื้อกรรมธรรม์และรูปแบบการที่ออกกรรมธรรม์ประกันภัย ปัญหาที่พบก็คือในเรื่องลิขสิทธิ์ มีปัญหาถึงกรณีมีข้อพิพาทว่า ใครคือผู้มีสิทธิในงานอันมีลิขสิทธิ์อย่างแท้จริง กรณีถ้าหากมีประกันทรัพย์สินทางปัญญาได้ มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดที่จะมีคนทำประกัน และถ้าบริษัทในไทยยังไม่พร้อมที่จะรับทำประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา เราจะมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้ อย่างไร เช่น มีกฎหมายเปิดให้บริษัทต่างชาติเข้ามารับประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทย

จากการศึกษาเปรียบเทียบประกันทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย กับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร มีความสอดคล้องกันหลายประการ แต่ยังมีบางอย่างเป็นรายละเอียดอาจไม่เหมือนกัน ดังนี้

1. หลักการทำสัญญา ประเทศไทย การทำสัญญาประกันภัย เป็นสัญญาที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867 ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร แม้คู่กรณีจะทำสัญญาประกันภัยด้วยวาจา สัญญานั้นก็มีผลสมบูรณ์ จะมีข้อห้ามมิให้ทำด้วยวาจาในบางเรื่องบางกรณีเท่านั้น (Ewin R.S.Seligman and Avin Johnson, 1986)

2. ประเภทของการประกันภัย ประเทศไทย ปัจจุบันมีกฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2539) ออกตามความในพระราชบัญญัติ ประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 แบ่งประเภทของการประกันวินาศภัยไว้เป็น 4 ประเภท คือ 1. การประกันอัคคีภัย 2. การประกันภัยทางทะเลและการขนส่ง 3. การประกันภัยรถ 4. การประกันภัยประเภทอื่น นอกจาก 1, 2 หรือ 3 (สุธรรม หงส์สำราญ, วิรัช ณ สงขลา และพึงใจ พึ่งพานิช, 2518)

ประเทศสหรัฐอเมริกานิยมแบ่งประเภทของการประกันภัยออกเป็นหมวด ๆ ดังนี้ 1. ประกันชีวิต (Life Insurance) 2. ประกันสุขภาพ (Health Insurance) 3. ประกันอุบัติเหตุ (Accident Insurance) 4. ประกันอัคคีภัย (Fire Insurance) 5. ประกันภัยทางทะเล (Marine Insurance) 6. ประกันความรับผิดชอบ (Liability Insurance) 7. ประกันภัยอื่น ๆ (Francis T. Allen and Sidney l. Simon, 1968)

ประเทศสหราชอาณาจักร ได้แบ่งประเภทของการประกันภัยออกเป็นหมวด ๆ ดังนี้ 1. ประกันภัยส่วนบุคคล แบ่งเป็น (1) ชีวิต (2) อุบัติเหตุส่วนบุคคล 2. ประกันภัยทรัพย์สิน แบ่งเป็น (1) ทางทะเล (2) อัคคีภัย (3) โจรกรรม 3. ประกันความรับผิด แบ่งเป็น (1) ความรับผิดต่อสาธารณะ (2) ความรับผิดของนายจ้าง (Francis T. Allen and Sidney l. Simon, 1968)

3. ส่วนได้เสีย ประเทศไทย ผู้เอาประกันภัยต้องมีส่วนได้เสียตอนที่ทำสัญญาประกัน และขณะที่มีการทำละเมิดด้วย ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร ก็ใช้หลักการเดียวกันคือ ผู้เอาประกันต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสีย เพียงพิจารณาต้องมีส่วนได้เสียตอนที่ทำสัญญาประกันเท่านั้น (California Insurance Code.)

4. การกำกับดูแล ประเทศไทย ผู้รับประกันภัย ต้องเป็นนิติบุคคล ในรูปแบบเป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชน จำกัด ซึ่งจะมีความคล้ายและสอดคล้องกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ แต่มีข้อแตกต่างคือ ประเทศไทยไม่ได้กำหนดคุณสมบัติในเรื่องคุณวุฒิการศึกษา หรือประสบการณ์ในการทำงานของผู้บริหารและผู้รับประกันภัยที่ขาดความรู้ ความเข้าใจในตัวบทกฎหมายประกันภัย แต่ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร จะกำหนดคุณสมบัติในเรื่องคุณวุฒิการศึกษา หรือประสบการณ์ของผู้บริหารและผู้รับประกันภัยไว้อย่างชัดเจน (Kathlenn Heald Ehttinger.Karen L.Hamilton and Gregory Krotim, 1995)

5. การกำหนดมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา และการกำหนดเบี้ยประกันในการประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มี การประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา แต่ถ้าประเทศไทยได้มีการรับประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา ก็อาจต้องศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักรเป็นตัวอย่าง เพราะทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง การกำหนดมูลค่าจึงเป็นเรื่องยาก ซึ่งเป็นผลในการกำหนดเบี้ยประกัน ซึ่งจะทำให้การกำหนดเงินเบี้ยประกันขั้นต่ำขึ้นสูงได้ยาก และมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญามีหลายประเภท ก็อาจมีมูลค่าไม่เท่ากัน (Ronald C. Wanglin, Retrieved, 2006)

6. การประเมินมูลค่าเสียหายในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน ตอนมีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ก็อาจเป็นปัญหา เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาได้มีทั้งกรณีที่มีการจดทะเบียน และกรณีที่ไม่มีการจดทะเบียน เช่น ลิขสิทธิ์ ก็อาจต้องศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักรเป็นตัวอย่าง เช่น ให้ออกเอกสารสิทธิหรือหนังสือสำคัญให้แก่ทรัพย์สินที่ยังไม่มีเอกสารดังกล่าว และประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสหราชอาณาจักร มีรูปแบบของการชดเชยค่าสินไหมทดแทน (Guillen v. Potomac Ins. Co. of Ill, 2001)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเปรียบเทียบประกันทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสหราชอาณาจักร ทำให้พบองค์ความรู้ใหม่ว่า การประกันทรัพย์สินทางปัญญาในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร ซึ่งมีวิธีการและขั้นตอนที่อาจไม่เคร่งครัดมากในเรื่องการฟ้องร้อง ที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยลายมือชื่อของผู้รับผิดชอบ และแนวคิดในการประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญาประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร ในการทำประกันภัยในสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญา สามารถทำได้เป็นการประกันภัยความรับผิดชอบ (Liability Insurance) ส่วนประเทศไทย การประกันภัยที่จะทำ ต้องเป็นประกันภัยประเภทประกันวินาศภัย และต้องนิยามคำว่า “ภัย” นั้น ให้แปลความรวมไปถึงสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญาด้วย และเนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มี การรับประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา ดังนั้น เมื่อประเทศไทยยังไม่มี การกำหนดรูปแบบกรรมธรรม์ประกันภัย ที่ให้ความคุ้มครองถึงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ก็ควรจะมีการสร้างรูปแบบของกรรมธรรม์ประกันภัยขึ้นมาใหม่ให้ชัดเจน โดยไม่ควรให้ผู้รับประกันเป็นผู้กำหนดเงื่อนไข แต่เพียงฝ่ายเดียว ควรให้ผู้เอาประกันภัยที่ตนคาดหวังได้ว่าจะได้รับการคุ้มครอง จากการทำสัญญาประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา มีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบกรรมธรรม์ประกันภัย ส่วนวิธีการกำหนด

เบี้ยประกันในการทำสัญญาประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญาก็จะยาก เพราะทรัพย์สินทางปัญญาต่างกับทรัพย์สินทั่วไป และทรัพย์สินทางปัญญาก็มีหลายประเภท เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า เป็นต้น มูลค่าของทรัพย์สินก็จะแตกต่างกัน ซึ่งในการประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา จึงควรดำเนินการโดยองค์กรหรือหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญ และเข้าใจในหลักการของทรัพย์สินทางปัญญา และสิ่งที่ต้องกำหนดเพิ่มเติมในกรมธรรม์ประกันภัย คือรูปแบบของการชดเชยค่าสินไหมทดแทนด้วย เพราะนอกจากมีกรณีที่บุคคลอื่นได้ทำการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาต่อผู้เอาประกันภัย ซึ่งในการทรัพย์สินทางปัญญา อาจมีขอบเขตความคุ้มครองกรณีที่ผู้เอาประกันภัยไปละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่นจนถูกฟ้องคดีด้วย โดยพิจารณาในเรื่องประกันภัยค่าจูนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย ที่มีหลักเกณฑ์ว่าประกันภัยค่าจูนนั้น คือสัญญาประกันภัยซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงว่าจะใช้ค่าสินไหมทดแทนในนามของผู้เอาประกันภัย เพื่อความวินาศภัยอันเกิดขึ้นแก่บุคคลอีกคนหนึ่ง และซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบ (ป.พ.พ. 887 วรรคแรก) จึงควรกำหนดขอบเขตในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้ชัดเจนโดยระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย

ดังนั้น การที่จะนำทรัพย์สินทางปัญญามาทำประกันได้หรือไม่ นั้น ต้องพิจารณาจากกฎหมายที่รัฐออกมาเพื่อใช้ควบคุมหรือดูแลรักษาผลประโยชน์นั้น ของประเทศไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 869 มีหลักว่า วินาศภัย หมายถึง ความเสียหายอย่างใด ๆ บรรดาซึ่งจะพึงประมาณเป็นเงินได้ และตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 มาตรา 5 ซึ่งให้รวมถึงความสูญเสียในสิทธิผลประโยชน์และรายได้ด้วย ดังนั้น วินาศภัยจึงถือว่าเป็นภัยที่เกิดขึ้นแก่วัตถุที่เอาประกัน โดยไม่จำกัดว่าเป็นภัยชนิดใด ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มี การนำทรัพย์สินทางปัญญามาทำประกันภัยในประเทศไทย ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร ได้มีการนำทรัพย์สินทางปัญญามาทำประกันภัยแล้ว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่งตามความหมายของคำว่าทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 138 กำหนดให้ทรัพย์สิน หมายถึง ทรัพย์สินซึ่งมีรูปร่างหรือไม่รูปร่าง ซึ่งอาจมีราคา และอาจถือเอาได้ ทรัพย์สินซึ่งไม่มีรูปร่าง แต่มีราคาและอาจถือเอาได้ หมายถึง สิ่งที่มีมองด้วยตาไม่เห็น จับต้องสัมผัสไม่ได้ แต่มีคุณค่าเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยทางเศรษฐกิจ หรือประโยชน์ทางจิตใจ ส่วนคำว่า อาจถือเอาได้ หมายถึง อาการเข้าห้วงกันไว้เพื่อตนเอง ซึ่งไม่จำเป็นต้องเข้ายึดถือครอบครองไว้จริงจัง ดังนั้น ทรัพย์สินทางปัญญาจึงเป็นทรัพย์สินซึ่งไม่มีรูปร่าง แต่มีราคาและอาจถือเอา

ได้ เมื่อมีการเอาทรัพย์สินทางปัญญาในฐานะที่เป็นทรัพย์สินตามกฎหมาย ก็อาจถูกผู้อื่นทำการละเมิดสิทธิได้ แต่หากผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิมีกำลังทรัพย์ไม่พอที่จะดำเนินคดีกับผู้ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ทำให้ผู้ที่ถูกทำละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหาย ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการทำประกันภัยเพื่อให้คุ้มครองความเสี่ยง ที่อาจเกิดขึ้นจากการถูกทำละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา เพราะเป็นการลดภาระหน้าที่ไปให้ผู้รับประกันภัยเข้าไปจัดการแทน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา โดยเปรียบเทียบประกันทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร เห็นควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขบางประการ ดังนี้

1. ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร ในการทำประกันภัยในสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญา สามารถทำได้เป็นการประกันประกันภัยความรับผิดชอบ (Liability Insurance) ส่วนประเทศไทย การประกันภัยที่จะทำ ต้องเป็นประกันภัยประเภทประกันวินาศภัย และต้องนิยามคำว่า “ภัย” นั้น ให้แปลความรวมถึงสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญาด้วย ดังนั้น การที่จะนำทรัพย์สินทางปัญญามาทำประกันได้หรือไม่ นั้น ต้องพิจารณาจากกฎหมายที่รัฐออกมา เพื่อใช้ควบคุมหรือดูแลรักษาผลประโยชน์นั้น ของประเทศไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 869 มีหลักว่า วินาศภัย หมายถึง ความเสียหายอย่างใด ๆ บรรดาซึ่งจะพึงประมาณเป็นเงินได้ และตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 มาตรา 5 ซึ่งให้รวมถึงความสูญเสียในสิทธิผลประโยชน์และรายได้ด้วย ดังนั้น วินาศภัยจึงถือว่าเป็นภัยที่เกิดขึ้นแก่วัตถุที่เอาประกัน โดยไม่จำกัดว่าเป็นภัยชนิดใด ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีให้นำทรัพย์สินทางปัญญามาทำประกันภัยในประเทศไทย ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร ได้มีการนำทรัพย์สินทางปัญญามาทำประกันภัยแล้ว

2. ปัจจุบันในประเทศไทยยังไม่มีกำหนดรูปแบบกรมธรรม์ประกันภัย ที่ให้ความคุ้มครองถึงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เพราะในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีมีการประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญาในการทำประกันภัยได้เลย ไม่เหมือนกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร ที่ได้มีรูปแบบกรมธรรม์ประกันภัยคุ้มครองถึงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว โดยระบุความคุ้มครองไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยตามเงื่อนไข ในกรมธรรม์ประกันภัยว่า จะให้ความคุ้มครองถึงกรณีการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในกรณีใดบ้าง

3. ประเทศไทย กรณีการประกันวินาศภัย ในกรณีต้องพิจารณาว่า ผู้เอาประกันภัยต้องมีส่วนได้เสียตอนที่ทำสัญญาประกัน รวมถึงขณะที่มีการทำละเมิดด้วย ซึ่งต่างกับประกันชีวิตที่พิจารณาการมี

ส่วนได้เสียตอนที่ทำสัญญาประกันเท่านั้น ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร ก็ใช้หลักการเดียวกันคือ ผู้เอาประกันต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสีย

4. ประเทศไทย ผู้รับประกันภัย ต้องเป็นนิติบุคคล ในรูปแบบเป็นบริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนจำกัด ภายใต้การดูแลขององค์กรรัฐ จึงได้มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนบริษัทผู้รับประกันภัย ที่นอกจากจะต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถทางการประกันภัยตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว จะต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน โดยนายทะเบียนของกรมการประกันภัยจะต้องตรวจสอบถึงประวัติว่า เคยกระทำความผิดในทางอาญาหรือไม่ พร้อมทั้งจะต้องแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับภูมิลาเนาในอดีตย้อนหลัง 10 ปี รวมทั้งประวัติทางการเงินเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี ประวัติการทำงานในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยบุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งดังกล่าว จะต้องเป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริต และไม่เคยมีประวัติเกี่ยวกับการทุจริต ซึ่งประเทศไทยก็จะคล้ายกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร

5. เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มี การประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสหราชอาณาจักร ซึ่งมีการนำทรัพย์สินทางปัญญามาประกันภัยได้ โดยพิจารณาจากมูลค่าแห่งการคำนวณรายได้และต้นทุนการผลิต และความสามารถในการชำระเบี้ยประกันของผู้เอาประกันได้แค่ไหน ดังนั้น ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา จึงเป็นการยากที่จะวางหลักเกณฑ์ที่แน่นอนว่า ทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาประกันภัยนั้นมีมูลค่าเพียงใด เพราะบริษัทผู้รับประกันภัยต้องกำหนดวงเงินในการให้ความคุ้มครองในเบื้องต้น โดยทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทมูลค่าจะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับมูลค่าที่ทรัพย์สินทางปัญญานั้น ๆ จะสามารถสร้างมูลค่าได้ ซึ่งในแต่ละช่วงอาจมีมูลค่าแตกต่างกัน เช่น ถ้าเป็นของใหม่ช่วงแรกอาจมีค่ามากเพราะเป็นที่นิยม และต่อมาคนไม่นิยมมูลค่าก็จะลดต่ำลง หรือกลับกันคือช่วงแรกอาจมีค่าน้อย เพราะคนไม่นิยม แต่ต่อมาเมื่อคนนิยม จะมีมูลค่าเพิ่มขึ้น เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรกำหนดรูปแบบของกรรมธรรมีในละเอียดและชัดเจน โดยอาจเพิ่มเติมข้อความที่เป็นการเฉพาะ เพราะทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง เช่น หลักเกณฑ์เกี่ยวกับมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญาที่นำมาประกันภัย เพราะมูลค่าอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความนิยม หรือตามภาวะเศรษฐกิจ

2. ควรปรับหลักการทำสัญญาและหลักฐานฟ้องร้องคดีตามหลักเกณฑ์ที่ว่า อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ หรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่ (ป.พ.พ. 867 วรรคแรก) เป็นว่า

ไม่จำเป็นต้องหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง ก็สามารถฟ้องคดีได้ เพราะจะทำให้ผู้เอาประกันภัยได้รับประโยชน์ เนื่องจากผู้ที่รับผิดชอบในกรณีที่มีเหตุละเมิดคือผู้รับประกันภัย

3. ควรมีหลักเกณฑ์การประเมินมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา โดยที่เป็นวิธีที่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัย และผู้รับประกันภัยด้วย ซึ่งการประเมินอาจเป็นเรื่องยาก ซึ่งอาจส่งผลกระทบถึงการกำหนดเบี้ยประกันภัย เพราะถ้าไม่รู้ถึงมูลค่าของทรัพย์สินทางปัญญา ก็อาจทำให้การกำหนดวงเงินเบี้ยประกันภัยขึ้นต่ำขึ้นสูงได้ยาก ประกอบกับทรัพย์สินทางปัญญามีหลายประเภท ซึ่งแต่ละประเภทก็มีมูลค่าที่แตกต่างกัน โดยการจัดทำหลักเกณฑ์ทั่วไปเพื่อนำไปใช้ในการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญาในประเภทต่าง ๆ หลังจากนั้นก็จัดตั้งระบบการประเมินทรัพย์สินทางปัญญา ให้มีองค์ประกอบที่เหมาะสม

4. ควรกำหนดรูปแบบของการชดเชยค่าสินไหมทดแทน เพราะถ้ามีการดำเนินคดี อาจมีข้อโต้แย้งกันในศาลในเรื่องภาระค่าใช้จ่าย จึงควรที่จะกำหนดขอบเขตการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้ชัดเจนลงในกรมธรรม์ประกันภัยในทรัพย์สินทางปัญญาด้วย โดยการออกเอกสารสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาทุกประเภทนั้น ควรมีรูปแบบที่เอื้ออำนวยต่อการประกันภัย เช่น ในเรื่องลิขสิทธิ์

5. ควรแก้ไข เพิ่มเติมในพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 มาตรา 34 เรื่องคุณสมบัติผู้รับประกันภัย เช่น ต้องมีการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี ผ่านการเรียนการสอนวัดความรู้ทางกฎหมายประกันภัยตามที่นายทะเบียนกำหนดไว้ และต้องมีการอบรมเพิ่มเติมทางด้านการประกันภัยอย่างสม่ำเสมอ

6. ควรแก้ไข เพิ่มเติมในพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 มาตรา 64 เรื่องคุณสมบัติของตัวแทน ต้องผ่านการเรียนการสอนวัดความรู้ทางกฎหมายประกันภัยตามที่นายทะเบียนกำหนดไว้ และต้องมีการอบรมเพิ่มเติมทางด้านการประกันภัยอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งกับสอบต่อใบอนุญาตทุก ๆ 2 ปี

7. ควรมีการปรับปรุงมาตรการในการบังคับใช้ระบบทรัพย์สินทางปัญญา เนื่องจากปัจจุบันมีการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาเป็นจำนวนมาก แต่ไม่สามารถใช้มาตรการบังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้บริษัทผู้รับประกันภัยไม่กล้าที่เสี่ยงภัยที่จะรับประกันภัยในกรณีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา การทำประกันภัยในกรณีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา จึงไม่อาจทำได้หากมาตรการบังคับใช้ทางกฎหมายกรณีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาไร้ประสิทธิภาพ

8. ควรกำหนดค่าสินไหมทดแทนจากการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ตาม ป.พ.พ. มาตรา 438 ซึ่งตามกฎหมายให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทนได้ตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด และตาม พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ มาตรา 64 พ.ร.บ. สิทธิบัตร มาตรา 77 พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า มาตรา 46 ทั้ง 3 ฉบับนี้ ก็บัญญัติเช่นเดียวกันคือ เป็นดุลพินิจของศาลโดยอิสระ และกว้างขวาง

ซึ่งความเสียหายจากการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญามีความแตกต่างกับละเมิดทั่วไป ดังนั้น น่าจะมีเกณฑ์ที่เป็นเรื่องเฉพาะของการคิดค่าเสียหายในการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

9. ถ้ามีเกณฑ์ที่เป็นเรื่องเฉพาะของการคิดค่าเสียหายในการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาที่ชัดเจน โดยอาจมีเกณฑ์หรือรูปแบบแล้ว ในการทำสัญญาหรือการออกกรมธรรม์ประกันภัย ป.พ.พ. มาตรา 867 ประกอบกับกรณีถ้าประเทศไทยรับประกันภัยทรัพย์สินทางปัญญา เช่น เรื่องเบี้ยประกันควรต้องมีการประเมินราคาจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา จึงจะกำหนดเบี้ยประกันได้โดยพิจารณา เกณฑ์ที่คิดค่าเสียหายในการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา

เอกสารอ้างอิง

- จุมพล ภิญโญสินวัฒน์. (2552). หลักเหตุผลของการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ดุสิตบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- ชุติกานุจน์ นพคุณ. (2549). ปัญหาการทำประกันภัยเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา. ใน *ปริญา นิศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.*
- ภูมินทร์ บุตรอินทร์. (2560). *ประวัติศาสตร์และแนวคิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- สุธรรม หงส์สำราญ, วิรัช ณ สงขลา และพึงใจ พึ่งพานิช. (2518). *หลักการประกันวินาศภัย.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- Ewin R.S.Seligman and Avin Johnson. (1986). *Encyclopedia of Social Sciences.*
- Francis T. Allen and Sidney I. Simon. (1968). *Insurance : General Principles.* New a Littlefield : Adams Press.
- Guillen v. Potomac Ins. Co. of Ill. (2001). No. 1-00-2314, Ill. App. LEXIS 392. at *22.
- Kathlenn Heald Ehttinger.Karen L.Hamilton and Gregory Krotim. (1995). *State Insurance Regulation : Pennsylvania U.S.A.*
- Ronald C. Wanglin, Retrieved. (2003), Intellectual Property Insurance.Retrieved September 17 ,2006, from Bolton & Company web site <http://www.Boltonce.com/uk/en/rik-management/intellectual/property-insurance>

การใช้อำนาจรัฐกับการละสมณเพศ กรณีต้องคดีอาญา ศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์และพัฒนาการของกฎหมาย*

THE USE OF STATE POWER AND THE RENUNCIATION OF MONKHOOD IN CRIMINAL OFFENSE: STUDY THE HISTORY AND DEVELOPMENT OF LAW

สำราญ ย่อยไรสงค์

Samran Yoythaisong

เพิ่ม หลวงแก้ว

Pherm Luangkaew

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon kaen University, Nong khai Campus, Thailand.

E-mail: Sanran2488@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัญหาการใช้อำนาจรัฐกับการละสมณเพศ กรณีพระภิกษุต้องคดีอาญาในอดีต 2. ศึกษาพัฒนาการของกฎหมายที่ให้อำนาจดำเนินการให้พระภิกษุละสมณเพศกรณีต้องคดีอาญา 3. เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐในการให้พระภิกษุละสมณเพศ กรณีต้องคดีอาญาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากกฎหมาย ตำรา คำพิพากษาศาลฎีกา และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการใช้อำนาจรัฐกับการละสมณเพศกรณีพระภิกษุต้องคดีอาญาในอดีตที่ผ่านมาพบว่า เกิดจากพระภิกษุถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต่อกฎหมายและผิดพระวินัย ซึ่งการใช้อำนาจรัฐในการดำเนินการให้พระภิกษุละสมณเพศนี้ มีพัฒนาการทางกฎหมายมาตั้งแต่สมัยอยุธยาถึงปัจจุบัน ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของแต่ละยุคสมัย แต่มีบางประเด็นที่พบและต้องหาทางแก้ไขในกรณีที่พระภิกษุถูกกล่าวหาไม่ยอมละสมณเพศ จึงให้อำนาจรัฐให้ดำเนินการละสมณเพศ เนื่องจากพระภิกษุที่ถูกกล่าวหาว่านั้น ยังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ตราบเท่าที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้ผิด จึงยังได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การควบคุมตัวหรือคุมขัง หากพระภิกษุรูปนั้นไม่ยอมสีกมีความประสงค์จะสู้คดีในสถานะสมณเพศ และพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นควรให้ปล่อยตัวชั่วคราว ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการควบคุมตัวพระภิกษุรูปนั้นในสถานที่ที่กำหนด

* Received: 17 May 2023; Revised: 28 June 2023; Accepted: 28 June 2023

หลักเกณฑ์และวิธีการควบคุมตัว สถานที่ควบคุมให้เป็นไปตามกฎกระทรวง จึงสมควรแสวงหา
หลักเกณฑ์ วิธีการและสถานที่เพื่อความเหมาะสม

คำสำคัญ: การใช้อำนาจรัฐ, การละสมณเพศ, คดีอาญา, พัฒนาการกฎหมาย

Abstract

This research article aims to address three primary objectives. Firstly, it seeks to investigate the issue of state power utilization and the subsequent renunciation of monasticism in cases involving monks who have been convicted of criminal offenses in the past. Secondly, it aims to examine the evolution of legislation that grants the state the authority to compel monks to renounce their monastic lives when facing criminal charges. Lastly, the study intends to propose corrective measures and improvements to rectify any errors associated with the use of state power in enforcing monkhood renunciation in criminal cases, tailored to suit the present-day context. This research employed a qualitative approach, involving an in-depth analysis of relevant legal documents, textbooks, Supreme Court judgments, and existing research reports.

The research findings revealed issues pertaining to the exercise of state power in relation to monkhood renunciation by monks accused of criminal offenses and violations of Vinaya rules. The utilization of state power in monkhood renunciation has undergone legal development since the Ayudhaya period up until the present day, adapting to the evolving legislative landscape of each era. However, one specific issue that necessitates rectification involves cases in which the accused monk refuses to renounce their monastic status, despite the state's exercise of power to disrobe them. It is crucial to acknowledge that the accused monk remains innocent until proven guilty beyond reasonable doubt, and their constitutional rights must be protected accordingly. Therefore, if the accused monk declines renunciation and both the investigating officer and the prosecutor oppose temporary release, the investigating officer may detain the monk in a designated facility, adhering to the rules and detention methods specified by the Ministry. To address this issue effectively, it is recommended to establish appropriate regulations, methods, and detention facilities that align with the principles of justice and constitutional protection.

Keywords: state power utilization, monkhood renunciation, criminal offenses, legislative development.

บทนำ

การบวชในพระพุทธศาสนา หมายถึง การที่บุคคลที่สละการครองเรือนแล้วออกบวชในพระพุทธศาสนา การบวชเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าบรรพชา (บาลี: ปพพชชา แปลว่า เว้นทั่ว, เว้นจากความชั่วทุกอย่าง) หรือการอุปสมบท (บาลี: อุปสมปทา) คำว่า บรรพชา ปัจจุบันใช้กับการบวชสามเณรในขณะที่อุปสมบทใช้กับการบวชพระภิกษุ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552) การบวชโดยนัยแล้วคือ การละทิ้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่เดิมสู่วิถีชีวิตความเป็นอยู่ใหม่ตามครรลองแห่งมรรค เพื่อเป็นการง่าย เพื่อเป็นการสะดวก เป็นทางอันปลอดภัยโปรดแก่การบรรลุถึงซึ่งวัตถุประสงค์ คือ ความบริสุทธิ์หลุดพ้น ปราศจากมลทิน หหมดจดจากความเศร้าหมอง และเป็นอิสระจากพันธนาการเครื่องร้อยรัดทั้งปวง ในพระพุทธศาสนาจะเรียกบุคคลผู้ออกบวชดังกล่าวว่า “สมณะ” หมายถึง นักบวชทั่วไป แต่ในพระพุทธศาสนา ท่านให้ความหมายจำเพาะ หมายถึง ผู้ระงับบาป ได้แก่ พระอริยบุคคล และผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อระงับบาป ได้แก่ ผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นพระอริยบุคคล ซึ่งเมื่อได้รับการอุปสมบทโดยชอบแล้ว (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2558) และเมื่อบุคคลบวชโดยชอบด้วยพระธรรมวินัยแล้ว บุคคลนั้นย่อมมีสถานะเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา และหากจะพ้นจากความเป็นพระภิกษุ ต้องปรากฏว่ามีเหตุซึ่งพระธรรมวินัยให้ถือว่าพระภิกษุรูปนั้นพ้นจากความเป็นพระภิกษุ กรณีกระทำผิดละเมิดพระวินัยชั้นอุกถร้ายแรง 4 ข้อ หรือเรียกว่าปาราชิก 4 (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2541) หรือกรณีผู้ที่เป็นพระภิกษุแล้ว แต่เกิดความเบื่อหน่าย ไม่มีศรัทธาจะเป็นภิกษุต่อไป ก็ลาสิกขา หมายถึง การลาจากเพศสมณะของภิกษุ ใช้ว่า ลาสิก ก็มิ โดยการปฎิญาณตนเป็นผู้อื่นจากภิกษุต่อหน้าภิกษุด้วยกัน หรือต่อหน้าบุคคลอื่นผู้เข้าใจความ แล้วละเพศภิกษุเสีย นอกจากนั้น ก็มีกรณีภิกษุไปเข้ารีตถือศาสนาอื่นทั้งที่อยู่ในเพศสมณะ ก็ขาดจากความเป็นภิกษุ หรือพระภิกษุจงใจเปลื้องผ้าสบงจีวรออกแล้วนุ่งห่มผ้าอย่างคฤหัสถ์ด้วยความสมัครใจ ก็ถือว่าขาดจากความเป็นภิกษุ หรือกรณีพระภิกษุถูกเปลื้องจีวรออกแล้ว ถูกบังคับให้นุ่งห่มผ้าเครื่องแต่งกายของคฤหัสถ์ ถ้าตนเองมีความเศร้าใจ ก็ถือว่าขาดจากความเป็นภิกษุเช่นเดียวกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2558)

การใช้อำนาจรัฐในการดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ หมายถึง การใช้อำนาจทางกฎหมาย กล่าวคือ กฎหมายต้องมีสภาพบังคับในกรณีที่มีการฝ่าฝืน (หยุด แสงอุทัย, 2538) ในการดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ โดยที่พระภิกษุนั้นไม่สมัครใจที่จะสละสมณเพศ หลักกฎหมายที่บังคับใช้การใช้อำนาจรัฐดำเนินการกับพระภิกษุที่กระทำความผิดวินัยบัญญัติในประเทศไทย กรณีการใช้อำนาจรัฐในการดำเนินการให้พระภิกษุที่กระทำความผิดตามพระวินัยบัญญัติ ปรากฏหลักฐานในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา กล่าวคือ ในการปกครองในสมัยของพระรามาธิบดีที่ 1 (อู่ทอง) พระองค์ได้ทรงจัดวางระเบียบทางศาลและกระบวนการยุติธรรมเอาไว้อย่างครอบคลุม โดยทรงมอบอำนาจการพิจารณาตัดสินความให้กับข้าราชการระบบจตุสดมภ์ เวียง วัง คลัง นา ในการดำเนินการเกี่ยวกับอธิกรณ์ของพระสงฆ์นั้น ได้มีการบัญญัติโทษทางวินัยให้มีผลบังคับใช้ตามหลักอาญาแผ่นดิน กล่าวคือ ปรับโทษพระสงฆ์ที่ต้องอาบัติชั่วหยาบคือปาราชิก มีโทษสูงสุดคือการประหาร เพราะถือว่าเป็นโทษที่รุนแรงและผู้ละเมิดพระธรรมวินัยเป็นผู้ที่ทำความเสื่อมเสียให้เกิดกับพระศาสนา ซึ่งมีพระมหากษัตริย์คุ้มครองอยู่

ในการใช้อำนาจรัฐกรณีพระภิกษุต้องคดีอาญาในสมัยอยุธยา พบว่า เฉพาะอาบัติปาราชิกเท่านั้นที่ถือเป็นความผิดทางอาญาพระธรรมนุญ โดยในการปกครองสมัยอยุธยาได้มีการยกเอาอาบัติหนัก (ครุกาบัติ) ขึ้นมาเทียบกับให้ประหารชีวิต ซึ่งเป็นโทษทางอาญาสูงสุดของฝ่ายอาณาจักร ซึ่งอาณาจักรอื่น ๆ ร่วมสมัย เช่น อาณาจักรล้านช้างศรีสัตนาคนหุต (ปัจจุบันคือ เวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว)

ในสมัยรัชกาลที่ 1 ได้ตรากฎหมายตราสามดวงขึ้น โดยในพระไอยการลักษณะผ้าเมียบัญญัติว่า “บทที่ 40 มาตราหนึ่ง พระครูภิกษุสามเณร ผิดเมียบ่าจนถึงชำเราชื่อว่าปาราชิก ให้สึกออกเสียแล้วโดยพระราช-ภุชฎีกา” และ “บทที่ 41 มาตราหนึ่ง ถ้าพระครูภิกษุสามเณรผู้อยู่ในศีล ทำทุจริตผิดกิจ วินัยทำร้ายด้วยหญิงหาผ้ามิได้ ถึงชำเราเปล่งไส้ ชื่อว่าปาราชิก ให้สึกออกลงโทษ 50-25 ที่ส่งตัวลงญาข้างหลวง ส่วนหญิงนั้นให้ทำโทษดุจหญิงทำชู้นอกใจผัวนั้นแล” (กฎหมายตราสามดวง เล่ม 2, 2505)

การใช้อำนาจรัฐในการให้พระภิกษุสละสมณเพศ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505, 2505) สามารถแยกได้เป็น 3 กรณี คือ 1. กรณีพระภิกษุต้องด้วยกรณีข้อใดข้อหนึ่ง เช่น ต้องคำให้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึก แต่ไม่ยอมรับนิคหกรรมนั้น หรือประพฤติก่อให้เกิดพระธรรมวินัยเป็นอาชญา หรือไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง หรือไม่มียัดเป็นที่ยู่เป็นหลักแหล่ง จำต้องให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายเถรสมาคม 2. กรณีพระภิกษุต้องหว่ากระทำความผิดอาญา และ 3. กรณีพระภิกษุจะต้องถูกจำคุก กักขัง หรือขังตามคำพิพากษาของศาล

ในอดีตที่ผ่านมา มีการใช้อำนาจรัฐในการบังคับให้พระภิกษุสละสมณเพศ จากการศึกษาพบว่ามีคดีสำคัญ ๆ อาทิ กรณีกล่าวหาว่าพระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ) โดยในปี พ.ศ. 2503 เมื่อครั้งสมเด็จพระพุทธเจ้าจารย์ (อาจ อาสโภ) ดำรงสมณศักดิ์เป็นพระพิมลธรรม ท่านได้ถูกกล่าวหาว่าเสพเมณุนทางเวจมรรคกับลูกศิษย์ และมีข่าวว่าพระศาสนโสภณ (ปลอด อดุลการี) อยู่กับสีกาสองต่อสองในที่ลับลับหลายครั้ง สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (ปลด กิตฺติโสภโณ) จึงมีพระบัญชาให้ทั้งสองรูปพ้นจากตำแหน่งเจ้าอาวาส แต่ทั้งสองรูปปฏิเสธ โดยตั้งใจจะต่อสู้เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน (พระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ), 2526) หรือกรณีพระเถระชั้นผู้ใหญ่ถูกจับโดยต้องหว่ากระทำความผิดอาญาร่วมกันฟอกเงินทุจริตเงินอุดหนุนการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม ตั้งแต่ปี 2557 รวมกว่า 150 ล้านบาท ประกอบด้วยพระศรีคุณาภรณ์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสระเกศ พระครูสิริวิหารการ (สมจิตร จันทรศรี) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสระเกศ พระวิจิตรธรรมาภรณ์ หรือเจ้าคุณเทอด ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสระเกศ พระพรหมดิลก (เอื้อน หาสธมโม) เจ้าอาวาสวัดสามพระยา กรรมการมหาเถรสมาคม (มส.) และเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และพระอรรณภิกโสภณ เลขาเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร วัดสามพระยา ข้อหากระทำความผิด พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พนักงานสอบสวน บก.ป. ควบคุมตัวพระชั้นผู้ใหญ่ 5 รูป หลังจากพนักงานสอบสวนกองปราบปราม สอบสวนพระภิกษุทั้ง 5 รูป ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง ถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร จากการยื่นฝากขังต่อศาล พร้อมคัดค้านการประกันตัว ซึ่งศาลใช้เวลาพิจารณานานถึง 4 ชั่วโมง แม้ต่อมาทนายความยื่น

หลักทรัพย์เป็นเงินสดรูปละ 200,000 บาท แต่ศาลไม่อนุญาตให้ประกันตัว เนื่องจากเห็นว่าการกระทำ เป็นขบวนการ จากนั้นจึงนิมนต์พระ 3 รูป มาทำการลาสิกขาพระทั้ง 5 รูป ก่อนควบคุมตัวส่งเข้าเรือนจำ พิเศษกรุงเทพมหานคร จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ ว่า การใช้อำนาจรัฐในการดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศนั้น ยังคงเป็นปัญหาว่าการดำเนินโดย อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ไม่ว่าจะเป็นกรณีให้อำนาจมหาเถรสมาคมออก คำสั่งให้ภิกษุที่ต้องนิคกรรมสละสมณเพศก็ดีให้อำนาจพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่อื่นดำเนินการ ให้พระภิกษุสละสมณเพศก็ดี จะเป็นการขัดหรือแย้งกับสิทธิเสรีภาพตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 หรือไม่ หรือขัดกับพระวินัยบัญญัติหรือไม่ (อาจ อาสโภ) จึงเป็นปัญหาที่จะต้อง ดำเนินการศึกษาวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการใช้อำนาจรัฐกับการสละสมณเพศกรณีพระภิกษุต้องคดีอาญาใน อดีต
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการของกฎหมายที่ให้รัฐใช้อำนาจดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศกรณีต้อง คดีอาญา ในอันที่จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐ ในการให้
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐในการให้ พระภิกษุสละสมณเพศ กรณีต้องคดีอาญาให้เหมาะสมกับภาวะการณ์ในปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยทางกฎหมายในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก (พระวินัย) การศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentry Research) รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จากตำรา คำบรรยาย คำพิพากษาศาลฎีกา และคำอธิบายของ นักการศาสนา นักกฎหมาย รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาเฉพาะกรณีของประเทศไทย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก (พระวินัย) ทำการศึกษาวิจัยเอกสาร รวมทั้งกฎหมายที่ เกี่ยวข้องจากตำรา คำบรรยาย คำพิพากษาศาลฎีกา และคำอธิบายของนักการศาสนา นักกฎหมาย รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ผลการวิจัย ดังนี้

1. จากการศึกษาสภาพปัญหาการใช้อำนาจรัฐกับการสละสมณเพศกรณีพระภิกษุต้อง คดีอาญาในอดีต พบว่า การที่รัฐต้องใช้อำนาจในการให้พระภิกษุผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญาสละ สมณะเพศ อาจสรุปได้ว่า มีสาเหตุหลัก ๆ อยู่สองประการ คือ

ประการแรก ข้อกล่าวหาที่พระภิกษุถูกกล่าวหานั้น ล้วนแล้วแต่เป็นข้อกล่าวหาที่ว่าได้กระทำความผิดอาญา และความผิดอาญานั้นเป็นความผิดตามพระวินัยบัญญัติที่เป็นโทษชั้นปาราชิกอยู่ด้วย

ประการที่สอง เหตุที่รัฐต้องใช้อำนาจรัฐในการดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศนั้น พระภิกษุที่ถูกกล่าวหาไม่ยอมสละสมณเพศ

การใช้อำนาจรัฐในการบังคับให้พระภิกษุสละสมณเพศ เพราะถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาเข้ากรณีอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ

1) เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้สละสมณเพศได้กรณีหนึ่ง

2) เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้สละสมณเพศได้ หรือ

3) เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง หรือเป็นพระจรจัด พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้สละสมณเพศได้ (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505, 2505)

จากการศึกษาในอดีตที่ผ่านมา พบว่า มีพระภิกษุที่ถูกรัฐใช้อำนาจในการดำเนินการให้สละสมณเพศที่เป็นกรณีสำคัญ ๆ ดังนี้

1. กรณีสมิรัก วัดบางหัวใหญ่ (วัดระฆังฯ)

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช กรณี “สมิรักวัดบางหัวใหญ่ (วัดระฆังฯ)” ที่รับฝากทรัพย์สินจากหญิงคนหนึ่งชื่อ “เพ็ง” ผู้เป็นกบฏ หญิงชื่อเพ็งเป็นใครมาจากไหนไม่ปรากฏเป็นที่แน่ชัด จากข้อมูลตามบันทึกในกฎหมายตราสามดวงมีเพียงแต่ว่า นางเป็น “กระบถโทษถึงตาย” เพ็งจึงน่าจะไปกระทำความผิดฐานเป็นกบฏประการใดประการหนึ่งมาก่อน แล้วจึงนำเอาทรัพย์สินมาฝากไว้กับภิกษุรัก ลำพังการที่ภิกษุรักฝากทรัพย์สินของฆราวาส ก็เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควรอยู่แล้ว การรับฝากทรัพย์สินจากนักโทษร้ายแรง จึงเป็นเรื่องที่เสื่อมเสียยิ่งกว่า และในขณะนั้นตาม “พระไอยการราชนาจาร” ก็ถือสืบกันมาว่า ทรัพย์สินของกบฏยอมตกเป็นของหลวง ทั้งความผิดของนางเพ็งก็เป็นที่รู้กันทั่วพระนครแขวงจังหวัด ทางเราได้ออกประกาศอยู่หลายครั้ง แต่ภิกษุรักกลับนิ่งเฉยไม่แจ้งว่าตนครอบครองทรัพย์สินของอีเพ็งเอาไว้ ภายหลังมีพลเมืองดีไปแจ้งความต่อทางการว่านางเพ็งได้นำเอาทรัพย์สินไปฝากไว้กับภิกษุรักเป็นอันมาก ภิกษุรักจึงยอมรับว่าตนรับทรัพย์สินของอีเพ็งเอาไว้

เบื้องต้นพระราชาคณะพิพากษาว่า ภิกษุรักต้องแต่อาบัติปาจิตตีย์เท่านั้น แต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงเห็นว่า การที่ภิกษุรัก “สละบาป” ให้การต่อพระราชาคณะไต่ถาม ก็ด้วยกลัวภัยที่อยู่เบื้องหน้าเท่านั้น หาได้สำนึกต่อความผิดของตนไม่ เมื่อพิจารณาความผิดทั้งทางโลกและทางธรรมแล้ว ทรงเห็นควรให้สึกภิกษุรัก ภิกษุรักจึงต้องกลายเป็นสมิรักไปในคราวนั้น ส่วนโทษทางฝ่ายอาณาจักรนั้น รัชกาลที่ 1 “ทรงพระกรุณาว่ายังมีพระราชกำหนดกฎหมายไม่ จึงดโทษสมิรักไว้”

ซึ่งเป็นหลักการที่สอดคล้องกับหลักกฎหมายสากลที่มีมาถึงปัจจุบันว่า “ไม่มีความผิด และไม่มีโทษถ้าไม่มีกฎหมาย” (ผิน พุ่งคา, 2565)

2. การใช้อำนาจรัฐกับการสละสมณเพศ กรณีจับสึกพระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ) เรื่องพระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ) เป็นกรณีตัวอย่างหนึ่งในเหตุการณ์ล้อมปราบจากกลไกของรัฐสู่ศาสนา โดยเหตุการณ์เกิดขึ้นในวันที่ 3 กันยายน 2503 สมเด็จพระมหาธีรราช (จวน อุฏฐายี) มหาเถรสังฆนายกได้ทำหนังสือกราบทูลสมเด็จพระสังฆราช (ปลด กิตฺติโสภณ) มหาเถร มีความว่า พระพิมลธรรม วัดมหาธาตุฯ ได้เสพเมณูทางเวจมรรค (ทวารหนัก) คือ รักร่วมเพศกับลูกศิษย์ภายในวัด และทำอชฌาจาร (ผิดประเวณี) ปล่อยอสุกะ (น้ำกาม) ตำรวจสันติบาล ได้นำพยาน 5 คนมาให้คำยืนยันรับรองคำให้การในคดีดังกล่าว ต่อหน้ากรรมการสงฆ์ที่ละคน พร้อมกับได้จัดบันทึกและลงนามเป็นหลักฐานไว้พร้อมกันแล้ว คณะกรรมการสงฆ์จึงลงความเห็นว่าจะพระพิมลธรรมต้องสึกวิบัติ ขาดจากความเป็นภิกษุ ไม่สมควรทรงเพศเป็นบรรพชิต และไม่สมควรดำรงสมณศักดิ์ต่อไป จนเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2503 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ได้ออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีถอดพระพิมลธรรมออกจากสมณศักดิ์ มีความว่า ด้วยพระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ) ฝ่าฝืนไม่ยอมปฏิบัติตามพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ซึ่งคณะสงฆ์มนตรีได้พิจารณาแล้ว มีมติว่าไม่สมควรจะได้ดำรงอยู่ในสมณศักดิ์ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ถอดพระพิมลธรรมออกเสียจากสมณศักดิ์ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป พระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ) ต่อสู้คดีมาหลายปี จนกระทั่งวันที่ 30 สิงหาคม 2509 ศาลทหารกรุงเทพได้มีพิพากษาว่า “ตามที่ศาลได้ประมวลวินิจฉัยข้อเท็จจริงตามฟ้อง และกล่าวหาหลายข้อหาหลายประเด็นนี้ มีสาระบ้าง ไม่มีสาระบ้าง ก็ไม่ปรากฏพยานหลักฐานใด ๆ เลยพอที่จะชี้ให้เห็นว่าจำเลยได้กระทำหรือน่าจะกระทำผิด แต่กลับมามีข้ออ้างต้องถูกออกจากเจ้าอาวาส ถูกออกจากสมณศักดิ์ ถูกจับกุมถูกบังคับให้สละเพศพรหมจรรย์ นับว่ารุนแรงที่สุดสำหรับพระเถระผู้ใหญ่ที่ปวงชนเคารพนับถือ ศาลนี้รู้สึกสลดใจและเห็นใจจำเลย แต่เชื่อว่าจำเลยซึ่งอบรมอยู่ในพระศาสนามานาน คงจะซาบซึ้งดีในอุเบกขาญาณที่ว่า สัตว์ทั้งปวงมีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย ทำกรรมใดไว้ดีหรือชั่วก็ตาม ก็จะเป็นกรรมทายาทรับผลของกรรมนั้น และคงจะตั้งอยู่ในคุณธรรมอันเป็นลักษณะของบัณฑิตในพระพุทธศาสนาสืบไป อาศัยเหตุผลและดุลยพินิจที่ได้วินิจฉัยมา จึงพร้อมกันพิพากษายกฟ้องโจทก์ ปล่อยจำเลยพ้นข้อหาไป” พระภิกษุสามเณรพุทธศาสนิกชนจำนวนนับพัน ที่ไปร่วมฟังคำพิพากษาค้างสำคัญนี้ ต่างพากันชื่นชมยินดีอนุโมทนาสาธุการต่อพระพิมลธรรม ในการที่ท่านได้พ้นจากมลทินข้อกล่าวหาอันฉกรรจ์นั้น รวมระยะเวลาที่ท่านถูกคุมขังอยู่ในสันติบาลโดยไม่มีความผิดเป็นเวลานานถึง 5 ปี (สถาบันวิปัสสนาธุระ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2565)

3. การใช้อำนาจรัฐกับการสละสมณเพศกรณีต้องคดีอาญา กรณีเงินทอนวัด

กรณี พล.ต.ต.ไมตรี ฉิมเฉิด ผู้บังคับการกองปราบปราม (ผบก.ป.) ได้นำกำลังตำรวจกองปราบฯ ได้นำหมายจับศาลอาญารัชดา บุกรุกเข้าตรวจค้นและเชิญตัวพระเถระชั้นผู้ใหญ่หลายรูป อาทิ พระพรหมดิลก เจ้าอาวาสวัดสามพระยา, พระพรหมสิทธิ (ธงชัย สุขโข) เจ้าอาวาสวัดสระเกศ, พระเมธีสุทธินกร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสระเกศ, พระพรหมเมธี ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสัมพันธวงศาราม มาทำการสอบสวนและ

ดำเนินคดีเกี่ยวกับเงินทอนวัด ต่อมาได้ยื่นฟ้องผู้ถูกกล่าวหาต่อศาลอาญาทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง พนักงานสอบสวนยื่นคำร้องขอฝากขัง ไม่อนุญาตพระภิกษุ 5 รูป คือ พระครูวิจิตรธรรมาภรณ์ พระศรีคุณาภรณ์ พระครูสิริวิหารการ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสสระเกศ พระพรหมดิลก เจ้าอาวาสวัดสามพระยา และเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร พร้อมพระอรรถกิจโสภณ เลขานุการ ผู้ต้องหาคดีทุจริต เป็นเวลา 12 วัน พระสงฆ์ทั้ง 5 รูป ได้ยื่นคำร้องพร้อมหลักทรัพย์เป็นเงินสดเพื่อขอปล่อยชั่วคราว โดยศาลพิจารณาคำร้องแล้วเห็นว่าเป็นคดีที่มีอัตราโทษสูง และทำเป็นขบวนการ เกรงว่าหากปล่อยไปจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ประกอบกับพนักงานสอบสวนคัดค้านการประกันตัว จึงไม่อนุญาตให้ประกันตัวยกคำร้อง (คมชัดลึก, 2565)

ศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาให้จำคุกจำเลยที่ 1 เป็นเวลาทั้งสิ้น 2 ปี 12 เดือน, จำเลยที่ 2-4 จำคุกคนละ 3 ปี 18 เดือน ส่วนอดีตพระพรหมสิทธิ หรือธงชัย สุขโข อดีตเจ้าอาวาสวัดสระเกศฯ จำเลยที่ 5 ให้จำคุก 36 เดือน และปรับ 27,000 บาท โดยในส่วนของจำเลยที่ 5 นั้นศาลเห็นว่า ที่ผ่านมาได้ปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแพรศาสนาอย่างต่อเนื่อง และเป็นพระชั้นผู้ใหญ่ไม่เคยกระทำความผิดทางวินัย จึงเห็นควรให้รอการลงโทษไว้กำหนด 2 ปี ส่วนอดีตพระพรหมดิลก และอดีตพระอรรถกิจโสภณ ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางซึ่งเป็นศาลชั้นต้น ได้พิจารณาและพิพากษาจำคุกอดีตพระพรหมดิลก และอดีตเจ้าอาวาสวัดสามพระยา 6 ปี และอดีตพระอรรถกิจโสภณ อดีตผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสามพระยา 3 ปี ในคดีร่วมกันฟอกเงินจากการทุจริตเงินทอนวัด ในส่วนอุดหนุนการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ส่วนคดีอื่นให้ยกฟ้อง

ต่อมาอดีตพระพรหมดิลกยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง ถนนนครไชยศรี ศาลอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์คดีหมายเลขดำ อท.196/2561 คดีฟอกเงินทุจริตจัดสรร งบประมาณสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) ของวัดสามพระยาที่พนักงานอัยการสำนักงานคดีปราบปรามการทุจริต 1 เป็นโจทก์ยื่นฟ้อง นายเอื้อน กลั่นสาลี หรืออดีตพระพรหมดิลก (เอื้อน หาสมโม) อดีตเจ้าอาวาสวัดสามพระยา กรรมการมหาเถรสมาคม (มส.) และเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร กับนายสมทรง อรรถกฤษณ์ หรืออดีตพระอรรถกิจโสภณ (สมทรง อัตตุคุโต) และเลขานุการเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร เป็นจำเลยที่ 1-2 ในความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือโดยทุจริต เพื่อให้ความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 และเป็นผู้สนับสนุนเจ้าพนักงานฯ ร่วมกันฟอกเงินอันเป็นความผิดตาม พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กรณีร่วมกันฟอกเงิน จากการทุจริตจัดสรรเงินงบประมาณ พ.ศ. ปี 2557 ให้กับวัดสามพระยา จำนวน 5 ล้านบาท ในงบส่วนอุดหนุนการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ทั้งที่ไม่มีโรงเรียน โดยเจ้าอาวาสวัดสามพระยา นำงบที่ได้มานั้นไปใช้ก่อสร้างอาคารธรรมแทน ทั้งที่ไม่มีสิทธิได้รับเงินนั้นมาตั้งแต่แรก ซึ่งอัยการยื่นฟ้องเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2561

ศาลชั้นต้นพิพากษาเมื่อวันที่ 16 พ.ค. 2562 ว่า กระทำของจำเลยทั้งสองเป็นความผิดต่างกรรมต่างกัน ให้ลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป ตามประมวลกฎหมายมาตรา 90 ให้จำคุกจำเลยที่ 1

ฐานร่วมกันฟอกเงิน 2 กระทง กระทงละ 2 ปี ให้จำคุกนายเอื้อน หรืออดีตพระพรหมติลก รวมจำคุก 6 ปี และนายสมทรง หรืออดีตพระอรรถกิจโสภณ จำเลยที่ 2 จำคุก 2 กระทง กระทงละ 1 ปี 6 เดือน รวมจำคุก 3 ปี คืบจิรวร – นายเอื้อน กลั่นสาละ อติตพระพรหมติลก อติตเจ้าอาวาสวัดสามพระยา นายสมทรง อรรถกฤษณ์ อติตพระอรรถกิจโสภณ กลับมาครองจิรวร เนื่องจากไม่ได้ไปลงวาจาสิก หลังศาลอุทธรณ์ยกฟ้องคดีเงินทอนวัด คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ตรวจสำนวนประชุมปรึกษาแล้ว จำเลยกระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ เรื่องการขออนุมัติงบประมาณการศึกษาพระปริยัติธรรมนั้น หาใช่เฉพาะวัดที่มีโรงเรียนศึกษาพระปริยัติธรรม แต่วัดสามพระยามีโรงเรียนสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล ย่อมมีสิทธิในการใช้งบดังกล่าว จำเลยทั้งสองเป็นบุคคลภายนอก ไม่เกี่ยวกับสำนักงาน พศ. ไม่มีหลักฐานว่าจำเลยทราบว่าเป็นเงินเกี่ยวกับการกระทำความผิด ในหนังสือระบุได้รับเงินเกี่ยวกับการบูรณปฏิสังขรณ์ แสดงว่าจำเลยที่ 1 เข้าใจว่าเป็นงบบูรณปฏิสังขรณ์เมื่อได้รับบ 5 ล้านบาทตามเช็คแล้ว จำเลยได้มอบอำนาจให้ถอนเงินจ่ายค่าก่อสร้างอาคารมรรคมรรค วัดมีการก่อสร้างอาคารและโอนเงินชำระหนี้จริงโดยจำเลยจ่ายเงินให้ผู้ดูแลการก่อสร้าง เชื่อได้ว่าจำเลยในฐานะผู้ดูแลแล้วได้นำเงินไปทำนุบำรุงวัด แม้วัดสามพระยาไม่มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม และไม่ได้นำเงินไปใช้โดยตรง ก็ไม่ถือว่าเป็นการเปลี่ยนทรัพย์สินที่เป็นการกระทำความผิดมูลฐานฟอกเงิน ที่ศาลชั้นต้นพิพากษามานั้น ศาลอุทธรณ์ไม่เห็นพ้องด้วย อุทธรณ์ของโจทก์ฟังไม่ขึ้น อุทธรณ์ของจำเลยฟังขึ้น จำเลยทั้งสองไม่มีความผิดตาม พ.ร.บ.ฟอกเงินฯ พิกษาแก่เป็นยกฟ้อง (สำนักพิมพ์อศรา, 2565)

2. จากการศึกษาพัฒนาการของกฎหมายที่ให้อำนาจดำเนินการให้พระภิกษุสละเพศภิกษุต้องคดีอาญา พบว่า กฎหมายในสมัยของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (อู่ทอง) ที่เกี่ยวกับการที่รัฐใช้อำนาจทางกฎหมายบัญญัติให้พระภิกษุสละสมณเพศนั้น พบว่า กฎหมายลักษณะผัวเมีย หรือพระอัยการลักษณะผัวเมีย พ.ศ. 1904 บทที่ 40 บัญญัติว่า “มาตราหนึ่ง พระครูภิกษุสามเณร ผิดเมียท่านถึงข้าเราชื่อว่าปราชิก ให้สึกออกเสียแล้วให้ใหม่โดยพระราชกฤษฎีกา” และบทที่ 41 บัญญัติว่า “มาตราหนึ่ง ถ้าพระครูภิกษุสามเณรผู้อยู่ในศีล ทำทุราจานผิดกัจฉาในทำร้ายด้วยหญิงหาว่ามีได้ถึงข้าเราเป็นสัจใช้ ชื่อว่าปราชิก ให้สึกออกลงโทษ 50 หรือ 25 ที่ ส่งตัวลงขังขังหลวง ส่วนหญิงนั้นให้ทำโทษจุหญิงทำชู้นอกใจผัวนั้นแล” สำหรับการปกครองในสมัยรัตนโกสินทร์ ในสมัยนั้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 ได้โปรดเกล้าฯ ให้ตรากฎหมายคณะสงฆ์ที่เรียกว่า กฎพระสงฆ์ขึ้นในระหว่าง ปี พ.ศ. 2325 – 2344 รวม 10 ฉบับ ดังที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวง แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ นับเป็นกฎหมายคณะสงฆ์ชุดแรกที่ปรากฏหลักฐานอยู่ถึงปัจจุบัน

ปัจจุบัน การใช้อำนาจรัฐในการดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศนั้น ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้วางหลักเกณฑ์การใช้อำนาจรัฐโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ ในกรณีพระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาตามมาตรา 29 ดังนี้

“มาตรา 29 พระภิกษุรูปใด ถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับ

มอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุมหรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้”

3. แนวทางในการแก้ไขปรับปรุงข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐในการให้พระภิกษุสละสมณเพศ กรณีต้องคดีอาญาให้เหมาะสมกับภาวะการณ์ในปัจจุบัน พบว่า แม้รัฐจะมีอำนาจรัฐกับการสละสมณเพศกรณีต้องคดีอาญาก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี การที่พระภิกษุซึ่งถือเป็นบุคคลธรรมดาถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาก็ตาม ตามมาตรา 29 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งบัญญัติว่า

“มาตรา 29 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้

คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ดังนั้น มาตรา 29 แห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าวข้างต้น ยังรับรองหลักการสำคัญอีกสามประการ คือ หลักการควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ “เท่าที่จำเป็น” หลักการไม่ต้องให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง และหลักการให้ผู้ต้องหาได้รับประกันตัว แต่หลักการทั้งสามนี้ ตามมาตรา 29 เขียนรับรองไว้โดยไม่ได้ใช้คำว่า “สิทธิ” หรือไม่ได้เขียนให้ชัดเจนว่า มีฐานะเป็น “สิทธิของประชาชน” แต่เขียนให้เป็นเพียงหลักการที่ต้องทำตาม ซึ่งต่างกับรัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2540 และ 2550 ที่รับรองชัดเจนกว่าว่าเป็นสิทธิของประชาชน ดังนั้น การที่จะควบคุมหรือคุมขังพระภิกษุซึ่งตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ก็เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี และกระทำเพียงเท่าที่จำเป็น การด่วนริบดำเนิการให้พระภิกษุสละสมณเพศเพื่อนำตัวไปควบคุมหรือคุมขัง ทั้ง ๆ ที่ยังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ จะถือว่าเกินกว่ากรณีแห่งความจำเป็นหรืออาจมีวิธีการอื่นใดที่จะควบคุมตัวพระภิกษุผู้ประสงค์จะต่อสู้คดีในสถานสมณเพศหรือไม่ประการใด

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “การใช้อำนาจรัฐกับการสละสมณเพศกรณีต้องคดีอาญา ศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์และพัฒนาการของกฎหมาย” ดังกล่าว ผู้วิจัยมีประเด็นนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง การพ้นจากความเป็นพระภิกษุตามพระธรรมวินัย กรณีที่พระภิกษุซึ่งอุปสมบทโดยชอบด้วยพระธรรมวินัยแล้ว หากจะพ้นจากความเป็นพระภิกษุตามพระธรรมวินัยมี 5 กรณี คือ

1. กระทำผิดละเมิดพระวินัยชั้นอุกฤษฏ์ร้ายแรง 4 ข้อ หรือเรียกว่าปาราชิก 4 คือ เสพเมถุน ฆ่ามนุษย์ ลักทรัพย์ ได้ราคา 5 มาสก อวดอุตริมนุสสธรรมที่ไม่มีในตน ถ้าละเมิดอย่างใดอย่างหนึ่งใน 4 ข้อนี้ ต้องขาดจากความเป็นภิกษุทันที และขาดโดยอัตโนมัติ ถึงจะไม่มีผู้ฟ้องร้องตัดสิน จะครองผ้าเหลืองอยู่ก็ไม่เป็นพระภิกษุอีกต่อไป

2. ผู้ที่เป็นพระภิกษุแล้ว แต่เกิดความเบื่อน่าย ไม่มีศรัทธาจะเป็นภิกษุต่อไป ก็ลาสิกขา

3. ภิกษุไปเข้ารีตถือศาสนาอื่นทั้งที่อยู่ในเพศสมณะ ก็ขาดจากความเป็นภิกษุ

4. พระภิกษุจงใจเปลื้องผ้าสบงจีวรออกแล้วนุ่งห่มผ้าอย่างคฤหัสถ์ด้วยความสมัครใจ ก็ถือว่าขาดจากความเป็นภิกษุ

5. พระภิกษุถูกเปลื้องจีวรออกแล้วถูกบังคับให้นุ่งห่มผ้าเครื่องแต่งกายของคฤหัสถ์ ถ้าตนเองมีความเศร้าใจ ก็ถือว่าขาดจากความเป็นภิกษุ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2541)

ประเด็นที่สอง การใช้อำนาจรัฐกับการสละสมณเพศกรณีพระภิกษุต้องคดีอาญาในอดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า เกิดจากมีข้อกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาทางบ้านเมือง และความผิดนั้นก็เป็นการกล่าวหาว่ากระทำความผิดพระวินัยบัญญัติชั้นปาราชิกด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระระพิน พุทธิสารโรร ศึกษาในหัวข้อเรื่อง “การล่อมปราบจากรัฐสู่ศาสนา : จับพระพิมลธรรมสีก มายาคติว่าด้วยความเป็นลาว ความก้าวร้าว และคอมมิวนิสต์” ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การจับพระพิมลธรรม (อาจ อาสภเถร) สีกเมื่อ 22 เมษายน 2505 ด้วยข้อกล่าวหาอันเป็นคอมมิวนิสต์ และจับสึกด้วยข้อกล่าวหาพฤติกรรมทางเพศ “เสพเมถุนทางเวจมรรค” พร้อมจองจำเป็นเวลากว่า 5 ปี ซึ่งในข้อเท็จจริงทั้งหมดเป็นเพียงข้อกล่าวหา และการล่อมปราบโดยรัฐ จนกระทั่งศาลยกฟ้อง ปลอ่ยตัวโดยไม่มีความผิด เมื่อ พ.ศ. 2509 กลับคืนความเป็นพระ พร้อมเรียกร้องสมณศักดิ์อันไม่พึงสูญเสีย รวมเวลา 21 ปี (พ.ศ.2505-2524) มายาคติว่าด้วยความเรื่องความเป็นลาว ความทันสมัย คอมมิวนิสต์ และวิสัยทัศน์ในศาสนา เป็นเหตุนำไปสู่การกล่าวหา พร้อมล่อมปราบจากรัฐสู่ศาสนาด้วยกลไกทางกฎหมาย และอำนาจแห่งรัฐในรูปแบบการเมืองพิเศษในช่วงเวลาดังกล่าว (พระระพิน พุทธิสารโรร, 2565)

ประเด็นที่สาม เมื่อมีข้อกล่าวหาว่าการกระทำความผิดอาญา และเป็นความผิดพระวินัยบัญญัติที่มีโทษหนัก ซึ่งหากเป็นความจริงก็จักต้องพ้นจากความเป็นพระภิกษุทันที แม้จะยังนุ่งห่มผ้าเหลืองอยู่ก็ไม่ถือว่าเป็นพระภิกษุ แต่พระภิกษุนั้นก็ไม่ยินยอมสละสมณเพศ จากสภาพปัญหาดังกล่าว รัฐจึงใช้กฎหมายซึ่งเป็นมาตรการบังคับ ซึ่งในอดีตตั้งแต่สมัยของพระเจ้าอู่ทอง สมัยรัชการที่ 1 มาจนถึงการบังคับใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 รัฐจึงใช้กฎหมายบ้านเมืองเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว โดยการบังคับให้สละสมณเพศ ไม่ว่าพระภิกษุนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม (พระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ), 2526)

ประเด็นที่สี่ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจรัฐในการให้พระภิกษุสละสมณเพศกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา สำหรับประเทศไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน พบว่า มีข้อโต้แย้งในเรื่องของการพิสูจน์ถูกผิดของผู้ถูกกล่าวหา กล่าวคือ พระภิกษุผู้ถูกกล่าวหาที่อ้างว่าตนไม่มีความผิดตามที่กล่าวหา จึงไม่ยินยอมสละสมณเพศและประสงค์ที่จะต่อสู้คดีในสมณเพศ ฝ่ายบ้านเมืองก็มีข้อขัดข้อง

ในทางปฏิบัติ คือสภาพสังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ก็ยังคงมีแนวคิดว่าสถานะพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ที่ชาวบ้านกราบไหว้ ไม่ควรที่จะให้พระภิกษุสงฆ์ต้องถูกนำตัวไปคุมขัง หรือควบคุมตัวในห้องขังหรือเรือนจำปะปนกับชาวบ้าน ซึ่งหากจะขังหรือควบคุมตัวก็ไม่ควรให้ห่มผ้าเหลืองเข้าห้องขัง จึงต้องให้พระภิกษุผู้ถูกกล่าวหาละสมณเพศเสียก่อน แต่เมื่อพระภิกษุผู้ถูกกล่าวหาไม่ยินยอม จึงต้องใช้อำนาจรัฐในการดำเนินการให้ละสมณเพศ ซึ่งการใช้อำนาจรัฐบีบบังคับให้ละสมณเพศนี้ ก็ได้เป็นไปตามพระวินัยบัญญัติ พระภิกษุผู้ถูกบังคับให้ละสมณเพศนี้ ก็จะถือว่าตนยังไม่ขาดจากความเป็นพระภิกษุตามพระธรรมวินัย หลังจากถูกปล่อยตัวแล้วสามารถนุ่งห่มเครื่องแต่งกายอย่างพระภิกษุได้ โดยไม่ต้องอุปสมบทใหม่อย่างเช่นกรณีพระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ) (พระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ), 2526)

อีกประการหนึ่ง กรณีบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญานั้น ก็ยังได้รับการสันนิษฐานตามรัฐธรรมนูญว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ ตราบที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้ผิด การควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาซึ่งยังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์นี้ โดยหลักก็เพื่อให้ได้ตัวมาสอบสวนหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล จึงต้องกระทำเท่าที่จำเป็นที่จะต้องควบคุมตัว ซึ่งหากสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมชาวพุทธเป็นส่วนใหญ่ของประเทศจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการควบคุม วิธีการควบคุมและสถานที่ควบคุมตัวพระภิกษุที่ถูกจับกุมในข้อหาว่ากระทำความผิดอาญาเสียใหม่ โดยการแก้ไขกฎหมายให้มีความเหมาะสม ก็จักเป็นคุณูปการต่อทั้งพระภิกษุผู้ซึ่งจักต้องสืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนา และดำรงไว้ซึ่งหลักการของการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาที่ว่า “ให้ถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์” อยู่

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง “การใช้อำนาจรัฐกับการละสมณเพศกรณีต้องคดีอาญา ศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์และพัฒนาการของกฎหมาย” ดังกล่าว ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1. ในการใช้อำนาจรัฐกับการละสมณเพศกรณีต้องคดีอาญานั้น นอกจากจะมีข้อกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาแล้ว ยังมีข้อกล่าวหาว่ากระทำความผิดพระวินัยบัญญัติชั้นปาราชิกสิกขาบทใดสิกขาบทหนึ่งด้วย

2. พบข้อบกพร่องของกฎหมาย กล่าวคือ ตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติมที่บัญญัติว่า “พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม” หลักการที่ว่า “เจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม” กฎหมายมิได้บัญญัติว่าหากเป็นกรณีเจ้าอาวาสเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด จะให้พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งทางปกครองคณะสงฆ์ตำแหน่งใดรับไปควบคุม จึงเกิดกรณีที่เจ้าอาวาสถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา จึงไม่มีพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งทางปกครองคณะสงฆ์เห็นว่าเจ้าอาวาสเสนอรับตัวไปควบคุม เพราะเหตุที่ไม่มีการแก้ไขกฎหมายบัญญัติไว้ ทำให้เกิดช่องโหว่ของกฎหมาย จึงควรพิจารณาแก้ไขหลักการของมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวทั้งมาตราตามข้อเสนอของผู้วิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “การใช้อำนาจรัฐกับการสละสมณเพศกรณีต้องคดีอาญา ศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์และพัฒนาการของกฎหมาย” ดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” และมาตรา 29 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดได้”

วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

วรรคสาม “การควบคุมหรือการคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าจำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี”

วรรคสี่ “ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้” และวรรคห้า “คำขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ” จะเห็นได้ว่าตามมาตรา 27 และมาตรา 29 แห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าวข้างต้นนั้น ได้บัญญัติรับรองหลักการสำคัญสามประการ กล่าวคือหลักการควบคุมตัวผู้ต้องหาได้” เท่าที่จำเป็น” หลักการไม่ต้องให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง และหลักการให้ผู้ต้องหาได้รับประกันตัว ซึ่งถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล ซึ่งรัฐจะต้องปฏิบัติต่อบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน

ดังนั้น เพื่อพัฒนาของกฎหมายที่ให้รัฐใช้อำนาจดำเนินการให้พระภิกษุสละเพศภิกษุต้องคดีอาญาในอันที่จะแก้ไขปรับปรุงกฎหมายนั้นคือ พระภิกษุผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาจะต้องได้รับความเสมอภาคและได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันตามกฎหมายในสิทธิขั้นพื้นฐาน รวมทั้งไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ด้วยเหตุผลของความแตกต่างในสถานะของบุคคลด้วย กล่าวคือจะต้องให้สิทธิในการประกันตัว การมีที่ปรึกษาทางกฎหมายหรือทนายความ โดยให้ถือว่าพระภิกษุนั้นยังไม่มีความผิดและจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เสมือนเป็นเป็นผู้กระทำผิดมิได้ การที่จะควบคุมหรือคุมขังพระภิกษุซึ่งตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย จะกระทำได้ก็เพียงป้องกันมิให้มีการหลบหนีและกระทำเพียงเท่าจำเป็นเท่านั้น การด่วนรับดำเนินการให้พระภิกษุสละสมณเพศ เพื่อนำตัวไปควบคุมหรือคุมขัง ทั้ง ๆ ที่ถือว่าพระภิกษุนั้นยังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ ย่อมถือว่าเป็นการกระทำที่เกินกว่ากรณีแห่งความจำเป็น

ข้อเสนอแนะ

เพื่อที่จะเสนอแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐในการให้พระภิกษุสละสมณเพศกรณีต้องคดีอาญานั้น ควรกำหนดโทษทางอาญาให้สอดคล้องกับพระวินัยบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และต้องแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 29 เดิม บัญญัติว่า “

พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม หรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 22/2565)

เอกสารอ้างอิง

- กฎหมายตราสามดวง เล่ม 2. (2505). *ประมวลกฎหมาย รัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166 พิมพ์ตามฉบับหลวง ตรา 3 ดวง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา.
- คมชัดลึก. (2561). เงินทอนวัดพ้นพิษจับสีก 5 พระผู้ใหญ่. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.komchadluek.net/news/327384>.
- ผิน ท่งคา. (2564). ประวัติศาสตร์ เรื่อง “ภิกษุรัก” รับฝากทรัพย์ “อีเพ็ง” ผู้เป็นกบฏ รัชกาลที่ 1 ทรงตัดสินคดีเช่นใด?. เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2565 จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_6679.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2558). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- พระพิมลธรรม (อาจ อาสโภ). (2526). *หนังสือมัจจุมา*. กรุงเทพมหานคร : เทพนิมิตรการพิมพ์.
- พระระพิน พุทธิสาร. (2561). การล้อมปราบจลาจลรัฐศาสนา : จับพระพิมลธรรมสีก มายาคติว่าด้วยความเป็นลาว ความก้าวหน้า และคอมมิวนิสต์. เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.google.com/search>.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505. (2505). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 79/ตอนที่ 115 ฉบับพิเศษ หน้า 29 (31 ธันวาคม 2505).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). *พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสากล อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร : กองธรรมศาสตร์และการเมือง.
- สถาบันวิปัสสนาธุระ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ). เรียกใช้เมื่อ 30 ธันวาคม 2565 จาก <https://adm-vipassana.mcu.ac.th/index.php/page-3/home-3-2/>.
- สำนักพิมพ์อัสรา. (2563). ศาสดาพุทธศาสนาผู้ทรงคุณจริง “พนม” 2 ปี 12 ค. โกงเงินทอนวัด - “พระพรหมสิทธิ” 36 ค. รอลงโทษ 2 ปี. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2565 จาก <https://adm-vipassana.mcu.ac.th/index.php/page-3/home-3-2/>.
- หยุด แสงอุทัย. (2538). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประกายพรึก.

**มาตรการทางกฎหมายในการออกใบอนุญาตและต่อใบอนุญาต
ดูดทรายในแม่น้ำโขง***
**LEGAL MEASURES TO LICENSE AND RENEWAL SAND SUCTION LICENSE
OF THE MEKONG RIVER**

ณัฐชนน ไชยวิเชียร

Natchanon Chaiwichean

อัครพร สีสวัสดิ์

Acharaporn Seehawattana

ปรมาภรณ์ วีระพันธ์

Paramaporn Weeraphan

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University, Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: Natjspark@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหามาตรการทางกฎหมายในการออกใบอนุญาตให้ดูดทรายและปัญหาการต่อใบอนุญาตให้ดูดทรายในแม่น้ำโขง 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการออกใบอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ และ 3) เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาการออกใบอนุญาตให้ดูดทรายและการต่อใบอนุญาตให้ดูดทรายให้มีความชัดเจน รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากบทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารทางราชการ บันทึกการประชุม คำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกา ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการออกใบอนุญาตและต่อใบอนุญาตดูดทรายในแม่น้ำโขง มีปัญหาที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการดูดทรายในแม่น้ำโขง ไม่มีมาตรการบังคับอย่างจริงจัง และไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน 2) กฎหมายลูกไม่ครอบคลุมทุกประเด็น มีการทับซ้อนกัน ทำให้การออกใบอนุญาตและต่อใบอนุญาตยุ่งยาก 3) การต่อใบอนุญาตใช้ระยะเวลานาน อีกทั้งใบอนุญาตแต่ละฉบับมีอายุและระยะเวลาในการยื่นคำขอต่อใบอนุญาตไม่เท่ากัน ซึ่งสร้างภาระให้กับผู้ประกอบการมากเกินไป จนทำให้เกิดปัญหาการไม่ต่ออายุใบอนุญาต ดังนั้น จึงเสนอให้มีการออกใบอนุญาตหลักใบเดียว โดยให้มีการจดแจ้งหรือขึ้นทะเบียนใบอนุญาตอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กำหนดให้นำการดูดทรายเข้าในระบบศูนย์กลางให้ธุรกิจติดต่อราชการแบบ

* Received: 17 February 2023; Revised: 22 June 2023; Accepted: 23 June 2023

เบ็ดเสร็จ และให้คณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย มีอำนาจอนุญาตให้ดูดทรายในแม่น้ำโขง รวมทั้งให้มีการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

คำสำคัญ: การออกใบอนุญาตดูดทราย, คณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย, คณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย

Abstract

This research article aims to investigate the challenges associated with the legal measures for issuing and renewing permissions for sand suction in the Mekong River. The study focuses on comparing the permission processes followed by relevant agencies in Thailand and foreign countries, with the objective of identifying potential solutions that can enhance the clarity, efficiency, and speed of issuing and renewing such permissions in Thailand. The study adopts a document-based research approach, examining various documents from both domestic and international sources.

The findings highlight three primary problems. Firstly, the international laws pertaining to sand suction in the Mekong River lack strict mandatory measures and exhibit inconsistency with current circumstances. Secondly, the subordinate legislation suffers from incomprehensiveness and overlaps, resulting in difficulties during the permission issuance and renewal process. Lastly, the renewal of sand suction permissions is a time-consuming endeavor, complicated by varying durations specified in each permission and different periods allocated for seeking renewal. These factors impose excessive burdens on entrepreneurs and contribute to the issue of nonrenewal permissions.

Keywords: Issuing permissions for sand suction, committees for permission consideration, sub-committees for permission consideration

บทนำ

การประกอบกิจการดูดทราย เป็นธุรกิจสัมปทานสิ่งแวดล้อมที่ผู้ประกอบการให้ความสนใจเป็นอย่างมากในปัจจุบัน เพราะเป็นการสัมปทานทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่แล้วจำนวนมาก สามารถดูดทรายได้ตลอดทั้งปี ยกเว้นในช่วงฤดูฝน (เดือนกรกฎาคม - ตุลาคม) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นแม่น้ำระหว่างประเทศที่ไหลผ่าน 6 ประเทศ (ศิริวดี งามวิเศษชัยกุล, 2563) กฎหมายระหว่างประเทศจึงมีความจำเป็นในการควบคุม ป้องกัน ไม่ให้เกิดความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการดูดทรายในแม่น้ำโขง จะช่วยให้แม่น้ำโขงไม่เกิดการตื้นเขิน จนเกิดเป็นเกาะ หรือดอน แต่ก็ทำให้เกิดการพังทลายของชายตลิ่ง การเปลี่ยนเส้นทางน้ำลึก หรือทิศทางการไหลของน้ำได้เช่นกัน หากไม่มีการควบคุมการดูดทรายที่ดีพอ และต้องปฏิบัติตามกฎหมายของแต่ละประเทศที่เกี่ยวกับการอนุญาตให้ดูด

ทรายอีกด้วย ซึ่งในประเทศไทยการดูดทรายจะต้องได้รับอนุญาต ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 โดยคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย (กพด.) มีอำนาจในการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายในแม่น้ำระหว่างประเทศ แต่มีเงื่อนไขในการออกใบอนุญาตให้ดูดทรายได้ก็ต่อเมื่อผู้ประกอบการจะต้องมีใบอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วน (ชยานิส เกิดจังหวัด, 2550) ได้แก่ ใบอนุญาตแผ้วถางป่าเพื่อใช้ในการดูดทราย และใบอนุญาตแผ้วถางป่าเพื่อใช้ในการเทกองทราย ตามมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 (ราชกิจจานุเบกษา, 2484) ใบอนุญาตขุดลอกร่องน้ำทางเรือเดิน ตามมาตรา 120 ใบอนุญาตปลูกสร้างสิ่งล่วงล้ำลำน้ำ ตามมาตรา 117 และใบอนุญาตให้เทกองทราย ตามมาตรา 119 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 (ราชกิจจานุเบกษา, 2456) และใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 (ราชกิจจานุเบกษา, 2535) จึงจะสามารถออกใบอนุญาตให้ดูดทรายได้ ซึ่งในการออกใบอนุญาตแต่ละฉบับต่างมีขั้นตอน กระบวนการในการขอใบอนุญาตเป็นของตนเอง ทำให้การขอใบอนุญาตแต่ละฉบับใช้ระยะเวลาดำเนินการนาน นอกจากนั้น ในการออกใบอนุญาตให้ดูดทรายยังต้องพิจารณาถึงมติของสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่พิจารณาจากการประชามหมู่บ้านว่า เห็นควรให้มีการประกอบกิจการดูดทรายในพื้นที่ดังกล่าวหรือไม่อีกด้วย

นอกจากนั้นแล้ว การประกอบกิจการดูดทรายในแม่น้ำโขง ยังต้องมีการปรึกษาหารือล่วงหน้ากับรัฐริมฝั่งอื่น (prior consultation) ผ่าน Joint Committee ของ MRC ประเทศไทยจึงต้องมีการปรึกษาหารือล่วงหน้ากับประเทศลาว เช่น การประชุมคณะกรรมการร่วมไทย-ลาว ที่มีคณะอนุกรรมการเทคนิคร่วมอยู่ภายใต้คณะกรรมการดังกล่าว โดยจะมีหน้าที่ดูแลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในแม่น้ำโขง ได้แก่ ข้อกำหนดมาตรฐานด้านเทคนิคการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่ง และข้อกำหนดทางด้านเทคนิคเกี่ยวกับการดูดทรายตามแม่น้ำโขงที่มีการกำหนดพื้นที่ดูดทราย (กระทรวงการต่างประเทศ, 2565)

เมื่อผู้ประกอบการได้รับใบอนุญาตให้ดูดทราย ตามมาตรา 9 เรียบร้อยแล้ว จะสามารถประกอบกิจการดูดทรายได้ 1 ปี นับแต่วันที่ออกใบอนุญาต หากผู้ประกอบการประสงค์ขอต่อใบอนุญาตให้ยื่นคำขอก่อนใบอนุญาตหมดอายุไม่น้อยกว่า 90 วัน เมื่อยื่นคำขอดังกล่าวแล้วผู้ประกอบการยังสามารถประกอบกิจการดูดทรายต่อไปได้ จนกว่าจะได้รับคำสั่งไม่อนุญาตให้ดูดทราย (ราชกิจจานุเบกษา, 2546) ทำให้เกิดปัญหาที่ตามมา คือ รัฐเกิดความเสียหายจากการที่ผู้ประกอบการดูดทรายดำเนินการดูดทรายต่อไป และไม่เสียค่าธรรมเนียมให้แก่รัฐ นอกจากนี้แล้ว การขออนุญาตดูดทรายยังไม่มีกฎหมายลูกที่บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการดำเนินการของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจน ทำให้เกิดความยุ่งยาก ซ้ำซ้อนอีกด้วย จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้วิจัยศึกษาและค้นคว้าในเรื่องดังกล่าว เพื่อให้เกิดแนวทางในการปฏิบัติที่ถูกต้อง ชัดเจน รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการออกใบอนุญาตให้ดูทรายและปัญหาการต่อใบอนุญาตให้ดูทรายในแม่น้ำโขง
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการออกใบอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาการออกใบอนุญาตให้ดูทรายและการต่อใบอนุญาตให้ดูทรายให้มีความชัดเจน รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาข้อมูลในการวิจัยนั้น ผู้เขียนทำการศึกษาเชิงคุณภาพ และเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยค้นคว้าจากบทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารทางราชการ บันทึกการประชุม คำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกา ระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จากสื่อต่าง ๆ รวบรวมศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาการออกใบอนุญาตให้ดูทรายและปัญหาการต่อใบอนุญาตให้ดูทรายในแม่น้ำโขง จนถึงหลักเกณฑ์ หรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

การประกอบกิจการดูทรายในแม่น้ำโขง ที่เป็นแม่น้ำระหว่างประเทศในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดความเสียหายอย่างชัดเจน ทั้งการเกิดและหายไปของเกาะ ดอน ที่ชายตลิ่งทรุดตัวพัง หรือกั้นแม่น้ำโขง มีความลึกมากขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงของเส้นร่องน้ำลึก การควบคุม กำกับดูแลการประกอบกิจการดูทรายในแม่น้ำโขง จำเป็นต้องมีทั้งกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายภายในประเทศมาเกี่ยวข้อง โดยกำหนดเรื่องคุณสมบัติของผู้ขออนุญาต หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการขออนุญาต กำหนดบริเวณพื้นที่ที่ขออนุญาต หรือกำหนดระยะเวลาในการดูทราย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อประเทศเพื่อนบ้าน สิ่งแวดล้อม และประชาชนในพื้นที่ สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการดูทรายในแม่น้ำโขงนั้น ได้แก่ ประมวลกฎหมายที่ดิน กฎหมายเกี่ยวกับกรมเจ้าท่า กฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ กฎหมายเกี่ยวกับโรงงาน กฎหมายระหว่างประเทศ (ชุตินา ไกรฤกษ์โอฬาร, 2563) และข้อตกลงระหว่างประเทศ จึงทำให้การประกอบกิจการดูทรายมีปัญหา ทั้งในการออกใบอนุญาตและปัญหาการต่อใบอนุญาตดูทราย ซึ่งในแต่ละปัญหาผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยนำแนวทางการออกใบอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทย ประเทศเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่นมาเปรียบเทียบกัน เพื่อให้เกิดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยแนวทางสำคัญของทั้ง 3 ประเทศ ที่ดีและควรนำไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ 1) การใช้ระบบอนุญาตเท่าที่จำเป็น และนำมาตรการอื่นมาบังคับใช้แทนการอนุญาต เช่น การจดทะเบียน หรือการรับรอง เป็นต้น 2) การกำหนดให้มีใบอนุญาตประธานครอบคลุมใบอนุญาตอื่นที่เกี่ยวข้อง 3) การลดขั้นตอน และมี

แนวทางที่ชัดเจนเพื่อลดดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ ซึ่งสามารถสรุปปัญหา และนำแนวทางของกฎหมายต่างประเทศมาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหในแต่ละข้อได้ ดังนี้

1. ปัญหาข้อจำกัดทางกฎหมายในการออกใบอนุญาตดูทราย

1.1 ความไม่ครอบคลุมของกฎหมายลูก

การประกอบกิจการดูทรายในแม่น้ำโขงได้นั้น ต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินที่ได้วางหลักไว้ว่า “การทำลายหรือทำให้เสื่อมสภาพที่ดิน ที่หิน ที่กรวด หรือที่ทราย ในที่ดินของรัฐ ต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่” (ราชกิจจานุเบกษา, 2497) และต้องดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น กฎหมายเกี่ยวกับกรมเจ้าท่า กฎหมายเกี่ยวกับโรงงาน และกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ โดยกฎหมายแต่ละฉบับต่างมีกฎหมายลูกที่บัญญัติหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขในการอนุญาตและต่ออายุใบอนุญาตไว้เฉพาะเป็นของตนเอง ซึ่งกฎหมายลูกแต่ละฉบับก็ไม่ได้บัญญัติไว้ครอบคลุมในทุกประเด็น มีรายละเอียด คือ

(1) ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้ดูทราย พ.ศ. 2546 กำหนดคุณสมบัติผู้ขออนุญาตไว้เพียงต้องเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่มีสัญชาติไทย ไม่ครอบคลุมบัญญัติถึงอายุ ลักษณะต้องห้ามต่าง ๆ และไม่มีการบัญญัติขั้นตอนวิธีการในการพิจารณาการขอต่อใบอนุญาต

(2) กฎกระทรวง ฉบับที่ 63 (พ.ศ.2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 การขอใบอนุญาตสิ่งล่วงล้ำลำน้ำตามกฎหมายฉบับดังกล่าว ไม่มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ขออนุญาตไว้ และไม่มีการบัญญัติเกี่ยวกับการต่ออายุใบอนุญาตไว้อีกด้วย

(3) ระเบียบกรมเจ้าท่าว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ทิ้งหรือระบายน้ำทิ้งลงสู่ลำน้ำสาธารณะ พ.ศ. 2557 การขออนุญาตเทกองทรายตามกฎหมายฉบับดังกล่าวไม่มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ขออนุญาต และไม่มีการบัญญัติขั้นตอนวิธีการในการพิจารณาการขอต่อใบอนุญาต

(4) ระเบียบกรมเจ้าท่าว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ขุดลอกเพื่อประกอบ การอนุญาตให้ดูทรายตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2556 การขออนุญาตขุดลอกร่องน้ำทางเรือเดินสำหรับการดูทรายตามกฎหมายฉบับดังกล่าว นั้น ไม่มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ขออนุญาต และไม่มีการบัญญัติขั้นตอนวิธีการในการพิจารณาการขอต่อใบอนุญาต

(5) กฎกระทรวงการขออนุญาตและการอนุญาตเกี่ยวกับโรงงานจำพวกที่ 3 พ.ศ. 2564 การขออนุญาตโรงงานสำหรับประกอบกิจการดูทรายตามกฎหมายฉบับดังกล่าว นั้น ไม่มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ขออนุญาต และไม่มีการบัญญัติขั้นตอนวิธีการในการพิจารณาการขอต่อใบอนุญาต

(6) กฎกระทรวงการขออนุญาตและการอนุญาตทำประโยชน์ในเขตป่า พ.ศ. 2558 เป็นกฎหมายลำดับลูกเพียงฉบับเดียวที่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการอนุญาต และการต่ออายุใบอนุญาตไว้อย่างครอบคลุมครบถ้วน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า กฎหมายลูกในแต่ละฉบับ ส่วนมากมักมีการกำหนดประเด็นในการออกใบอนุญาตไว้ไม่ครบถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องคุณสมบัติผู้ขอใบอนุญาต และการต่อใบอนุญาต

ซึ่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้ดูทราย พ.ศ. 2546 จึงควรเป็นกฎหมายหลักที่บัญญัติครอบคลุมในทุกประเด็น และครอบคลุมถึงกฎหมายฉบับอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดูทราย กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข วิธีการ ให้ครบถ้วนชัดเจน (ชญาธิศ เกิดจังหวัด, 2550) ซึ่งเป็นหลักแนวทางที่สอดคล้องกับหลักการของข้อกำหนดบริการ และแนวความคิดการใช้ระบบอนุญาตและมาตรการอื่นในกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ที่กำหนดให้มีการออกกฎหมายที่เป็นการวางกรอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ในการพิจารณาอนุญาต เพื่อป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่มีการใช้อำนาจหรือดุลยพินิจตามอำเภอใจหรือลดอำนาจในการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยนั่นเอง

1.2 การทับซ้อนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูทราย

1.2.1 การทับซ้อนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูทรายในแต่ละฉบับ

เมื่อการประกอบกิจการดูทรายมีกฎหมายลูกที่ต้องดำเนินการหลายฉบับ ทำให้เกิดกระบวนการ และขั้นตอนที่ทับซ้อนกัน ได้แก่ การกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ขออนุญาต โดยกฎหมายบางฉบับมิได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ขออนุญาตไว้ หรือกำหนดไว้ไม่ครบถ้วน การกำหนดให้ยื่นเอกสารเหมือนกัน คือ สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หลักฐานแสดงการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองที่ดิน แผนที่หรือแผนผังพื้นที่ที่ขออนุญาต และหนังสือการมอบอำนาจ สำเนาทะเบียนบ้านและสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนผู้รับมอบอำนาจ (กรณีมอบอำนาจ) นอกจากนี้ ยังมีกระบวนการตรวจพื้นที่ที่จะอนุญาตที่ปรากฏในกฎหมายถึง 3 ฉบับ อีกด้วย ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการทับซ้อนกันของกฎหมายแต่ละฉบับของการประกอบกิจการดูทราย จึงควรกำหนดให้มีการยื่นขอในระบบศูนย์กลางบริการภาครัฐเพื่อภาคธุรกิจ (Biz Portal) ซึ่งจะทำให้มีการยื่นคำขอใบอนุญาตเพียงทีเดียว แบบฟอร์มเดียว เอกสารชุดเดียว แต่สามารถติดตามและรับใบอนุญาตได้ทุกฉบับด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความทับซ้อนของกฎหมายในแต่ละฉบับได้อีกด้วย (อัครเดช มณีภาค, เอกพงษ์ สารน้อย, 2556)

1.2.2 การทับซ้อนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูทรายในกฎหมายฉบับเดียวกัน

นอกจากการทับซ้อนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูทรายในแต่ละฉบับแล้ว ในกฎหมายฉบับเดียวกัน ก็เกิดความทับซ้อนในการพิจารณาออกใบอนุญาตด้วย ได้แก่ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 มีการออกใบอนุญาตที่เกี่ยวข้องกับการดูทรายด้วยกัน 3 ฉบับ คือ การออกใบอนุญาตล่องลำลำน้ํา ตามมาตรา 117 การออกใบอนุญาตให้เทกองทราย ตามมาตรา 119 และการออกใบอนุญาตขุดลอกร่องน้ำทางเรือเดิน ตามมาตรา 120 และพระราชบัญญัติป่าไม้ พระพุทธศักราช 2456 มีการออกใบอนุญาตที่เกี่ยวข้องกับการดูทรายด้วยกัน 2 ฉบับ คือ ใบอนุญาตเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าเพื่อทำการดูทราย และใบอนุญาตเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าเพื่อเทกองทราย ตามมาตรา 54 ซึ่งใบอนุญาตที่ออกตามกฎหมายหลักทั้งของกรมเจ้าท่า และกรมป่าไม้นั้น เป็นการยื่นคำขอต่อหน่วยงานราชการเดียวกันหรือสำนักงานเดียวกัน และเอกสารประกอบคำขอมีหลายฉบับที่เหมือนกัน ทำให้เกิดความทับซ้อนกันในแต่ละขั้นตอน ทั้งที่ควรจะเป็นการยื่นขอใบอนุญาตเพียงครั้งเดียว แล้วสามารถพิจารณาใบอนุญาตทั้ง 3 ฉบับกรณีของกรมเจ้าท่า และพิจารณาใบอนุญาตทั้ง 2

ฉบับ กรณีของกรมป่าไม้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การทับซ้อนกันของกฎหมายฉบับเดียวกัน ควรที่จะรวมใบอนุญาตให้เหลือเพียงฉบับเดียว ครอบคลุมใบอนุญาตฉบับอื่นด้วย (license one) เพื่อลดภาระและค่าใช้จ่ายแก่ภาคเอกชน รวมทั้งแก้ไขปัญหาค่าเช่า ยุ่งยาก ซับซ้อนในการออกใบอนุญาต ซึ่งจะสอดคล้องกับการใช้ระบบอนุญาตและมาตรการอื่น ในกฎหมายประเทศเยอรมนีที่มีการนำระบบการจดทะเบียนมาบังคับใช้แทนการอนุญาต และมีการแก้กฎหมายให้ใบอนุญาตประกอบกิจการหลักครอบคลุมไปถึงกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

1.3 ปัญหาในกระบวนการขออนุญาตประกอบกิจการอุตสาหกรรม

ปัญหาที่พบจากกระบวนการขออนุญาตประกอบกิจการอุตสาหกรรม คือ การออกใบอนุญาตให้อุตสาหกรรมมีกระบวนการที่ยุ่งยาก ซับซ้อน เนื่องจากระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้อุตสาหกรรม พ.ศ. 2546 ตามข้อ 11 ถึง ข้อ 15 กำหนดให้ยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดหรือสาขา และให้สอบสวนข้อเท็จจริง วัตถุประสงค์ และเหตุผลที่ขออนุญาตโดยละเอียด จากนั้น ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับคำขอ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย และผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่ขออนุญาตออกไปชั้นสูตรสอบสวนที่ดิน

หากเจ้าหน้าที่ผู้รับคำขอเห็นว่าควรอนุญาตให้จัดทำประกาศตีไว้ในที่เปิดเผย 30 วัน หากไม่มีผู้คัดค้าน ให้รายงานเรื่องให้จังหวัด หากมีเหตุขัดข้องหรือมีการคัดค้าน ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับคำขอสอบสวนให้แล้วเสร็จ และรายงานจังหวัดภายใน 10 วัน นับแต่ครบกำหนดตีประกาศ

เมื่อจังหวัดได้รับรายงานดังกล่าวแล้ว ให้สำนักงานที่ดินจังหวัดในฐานะเลขานุการคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้อุตสาหกรรม รวบรวมเรื่องให้คณะกรรมการฯ ตรวจสอบสถานที่ที่ขออนุญาต และพิจารณาให้ความเห็น เพื่อเสนอให้จังหวัดดำเนินการตามมติที่ประชุม พร้อมส่งเรื่องราวให้กรมที่ดินเพื่อนำเสนอคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้อุตสาหกรรมต่อไป หากคณะกรรมการฯ พิจารณาแล้วกรมที่ดินจะแจ้งผลการพิจารณาให้จังหวัดทราบ

จังหวัดได้รับแจ้งผลการพิจารณาให้อุตสาหกรรมจากกรมที่ดินแล้ว จะทำการแจ้งมติของคณะกรรมการฯ ให้ผู้ขอใบอนุญาตทราบ เพื่อให้ผู้ขอยื่นคำขอรับใบอนุญาตอุตสาหกรรม ก่อนออกใบอนุญาต ให้ตรวจสอบว่ามีใบอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องครบถ้วนแล้วหรือไม่ หากครบถ้วนแล้วจึงออกใบอนุญาตอุตสาหกรรมได้ ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวทำให้ใช้ระยะเวลานานในการพิจารณาอนุญาต และการจะออกใบอนุญาตให้อุตสาหกรรมตามมาตรา 9 ได้นั้น ต้องมีใบอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ถูกต้องครบถ้วนอีกด้วย ซึ่งการออกใบอนุญาตในแต่ละฉบับ ต่างมีขั้นตอนและกระบวนการในการพิจารณาที่เป็น การเฉพาะ อีกทั้งการยื่นขอใบอนุญาตจากหน่วยงานของกรมเจ้าท่าทั้ง 3 ฉบับ และขอใบอนุญาตจากกรมป่าไม้ทั้ง 2 ฉบับ ก็มีความยุ่งยากอีกด้วย เนื่องจากหน่วยงานที่รับคำขอใบอนุญาตของกรมเจ้าท่า และกรมป่าไม้ มักจะเป็นเขตพื้นที่รับผิดชอบ ไม่ได้มีสำนักงานในเขตจังหวัดที่ขออนุญาต ดังนั้น ในการแก้ไขปัญหาค่าเช่าที่ยุ่งยากในการขอใบอนุญาตอุตสาหกรรม จึงควรลดขั้นตอนในการพิจารณาอนุญาตให้อุตสาหกรรมลง โดยให้คณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้อุตสาหกรรมมีอำนาจในการพิจารณาให้อุตสาหกรรมได้แทน

คณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทราย โดยให้คำนึงถึงหลักความมั่นคงของประเทศ และรายงานผลการพิจารณาให้คณะกรรมการทราบแทน (สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน, 2560)

1.4 ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการอนุญาตให้ดูดทราย

สำหรับปัญหาการบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการอนุญาตให้ดูดทราย เนื่องจากยังไม่มีกรอบเกี่ยวกับมาตรฐานด้านเทคนิคเกี่ยวกับการดูดทรายที่มีความชัดเจน ทำให้ไม่มีมาตรการบังคับและลงโทษอย่างเป็นรูปธรรม และไม่มีข้อกำหนดในเรื่องผลกระทบทางด้านโครงสร้างชุมชนและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ประกอบการ หากมีการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างชุมชนภายหลัง ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาเรื่องระยะห่างจากสิ่งปลูกสร้างที่ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงจึงควรกำหนดให้การพิจารณาอนุญาตและต่ออายุใบอนุญาตดูดทราย มีข้อบังคับให้ผู้ประกอบกิจการดูดทราย ต้องนำรายงานผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม มาประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูดทรายด้วย เพื่อให้การพิจารณาดูดทรายในพื้นที่ที่ขออนุญาตไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง (ชญาณิศ เกิดจังหวัด, 2550)

2. ปัญหาข้อจำกัดของกฎหมายในการต่อใบอนุญาตดูดทราย

2.1 ปัญหาการดูดทรายในช่วงระยะเวลาดำเนินการต่อใบอนุญาต

ใบอนุญาตให้ดูดทรายตามความในมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดินมีอายุ 1 ปี นับแต่วันออกใบอนุญาต ผู้ประกอบการต้องยื่นคำขอต่อใบอนุญาตก่อนใบอนุญาตเดิมหมดอายุไม่น้อยกว่า 90 วัน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการพิจารณาต่อใบอนุญาตให้เสร็จทันในอนุญาตเดิมหมดอายุ แต่กระบวนการในการพิจารณาต่ออายุใบอนุญาตดูดทราย ใช้ระยะเวลาในการพิจารณานานจนไม่ทันหัวระยะเวลาดังกล่าว แต่ผู้ประกอบการยังดำเนินการดูดทรายต่อไปได้ จนกว่าจะได้รับมติไม่อนุญาตให้ดูดทราย ตามข้อ 26 ทำให้ผู้ประกอบการไม่ต่ออายุใบอนุญาตในบางฉบับ ซึ่งก่อให้เกิดข้อเสียในการจัดเก็บค่าตอบแทนและค่าธรรมเนียมจากการไม่ต่ออายุใบอนุญาต (สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน, 2560) ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาการไม่ต่ออายุใบอนุญาต และไม่ชำระค่าธรรมเนียมให้ท้องถิ่นในระหว่างต่ออายุใบอนุญาตดูดทราย จึงควรใช้ระบบการชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตแทนการยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาตดูดทรายเข้ามาใช้แทนการต่ออายุใบอนุญาตแบบเดิม โดยถือว่าผู้ที่ได้ชำระค่าธรรมเนียมเป็นผู้ที่ได้รับการต่ออายุใบอนุญาตแล้ว (ราชกิจจานุเบกษา, 2564) แต่ทั้งนี้ ผู้ประกอบการต้องทำการจดทะเบียนการชำระค่าธรรมเนียมในระบบศูนย์กลางบริการภาครัฐเพื่อภาคธุรกิจ (Biz Portal) เพื่อให้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูดทรายรับทราบถึงการต่ออายุใบอนุญาต และจะได้ดำเนินการกำกับ ดูแล และตรวจสอบการประกอบกิจการดูดทรายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการดำเนินการที่ฝ่าฝืนกฎหมายตลอดช่วงที่ใบอนุญาตยังไม่หมดอายุอีกด้วย

2.2 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอายุใบอนุญาต

อายุใบอนุญาตที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตดูดทรายที่มีอายุใบอนุญาตไม่เท่ากัน บางใบอนุญาตมีอายุ 6 เดือน 1 ปี 5 ปี หรือไม่มีอายุใบอนุญาต และใบอนุญาตแต่ละฉบับก็กำหนดให้ยื่นต่ออายุใบอนุญาตไม่เท่ากัน คือ ไม่น้อยกว่า 30 วัน ไม่น้อยกว่า 45 วัน ไม่น้อยกว่า 90 วัน หรือก่อน

ใบอนุญาตหมดอายุ ทำให้ห้วงระยะเวลาในการต่อใบอนุญาตแต่ละฉบับไม่เท่ากัน เมื่อต้องออกใบอนุญาตให้ดูตหายแล้ว อาจทำให้ใบอนุญาตบางฉบับขาดอายุ จนเป็นสาเหตุให้ไม่สามารถออกใบอนุญาตดูตหายได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหายอายุใบอนุญาตและกรอบระยะเวลาในการยื่นคำขอต่อใบอนุญาตที่ไม่เท่ากัน จึงเห็นควรปรับอายุใบอนุญาตให้ทุกฉบับมีอายุใบอนุญาต 1 ปี นับตั้งแต่ออกใบอนุญาต และให้ชำระค่าธรรมเนียมแทนการยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาตก่อนใบอนุญาตเดิมหมดอายุ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการออกใบอนุญาตและต่อใบอนุญาตดูตหายในแม่น้ำโขง พบว่า การประกอบกิจการดูตหายในแม่น้ำโขง มีกฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้องด้วยกันหลายฉบับ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาความไม่ครอบคลุม ยุ่งยาก และทับซ้อนกันของกฎหมาย และยังมีปัญหาเกี่ยวกับการต่ออายุใบอนุญาตที่มีอายุใบอนุญาตและกรอบระยะเวลาในการยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาตแต่ละฉบับไม่เท่ากัน และปัญหาลักลอบดูตหายในระหว่างยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาต นอกจากนี้ ยังมีปัญหาของกฎหมายระหว่างประเทศ ที่ไม่มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และไม่มีสภาพบังคับและบทลงโทษอย่างจริงจังอีกด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้นำปัญหาเหล่านั้นมาปรับใช้กับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รายงานการวิจัยปัญหามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมธุรกิจดูตหาย จังหวัดชัยนาท (อัครเดช มณีภาค, เอกพงษ์ สารน้อย, 2556) รายงานการวิจัยปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการขออนุญาตประกอบกิจการดูตหาย (ชุดิมา ไกรฤกษ์โอฬาร, 2563) รายงานการวิจัยมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการดูตหาย (ชญาณิศ เกิดจังหวัด, 2550) และรายงานการตรวจสอบการดูตหายในที่ดินของรัฐ แม่น้ำโขง (สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน, 2560) เพื่อให้เกิดแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นได้ ดังนี้

1. ใบอนุญาตที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการดูตหายหลายฉบับ ซึ่งกฎหมายแต่ละฉบับก็ไม่ได้บัญญัติไว้ครอบคลุมในทุกประเด็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องคุณสมบัติผู้ขอใบอนุญาต และการต่ออายุใบอนุญาต ที่มีเพียงใบอนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าเท่านั้น ที่มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนครบถ้วนทุกประเด็น ดังนั้น จึงควรที่จะมีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ให้ชัดเจน ครอบคลุม ซึ่งเป็นหลักแนวทางที่สอดคล้องกับหลักการข้อกำหนดบริการ และแนวคิดการใช้ระบบอนุญาตและมาตรการอื่นในกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ที่กำหนดให้มีการออกกฎหมายที่เป็นการวางกรอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ในการพิจารณาอนุญาต เพื่อป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ที่มีการใช้อำนาจหรือดุลยพินิจตามอำเภอใจหรือลดอำนาจในการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยนั่นเอง

2. การทับซ้อนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูตหายในแต่ละฉบับ ซึ่งกฎหมายแต่ละฉบับมีการกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ขออนุญาตไว้ การกำหนดให้ยื่นเอกสารเหมือนกัน และกระบวนการตรวจพื้นที่ที่จะอนุญาต ดังนั้น จึงควรที่จะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการรวบรวมเอกสารและดำเนินกระบวนการไปพร้อม ๆ กัน เพื่อเป็นการลดภาระให้แก่ผู้ประกอบการ เช่นเดียวกับการ

ประกอบกิจการโรงแรม ที่มีการยื่นในระบบศูนย์กลางบริการภาครัฐเพื่อภาคธุรกิจ (Biz Portal) แทนการยื่นคำขอใบอนุญาตตามหน่วยงานต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีการออกใบอนุญาตทับซ้อนกันในกฎหมายฉบับเดียวกัน ซึ่งมีการยื่นคำขอต่อหน่วยงานราชการเดียวกัน เอกสารประกอบคำขอเหมือนกัน และผู้มีอำนาจพิจารณาคำขอที่เหมือนกัน ดังนั้น จึงควรที่จะรวมเป็นใบอนุญาตหลักครอบคลุมใบอนุญาตอื่น หรือมีการปรับลดมาตรการควบคุมให้น้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของประเทศเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และกิจการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในต่างประเทศ ที่มีการนำหลักการรวมใบอนุญาตมาปรับใช้ หรือมีการนำมาตรการอื่นมาบังคับใช้แทนการออกใบอนุญาต นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับข้อกำหนดบริการ (Bolkestein Directive) และหลักการใช้ระบบอนุญาตในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่กำหนดให้มีการนำระบบอนุญาตมาใช้เท่าที่จำเป็นอีกด้วย (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

3. กระบวนการขอประกอบกิจการดูตรายมีความยุ่งยาก ซับซ้อน ที่มีกระบวนการพิจารณาถึง 3 ระดับ คือ ระดับหน่วยงานรับคำขอ ระดับคณะกรรมการฯ (ระดับจังหวัด) และระดับคณะกรรมการฯ (ส่วนกลาง) ทำให้ใช้ระยะเวลานานในการพิจารณาอนุญาต อีกทั้งการยื่นขอใบอนุญาตทั้ง 3 ฉบับ จากหน่วยงานของกรมเจ้าท่า และขอใบอนุญาตจากกรมป่าไม้ทั้ง 2 ฉบับ ก็มีความยุ่งยากอีกด้วย เนื่องจากหน่วยงานที่รับคำขอใบอนุญาต ดังนั้น จึงควรปรับลดขั้นตอนการพิจารณาที่มีความซ้ำซ้อน และล่าช้าออกไป ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และหลักการใช้ระบบอนุญาตในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่กำหนดให้มีการนำระบบอนุญาตมาใช้เท่าที่จำเป็นอีกด้วย (สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน, 2560)

4. การบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการอนุญาตให้ดูตรายที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และไม่มีสภาพบังคับและบทลงโทษอย่างจริงจังนั้น ควรที่จะมีการปรับแก้ให้ผู้ประกอบกิจการดูตราย ให้ทำรายงานผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแทนระยะห่างจากสิ่งปลูกสร้าง เสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูตราย ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของรายงานการวิจัยปัญหามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมธุรกิจดูตราย จังหวัดชัยนาท (อัครเดช มณีภาค, เอกพงษ์ สารน้อย, 2556) และรายงานการวิจัยมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการดูตราย (ชญาณิศ เกิดจังหวัด, 2550) ที่ได้ข้อเสนอแนะให้ภาครัฐจัดทำรายงานผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้วย และควรที่จะนาระเบียบ หลักเกณฑ์ของข้อกำหนดมาตรฐานด้านเทคนิคเกี่ยวกับการดูตรายตามแม่น้ำโขงและแม่น้ำเหือง มาบัญญัติเป็นกฎหมายภายในประเทศ ทำให้ไม่มีมาตรการบังคับและลงโทษอย่างจริงจัง

5. การลักลอบดูตรายในช่วงระยะเวลาดำเนินการต่อใบอนุญาต เนื่องจากผู้ประกอบการยังดำเนินการดูตรายต่อไปได้ จนกว่าจะได้รับมติไม่อนุญาตให้ดูตราย ตามข้อ 26 ทำให้ผู้ประกอบการไม่ต่ออายุใบอนุญาตในบางฉบับ ซึ่งก่อให้เกิดความเสี่ยงในการจัดเก็บค่าตอบแทนและค่าธรรมเนียมจากการไม่ต่ออายุใบอนุญาต และปัญหาอายุใบอนุญาตที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตดูตราย ที่มีอายุใบอนุญาตและกรอบระยะเวลาในการต่อใบอนุญาตแต่ละฉบับไม่เท่ากัน ดังนั้น จึงควรกำหนดให้ใบอนุญาตทุกฉบับมีอายุใบอนุญาตและกรอบระยะเวลาในการยื่นคำขอขึ้น เพื่อให้มีการชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตทุก

ฉบับพร้อมกัน และถ้ามีการลักลอบดูตหายในช่วงหมดอายุใบอนุญาตดูตหาย ควรมีโทษทางปกครอง เช่น พักใบอนุญาต หรือยกเลิกใบอนุญาต เป็นต้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การออกใบอนุญาตและต่อใบอนุญาตดูตหายในแม่น้ำโขงมีปัญหามากมาย ทั้งกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายภายในประเทศ แต่เมื่อนำหลักแนวคิด ทฤษฎี และวิจัยที่เกี่ยวข้องมาปรับใช้ ก็ทำให้เกิดแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการออกใบอนุญาตและต่อใบอนุญาตดูตหายในแม่น้ำโขง ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นว่า การประกอบกิจการดูตหายในแม่น้ำโขง ต้องอาศัยกฎหมายระหว่างประเทศ ได้แก่ ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน ค.ศ. 1995 และข้อกำหนดมาตรฐานด้านเทคนิคเกี่ยวกับการดูตหายตามแม่น้ำโขงและแม่น้ำเหือง และต้องอาศัยกฎหมายเกี่ยวกับการดูตหายของประเทศนั้น ๆ อีกด้วย โดยในประเทศไทยกำหนดให้การประกอบกิจการดูตหายต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ซึ่งกฎหมายแต่ละฉบับก็ได้กำหนดเรื่องคุณสมบัติของผู้ขออนุญาต เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องของระเบียบขั้นตอนในการขออนุญาต การพิจารณาใบอนุญาต และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกใบอนุญาตไว้

ดังนั้น จึงทำให้การออกใบอนุญาตและต่อใบอนุญาตดูตหายในแม่น้ำโขงมีปัญหามากมาย ทั้งกฎหมายระหว่างประเทศ กรณีปัญหาข้อกำหนดมาตรฐานด้านเทคนิคเกี่ยวกับการดูตหายตามแม่น้ำโขงและแม่น้ำเหือง ไม่มีมาตรการบังคับและบทลงโทษอย่างจริงจัง และไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในปัจจุบัน ส่วนกฎหมายภายในประเทศ กรณีกฎหมายลูกที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตดูตหายบัญญัติไม่ครอบคลุมทุกประเด็น มีการความทับซ้อนกันระหว่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูตหายแต่ละฉบับ และการทับซ้อนของกฎหมายฉบับเดียวกัน มีการกำหนดขั้นตอนและวิธีการที่ยุ่งยาก ซับซ้อน และมีการต่อใบอนุญาตเกี่ยวกับการดูตหายที่ใช้ระยะเวลานานกว่าที่กฎหมายกำหนด จนทำให้ไม่สามารถพิจารณาทันห้วงอายุใบอนุญาตที่ขอต่อ ก่อให้รัฐเกิดความเสียหายจากการไม่ได้เก็บค่าธรรมเนียม และอายุใบอนุญาตเกี่ยวกับการดูตหายแต่ละฉบับ มีอายุใบอนุญาตไม่เท่ากัน และใบอนุญาตแต่ละฉบับกำหนดห้วงระยะเวลาในการยื่นคำขอต่อใบอนุญาตไม่เท่ากันอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากสภาพปัญหาการออกใบอนุญาตและต่อใบอนุญาตดูตหายในแม่น้ำโขง ทั้งตามกฎหมายระหว่างประเทศเรื่องข้อกำหนดที่ไม่มีมาตรการบังคับอย่างจริงจัง และไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในปัจจุบัน กฎหมายภายในประเทศที่ไม่มีกฎหมายลูกกำหนดกฎเกณฑ์ และวิธีการขออนุญาตดูตหายไว้ โดยเฉพาะ การทับซ้อนกันระหว่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูตหายแต่ละฉบับ การทับซ้อนของกฎหมายฉบับเดียวกัน การกำหนดขั้นตอน และวิธีการที่ยุ่งยาก ซับซ้อน และปัญหาในการต่อใบอนุญาต

เกี่ยวกับการดูตรวจที่ใช้ระยะเวลาสั้นกว่าที่กฎหมายกำหนด จนทำให้ไม่สามารถพิจารณาทันห่วงอายุใบอนุญาตที่ขอต่อ และอายุใบอนุญาตหากที่มีอายุใบอนุญาตไม่เท่ากัน และใบอนุญาตแต่ละฉบับกำหนดห้วงระยะเวลาในการยื่นคำขอต่อใบอนุญาตไม่เท่ากัน ทำให้เกิดปัญหาการไม่ต่ออายุใบอนุญาต และเป็นการสร้างภาระให้กับผู้ประกอบการมากเกินไปจนเกินควรตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ดังต่อไปนี้

1. ลดจำนวนใบอนุญาต ลดมาตรการบังคับทางปกครองให้น้อยลง โดยกำหนดให้มีเพียงการออกใบอนุญาตดูตรวจ ซึ่งเป็นใบอนุญาตหลักเพียงใบเดียวครอบคลุมใบอนุญาตอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูตรวจทุกฉบับ (Licence One) ทั้งใบอนุญาตของกรมเจ้าท่า ใบอนุญาตของกรมป่าไม้ และใบอนุญาตของกรมโรงงานอุตสาหกรรม ให้กำหนดให้มีการดำเนินการขออนุญาตในทีเดียวครอบคลุมทุกใบอนุญาต หรือให้ปรับมาตรการบังคับทางปกครองของใบอนุญาตอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูตรวจเป็นการจัดแจ้ง หรือการขึ้นทะเบียนแทน ส่วนการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการขึ้นทะเบียน และจัดแจ้งในการดำเนินการตามกฎหมายแต่ละฉบับนั้น ให้ดำเนินการไปพร้อมกันกับการขออนุญาตดูตรวจ เพื่อเป็นการลดภาระของผู้ประกอบการ และไม่เกิดกระบวนการที่ทับซ้อนกัน เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการทับซ้อนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูตรวจในกฎหมายฉบับเดียวกัน

2. กำหนดให้มีระบบศูนย์กลางการประกอบกิจการดูตรวจ โดยการกำหนดให้นำการประกอบกิจการดูตรวจเข้าในระบบศูนย์กลาง ให้ธุรกิจติดต่อราชการแบบเบ็ดเสร็จครบวงจร ณ จุดเดียว (Biz Portal) เพื่อให้บริการด้านการออกใบอนุญาต จัดแจ้ง หรือขึ้นทะเบียนการดำเนินการเกี่ยวกับประกอบกิจการดูตรวจ แก่ผู้ประกอบการ โดยยื่นคำขอเพียงทีเดียว แบบฟอร์มเดียว เอกสารชุดเดียว และติดตามได้ ทุกใบอนุญาต เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการทับซ้อนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูตรวจในกฎหมายแต่ละฉบับฉบับ

3. ยกเลิกอำนาจการพิจารณาอนุญาตให้ดูตรวจในแม่น้ำโขง (แม่น้ำระหว่างประเทศ) ที่เดิมเป็นอำนาจของคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูตรวจ ให้เปลี่ยนเป็นอำนาจของคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูตรวจเช่นเดียวกับกรณีการอนุญาตให้ดูตรวจทั่วไป โดยคงให้นำหลักการในข้อกำหนดมาตรฐานด้านเทคนิคเกี่ยวกับการดูตรวจตามแม่น้ำโขงและแม่น้ำเหืองมาพิจารณาด้วยเช่นเดิม เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาในกระบวนการขอประกอบกิจการดูตรวจที่มีความยุ่งยากหลายขั้นตอน

4. ยกเว้นระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้ดูตรวจใหม่ทั้งฉบับ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการไม่ครอบคลุมของกฎหมายลูก โดยให้มีเนื้อหา และรายละเอียดใหม่ ดังนี้

(1) มีการกำหนดเนื้อหาขั้นตอน และวิธีการขอใบอนุญาต การขึ้นทะเบียน และการจัดแจ้งที่ครอบคลุมทุกหน่วยงาน โดยกำหนดให้มีการดำเนินการกระบวนการพิจารณาไปพร้อมกันตั้งแต่ขั้นตอนการยื่นเอกสาร การตรวจสอบ และการพิจารณา โดยอาศัยอำนาจของคณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้ดูตรวจ ซึ่งมีตัวแทนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมาร่วมกระบวนการดังกล่าวตั้งแต่ต้นกระบวนการด้วย

(2) กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ขออนุญาตดูทรายให้ครอบคลุมชัดเจน เช่น อายุ สัญชาติ สภาพบุคคล ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย ไม่เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ไม่ต้องโทษอาญาบางฐานความผิด หรือไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตดูทรายมาก่อน เป็นต้น

(3) การกำหนดให้ใบอนุญาตดูทรายที่เป็นใบอนุญาตหลัก มีอายุ 1 ปี นับตั้งแต่ได้รับอนุญาต และให้ถือว่าการชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตดูทรายเป็นการต่อใบอนุญาตดูทราย เพื่อเป็นการลดกระบวนการในการพิจารณาต่อใบอนุญาตให้ดูทราย โดยต้องกำหนดให้มีมาตรการควบคุม ดูแล การประกอบการดูทรายที่เคร่งครัด รัดกุม และมีการตรวจสอบการดูทรายเป็นประจำ เช่น การกำหนดให้ผู้ประกอบการดูทรายต้องดำเนินการตามระเบียบ กฎหมายเกี่ยวกับการอนุญาตให้ดูทราย หากผู้ประกอบการกระทำผิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูทรายฉบับใดฉบับหนึ่งให้พักใบอนุญาตได้ และหากกระทำผิดครบ 3 ครั้ง ให้ดำเนินการเพิกถอนใบอนุญาต เป็นต้น

(4) กำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการพิจารณาออกใบอนุญาตหรือต่อใบอนุญาตให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน หากมีเหตุจำเป็นอาจขอขยายระยะเวลาได้อีกไม่เกิน 30 วัน โดยต้องแจ้งกระบวนการพิจารณาให้ผู้ยื่นคำขอในทุกระยะเวลา 15 วัน

5. กำหนดให้มีการแก้ไขข้อกำหนดมาตรฐานด้านเทคนิคเกี่ยวกับการดูทรายตามแม่น้ำโขงและแม่น้ำเหือง เกี่ยวกับระยะห่างจากบ้านเรือน เขื่อน และสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ โดยให้ยกเลิกเรื่องระยะห่าง เปลี่ยนมาเป็นการให้ผู้ประกอบการดูทราย จัดทำรายงานการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแทน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง สามารถใช้ประกอบการพิจารณาอนุญาตให้ดูทรายได้ถูกต้อง ชัดเจน มากกว่าการกำหนดเพียงระยะห่าง เมื่อได้ร่างข้อกำหนดดังกล่าวแล้วจึงเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการร่วมไทย – ลาว เพื่อบังคับใช้ต่อไป และเมื่อให้เกิดมาตรการบังคับและมีบทลงโทษอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อมีการบังคับใช้แล้ว ประเทศไทยและลาวต้องนำข้อกำหนดดังกล่าวมาบัญญัติเป็นกฎหมายภายในประเทศด้วย

6. กำหนดให้ใบอนุญาตเกี่ยวกับการอนุญาตดูทรายทุกฉบับ มีอายุ 1 ปี นับตั้งแต่ได้รับอนุญาต และให้ถือว่าการชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตดูทรายเป็นการต่อใบอนุญาตดูทราย เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาอายุใบอนุญาตและกรอบระยะเวลาในการยื่นคำขอต่อใบอนุญาตที่ไม่เท่ากัน และเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการลักลอบดูทรายในช่วงระยะเวลาการต่ออายุใบอนุญาต จึงกำหนดให้มีการชำระค่าธรรมเนียมแทนการยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาต ก่อนใบอนุญาตเดิมหมดอายุในระบบศูนย์กลางบริการภาครัฐเพื่อภาคธุรกิจ (Biz Portal) เป็นการลดกระบวนการในการพิจารณาต่อใบอนุญาตให้ดูทราย และเป็นการเก็บข้อมูลการต่อใบอนุญาตเกี่ยวกับการอนุญาตดูทรายแต่ละฉบับไว้ในการตรวจสอบ กำกับ ดูแล ของเจ้าหน้าที่อีกด้วย โดยต้องกำหนดให้มีมาตรการควบคุม ดูแล การประกอบการดูทรายที่เคร่งครัด รัดกุม และมีการตรวจสอบการดูทรายเป็นประจำ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการต่างประเทศ. (2565). การประชุมคณะอนุกรรมการเทคนิคร่วม ภายใต้คณะกรรมการร่วม ไทย-ลาว เพื่อดูแลการค้าเงินกิจกรรมต่าง ๆ ตามแม่น้ำโขงและแม่น้ำเหือง (JTMH) ครั้งที่ 4. เรียกใช้เมื่อ 6 มกราคม 2560 จาก <https://shorturl.asia/MwV4Q>
- คำแนะนำของคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย เรื่อง การใช้ระบบอนุญาตในกฎหมาย. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 132 ก หน้า 14 - 15 (27 พฤศจิกายน 2562).
- ชยานิส เกิดจังหวัด. (2550). มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการดูตหาย. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.
- ชุดิมา ไกรฤกษ์โอฬาร. (2563). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการขออนุญาตประกอบกิจการดูตหาย. ใน *สารนิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม*.
- ประมวลกฎหมายที่ดิน. (2497). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 71 ตอนที่ 78 หน้า 14 (30 พฤศจิกายน 2497).
- พระราชกฤษฎีกากำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตชำระค่าธรรมเนียมการต่ออายุใบอนุญาต พ.ศ. 2564. (2564). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนที่ 35 ก หน้า 33 - 36 (26 พฤษภาคม 2564).
- พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2535 . (2535). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 44 หน้า 21 23 และ 24 (9 เมษายน 2535).
- พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2518 . (2518). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 92 ตอนที่ 5 หน้า 14 (9 มกราคม 2518).
- พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535. (2535). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 44 หน้า 66 (9 เมษายน 2535).
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการอนุญาตให้ดูตหาย พ.ศ. 2546. (2546). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนพิเศษ 65 ง หน้า 9 - 23 (11 มิถุนายน 2535).
- ศิริวดี งามวิเศษชัยกุล. (2563). *กฎหมายระหว่างประเทศกับการใช้แม่น้ำโขง*. นนทบุรี: ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน. (2560). รายงานการตรวจสอบการดูตหายในที่ดินของรัฐ แม่น้ำโขง. เรียกใช้เมื่อ 6 มกราคม 2560 จาก http://chanthaburi.go.th/files/com_news/2019-03_e015ed7254e451e.pdf.
- อัครเดช มณีภาค,เอกพงษ์ สารน้อย. (2556). ปัญหามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมธุรกิจดูตหาย จังหวัดชัยนาท. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 19(36), 51 - 60.

การศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเครื่องหมาย
การค้าที่มีชื่อเสียงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับต่างประเทศ*
A CASE STUDY COMPARE THE LEGAL MEASURES ON WELL-KNOWN MARKS
PROTECTION IN LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC
WITH FOREIGN COUNTRIES

ไพจิต สีสะหวาด

Phaychith Sisavad

เพิ่ม หลวงแก้ว

Pherm Luangkaew

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University, Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: sisavadp@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ความสอดคล้องของมาตรการทางกฎหมาย ในการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและหลักสากล 2) ศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศไทยและประเทศจีน 3) หาข้อสรุปและเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนามาตรการทางกฎหมาย เกี่ยวกับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร โดยการรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร และเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทยและประเทศจีน

ผลการวิจัย พบว่า กฎหมายที่ให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีข้อกำหนดที่สอดคล้องกับหลักสากลหลายประการ อย่างไรก็ตาม ยังมีบางข้อกำหนดที่ไม่เป็นไปตามหลักสากล นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทยและประเทศจีน พบว่า รัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายแพ่งของทั้งสามประเทศ ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงเป็นการเฉพาะ ส่วนระเบียบกฎหมายของทั้งสามประเทศ มีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันในบางประการ ซึ่งกฎหมายของสาธารณรัฐ

* Received: 8 February 2023; Revised: 20 June 2023; Accepted: 21 June 2023

ประชาธิปไตยประชาชนลาว ไม่ได้กำหนดหลักการชัดเจนว่าจะให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ที่ไม่ได้จดทะเบียนในประเทศในลักษณะใด ดังนั้น จึงเห็นว่าควรปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายเพื่อคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณา การให้ความคุ้มครองข้ามจำพวกสินค้าและบริการ รวมถึงการสร้างกฎระเบียบหรือคู่มือเกี่ยวกับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงเป็นอันเฉพาะ

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย, การคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, ต่างประเทศ

Abstract

The objective of this research was to examine the theories and regulations surrounding the protection of well-known trademarks in Lao PDR and other countries, with reference to international standards such as the Paris Convention for the Protection of Industrial Property, TRIPS Agreement, and the World Intellectual Property Organization. The research method employed was a documentary analysis, involving the collection and examination of relevant legal documents, as well as a comparative analysis of the legal provisions between Lao PDR, Thailand, and China.

The research outcomes reveal that the legislation pertaining to the protection of well-known trademarks in Lao PDR generally aligns with international principles. Nevertheless, certain requirements do not fully meet international standards. Additionally, when comparing the legal measures on well-known trademark protection in Lao PDR, Thailand, and China, it is evident that their respective Constitutions, Penal Codes, and Civil Codes lack specific provisions dedicated to the protection of well-known trademarks. Despite some similarities and differences among these jurisdictions, it is notable that Lao PDR lacks clear principles for safeguarding well-known trademarks that are not registered within the country. Consequently, it is recommended that improvements and amendments be made to the existing laws or regulations to enhance the effectiveness of well-known trademark protection. This may involve establishing criteria for evaluation, extending protection across various categories of goods and services, and developing specific regulations or guidelines focused on the safeguarding of well-known trademarks.

Keywords: legal measures, Well-known trademark protection, Lao People's Democratic Republic, Foreign countries

บทนำ

เครื่องหมายการค้าถือว่าเป็นทรัพย์สินอุตสาหกรรมและทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง (กฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญา, 2017) โดยจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในช่วงหลายพันปีก่อน แสดงให้เห็นว่า เครื่องหมายการค้าได้กำเนิดเกิดขึ้นมาจากการที่มนุษย์ได้ทำเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ บนฝาผนังถ้ำ วัตถุสิ่งของ และสินค้าต่าง ๆ เพื่อบ่งบอกถึงความเป็นเจ้าของผู้ผลิตและคุณภาพของสินค้า รวมทั้งเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคไม่ให้สับสนหลงผิด และสามารถจำแนกสินค้าของผู้ผลิตแต่ละรายได้ (Nancy V. Green, 2002) โดยในปี ค.ศ. 1266 ประเทศอังกฤษได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าฉบับแรก ได้แก่ Bakers Marking Law ซึ่งเป็นกฎหมายที่บังคับให้คนทำขนมปังทุกคนต้องทำเครื่องหมายบนขนมปัง (WIPO Magazine, 2005) เพื่อช่วยให้ผู้บริโภคสามารถจำแนกสินค้าและคุณภาพของสินค้าของผู้ผลิตแต่ละรายได้ (Nancy V. Green, 2002)

เมื่อหลายประเทศทั่วโลกเริ่มพัฒนาด้านอุตสาหกรรม ส่งผลให้มีผู้ผลิตเพิ่มมากขึ้นและสินค้าเริ่มมีความหลากหลาย ทั้งสินค้าที่มีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน จึงทำให้เครื่องหมายการค้าเกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย ซึ่งเครื่องหมายการค้าเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้บริโภคสามารถจำแนกความแตกต่างแหล่งที่มา และคุณภาพของสินค้าได้จากการพิจารณาเครื่องหมายการค้าและชื่อการค้าที่ผู้ผลิตแต่ละรายคิดค้นและสร้างขึ้นมา เพื่อบ่งบอกความแตกต่างระหว่างสินค้าของตนจากสินค้าของผู้ผลิตหรือคู่แข่งรายอื่น (World Intellectual Property Organization, 2004) ทั้งนี้ ปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดเครื่องหมายการค้าจึงเริ่มปรากฏให้เห็น ส่งผลให้หลายประเทศในโลกเริ่มหันมาให้ความสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้า ด้วยการบัญญัติข้อกำหนดกฎหมายต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองเครื่องหมายการค้า เช่น สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า โดยได้กำหนดให้มีการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อแก้ไขปัญหการละเมิดเครื่องหมายการค้า และทำให้ทราบถึงเจ้าของสินค้าที่แท้จริง ส่งผลให้เครื่องหมายการค้าเริ่มมีมูลค่าและถือว่าเป็นทรัพย์สินทางกฎหมาย อีกทั้งสินค้าแบรนด์เนมก็เริ่มเป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น (Nancy V. Green, 2002) ทำให้เครื่องหมายการค้าทั่วไปกลายเป็นเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง

สำหรับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้เริ่มมีการคุ้มครองเครื่องหมายการค้า นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 เป็นต้นมา และได้เริ่มมีการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในปี ค.ศ. 1991 ซึ่งกฎหมายฉบับแรกเกี่ยวกับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้แก่ คำสั่งว่าด้วยเครื่องหมายการค้า (Decree of Trademark) และได้มีการปรับกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าในปี ค.ศ. 2017 โดยได้ออกกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญามาบังคับใช้ในการคุ้มครองเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญามาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวฉบับล่าสุด พบว่า มีประเด็นปัญหาสำคัญที่ยังไม่ชัดเจน ส่งผลให้เครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงยังไม่ได้รับการคุ้มครองเท่าที่ควร โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการให้นิยามที่มีลักษณะการนิยามโดยรวมและยังไม่มีชัดเจนเพียงพอ ทำให้การพิจารณาว่าเครื่องหมายใดเป็น

เครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ยังประสบปัญหาอันเนื่องมาจากแต่ละบุคคลตีความหมายและมีความรับรู้ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงที่ต้องมีเงื่อนไขครบถ้วนทุกข้อตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย และอีกประเด็นปัญหาหนึ่ง ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับหลักการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ที่ไม่ได้กำหนดว่าจะให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงที่ไม่ได้จดทะเบียนในประเทศในลักษณะใด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า มาตรการทางกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นประเด็นปัญหาที่มีความสำคัญที่จะต้องศึกษาค้นคว้าเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อให้การคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษามาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศเพิ่มเติม เพื่อนำมาวิเคราะห์หาข้อสรุปและแนวทางที่จะนำมาปรับใช้กับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความสอดคล้องของมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและหลักสากล
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศไทยและประเทศจีน
3. เพื่อหาข้อสรุปและเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเอกสาร โดยการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือกฎหมาย คำพิพากษาของศาล วิทยานิพนธ์ บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารเผยแพร่ของภาครัฐและเอกชน รวมถึงข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ให้ได้มาซึ่งข้อสรุป และข้อเสนอแนะแนวทางในการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ทั้งยังได้กำหนดคู่เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ซึ่งได้กำหนดเอาประเทศไทยและประเทศจีน เนื่องจากเป็นประเทศที่ทำการค้าระหว่างประเทศด้วยกัน เป็นประเทศที่มีผลิตภัณฑ์และการบริการที่หลากหลาย ทั้งยังมีการสร้างแบรนด์ (brand) หรือตราสินค้าที่เป็นที่ยอมรับและมีชื่อเสียงเป็นที่นิยมในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และมีประสบการณ์ในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง มากกว่าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบถึงความสอดคล้องของข้อกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับหลักสากล พบว่า

1. กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีข้อกำหนดที่สอดคล้องกันกับอนุสัญญากรุงปารีส ว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินอุตสาหกรรม (Paris Convention for the Protection of Industrial Property, 1967) ในประเด็นการปฏิเสธหรือเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ที่อาจเป็นการละเมิดเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง การให้ความคุ้มครองส่วนสำคัญของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง และการกำหนดระยะเวลาในการร้องขอให้เพิกถอนเครื่องหมายที่เห็นว่า อาจเป็นการละเมิดเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ยังมีบางข้อกำหนดของอนุสัญญากรุงปารีส ว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินอุตสาหกรรมที่กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยังไม่ได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้ง ได้แก่ การห้ามใช้เครื่องหมายการค้าที่อาจเป็นการละเมิดเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง การกำหนดระยะเวลาสำหรับการร้องขอเกี่ยวกับการห้ามใช้เครื่องหมาย และการห้ามไม่ให้กำหนดระยะเวลาสำหรับการร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า หรือห้ามการใช้เครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียน หรือมีการใช้เครื่องหมายการค้าโดยไม่สุจริต

2. กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีข้อกำหนดที่สอดคล้องกันกับความตกลงทริปส์ (TRIPS Agreement (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights), 1995) ในทุกประเด็น ได้แก่ การให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงสำหรับด้านการบริการ การพิจารณาเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง และการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงที่ได้รับการจดทะเบียน

3. กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีข้อกำหนดที่สอดคล้องกันกับข้อกำหนดขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก ได้แก่ ข้อเสนอแนะร่วมเกี่ยวกับบทบัญญัติการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง (Joint Recommendation Concerning Provisions on the Protection of Well-Known Marks, 1999) ในประเด็นการพิจารณาเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง และการให้สิทธิเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงในการร้องขอเมื่อเห็นว่าเครื่องหมายของตนถูกละเมิด นอกจากนี้ ยังมีความสอดคล้องกันระดับหนึ่งเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง และความขัดแย้งของเครื่องหมายทางธุรกิจกับเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ยังมีบางข้อกำหนดขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก ที่กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยังไม่ได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้ง ได้แก่ ขอบเขตในการพิจารณาหลักเกณฑ์ต่าง ๆ บทบัญญัติที่กล่าวถึงเรื่องความเสื่อมทอนของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของเครื่องหมายทางธุรกิจ กับเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง และการพิจารณาถึงความขัดแย้งกันของเครื่องหมายต้องมีการใช้ หรือจด

ทะเบียน หรือยื่นคำขอจดทะเบียนในประเทศสมาชิกก่อนที่เครื่องหมายจะมีชื่อเสียง ยกเว้นการใช้ หรือ จดทะเบียน หรือยื่นคำขอจดทะเบียนโดยไม่สุจริต

นอกจากนี้ จากการศึกษาค้นคว้ามาตรการทางกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครอง เครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับ มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยและประเทศจีนแล้ว พบว่า

1. รัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มาตรา 24 ได้บัญญัติเกี่ยวกับ ทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งถือว่าเป็นการกำหนดนโยบายโดยรวม เพื่อส่งเสริมด้านทรัพย์สินทางปัญญา (รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, 2015) ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) และรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (Constitution of the People's Republic of China in December 1982, 1982) ไม่ได้บัญญัติ เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา หรือเครื่องหมายการค้า หรือเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงไว้

2. ประมวลกฎหมายอาญาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้วางโทษต่อบุคคลที่ ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ปลอม หลอกหลวง และกระทำการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินทาง ปัญญา (ประมวลกฎหมายอาญา, 2017) ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ส่วนประมวลกฎหมายอาญา ของประเทศไทย พ.ศ. 2499 ได้วางโทษต่อบุคคลที่ใช้ชื่อ รูป รอยประดิษฐ์ หรือข้อความใด ๆ เพื่อ แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนและทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิด นอกจากนี้ ยังวางโทษต่อบุคคลที่ ปลอมและเลียนเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นซึ่งได้จดทะเบียนแล้ว ไม่ว่าจะได้จดทะเบียนภายในหรือ ภายนอกราชอาณาจักร และทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิด รวมถึงการวางโทษต่อบุคคลที่นำเข้า จำหน่าย เสนอขายสินค้าที่มีชื่อ รูป รอยประดิษฐ์ หรือข้อความใด ๆ ปลอม หรือเลียนเครื่องหมาย การค้าของผู้อื่น (ประมวลกฎหมายอาญา, 2499) สำหรับประมวลกฎหมายอาญาของประเทศจีน (Criminal Code of the Republic of China on June 16, 2021, 2021) ได้วางโทษต่อบุคคลที่ ประสงค์จะฉ้อโกง ปลอม หรือลอกเลียนแบบเครื่องหมายการค้าจดทะเบียนหรือชื่อทางการค้า และจง ใจขายสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าหรือชื่อทางการค้าปลอมหรือลอกเลียนแบบ หรือเสนอขายหรือ นำเข้าสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าหรือชื่อทางการค้าปลอมหรือลอกเลียนแบบ

3. ประมวลกฎหมายแพ่งของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีเพียงการให้นิยามว่า สิทธิต่อเครื่องหมายการค้า ถือว่าเป็นทรัพย์สินไม่มีตัวตน (ประมวลกฎหมายแพ่ง, 2018) ส่วนประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย พ.ศ. 2535 (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, 2535) ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา หรือเครื่องหมายการค้า หรือเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง เป็นการเฉพาะ สำหรับประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศไทย (Civil Code of the People's Republic of China on January 1, 2021, 2021) ได้กำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาและ เครื่องหมายการค้าไว้หลายประการ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งของทั้งสามประเทศไม่ได้ กำหนดเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง

4. ระเบียบกฎหมายที่ใช้ในการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศไทย และประเทศจีน มีสาระสำคัญดังนี้

1) ระเบียบกฎหมายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่ให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง มีดังนี้

ก. กฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญา ได้บัญญัติประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการให้นิยามเครื่องหมาย เครื่องหมายการค้าและเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง การให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ถึงแม้ว่าจะได้รับการจดทะเบียนแล้วหรือไม่ก็ตาม ทั้งยังไม่รับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะต้องห้าม หรือขัดกับเงื่อนไขของเครื่องหมายที่จะได้รับการจดทะเบียน การยื่นคำขอคัดค้านภายในระยะเวลาหกสิบวัน นับตั้งแต่วันที่ได้ลงประกาศโฆษณาในจดหมายเหตุทางรัฐการเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาเป็นต้นไป การยื่นคำขอเพิกถอนภายในระยะเวลาห้าปี นับตั้งแต่วันที่มีการประกาศโฆษณาในจดหมายเหตุทางรัฐการเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาเป็นต้นไป การกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ซึ่งการพิจารณาต้องครบถ้วนทุกหลักเกณฑ์และไม่ได้กำหนดชัดเจนว่าผู้ใดมีหน้าที่ในการหาหลักฐานมาพิสูจน์ การให้สิทธิเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงทั้งที่ได้รับหรือไม่ได้รับการจดทะเบียน การกำหนดอายุการให้ความคุ้มครองและการสิ้นสุดสิทธิ รวมถึงการกำหนดรูปแบบการละเมิดสำหรับเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วเท่านั้น (ประมวลกฎหมายอาญา, 2017)

ข. ข้อตกลงว่าด้วยเครื่องหมายการค้าและชื่อการค้า ได้กำหนดเกี่ยวกับกรณีที่คำร้องขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า หากมีเครื่องหมายที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันกับเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง คำร้องดังกล่าวมีสิทธิได้รับการพิจารณาหากมีวันบุริมสิทธิมาก่อนเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ที่ได้รับการจดทะเบียนที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หรือประเทศใดประเทศหนึ่งแล้ว (ข้อตกลงว่าด้วยเครื่องหมายการค้าและชื่อการค้า, 2019)

2) ระเบียบกฎหมายของประเทศไทยที่ให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง มี ดังนี้

ก. พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ได้บัญญัติประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการให้นิยามเครื่องหมายและเครื่องหมายการค้า การให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง โดยการไม่รับจดทะเบียนเครื่องหมายที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันกับเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง แพร่หลายทั่วไป ไม่ว่าเครื่องหมายดังกล่าวจะได้จดทะเบียนไว้แล้วหรือไม่ก็ตาม การยื่นคำขอคัดค้านภายในระยะเวลาเก้าสิบวัน นับตั้งแต่วันที่ได้ลงประกาศโฆษณาเป็นต้นไป การยื่นคำขอเพิกถอนภายในระยะเวลาห้าปี นับตั้งแต่วันที่มีการประกาศโฆษณาเป็นต้นไป การให้สิทธิเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงเฉพาะเรื่องการลงขาย การกำหนดอายุการให้ความคุ้มครองและการสิ้นสุดสิทธิ รวมถึงการกำหนดรูปแบบการละเมิดสำหรับเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วเท่านั้น (พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า, 2534)

ข. ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง หลักเกณฑ์การพิจารณาเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป ลงวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2547 ได้กำหนดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณา

เครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงไว้ โดยพิจารณาจากสินค้าหรือบริการที่ใช้เครื่องหมายนั้น จะต้องมีการจำหน่าย หรือมีการใช้ หรือมีการโฆษณา หรือได้มาจากการใช้เครื่องหมายโดยวิธีใด ๆ อย่างแพร่หลาย ตามปกติโดยสุจริต ไม่ว่าจะกระทำโดยเจ้าของ หรือผู้แทน หรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายนั้น ไม่ว่าในประเทศหรือต่างประเทศ จนทำให้สาธารณชนทั่วไปหรือสาธารณชนในสาขาที่เกี่ยวข้องในประเทศไทยรู้จักเป็นอย่างดี และยังพิจารณาจากความมีชื่อเสียงของเครื่องหมายนั้น เป็นที่ยอมรับในหมู่ผู้บริโภค (ประกาศกระทรวงพาณิชย์, 2547)

3) ระเบียบกฎหมายของประเทศจีนที่ให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง มีดังนี้

ก. กฎหมายเครื่องหมายการค้า (Constitution of the People's Republic of China in December 1982, 1982) ได้บัญญัติประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการให้นิยามเครื่องหมายการค้า จดทะเบียน การให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง โดยกำหนดเกี่ยวกับการห้ามใช้เครื่องหมายและไม่รับจดทะเบียนเครื่องหมายที่เป็นการทำซ้ำ เลียนแบบ หรือแปลเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงของบุคคลอื่น ทั้งนี้ ยังให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง เฉพาะที่ได้รับการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในประเทศจีน โดยการคุ้มครองข้ามจำพวกสินค้าและบริการทั้งหมด การยื่นคำขอคัดค้านภายในระยะเวลาสามเดือน นับตั้งแต่วันที่ตีพิมพ์เผยแพร่เป็นต้นไป การยื่นคำขอเพิกถอนภายในระยะเวลาห้าปี นับจากวันที่จดทะเบียนเป็นต้นไป แต่ในกรณีที่มีการจดทะเบียนเป็นไปโดยทุจริต เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง จะไม่ผูกพันตามกำหนดเวลาห้าปีนี้ การกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง และการห้ามมิให้ผู้ผลิตและผู้ประกอบธุรกิจระบุคำว่า “เครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง” บนสินค้าบรรจุภัณฑ์หรือภาชนะบรรจุของสินค้า และห้ามใช้สิ่งเดียวกันนี้ในการโฆษณาในนิทรรศการหรือกิจกรรมเชิงพาณิชย์อื่น ๆ การให้สิทธิเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงหลายประการ การกำหนดอายุการให้ความคุ้มครอง และการสิ้นสุดสิทธิสำหรับเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว การกำหนดรูปแบบการละเมิดเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง โดยการใช้เครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ซึ่งไม่ได้จดทะเบียนของบุคคลอื่น เป็นชื่อทางการค้าในชื่อวิสาหกิจตน และทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิด

ข. บทบัญญัติว่าด้วยการรับรู้และการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง (Provisions of July 3, 2014 on the Recognition and Protection of Well-known Trademarks Order No 66, 2014) ได้กำหนดประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการให้นิยามเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง การให้สิทธิเจ้าของเครื่องหมายการค้า หรือผู้มีส่วนได้เสียในการร้องขอการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง รวมถึงการพิจารณาหลักเกณฑ์หรือปัจจัยต่าง ๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการพิจารณาดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ทั้งหมดที่ระบุไว้ในมาตรา 14 วรรค 1 ของกฎหมายเครื่องหมายการค้า ทั้งนี้ ผู้ร้องขอการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ต้องเป็นผู้ประกอบหลักฐานพิสูจน์ โดยปฏิบัติตามหลักการของความสุจริต และต้องรับผิดชอบต่อความถูกต้องของข้อเท็จจริง และเอกสารหลักฐานที่ส่งมา

ค. บทบัญญัติชั่วคราวว่าด้วยเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงและการจัดการ (Interim Provisions of well-known trademarks and Management 1996, 1996) ได้กำหนดประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการให้นิยามเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง การเปิดโอกาสให้ผู้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าสามารถยื่นขอการรับรองเครื่องหมายการค้าของตน เป็นเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง

ง. ระเบียบว่าด้วยการกำหนดเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง (Regulations on the Determination of Well-Known Trademarks, 2009) ได้กำหนดประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการตรวจสอบ วินิจฉัย และกำหนดโทษต่อบุคคลากรที่เกี่ยวข้อง และบัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง เพื่อปกป้องสิทธิและผลประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง โดยการพิจารณาจากหลักเกณฑ์และปัจจัยต่าง ๆ ตามที่ได้ระบุไว้ในมาตรา 14 ของกฎหมายเครื่องหมายการค้า ประกอบกับหลักฐานที่จะนำมาพิสูจน์ตามที่ได้ระบุไว้ในมาตรา 13 ของบทบัญญัติว่าด้วยการรับรู้และการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง

จ. การตีความในหลายประเด็นของศาลประชาชนสูงสุดเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายในการพิจารณาคดีข้อพิพาททางแพ่ง ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง (Interpretation of the Supreme People's Court of Several Issues Concerning the Application of the Law to the Trial of Civil Dispute Cases Involving Well- Known Trademarks, 2009) ได้กำหนดประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการให้นิยามเครื่องหมายที่มีชื่อเสียง กระบวนการพิจารณาเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง การตีความของศาลประชาชนสูงสุด เพื่อเป็นพื้นฐานให้แก่การพิจารณาคดีทางแพ่ง เกี่ยวกับการละเมิดเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง

อภิปรายผล

จากการศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับกฎหมายของประเทศไทย ประเทศจีน และหลักสากลแล้ว พบว่า มาตรการทางกฎหมายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีประเด็นที่ได้กำหนดไว้แล้วในกฎหมายเช่นเดียวกับกฎหมายของประเทศไทย ประเทศจีน หรือหลักสากล ได้แก่ การให้นิยามเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง การไม่รับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะต้องห้าม การกำหนดระยะเวลายื่นคำขอเพิกถอนเครื่องหมายการค้า การกำหนดเฉพาะอายุการให้ความคุ้มครองและการสิ้นสุดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียน การกำหนดหลักเกณฑ์พิจารณาเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ในเรื่องความรู้ของสาธารณชนที่เกี่ยวข้องในวงกว้าง และการกำหนดโทษของการละเมิดเฉพาะเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียน

อย่างไรก็ตาม ยังพบว่า มีบางมาตรการทางกฎหมายหรือบางประเด็นที่กฎหมายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ไม่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย หรือกำหนดแตกต่างออกไปจากกฎหมายของประเทศไทย ประเทศจีน หรือหลักสากล ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. กฎหมายของประเทศจีน ได้ให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงที่จดทะเบียนในประเทศ โดยคุ้มครองข้ามจำพวกสินค้าและบริการทั้งหมด
2. กฎหมายของประเทศจีน และอนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินอุตสาหกรรม ได้กำหนดเกี่ยวกับการห้ามใช้เครื่องหมายการค้าที่เป็นการทำซ้ำ ลอกเลียนแบบ ปลอม หรือดัดแปลงเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงของบุคคลอื่น ซึ่งอาจทำให้สาธารณชนเกิดความสับสนหลงผิด
3. ข้อเสนอแนะร่วมเกี่ยวกับทบทวนการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ภายใต้องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก ได้กำหนดเรื่องความเสื่อมทอนในเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง
4. การกำหนดระยะเวลาให้สามารถยื่นขอคัดค้านตามกฎหมายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีระยะเวลาที่สั้นกว่ากฎหมายของประเทศไทยและประเทศจีน
5. การกำหนดระยะเวลาการยื่นคำขอเพิกถอนเครื่องหมายการค้า ตามกฎหมายของประเทศจีนและอนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินอุตสาหกรรม ได้กำหนดว่าในกรณีที่เครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง จะไม่ผูกพันตามกำหนดระยะเวลาห้าปี หากการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้านั้นเป็นไปโดยทุจริต
6. กฎหมายของประเทศจีน ได้มีการออกระเบียบย่อยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาบังคับใช้หรือกำหนดรายละเอียดสำหรับการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงในหลากหลายประเด็น
7. การให้สิทธิเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ตามกฎหมายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แตกต่างจากกฎหมายของประเทศไทยและประเทศจีน กล่าวคือ กฎหมายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ให้สิทธิเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ทั้งที่ได้รับหรือไม่ได้รับการจดทะเบียนเช่นเดียวกัน ส่วนข้อกำหนดของประเทศไทยและประเทศจีน ได้แยกการให้สิทธิเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงที่ได้รับการจดทะเบียน และไม่ได้รับการจดทะเบียนเพิ่มเติม นอกจากนี้ องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก ได้ให้สิทธิเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงในการร้องขอ เพื่อห้ามการใช้เครื่องหมายที่เห็นว่าขัดแย้งกับเครื่องหมายในธุรกิจตน
8. กฎหมายของประเทศจีน มีการกำหนดเกี่ยวกับรูปแบบการละเมิดเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงไว้ ได้แก่ การละเมิดโดยมีการใช้เครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ซึ่งไม่ได้จดทะเบียนของบุคคลอื่นเป็นชื่อทางการค้าในชื่อวิสาหกิจของตน และทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิด
9. การกำหนดขอบเขตการพิจารณาหลักเกณฑ์ที่ต้องครบถ้วนทั้งหมด และไม่ได้กำหนดชัดเจนว่า ผู้ใดมีหน้าที่ในการหาหลักฐานมาพิสูจน์ ตามกฎหมายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แตกต่างจากกฎหมายของประเทศจีนและองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก ที่กำหนดว่าการพิจารณาหลักเกณฑ์ต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วน แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ทั้งหมด ทั้งนี้กฎหมายของประเทศจีน ได้กำหนดให้ผู้ร้องขอการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ต้องเป็นผู้ประกอบหลักฐานพิสูจน์ โดยปฏิบัติตามหลักการของความสุจริตและต้องรับผิดชอบต่อความถูกต้องของข้อเท็จจริง และองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก ยังได้กำหนดเกี่ยวกับการพิจารณาถึงความขัดแย้งกันของเครื่องหมาย

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับต่างประเทศ ทำให้พบองค์ความรู้ใหม่ว่า หากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการปรับการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง โดยการพิจารณาเป็นกรณีไป และมีการสร้างฐานข้อมูลออนไลน์ที่รวบรวมข้อมูลเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง รวมถึงมีการปรับระเบียบกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น จะส่งผลดีต่อหน่วยงานภาครัฐหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน และพิจารณาให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง นอกจากนี้ ยังเห็นว่าจะส่งผลดีต่อเจ้าของเครื่องหมายการค้าในการได้รับความคุ้มครองและปกป้องเครื่องหมายการค้ามากยิ่งขึ้น ทั้งยังส่งผลดีต่อผู้บริโภคในการได้บริโภคสินค้า หรือใช้บริการที่มีคุณภาพ และตรงตามความต้องการจากเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงที่ตนเชื่อมั่นอีกด้วย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้ามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวแล้ว นำมาเปรียบเทียบกับหลักสากลและข้อกำหนดกฎหมายของต่างประเทศ พบว่า ในปัจจุบันระเบียบกฎหมายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีข้อกำหนดทั้งที่สอดคล้องและยังไม่สอดคล้องตามข้อกำหนดของหลักสากลในบางประการ และมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เหมือนกัน และแตกต่างกันกับมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม เห็นว่า มีบางข้อกำหนดของหลักสากลและมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ ที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการปรับปรุงและแก้ไขบางประการ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐ มีดังนี้

1) ควรสร้างกฎระเบียบหรือคู่มือเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงเป็นอันเฉพาะ โดยกำหนดประเด็นสำคัญให้ชัดเจน เช่น การให้นิยาม หลักเกณฑ์การพิจารณาขั้นตอนในการพิจารณา หน้าที่ในการพิสูจน์ การดำเนินการแก้ไขข้อพิพาทหรือการละเมิดเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง เป็นต้น เพื่อให้การคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

2) ควรแก้ไขมาตรา 16 วรรค 2 ของกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญา ที่กำหนดว่าการพิจารณาเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ต้องครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ทั้งหมด โดยเห็นว่าควรกำหนดการพิจารณาเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ไม่จำเป็นต้องพิจารณาให้ครบถ้วนทุกหลักเกณฑ์ และควรพิจารณาเป็นแต่ละกรณี รวมทั้งยังสามารถนำหลักเกณฑ์อื่นมาพิจารณาได้ หากเห็นว่าเป็นประโยชน์ เพื่อให้การพิจารณามีความยืดหยุ่นมากขึ้น

3) ควรบัญญัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับการไม่รับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่กำหนดไว้ใน มาตรา 23 ของกฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญา โดยบัญญัติเงื่อนไขการไม่รับจดทะเบียน เครื่องหมายที่ลักษณะต้องห้ามอีกข้อหนึ่งว่า “เครื่องหมายที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันกับเครื่องหมาย การค้าที่มีชื่อเสียง สำหรับสินค้าหรือการบริการที่ไม่คล้ายคลึงกัน ไม่เหมือนกัน หรือแตกต่างกันกับ เครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ที่ได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน ลาว” ซึ่งถือว่าเป็นการกำหนดให้การคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ข้ามจำพวกสินค้าและการ บริการทั้งหมด

4) ควรสร้างฐานข้อมูลออนไลน์ เพื่อรวบรวมเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงไว้ให้ทุกคน สามารถเข้าถึงและตรวจสอบได้ ซึ่งเห็นว่าจะเป็นผลดีต่อเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ผู้บริโภค รวมถึงเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะช่วยนายทะเบียนหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ในการพิจารณาเครื่องหมาย การค้าที่มีชื่อเสียง ทำให้การคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการหรือเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง เห็นว่า ผู้ประกอบการหรือเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง ที่ยังไม่ได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ควร ยื่นขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อให้ได้รับความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าข้ามจำพวกสินค้า และการบริการทั้งหมด และช่วยให้นายทะเบียนหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องพิจารณาหรือพิสูจน์ความมี ชื่อเสียงของเครื่องหมายการค้าง่ายขึ้น ทั้งนี้ หากจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าแล้ว เมื่อประสงค์จะร้อง ขอหรือฟ้องร้องบุคคลที่กระทำการละเมิดเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงของตน ก็ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ ความมีชื่อเสียงของเครื่องหมายการค้าดังกล่าว

3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริโภค เห็นว่า ควรส่งเสริมการบริโภคหรือชมใช้สินค้าที่มีคุณภาพจาก เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่แท้จริง เพื่อเป็นการช่วยลดการละเมิดเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงให้ น้อยลง

4. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจทั่วไป หรือผู้ที่ต้องการศึกษาต่อยอด เห็นว่า สามารถนำ ผลการวิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ไปศึกษาต่อยอดในประเด็นที่เกี่ยวข้องกันได้ เช่น การปรับใช้หลักความ เสื่อมทอนของเครื่องหมายการค้าเข้าในการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง การศึกษาวิจัย เกี่ยวกับการดำเนินการแก้ไขข้อพิพาท หรือคดีละเมิดเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง

ข้อเสนอแนะประเด็นสำคัญในการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้

1. การปรับใช้หลักความเสื่อมทอนของเครื่องหมายการค้าเข้าในการคุ้มครองเครื่องหมาย การการค้าที่มีชื่อเสียง

2. การดำเนินการแก้ไขข้อพิพาทหรือคดีละเมิดเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียง

เอกสารอ้างอิง

- กฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญา. (2017). เลขที่ 38/สพช ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน ค.ศ. 2017.
- ข้อตกลงว่าด้วยเครื่องหมายการค้าและชื่อการค้า. (2019). เลขที่ 2822/กวด 17 ธันวาคม ค.ศ. 2019.
- ประกาศกระทรวงพาณิชย์. (2547). *เรื่อง หลักเกณฑ์การพิจารณาเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป* ลงวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2547. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 121 ตอนพิเศษ 113 ง หน้า 5 (7 ตุลาคม 2547).
- ประมวลกฎหมายแพ่ง. (2018). เลขที่ 55/สพช ลงวันที่ 6 ธันวาคม ค.ศ. 2018.
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. (2535). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 109 ตอน 42 หน้า 1 (8 เมษายน 2535).
- ประมวลกฎหมายอาญา. (2017). เลขที่ 26/สพช ลงวันที่ 17 พฤษภาคม ค.ศ. 2017.
- ประมวลกฎหมายอาญา. (2499). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 73 ตอนพิเศษ 95 ก หน้า 1 (15 พฤศจิกายน 2499).
- พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า. (2534). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอน 40 ก หน้า 1 (15 พฤศจิกายน 2534).
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 108 ตอนพิเศษ 199 ก หน้า 7 (6 เมษายน 2560).
- รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. (2015). เลขที่ 63/สพช ลงวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ. 2015.
- Civil Code of the People's Republic of China on January 1, 2021. (2021).
- Constitution of the People's Republic of China in December 1982. (1982).
- Criminal Code of the Republic of China on June 16, 2021. (2021).
- Interim Provisions of well-known trademarks and Management 1996. (1996).
- Interpretation of the Supreme People's Court of Several Issues Concerning the Application of the Law to the Trial of Civil Dispute Cases Involving Well-Known Trademarks. (2009).
- Joint Recommendation Concerning Provisions on the Protection of Well-Known Marks. (1999).
- Nancy V. Green. (2002). *Trademark History Timeline*. Retrieved from <https://shorturl.asia/I9yPO>.
- Paris Convention for the Protection of Industrial Property. (1967).
- Provisions of July 3, 2014 on the Recognition and Protection of Well-known Trademarks Order No 66. (2014).
- Regulations on the Determination of Well-Known Trademarks. (2009).

TRIPS Agreement (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights). (1995).

WIPO Magazine. (2005). *Trademark Past and Present*. Retrieved from <https://shorturl.asia/eGaCA>.

World Intellectual Property Organization. (2004). *WIPO INTELLECTUAL PROPERTY HANDBOOK (Second Edition)*.

มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลธุรกิจบริการที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน ผ่านทางแพลตฟอร์มดิจิทัล*

LEGAL MEASURES FOR OVERSIGHT THE SHARING ECONOMY BUSINESS IN ACCOMMODATION VIA THE DIGITAL PLATFORM

ศรินันท์ ลิ้มสุวรรณ

Sirinun Limsuwan

สุนทรี บุชิตชน

Suntaree Buchitchon

ปรมาภรณ์ วีระพันธ์

Paramaporn Weeraphan

ภิชญา จงอุดมการณ์

Peachaya Jongudomkarn

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: sirinun_lim@kkumail.com

บทคัดย่อ

การจองที่พักผ่านทางแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้บริโภคสามารถเลือกจองที่พักล่วงหน้าได้สะดวกและรวดเร็ว ดังนั้น ผู้บริโภคจึงสามารถเลือกจองที่พักได้ตามความพึงพอใจ ซึ่งปัจจุบันถือเป็นตัวกลางสำคัญในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดปัญหาขึ้นอาจทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีห้องพักไม่ตรงกับที่ได้มีการเผยแพร่โฆษณาไว้ อีกทั้งแนวทางการบังคับใช้กฎหมายในการเรียกร้องค่าเสียหาย ยังไม่เหมาะสมกับธุรกิจบริการที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน ผ่านทางแพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับนักท่องเที่ยว ปัจจุบันประเทศไทยยังขาดมาตรการเฉพาะในการกำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ใช้ในการจองที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน ตลอดจนมาตรการคุ้มครองที่ชัดเจนเกี่ยวกับธุรกิจที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน หรือมาตรฐานแนวทางปฏิบัติในการกำกับดูแลการดำเนินการธุรกิจดังกล่าว

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการปรับใช้ และประเด็นทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานการกำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งเป็นการจองที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันผ่านบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล นอกจากนี้ ยังศึกษามาตรการทางกฎหมายในประเทศไทย เพื่อนำมาปรับใช้ในการกำกับดูแลและคุ้มครองความเสียหาย แก่ผู้ใช้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล รวมถึงการบังคับใช้กฎหมาย

* Received: 4 May 2023; Revised: 22 June 2023; Accepted: 26 June 2023

คุ้มครองผู้บริโภค โดยเป็นการศึกษาวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร รวมทั้งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรนำมาตรการของต่างประเทศมาปรับใช้และขอเสนอให้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้ในการควบคุมและกำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัล ที่ใช้ในการจองที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันเป็นการเฉพาะอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: การบังคับใช้กฎหมาย, แพลตฟอร์มดิจิทัล, ที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน, ธุรกิจที่พักแรม, การคุ้มครองผู้บริโภค.

Abstract

Booking accommodation via digital platforms is essential since it gives consumers another quick and simple way to book accommodation in advance. Therefore, they are more likely to be satisfied with their booking. This is now regarded as an important intermediary in the tourism industry. However, problems arise, and consumers are not adequately protected. This is particularly true when the room does not correspond to the publishing that was advertised. The law enforcement approach to claiming damage is also unsuitable for the sharing economy business of providing accommodations for tourists through digital platforms. At the present, Thailand lacks specific regulations governing the use of digital platforms to make hotel reservations in the sharing economy as well as any clear measures regarding the supervision of such businesses or the protection of the sharing economy business and clear standards to supervise such business operations.

This research aims to study the concepts and legal issues surrounding the regulatory standards for digital platforms, which are used to book accommodation in the sharing economy for online travel agencies (OTAs). It also investigates the legal framework in Thailand that has been adjusted to watch over and protect digital platform services users of OTAs from harm, including the application of consumer protection laws. The study is based on a documentary research method and other information related to such business operations. As a result, the author considers that measures adapted from model countries should be implemented and specific laws should be proposed to control and supervise specific digital platforms used to book accommodation in the sharing economy business via the digital platform.

Keywords: Law enforcement, Digital Platform, Home-sharing economy, Hotel business, Consumer protection.

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามาอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังตอบสนองต่อรูปแบบวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป มีผู้ประกอบการธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล (Digital Platform) ซึ่งมีลักษณะเป็นสื่อกลางที่มีพื้นที่ให้ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มฯ เชื่อมต่อกันทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์ได้ง่ายขึ้น หรือมีการจองห้องพักหรือบริการการท่องเที่ยวผ่านบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล (Online Travel Agents : OTAs) โดยจำเป็นต้องมีการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อให้มีความโปร่งใสและเป็นธรรม ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือในการให้บริการ รวมทั้งคุ้มครองผู้ใช้บริการแพลตฟอร์มฯ ทั้งผู้บริโภคและผู้ประกอบการบนแพลตฟอร์มฯ ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดทำแนวปฏิบัติที่ดี เพื่อประโยชน์และป้องกันความเสียหายต่อสาธารณชนด้วย

ทั้งนี้ ธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมสาขาการให้บริการที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญอย่างยิ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย ที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งประเภทของที่พักแรมที่ให้บริการนั้น มีหลากหลายรูปแบบที่แตกต่างกันไป เช่น Hotel, Guest-House, Home-sharing, Home-stay, Hostel, Apartment-Hotel, Service-Apartment, Resort, Bungalows, Farm Stay, House Boat, Motel , Bed and Breakfast และ Condominium-Hotel เป็นต้น (ณัฐนันท์ หิรัญศรีมีสกุล, 2556)

เนื่องด้วยในปัจจุบัน การประกอบกิจการให้เช่าที่พักหรือทำธุรกิจแบบเศรษฐกิจการแบ่งปัน เป็นธุรกิจที่ก่อให้เกิดรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ความต้องการของผู้บริโภคและระบบเทคโนโลยีและการสื่อสาร ที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินการประกอบธุรกิจดังกล่าว จึงมีความจำเป็นต้องมีการกำกับดูแลในการเชื่อมโยงข้อมูลและการทำงานร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การกำกับดูแลการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล เป็นไปด้วยความเหมาะสม และการกำหนดหลักเกณฑ์ในการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อให้มีความโปร่งใสและเป็นธรรม อันจะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือในการให้บริการ รวมถึงมีการคุ้มครองผู้ใช้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งตลอดถึงผู้บริโภคและผู้ประกอบการบนแพลตฟอร์มดิจิทัล และกำหนดให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดทำแนวปฏิบัติที่ดี หรือมีกลไกในการกำกับดูแลตนเองที่สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ กลไกการบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบันและการคุ้มครองสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้บริโภค ในกรณีที่ผู้ใช้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลอยู่นอกราชอาณาจักร

ปัจจุบันได้มีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. 2565 หรือชื่อเดิมคือ ร่างพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ.... โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) หรือ ETDA (เอ็ตด้า) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้กำหนดวิธีการกำกับดูแลธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล (Digital Platform) ที่ต้องแจ้งให้สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ทราบ

ก่อนการประกอบธุรกิจ อีกทั้งพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ใช้บังคับกับการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการแก่ผู้บริโภคภายในประเทศ ไม่ว่าผู้ประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลนั้น จะอยู่ในราชอาณาจักรหรือนอกราชอาณาจักร สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ มีหน้าที่สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มฯ จัดทำแนวปฏิบัติที่ดีหรือมีกลไกในการกำกับดูแลตนเองที่เหมาะสม เช่น การระบุหรือพิสูจน์ทราบตัวตนของผู้ใช้บริการแพลตฟอร์มฯ เพื่อสร้างความน่าเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ สพธอ. ได้จัดให้มีช่องทางรับเรื่องร้องเรียนกลาง เพื่อให้ผู้ใช้บริการแพลตฟอร์มฯ สามารถร้องเรียนผ่านช่องทางรับเรื่องร้อง แจ้งปัญหาที่เกิดจากการให้บริการโดยแพลตฟอร์มดิจิทัลขนาดเล็ก (Digital Law, 2564)

โดยประเด็นด้านกฎหมายและการกำกับดูแลการให้บริการที่แพกแบบเศรษฐกิจแบ่งปันผ่านทางแพลตฟอร์มดิจิทัล สำหรับในประเทศไทยมีบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับลักษณะของการประกอบกิจการบริการให้เช่าที่พักและโรงแรมหลายฉบับ แต่ยังไม่มีการกำหนดเกี่ยวกับการให้บริการในลักษณะการให้เช่าที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นการเฉพาะเจาะจง ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ประกอบไปด้วย พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ.2547 กฎกระทรวงกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจโรงแรม พ.ศ.2551 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475 ประมวลรัษฎากร พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยผู้ศึกษาเห็นว่า ยังมีปัญหาและอุปสรรคในการปรับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลธุรกิจบริการที่แพกแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน ผ่านทางแพลตฟอร์มดิจิทัล ดังนี้

ประเด็นแรก ธุรกิจบริการที่แพกแบบเศรษฐกิจแบ่งปันเป็นสถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรม ตามกฎกระทรวงกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจโรงแรม พ.ศ. 2551 ในหมวด 1 ข้อ 1 โดยสถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรม เป็นการประกอบธุรกิจที่พักแรมที่มีห้องพักในอาคารเดียวกันหรือหลายอาคารรวมกันไม่เกิน 4 ห้อง และมีจำนวนผู้พักรวมกันไม่เกิน 20 คน จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการที่พักชั่วคราว สำหรับคนเดินทางหรือบุคคลอื่นใดโดยมีค่าตอบแทน อันมีลักษณะเป็นการประกอบกิจการเพื่อหารายได้เสริม ย่อมไม่ถือว่าเป็นโรงแรมตามพระราชบัญญัติข้างต้น ทั้งนี้ ปัจจุบันมีเทคโนโลยีมากมายที่สามารถจองห้องพักหรือนำห้องพักออกให้เช่าได้อย่างสะดวกสบาย จึงทำให้ธุรกิจบริการที่แพกแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน มีช่องว่างในการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และมีได้มีมาตรฐานและหลักเกณฑ์เงื่อนไขในทางกฎหมายในการบังคับใช้ ซึ่งเป็นการขาดมาตรฐานและหลักเกณฑ์เงื่อนไขต่าง ๆ ในการประกอบธุรกิจ เช่น หลักเกณฑ์และวิธีการในการพิจารณาออกใบอนุญาต หรือหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับบริเวณสถานที่ โดยสถานที่พักต้องอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสม ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้เข้าพักและคนที่อยู่ในบริเวณนั้น หลักเกณฑ์การแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่พัก และอัตราค่าบริการลงในแพลตฟอร์มออนไลน์อย่างชัดเจน (พชร ชัยวี, 2564) หรือหลักเกณฑ์คุณสมบัติและหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจสถานที่พักแรมที่ไม่เป็นโรงแรม หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมและกำกับดูแลโดยตรง และไม่ได้มีสภาพบังคับทางกฎหมายเหมือนกับการประกอบธุรกิจโรงแรม หรือการประกอบธุรกิจหอพักที่ผู้

ประกอบธุรกิจ จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจตามกฎหมาย ซึ่งการประกอบธุรกิจสถานที่พักแรมที่ไม่เป็นโรงแรม ยังไม่มีหลักเกณฑ์ใด ๆ ของกฎหมายที่เข้ามากำกับดูแลโดยตรง ให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม หากเกิดความเสียหายจากการให้บริการดังกล่าว อาจทำให้ผู้เช่าไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างเพียงพอ (ณัฐนันท์ หิรัญศรีมัสกุล, 2556)

ประเด็นที่สอง การโฆษณาที่เกินความเป็นจริง ทำให้ผู้บริโภคไม่ได้ใช้บริการฯ ตามที่ตนต้องการ หรือคาดหวังไว้ โดยข้อมูลดังกล่าวอาจไม่ตรงต่อความเป็นจริง หรือหลีกเลี่ยงในการไม่แสดงข้อมูลบางประการ (ปณิตา ผ่องกรพล, 2556) จึงพบเห็นได้เป็นอย่างมากในการที่ผู้พักพบเจอปัญหาห้องพักไม่เป็นที่ตามอย่างที่คาดหวังไว้ เนื่องจากยังไม่มีมาตรการบังคับใช้และบทลงโทษที่จริงจัง จึงทำให้ผู้เช่าพักไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างเพียงพอ ฉะนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการตรวจสอบ หรือมีมาตรการที่เข้มงวด ถึงแม้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2556 กำหนดมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคด้านโฆษณาและฉลากสินค้าทั่วไปไว้ก็ตาม แต่ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นเพียงมาตรการกำกับดูแลการโฆษณาสินค้าทั่วไป โดยไม่มีมาตรการกำกับดูแลการโฆษณาที่พักผ่านแพลตฟอร์มฯ ทำให้ผู้บริโภคได้รับทราบข้อมูลจากการโฆษณา และไม่สามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อความโฆษณาได้ก่อนตัดสินใจจองสถานที่พักนั้น ว่ามีความเชื่อถือได้เพียงใด ซึ่งเป็นความบกพร่องของมาตรการกำกับดูแลการกำหนดข้อความ หรือนำเสนอข้อมูลในการจองห้องพักผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล อีกทั้งยังไม่มีมาตรการเยียวยาหรือบรรเทาความเสียหายในเบื้องต้นก่อน ส่งผลเสียต่อทั้งผู้เช่าพักที่ต้องรับภาระการพิสูจน์ความเสียหาย (ปรมาภรณ์ วีระพันธ์, 2562) และส่งผลกระทบต่อคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เช่าพักที่จองที่พักผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล

ประเด็นที่สาม ปัญหาการไม่มีกฎหมายในการกำกับดูแลธุรกิจการให้เช่าที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นการฉ้อโกง หรือกำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัล Online Travel Agents (OTAs) ซึ่งเป็นธุรกิจตัวกลางออนไลน์เชื่อมโยงระหว่างธุรกิจที่พักกับนักท่องเที่ยว โดยรวบรวมที่พักหลาย ๆ แห่ง (วียกานต์ ปานสุวรรณ, 2563) รวมถึงการนำที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน หรือ Home-Sharing มาให้เช่าผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล OTAs ทำให้การกำกับดูแลไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ถึงแม้มีพระราชกฤษฎีกาการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. 2565 ที่จะใช้บังคับกับการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อให้การประกอบธุรกิจดังกล่าวมีความโปร่งใสและเป็นธรรม มีการคุ้มครองผู้ใช้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งรวมถึงผู้บริโภคและผู้ประกอบการบนแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างเหมาะสม ตลอดจนกำหนดให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดทำแนวปฏิบัติที่ดี หรือมีกลไกในการกำกับดูแลตนเองที่เหมาะสม ที่สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ (Digital Law, 2564) แต่ถึงอย่างนั้น พระราชกฤษฎีกาดังกล่าว ยังไม่มีมาตรการกำกับดูแลหรือข้อกำหนดมาตรฐานของแพลตฟอร์มดิจิทัล ที่บังคับใช้กับผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลได้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และเพียงพอเหมาะสม ซึ่งการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ครอบคลุมประเภทธุรกิจที่หลากหลาย แต่ขาดมาตรฐานการกำหนดโฆษณาภาพถ่ายการให้เช่าที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน การลงทะเบียนผ่านระบบออนไลน์ของผู้ประกอบธุรกิจบริการที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน ผ่าน

ทางแพลตฟอร์มดิจิทัล จึงไม่อาจครอบคลุมและขาดแนวทางปฏิบัติผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ไม่ทันต่อยุคสมัยปัจจุบัน อีกทั้งการให้ผู้ประกอบการธุรกิจกำหนดความเหมาะสมเอง ซึ่งยังไม่มีกฎหมายฉบับใดกำหนดข้อบังคับให้ผู้ประกอบการสถานที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน ต้องลงทะเบียนผ่านระบบออนไลน์ ทั้งนี้ ไม่มีมาตรการกำหนดเรื่องการประชาสัมพันธ์และเกณฑ์การตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งหากที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันสามารถเข้าระบบตรวจสอบต่าง ๆ เหล่านี้ได้ จะทำให้เป็นการป้องกันและอุดช่องว่างทางกฎหมาย โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษานิติสัมพันธ์ทางกฎหมาย และปัญหาการปรับใช้กฎหมายในการกำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัล ที่ใช้ในการจองที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน ทั้งของประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น โดยพิจารณาถึงความสำคัญของระบบฐานข้อมูล การลงทะเบียน หรือข้อบังคับในการประกอบธุรกิจที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลธุรกิจการให้เช่าที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศอันเกี่ยวกับการกำกับดูแลที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันผ่านทางแพลตฟอร์มดิจิทัล
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการกำกับดูแลธุรกิจการให้เช่าที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยในรูปแบบวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research) โดยค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ จากหนังสือ บทความทางวิชาการ วารสาร สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ตลอดจนข้อมูลทางกฎหมายจากเว็บไซต์อินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลธุรกิจบริการที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน ผ่านทางแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายของต่างประเทศ และนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาปัญหาทางกฎหมายในธุรกิจบริการที่พักผ่านทางแพลตฟอร์มดิจิทัลในประเทศไทย มีธุรกิจบริการให้เช่าที่พักบางประเภทเท่านั้น ที่มีกฎหมายกำกับดูแลการประกอบธุรกิจไว้โดยชัดเจน เช่น โรงแรม หอพัก และโฮมสเตย์ไทย แต่ยังมีธุรกิจบริการให้เช่าที่พักอาศัยอีกหลายรูปแบบ ที่มีได้มีกฎหมายกำกับดูแลไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง เช่น ธุรกิจบริการที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน Home-sharing (Airbnb) หรือธุรกิจบริการที่พักผ่านทางแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้ประกอบการธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ผู้ประกอบการและผู้บริโภค จึงจำเป็นต้องพิจารณานิติสัมพันธ์ทางกฎหมายของแต่ละฝ่าย โดยปรับใช้กฎหมายของประเทศไทย ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกาที่มีระบบจดทะเบียน

ออนไลน์ที่น่าสนใจ ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย และมีกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแลธุรกิจดังกล่าว เป็นการเฉพาะ

ประเด็นปัญหาที่เห็นได้ชัดสำหรับกฎหมายของประเทศไทยนั้นคือ การที่ยังไม่มีบทบัญญัติเพื่อกำหนดกรอบและกฎเกณฑ์แนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม สำหรับที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันผ่านทางแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยมีปัญหามากมายทั้งในเรื่องของการตีความนิยามความหมาย เรื่องการจัดทะเบียน เรื่องกฎหมายควบคุมอาคาร เรื่องการปรับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค อีกทั้งปัญหาในเรื่องการฟ้องร้องดำเนินคดีของผู้ใช้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล และปัญหาเรื่ององค์การที่กำกับ ดูแล ธุรกิจดังกล่าว “ซึ่งผู้ประกอบการสามารถเริ่มประกอบกิจการได้อย่างอิสระ โดยไม่มีหลักเกณฑ์การบังคับพิจารณาในด้านกำหนดข้อความหรือรูปภาพที่ใช้โฆษณา สภาพของ ราคาที่ใช้แสดงเพื่อให้ประกอบการตัดสินใจของผู้บริโภค ตลอดจนความพร้อมของชุมชน หรือแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณบ้านพักที่เปิดให้บริการเช่าพักรายวัน” (สุภาพร แก้วตา, 2561)

ทั้งนี้ ในปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัล ได้เข้ามาอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวัน มีผู้ประกอบการบนแพลตฟอร์มดิจิทัลมากมาย ที่สามารถประกอบธุรกิจ Home-sharing โดยการนำที่พักออกให้เช่าผ่านบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้ประกอบการบนแพลตฟอร์มดิจิทัล และผู้บริโภคเชื่อมต่อกัน ซึ่งมีหลายต่อหลายครั้งที่ผู้เข้าพักมีความไม่ประทับใจเกิดขึ้น เนื่องจากรูปภาพของที่พักที่ได้เผยแพร่โฆษณาผ่านทางแพลตฟอร์มดิจิทัลนั้น ไม่ตรงกับห้องพักจริงที่ผู้เข้าพักคาดหวังไว้ตามที่ได้โฆษณา โดยพบว่า ที่พักบางแห่งใช้รูปภาพในโฆษณามาเป็นเวลานาน ซึ่งข้าวของเครื่องใช้และเฟอร์นิเจอร์ทั้งหลายได้ผ่านการใช้งานจนมีสภาพเก่าหรือทรุดโทรมลงจากเดิม หรือที่พักไม่สะอาดหรือยังไม่ได้ถูกทำความสะอาด หรือในกรณีที่พักเป็นคอนโดมิเนียม ซึ่งบางแห่งยังคงห้ามมิให้ดำเนินการให้เช่าระยะสั้น เมื่อผู้เข้าพักเดินทางไปถึงที่พักและถูกนิติบุคคลห้ามมิให้เข้าพัก เจ้าของที่พักมักเลือกวิธีการคืนเงินหรือขอให้ผู้เข้าพักย้ายไปพักไปยังที่อื่นตามที่ตนได้จัดหาให้ เพื่อป้องกันมิให้ผู้เข้าพักร้องเรียนไปยังแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งหากพิจารณาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แล้ว ผู้พักอาศัยซึ่งอยู่ในฐานะผู้บริโภคควรได้รับความคุ้มครองสิทธิเช่นกัน (วาริชา สิริปัญญานนท์, 2563)

อีกทั้งเมื่อเกิดปัญหาระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภค ผู้บริโภคอาจเกิดความยุ่งยากในการร้องเรียนหรือติดต่อขอความช่วยเหลือ เนื่องจากในประเทศไทยมีหน่วยงานของรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องดำเนินการ เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคอยู่หลายภาคส่วน เมื่อธุรกิจประเภทนี้ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในประเทศไทย จึงส่งผลให้หน่วยงานรัฐไม่สามารถกำกับดูแลและควบคุมการดำเนินธุรกิจให้เป็นไปตามแนวทางของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ อย่างเช่นที่ใช้ควบคุมธุรกิจโรงแรม รวมทั้งปัญหาความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจ ให้จองที่พักผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลต่อผู้ใช้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล หรือผู้บริโภค เมื่อเกิดความเสียหายทางทรัพย์สินของผู้เช่าแล้ว ผู้เช่าไม่สามารถได้รับการเยียวยาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 674 และมาตรา 675 จากผู้ประกอบการประเภทนี้ได้ อย่างเช่นผู้ประกอบการโรงแรม (เสกสรร หนูอินทร์, 2562) ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีกกลไกการคุ้มครองผู้บริโภคให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เช่น การมีหน่วยให้การช่วยเหลือแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service)

และการฟ้องร้องแบบรวมกลุ่ม (Class Action) ประกอบกับการตั้งกองทุนในลักษณะเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ให้ได้รับการชดเชยเยียวยาโดยทันที หรือกองทุนยุติธรรมก็เป็นมาตรการคู่ขนานที่จะทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่ายและสะดวกรวดเร็ว

ตารางเปรียบเทียบข้อจำกัดทางกฎหมายในการกำกับดูแลธุรกิจการให้เช่าที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลระหว่างประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น

ข้อจำกัด	ประเทศไทย	สหรัฐอเมริกา	ประเทศญี่ปุ่น
การกำกับดูแลด้านกฎหมาย	ยังไม่มีกฎหมายกำกับดูแลธุรกิจการให้เช่าที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นการเฉพาะ ซึ่งการขออนุญาตมีหลากหลายขั้นตอน ยากต่อการดำเนินการ และไม่มีแนวทางการปฏิบัติผ่านระบบออนไลน์	ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักในซานฟรานซิสโกต้องได้รับหนังสือรับรองและต่ออายุการให้เช่าที่พักกับเทศบาลเมืองซานฟรานซิสโกโดยตรง ซึ่งสามารถทำปฏิบัติตามคำแนะนำชุดเริ่มต้นให้เช่าที่พักระยะสั้น มีแนวทางการปฏิบัติผ่านระบบออนไลน์ และเจ้าของที่พักสามารถลงรายการด้วยตนเองภายใต้บริษัทเว็บไซต์ที่ได้รับรองแล้ว	มีบัญญัติกฎหมายเพื่อรองรับและกำกับดูแลเป็นการเฉพาะ หรือที่รู้จักในนามของ “Minpaku” มีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติผ่านระบบออนไลน์ โดยกำหนดหน้าที่แต่ละฝ่ายไว้ชัดเจน เช่น ผู้ให้เช่าห้องพักจะต้องส่งรายงานเกี่ยวกับการเข้าพักให้กับหน่วยงานท้องถิ่นทุก ๆ 2 เดือน อีกทั้งมีระบบการลงทะเบียนและเงื่อนไขการอนุญาต
ด้านกำหนดเวลาให้เช่า	ไม่มีมาตรการทางกฎหมายกำกับดูแลจำกัดระยะเวลาการให้บริการของผู้ประกอบการ	ผู้พักอาศัยถาวรเหล่านี้มีสิทธิหน้าที่พักของตนเองออกให้ผู้เช่าได้สูงสุด 90 วันต่อปี	ผู้ประกอบการให้บริการที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันให้เช่าได้ไม่เกิน 180 วันต่อปี
ข้อจำกัด	ประเทศไทย	สหรัฐอเมริกา	ประเทศญี่ปุ่น
ด้านการกำหนดเขตพื้นที่	ไม่ได้มีการบังคับใช้กฎหมายเป็นการเฉพาะเพื่อรองรับธุรกิจดังกล่าว ไม่ได้มีการกำหนดเขตพื้นที่การประกอบธุรกิจให้บริการที่พักแบบ	มีการกำหนดธุรกิจการให้บริการที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันทำได้เฉพาะบางพื้นที่ ด้วยเหตุผลที่ไม่ต้องการให้มีการแข่งขันกับธุรกิจ	มีการกำหนดทำได้เฉพาะบางพื้นที่ อาจมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ เช่น เกียวโต กฎหมายกำหนดให้ผู้เช่าเปิดให้เช่าที่พักได้ระหว่างวันที่ 15 มกราคม ถึง 15 มีนาคม

	เศรษฐกิจแบ่งปันผ่าน ทางแพลตฟอร์มดิจิทัล	โรงแรม และแต่ละมลรัฐมี ข้อกำหนดที่แตกต่างกัน	ของทุกปีเท่านั้น หรือย่าน ชียูย่ามีการจำกัดให้เช่าที่ พักได้เฉพาะช่วงปิดภาค เรียน
--	--	---	--

มาตรการข้างต้นนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรนำมาปรับใช้ในกฎหมายซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการ ผู้เข้าพักและผู้ให้บริการแพลตฟอร์มได้ทราบถึงสิทธิหน้าที่ของตนได้อย่างชัดเจน อีกทั้งสามารถนำที่พักร่าง ๆ เข้าสู่ระบบ ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรมีประกาศในการกำกับดูแลที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันดังกล่าว เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและประโยชน์ของทุกฝ่าย รวมทั้งเป็นการสร้างความมั่นใจและแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้น โดยอาศัยแนวทางของต่างประเทศ ดังเช่น มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลแพลตฟอร์ม ที่ใช้ในการจองที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันของประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น รวมถึงวิธีการจัดการของทั้งสองประเทศดังกล่าว เพื่อประโยชน์ในด้านปฏิบัติและเป็นแนวทางในการปรับใช้กับกฎหมายไทยต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาปัญหากฎหมายในการกำกับดูแลธุรกิจบริการที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันผ่านทางแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยได้นำพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 กฎกระทรวงกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจโรงแรม พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชกฤษฎีกาการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. 2565 รวมถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจบริการที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันผ่านทางแพลตฟอร์มดิจิทัลทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1. วิเคราะห์การกำหนดนิติสัมพันธ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจองที่พักผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งมีบุคคลที่เกี่ยวข้องสามฝ่าย คือ ผู้ประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ผู้ประกอบการให้เช่าห้องพัก และนักท่องเที่ยวหรือผู้บริโภค ดังนี้

1.1 ผู้ประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลกับผู้ประกอบการ คือ Online Travel Agents (OTAs) กับเจ้าของที่พัก พิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า ผู้ประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ให้บริการนักท่องเที่ยวผู้เช่าห้องพัก ในฐานะตัวแทนเขตของผู้ให้เช่าห้องพัก ทำให้นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล กับผู้ประกอบการหรือผู้ให้เช่าห้องพัก เป็นไปตามลักษณะของสัญญาตัวแทน ซึ่งผู้ประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล มักจะปฏิเสธความรับผิดชอบในการทำสัญญาเช่าที่พักได้ อีกทั้งนิติสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของที่พักกับผู้ประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล มีลักษณะดังเช่นสัญญาว่าจ้างทำของ คือ สัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่า ผู้รับจ้าง ตกลงรับจะทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จนสำเร็จให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า ผู้ว่าจ้าง และผู้ว่าจ้างตกลงจะให้สินจ้างเพื่อผลสำเร็จแห่งการที่ตนนั้น (สถิตย์ อินตา, 2564) ถือได้ว่าสัญญาว่าจ้างทำของเกิดขึ้นโดยการแสดงเจตนาตกลงกัน เจ้าของที่พักได้ทำ

การลงโฆษณาที่พิกผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล เมื่อมีผู้สนใจจองที่พักผ่านแพลตฟอร์มดังกล่าว ผู้ประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์ม จะได้รับค่าคอมมิชชั่นหรือค่าตอบแทนจากเจ้าของที่พักตามแต่ที่ตกลงกัน เช่น ได้รับต่อเมื่อมีการคลิกผ่านเว็บไซต์เครือข่ายดังกล่าว หรือได้รับต่อเมื่อมีการจองโรงแรมเกิดขึ้น

1.2 ผู้ประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลกับผู้บริโภค คือ แพลตฟอร์ม Online Travel Agents กับนักท่องเที่ยว ซึ่งก็คือผู้บริโภค ผู้ทำการจองที่พักผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Airbnb Agoda Robinhood Trip.com Expedia Traveloka และ Booking.com เป็นต้น ซึ่ง OTAs ดำเนินการเป็นตัวกลางในการเชื่อมต่อระหว่างผู้ใช้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อให้ได้บำเหน็จเป็นการตอบแทน ซึ่งลักษณะการดำเนินการของ OTAs ไม่สามารถปรับใช้กับกฎหมายใดได้ชัดเจน อย่างเช่นสถานะของบริษัท Airbnb ในประเทศไทย เนื่องจากยังไม่มีมาตรการมารองรับการให้บริการดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าการดำเนินการของ Airbnb นั้น ควรถูกพิจารณาให้เป็นบริษัทธุรกิจบริการที่พักหรือบริษัทตัวแทนของผู้ประกอบธุรกิจบริการที่พัก หากจะกำหนดสถานะของผู้ประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลในประเทศไทยว่าเป็นนายหน้าบริการเช่าที่พัก ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นการกำหนดสถานะของผู้ประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ไปในทางเอื้อประโยชน์ต่อบริษัทมากเกินไป เนื่องจากตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้นายหน้าไม่ต้องรับผิดชอบไปถึงการชำระหนี้ ตามสัญญาที่ได้ทำต่อกัน เพราะว่าเป็นสื่อกลาง เนื่องจากนายหน้าเป็นเพียงผู้ชี้ช่องให้ได้ทำสัญญาเท่านั้น หากผู้ประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ไม่ต้องรับผิดชอบไปถึงหนี้ตามสัญญาที่เกิดขึ้น อาจก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมต่อผู้ใช้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลหรือบุคคลภายนอก ที่ได้รับความเสียหายจากการให้บริการดังกล่าว

1.3 ผู้ประกอบการกับผู้บริโภค คือ เจ้าของที่พักกับนักท่องเที่ยว เป็นบุคคลซึ่งใช้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัล หรือเรียกว่าผู้ใช้บริการแพลตฟอร์ม พิจารณาแล้วเห็นได้ว่าที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันในความเป็นจริงแล้ว สัญญาหลักที่เกิดขึ้นจากการให้บริการดังกล่าว มีเพียงสัญญาเดียว คือ สัญญาระหว่างผู้ให้เช่ากับผู้เช่าเท่านั้น โดยเป็นไปตามลักษณะของสัญญาเช่า เพราะตามเจตนาอันแท้จริงแล้ว ผู้เช่าเจตนาจะทำสัญญากับผู้ให้เช่า ไม่ใช่กับผู้ประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล

พิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า ปัญหาเรื่องความรับผิดทางกฎหมายของผู้ประกอบการธุรกิจบริการที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันผ่านทางแพลตฟอร์มดิจิทัล ไม่อาจนำไปสู่ประเด็นที่เจ้าสำนักโรงแรมจะต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายหรือบุบสลายอย่างไร ๆ อันเกิดแก่ทรัพย์สินของผู้เช่า มาตรา 674 และเจ้าสำนักโรงแรมจะต้องรับผิดชอบในการที่ทรัพย์สินของผู้เช่าสูญหายหรือบุบสลายไปอย่างไร ๆ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แม้ว่าความบุบสลายหรือสูญหายจะเกิดขึ้น เพราะบุคคลคนอื่นที่มาเช่าพักอาศัยอยู่ในโรงแรมก็ตาม มาตรา 675 มาใช้บังคับให้ต้องรับผิดได้

2. วิเคราะห์แนวทางการปรับใช้กฎหมายในการกำกับดูแลธุรกิจการให้เช่าที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่รัฐควรกำกับดูแล ดังนี้

2.1 ความรับผิดของผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ใช้ในการจองที่พัก จากการศึกษาพบว่า ปัญหาจำกัดความรับผิดด้วยข้อกำหนดการใช้บริการ โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา รัฐซานฟรานซิสโก ซึ่งพบว่า การให้บริการของที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันในประเทศไทย

นั้น แม้จะมีบุคคลสามฝ่าย แต่ธุรกิจบริการที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันในความเป็นจริงแล้ว สัญญาหลักที่เกิดขึ้นจากการให้บริการดังกล่าว มีเพียงสัญญาเดียว คือ สัญญาระหว่างผู้ให้เช่ากับผู้เช่าเท่านั้น โดยเป็นไปตามลักษณะของสัญญาเช่า เพราะตามเจตนาอันแท้จริงแล้ว ผู้เช่าเจตนาจะทำสัญญากับผู้ให้เช่า ไม่ใช่กับตัวกลางอย่างผู้ประกอบการธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล และในส่วนของบริการเช่าห้องพักผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ที่ผู้ให้เช่าเป็นผู้ให้บริการนั้น พิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า ผู้ประกอบการธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ให้บริการนักท่องเที่ยวผู้เช่าห้องพัก ในฐานะตัวแทนเขตของผู้ให้เช่าห้องพัก ทำให้นิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลกับผู้ให้เช่าห้องพัก เป็นไปตามลักษณะของสัญญาตัวแทน ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล มักจะปฏิเสธความรับผิดชอบในการทำสัญญาเช่าที่พักได้ อีกทั้งไม่อาจนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในประเด็นที่เจ้าสำนักโรงแรมจะต้องรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัย มาตรา 674 และมาตรา 675 มาใช้บังคับให้ต้องรับผิดชอบได้อย่างเช่นผู้ประกอบการโรงแรม รวมถึงปัญหาความรับผิดชอบของผู้ประกอบการให้เช่าที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ต่อผู้เช่าหรือผู้ใช้บริการที่พัก เมื่อเกิดความเสียหายทางทรัพย์สินของผู้เช่าแล้ว ผู้เช่าก็ไม่สามารถได้รับการเยียวยาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 674 และมาตรา 675 จากผู้ประกอบการธุรกิจประเภทนี้ได้ อย่างเช่นผู้ประกอบการโรงแรม

เมื่อพิจารณาถึงสถานะของแพลตฟอร์มดิจิทัล ที่ใช้จองที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน กลับไม่เป็นไปตามจุดประสงค์ของการดำเนินการแบบโรงแรม ตามพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 หากจะกำหนดสถานะของบริษัทผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลในประเทศไทย ว่าเป็นนายหน้าบริการเช่าที่พัก ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นการเอื้อประโยชน์ต่อบริษัทมากเกินไป ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้นายหน้าไม่ต้องรับผิดชอบไปถึงการชำระหนี้ตามสัญญาที่ได้ทำต่อกัน เพราะว่าตนเป็นสื่อกลาง อีกทั้งนายหน้าเป็นเพียงผู้ชี้ช่องให้ได้ทำสัญญาเท่านั้น แต่ผู้ให้บริการจองที่พักผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นมากกว่านั้น หากผู้ให้บริการแพลตฟอร์มดิจิทัลไม่ต้องรับผิดชอบไปถึงหนี้ตามสัญญาที่เกิดขึ้น อาจก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมต่อผู้บริโภค ที่ใช้บริการเช่าที่พักหรือบุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายจากการให้บริการดังกล่าว (เสกสรรค์ หนูอินทร์, 2562)

2.2 การจดทะเบียน หรือการขออนุญาตประกอบสถานที่พัก ที่ไม่เป็นโรงแรมตามกฎหมายกำหนดประเภทและลักษณะการประกอบธุรกิจโรงแรม พ.ศ. 2551 ข้อ 1 บัญญัติให้นายทะเบียนรับแจ้งและออกหนังสือแสดงหลักฐานการรับแจ้ง กฎกระทรวงฉบับนี้ไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจดทะเบียนออนไลน์ หรือข้อกำหนดแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ปัจจุบันมีเพียงสถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรมประเภทโฮมสเตย์ไทยเท่านั้น ที่กรมการท่องเที่ยวกำหนดเรื่องมาตรฐานของโฮมสเตย์ แต่การกำหนดในลักษณะนี้ เป็นการสร้างมาตรฐานทั่วไปเท่านั้น หากไม่ได้มาตรฐาน ก็เพียงแค่เพิกถอนการรับรอง ดังนั้นสำหรับปัญหากฎหมายในข้อนี้ ควรมีการออกประกาศซึ่งออกตามกฎหมายกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจโรงแรม พ.ศ. 2551 ให้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์สถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรมให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งหมด (วียกานต์ ปานสุวรรณ, 2563) โดยกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณา

เรื่องมาตรฐานการลงทะเบียน การยืนยันตัวตน และควรมีใบอนุญาตประกอบธุรกิจสถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรม รวมถึงเพิ่มมาตรการกำกับดูแลผ่านระบบออนไลน์

ในประเทศญี่ปุ่น กำหนดให้ต้องจดทะเบียนที่พักและแสดงเลขที่ใบอนุญาตในหน้ารายการประกาศ โดยเจ้าของที่ไม่ได้รับเลขที่ใบอนุญาต จะถูกเรียกร้องจากรัฐบาลญี่ปุ่นให้ยกเลิกการจองที่ได้ถูกจองไว้ก่อนวันที่พระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับ โดยที่พักที่มีได้มีการจดทะเบียนไว้นั้น จะถูกเพิกถอนออกจาก Airbnb แต่จะสามารถนำกลับมาให้เช่าได้หากได้จดทะเบียนอย่างถูกต้องแล้ว (วาริชา สิริบุญญา นนท์, 2563) อีกทั้งผู้ให้เช่าที่พักจะต้องลงทะเบียนกับหน่วยงานท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อการตรวจสอบมาตรฐานที่พัก เช่น ขนาดของห้องพัก ระเบียบรักษาความปลอดภัย เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้ให้เช่าห้องพักจะต้องส่งรายงานเกี่ยวกับการเข้าพักให้กับหน่วยงานท้องถิ่นทุก ๆ 2 เดือน โดยรายงานเกี่ยวกับจำนวนและสัญชาติของผู้เข้าพัก

อีกทั้งภายใต้กฎหมายที่มีอยู่ในเทศบาลเมืองซานฟรานซิสโกให้เช่าที่พักอาศัยระยะสั้น ครั้งละน้อยกว่า 30 วัน บนแพลตฟอร์มการให้เช่าที่พักอย่าง Airbnb จะต้องจดทะเบียนทั้งหนังสือรับรองการจดทะเบียนธุรกิจ และหนังสือรับรองการให้เช่าที่พักระยะสั้น การจดทะเบียนเป็น 2 ขั้นตอนตั้งแต่เดือนมีนาคม 2022 ผู้ประกอบการให้เช่าที่พักระยะสั้นในซานฟรานซิสโก ต้องได้รับหนังสือรับรองการให้เช่าที่พักระยะสั้น ที่ถูกต้องจากสำนักงานให้เช่าที่พักระยะสั้น และต่ออายุการให้เช่าที่พักกับเทศบาลเมืองซานฟรานซิสโกโดยตรง ซึ่งสามารถทำปฏิบัติตามคำแนะนำชุดเริ่มต้นให้เช่าที่พักระยะสั้นของเมืองติดต่อกองเมือง หรือหน่วยงานอื่น ๆ ของเมืองโดยตรง หรือปรึกษาทนายความท้องถิ่นเพื่อดำเนินการให้เช่าที่พักบน Airbnb ต่อไป (San Francisco Planning, 2022)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวทางการกำกับดูแลธุรกิจบริการที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน ผ่านทางแพลตฟอร์มดิจิทัล ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ กฎหมายที่มีอยู่ยังไม่ครอบคลุมและขาดมาตรฐานที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ เช่น การลงทะเบียนออนไลน์ มาตรการตรวจสอบ การคุ้มครองความเสียหาย การจัดการภาษี การรักษาความเป็นส่วนตัวของลูกค้า การป้องกันการฉ้อโกง เป็นต้น กฎระเบียบจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับธุรกิจเหล่านี้ เมื่อพิจารณาแล้วกลับพบว่า พระราชกฤษฎีกาการประกอบธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ต้องแจ้งให้ทราบ พ.ศ. 2565 บังคับใช้กับหลายธุรกิจ จึงยังมีความไม่ชัดเจนว่าธุรกิจบริการที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน ผ่านทางแพลตฟอร์มดิจิทัล อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับใด อย่างไรก็ดี ในการกำหนดหลักเกณฑ์ หรือมาตรการลงทะเบียนผ่านระบบออนไลน์ รวมถึงแนวทางปฏิบัติผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ หากสามารถเข้าระบบตรวจสอบต่าง ๆ ได้ จะทำให้เป็นการป้องกันความเสียหายในเบื้องต้นได้

ข้อเสนอแนะ

จากการที่ได้ศึกษาการปรับใช้กฎหมาย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลธุรกิจที่แบบเศรษฐกิจแบ่งปัน ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ผู้วิจัยจึงเห็นควรเสนอแนะให้มีการออกประกาศ เพื่อ

กำหนดให้เป็นมาตรการทางกฎหมาย ในการกำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ใช้ในการจองที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน หรือในลักษณะการจองที่พักผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ควรมีมาตรการตามข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรกำหนดให้มีมาตรการในการตรวจสอบข้อความโฆษณาสินค้าหรือบริการทั่วไป ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ก่อนจะนำข้อความโฆษณานั้นไปโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ โดยจัดให้มีหน่วยงานเข้ามาตรวจสอบข้อความที่ใช้ในการโฆษณานั้น เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย อันเนื่องมาจากการหลงเชื่อตามสื่อโฆษณา โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการบริการแพลตฟอร์ม จะต้องรายงานรายละเอียดห้องพัก ตลอดจนการแสดงผลภาพรวมของที่พักเป็นวิดีโอหรือรูป 360 องศา มีการดูที่พักแบบสามมิติ และแสดงราคาที่พักรายละเอียดชัดเจน รวมถึงรายงานต่อหน่วยงานปกครองท้องถิ่นทราบ เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้เข้าพัก มิให้ถูกผู้ประกอบการเอาเปรียบด้านที่พักไม่ตรงกับที่เผยแพร่โฆษณาผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล รวมถึงรายงานจำนวนห้องพักและทะเบียนผู้เข้าพักอย่างสม่ำเสมอ และเห็นควรให้มีการกำหนดและกำกับอย่างชัดเจนในกฎหมายว่า ให้ขึ้นทะเบียนที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน ผ่านระบบออนไลน์เพื่อประโยชน์ต่าง ๆ ของผู้บริโภค และจะทำให้เกิดมาตรฐานในการจองที่พัก อีกทั้งทำให้ที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปันนั้น ได้ขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อป้องกันการแอบแฝงของมิจฉาชีพ และเพื่อความปลอดภัยของผู้เข้าพัก อันจะเป็นประโยชน์ในการยกระดับมาตรฐานและกำกับดูแลสถานที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน ดังเช่นประเทศญี่ปุ่นและรัฐซานฟรานซิสโก สหรัฐอเมริกา

2. เสนอให้มีการกำหนดนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค ได้ทราบถึงสิทธิหน้าที่ของตนได้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการกำกับดูแลธุรกิจบริการที่พักแบบเศรษฐกิจแบ่งปัน ผ่านทางแพลตฟอร์มดิจิทัล อีกทั้งควรมีการเพิ่มเติมกฎหมายให้สอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้สมควรที่จะต้องมีการแก้ไขและข้อบังคับมารองรับ ควรจัดให้มีหน่วยงานรับเรื่องร้องเรียนออนไลน์โดยตรง เกี่ยวกับการจองที่พักผ่านระบบดิจิทัล เพื่อสามารถตรวจสอบคุณภาพที่พัก พร้อมทั้งดูแลผู้บริโภค และผู้ประกอบการ หรือกำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล ทำประกันภัยความรับผิดชอบแก่ผู้ใช้บริการแพลตฟอร์ม ดังเช่นระบบ AirCover ของ Airbnb ซึ่งเป็นผู้ประกอบการธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยได้มีการคุ้มครองความเสียหายแก่ผู้ใช้บริการแพลตฟอร์ม และควรกำหนดให้ผู้ประกอบการธุรกิจบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล มีมาตรการคุ้มครองความเสียหายให้แก่ผู้ใช้บริการแพลตฟอร์มตามขั้นต่ำ ที่กฎหมายกำหนดมิฉะนั้นแล้ว ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะตกอยู่กับผู้ใช้บริการแพลตฟอร์มฯ โดยไม่มีทางป้องกันได้

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐนันท์ หิรัญศรีมงคล. (2556). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจสถานที่พักที่ไม่เป็นโรงแรม. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.
- ปณิตา ผ่องกรพล. (2556). การคุ้มครองผู้บริโภคในการจองห้องพักออนไลน์. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายการค้าระหว่างประเทศ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.
- ปรมาภรณ์ วีระพันธ์. (2562). ปัญหาการปรับใช้กฎหมายในการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้เข้าพักในธุรกิจเพื่อการพักแรมที่ไม่ใช่โรงแรมในเขตพื้นที่อำเภอสังขละบุรีจังหวัดหนองคาย. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*, 6(1), 1-13.
- พชร ชัยวี. (2561). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจการให้เช่าที่พักอาศัยระยะสั้นผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2564 จาก <https://shorturl.asia/qajwB>.
- วาริชา สิริปัญญานนท์. (2563). ปัญหาทางกฎหมายอันเกี่ยวกับธุรกิจให้เช่าที่พักอาศัยระยะสั้นที่มิใช่โรงแรม: ศึกษากรณี Airbnb. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายการค้าระหว่างประเทศ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.
- วียกานต์ ปานสุวรรณ. (2563). แนวทางมาตรการกำกับดูแลธุรกิจให้เช่าที่พักอาศัยในลักษณะการเช่ารายวัน - ธุรกิจ Airbnb. ใน *สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายการค้าระหว่างประเทศ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.
- สถิตย์ อินตา. (2562). กฎหมายเรื่องจ้างทำของและหลักนิติกรรมและสัญญาทั่วไป. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤษภาคม 2564 จาก <https://shorturl.asia/Z0BQs>.
- สุภาพร แก้วตา. (2561). การคุ้มครองนักท่องเที่ยวในการใช้บริการห้องพักรายวัน. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ, มหาวิทยาลัยสยาม*.
- เสกสรร หนูอินทร์. (2562). ปัญหาความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจบริการให้เช่าที่พักซึ่งไม่ได้รับอนุญาตในประเทศไทย : ศึกษากรณีการเช่าที่พักผ่านทางเทคโนโลยีสารสนเทศ Airbnb. ใน *สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีปทุม*.
- Digital Law. (2564). อัปเดตร่างกฎหมาย Digital Platform กับข้อสงสัยที่ใคร ๆ อยากรู้. เรียกใช้เมื่อ 5 ธันวาคม 2564 จาก <https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/Update-Draft-Digital-Platform-Decree.aspx>
- San Francisco Planning. (2023). The Office of Short-Term Rentals (OSTR). Accessed November 13, 2022. Available from <https://sfplanning.org/office-short-term-rentals>.

มาตรการทางกฎหมายของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการ
อำพรางล่อซื้อยาเสพติด*
LEGAL MEASURE OF OFFICER IN FICTITIOUS OPERATION
OF LURING DRUG BUYING

วัชรินทร์ เจริญหล่อ

Watcharin Rianlor

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand.

E-mail: rianlor_rin@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการอำพรางล่อซื้อยาเสพติด โดยพิจารณาจาก 1) ปัญหาการขออนุญาตปฏิบัติการอำพราง 2) ปัญหาการปฏิบัติการอำพรางกรณีเร่งด่วน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และมาตรการทางกฎหมาย

ผลการวิจัยพบว่า กฎกระทรวงว่าด้วยการปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2555 มีปัญหา 1) การขออนุญาตปฏิบัติการอำพราง ผู้ขออนุญาตต้องทำเป็นหนังสือต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย และ 2) ปัญหาการปฏิบัติการอำพรางกรณีเร่งด่วน ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจปฏิบัติการอำพรางไปก่อนโดยไม่ต้องได้รับอนุญาต แล้วรายงานโดยระบุความจำเป็นเร่งด่วนภายในสามวัน นับแต่วันที่เริ่มปฏิบัติการอำพราง เป็นกรณีให้เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติการต้องกระทำการโดยลำพัง อาจไม่ได้รับความคุ้มครองจากหัวหน้าสายงาน ดังนั้นจึงเสนอให้แก้ไขกฎกระทรวงว่าด้วยการปฏิบัติการอำพราง เพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2555 ข้อ 9 ผู้ซึ่งอนุญาตให้ปฏิบัติการอำพราง 1) การอำพรางตาม ข้อ 3 (1) จะต้องเป็นข้าราชการตำรวจ ตำแหน่งตั้งแต่ผู้กำกับการในเขตพื้นที่ปฏิบัติการอำพราง 2) การอำพราง

* Received: 19 May 2023; Revised: 25 June 2023; Accepted: 26 June 2023

ตามข้อ 3(2) 3) จะต้องเป็นข้าราชการตำรวจซึ่งเป็นหัวหน้าสายงานและมียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไป หรือเทียบเท่า กรณีข้าราชการพลเรือน ตำแหน่งตั้งแต่ปลัดอำเภอประจำพื้นที่ขึ้นไป และแก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 15 ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควร ให้เจ้าพนักงานรายงานการปฏิบัติงานอำพรทางสื่อ อิเลคทรอนิกส์ ต่อข้าราชการตำรวจซึ่งเป็นหัวหน้าสายงาน

คำสำคัญ: กฎหมาย, เจ้าพนักงาน, ล่อซื้อยาเสพติด

Abstract

This research aimed at examining of the legal measures pertaining to officers involved in fictitious operations to entice drug buyers. The study focused on two main issues: 1) the challenges associated with obtaining permission for fictitious operations, and 2) the complications of conducting urgent fictitious operations. The research employed a qualitative approach, analyzing legal documents, concepts, theories, and legal measures.

The findings of the study revealed certain problems within the Ministerial Regulation on Concealment for Investigation of Legal Offenses According to Drug Law BE.2555. Firstly, for permission to carry out concealment operations, applicants were required to submit a written request to the Commissioner-General of the Royal Thai Police or an authorized individual. Secondly, in cases of urgent fictitious operations, officials were allowed to conduct concealment operations without prior permission, but they were obligated to report the necessity and urgency within three days from the start of the operation. In the operation, officers may not receive sufficient protection from their superiors, it, therefore, is recommended that Article 9 of the Ministerial Regulation on Concealment for Investigation of Legal Offenses According to Drug Law BE.2555 be amended as follows: 1) Only police officers holding the position of superintendent within the respective area should be eligible to act as operators for fictitious operations according to Article 3(1). 2) For concealment operations according to Article 3(2), the operator must be a police officer in a supervisory role with the rank of police lieutenant or its equivalent. In the case of civil servants, they must hold the position of Deputy

District Officer or higher. Additionally, Article 15 should specify that in instances of urgent necessity and justifiable reasons, officials must report concealment operations electronically to the police officer in charge.

Keywords: Legal, fictitious operation, luring drug buying

บทนำ

ปัญหายาเสพติดนับเป็นปัญหาที่สร้างความเสียหายให้กับประเทศชาติ เนื่องจากการเสพ หรือ การจำหน่ายยาเสพติด จะมีผลกระทบต่อสังคมในวงกว้างทั้งผู้เสพและผู้อื่น รวมทั้งประเทศชาติ โทษของการเสพติด จะก่อให้เกิดความผิดปกติของหัวใจ ทำให้เกิดภาวะหัวใจล้มเหลว มีความผิดปกติทางสมอง ก่อให้เกิดอาการทางจิตประสาท ยิ่งเสพยาอาการก็จะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้เกิดโรคต่าง ๆ มากมาย ครอบครัวใดมีผู้เสพยาเสพติด มักจะสร้างความเดือดร้อนในทุกด้าน เกิดความแตกแยก สมาชิกภายในครอบครัว ได้รับความเดือดร้อนในการดำรงชีวิต ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ เนื่องจากถ้าหากประชากรของประเทศมีผู้เสพติดจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ คุณภาพของประชากรลดน้อยลงไป ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ กระทั่งต่อเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (จิรวัดน์ มูลศาสตร์ และคณะ, 2545) รัฐบาลทุกสมัยมีนโยบายป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อให้ประเทศชาติเกิดความสงบสุข แต่ปัญหาดังกล่าว กลับมีแนวโน้มทวีความรุนแรง และมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จำนวนผู้เสพยาเสพติด และผู้จำหน่ายมีเพิ่มมากขึ้น วิธีการจำหน่ายก็มีการพัฒนาให้ทันสมัยยิ่งขึ้น เพื่อให้หลุดพ้นจากการจับกุมของเจ้าหน้าที่รัฐ (มณีนันท์ ธีระวิวัฒน์ และนิรันดร์ อิมานี, 2542) ทางฝ่ายเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้รับผิดชอบ ก็ต้องหาวิธีการป้องกันและปราบปรามอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังคงพบว่า มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเสพ การจำหน่ายยาเสพติดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การจับกุมคดียาเสพติดทั่วประเทศ ปี 2562 มีจำนวน 182,781 คดี ผู้ต้องหา 189,841 คน และเป็นคดีที่ไม่ทราบผู้กระทำความผิด จำนวน 2,278 คดีจำแนกเป็นคดียาบ้า 138,150 คดี ของกลาง ประมาณ 396,567,340.06 เม็ด ไอซ์ 23,688 คดี ของกลาง 17,504.72 กิโลกรัม เฮโรอีน 1,005 คดี ของกลาง 723.45 กิโลกรัม โคเคน 55 คดี ของกลาง 41.91 กิโลกรัม กัญชาแห้ง 6,926 คดี ของกลาง 27,560.21 กิโลกรัม พืชกระท่อม 12,819 คดี ของกลาง 92,929.94 กิโลกรัม คีตาามีน 682 คดี ของกลาง 1,106.03 กิโลกรัม และเอ็กซ์ตาซี 213 คดีของกลาง 265,699.36 เม็ด เมื่อเปรียบเทียบสถิติผล การจับกุมคดียาเสพติดในภาพรวม ปี 2561 และปี 2562 พบว่า ยาเสพติดที่สำคัญ เช่น ยาบ้า ไอซ์

เฮโรอีน โคเคน กัญชาแห้ง และคีตามีน มีการจับกุมและตรวจยึดปริมาณของกลางลดลง เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา พืชกระท่อม และเอ็กซ์ตาซี อย่างไรก็ตาม แม้การจับกุมจำนวนคดีลดลง แต่ปริมาณของกลางที่ถูกจับกุมและตรวจยึดกลับเพิ่มขึ้น (สำนักปราบปรามยาเสพติด, 2564) เทคนิคการสืบสวนสอบสวนคดียาเสพติดที่เจ้าพนักงานได้ใช้ในแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน เพื่อนำไปสู่การจับกุมและการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ได้แก่ การอำพราง หมายความว่า การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ โดยลวงผู้อื่นให้เข้าใจไปทางอื่น หรือเพื่อให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน และการล่อซื้อ ซึ่งหมายถึง การที่ตำรวจหรือเจ้าพนักงานของรัฐ หรือสายลับ สายสืบ หรือนักต่อของเจ้าพนักงานของรัฐ อำพรางตัวเข้าไปติดต่อกับหรือทำการอย่างใดอย่างหนึ่งกับผู้กระทำความผิด เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานว่าผู้นั้นได้กระทำความผิด และอาจนำไปสู่การจับกุมหรือการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดนั้นได้ ซึ่งคดีที่มักจะใช้เทคนิคนี้ มักจะเป็นคดีที่มีการกระทำความผิดอย่างลับ ๆ ซับซ้อน ไม่สามารถแสวงหาพยานหลักฐานได้โดยวิธีปกติทั่วไป หรือการแสวงหาพยานหลักฐานนั้นกระทำได้ยาก อาทิ คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คดีความผิดเกี่ยวกับการค้าประเวณี คดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ คดีความผิดเกี่ยวกับการพนัน คดีความผิดเกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา หรือคดีความผิดเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน (ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.) การป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดคดียาเสพติด เจ้าพนักงานตำรวจจึงมักใช้วิธีการล่อซื้อหรือการลวงให้ผู้อื่นกระทำความผิดทางอาญา ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่ใช้ในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อจับตัวผู้กระทำความผิด

การล่อซื้อแม้จะได้ผลในการปราบปรามอาชญากรรม แต่อาจมีปัญหามาพิจารณาในด้านสิทธิมนุษยชนหลายประการ เป็นการล่อซื้อที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม และละเมิดสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หลักการต่าง ๆ ในการล่อซื้อ อาจห้ามรับฟังเป็นพยานหลักฐานตามมาตรา 135 และ 226 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นการห้ามรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ (จรัส ดิษฐาภิรักษ์, 2564) และเนื่องจากในปัจจุบันนี้ โลกของเรามีความเจริญทางด้านวัตถุ ทำให้การประกอบอาชญากรรมของคนร้าย พลอยมีความซับซ้อนเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ยากแก่การจับกุมนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ การที่จะป้องกันปราบปรามและนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องศาลของเจ้าพนักงาน จึงต้องมีการพัฒนาไปพร้อมกับการกระทำความผิดของคนร้าย ในบางครั้งเจ้าพนักงานต้องใช้สายลับหรือใช้วิธีการลวงให้คนร้ายกระทำความผิด หรือเพื่อหาหลักฐานนำมาใช้ในการฟ้องร้องดำเนินคดี แต่การให้สายลับของเจ้าพนักงานแฝงตัวไปอยู่ในกลุ่มของคนร้าย หรือเพื่อหาพยานหลักฐานมาใช้เพื่อฟ้องร้องคดี จำต้องมีขอบเขต (ยุพพงศ์ วิงวร และสุธี อังศุชัยกิจ, 2563) การล่อซื้อในคดีเกี่ยวกับยาเสพติด มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาให้การสนับสนุนเอาไว้ว่าให้กระทำได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 8187/2543 การที่เจ้าพนักงานตำรวจใช้สายลับนำเงินไปล่อซื้อเมทแอมเฟตามีนจากจำเลย ซึ่งมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายอยู่แล้ว เป็นวิธีการแสวงหาพยานหลักฐานในการกระทำผิดของจำเลยที่ได้กระทำอยู่แล้ว มิได้ล่อหรือชักจูงใจให้จำเลยกระทำความผิดอาญาที่จำเลยไม่ได้กระทำความผิดมาก่อน และคำพิพากษาฎีกาที่ 8470/2544 ตัดสินว่า การใช้สายลับช่วยล่อซื้อเมทแอมเฟตามีน เป็นเพียงการกระทำเท่าที่จำเป็นและสมควรในการแสวงหาหลักฐานในการกระทำความผิดของจำเลย ตามอำนาจในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (10) การใช้สายลับไปล่อซื้อเมทแอมเฟตามีนจากจำเลย จึงเป็นเพียงวิธีการพิสูจน์ความผิดของจำเลย จึงมีอำนาจกระทำได้

วัตถุประสงค์ในการล่อซื้อก็เพื่อจับกุมผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี เป็นการปราบปรามอาชญากรรมเพื่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวม เหตุที่ต้องนำวิธีการลวงให้ผู้อื่นกระทำความผิดมาใช้แทนที่จะปล่อยให้เกิดการณ์เป็นไปโดยธรรมชาติ คือ ให้คนร้ายกระทำความผิดแล้วค่อยจับกุมดำเนินคดี ปล่อยให้เหตุการณ์เป็นไปโดยธรรมชาติ อาจยากที่จะจับกุมคนร้าย เพราะคนร้ายย่อมคิดทางหนีที่ไล่ไว้แล้วล่วงหน้า เจ้าพนักงานย่อมยากที่จะจับคนร้ายได้ ในบางครั้งการที่ลวงให้คนร้ายกระทำความผิด อาจเป็นการป้องกันอาชญากรรมวิธีหนึ่ง อย่างไรก็ดี การที่เจ้าพนักงานจะลวงให้ผู้อื่นกระทำความผิดเพื่อจับกุมผู้นั้นดำเนินคดี มิใช่ว่าจะกระทำได้โดยลำพัง จะต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงว่าด้วยการปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2555

จะสังเกตว่าปัญหายาเสพติดเกี่ยวกับการเสพ การผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด หรือสมคบ สนับสนุน ช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าว เป็นปัญหาที่สร้างความเสียหายให้กับสังคม และประเทศชาติ และจะทวีความรุนแรงมากขึ้น เจ้าพนักงานตำรวจได้ใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนคดียาเสพติดในแสวงหาพยานหลักฐาน เพื่อนำไปสู่การจับกุมและการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ได้แก่ การอำพรางล่อซื้อ แต่ปัญหาการอำพรางล่อซื้อจะกระทำโดยลำพังไม่ได้ จะต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงว่าด้วยการปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2555 ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในการปฏิบัติการอำพราง กล่าวคือ ให้ผู้ขออนุญาตการปฏิบัติการอำพราง ดำเนินการขออนุญาตโดยทำเป็นหนังสือต่อผู้มีอำนาจอนุญาต และระบุเหตุผล ความจำเป็น และแผนการหรือวิธีการ รวมทั้งระยะเวลาในการดำเนินการและรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (กฎกระทรวงว่าด้วยการปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2555, 2555) ซึ่งมีหลายขั้นตอน ทำให้เกิดความล่าช้า จึงไม่สอดคล้องกับนโยบายแห่งรัฐในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งจะต้องกระทำด้วยความรวดเร็ว

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัญหาที่เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการอำพรางเพื่อล่อซื้อยาเสพติด โดยพิจารณาจากอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่
- 2) เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทย เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการอำพรางเพื่อล่อซื้อยาเสพติด
- 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ เสนอแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการอำพรางเพื่อล่อซื้อยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพและสามารถใช้บังคับได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการวิจัยข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) จากแนวคิด ทฤษฎี กฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ กฎระเบียบ คำสั่ง บทความทางวิชาการ ตำรากฎหมายจากนักวิชาการ คำพิพากษาของศาลฎีกา ข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ และ อินเทอร์เน็ต บทความในวารสาร ตำราต่าง ๆ ทั้งของไทย และต่างประเทศ

ผลการวิจัย

จากการที่ได้ทำการวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมาย ทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทย เกี่ยวกับการปฏิบัติการอำพรางเพื่อล่อซื้อยาเสพติด สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

- 1) ปัญหาการขออนุญาตปฏิบัติการอำพราง ให้ผู้ขออนุญาตดำเนินการขออนุญาตปฏิบัติการอำพราง โดยทำเป็นหนังสือต่อผู้มีอำนาจอนุญาต และระบุเหตุผล ความจำเป็น และแผนการหรือวิธีการรวมทั้งระยะเวลาในการดำเนินการและรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายมีอำนาจอนุญาตปฏิบัติการอำพราง ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจะต้องเป็น (1) ข้าราชการตำรวจตำแหน่งตั้งแต่ผู้บัญชาการ หรือข้าราชการพลเรือน ตำแหน่งตั้งแต่รองเลขาธิการ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือเทียบเท่าขึ้นไป มีอำนาจอนุญาตปฏิบัติการอำพราง หรือ (2) ข้าราชการตำรวจ ตำแหน่งตั้งแต่ผู้กำกับฯ หรือข้าราชการพลเรือน ตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการกอง หรือเทียบเท่าขึ้นไป ซึ่งอาจเกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงานกรณีเร่งด่วน และการปฏิบัติการอำพรางกรณีเร่งด่วน ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจปฏิบัติการอำพรางไปก่อน โดยไม่ต้องได้รับอนุญาต แล้วรายงานโดยระบุความจำเป็นเร่งด่วนและเหตุอันสมควร ต่อผู้มีอำนาจอนุญาตโดยเร็ว ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสามวัน นับแต่วันที่เริ่มปฏิบัติการอำพราง ในกรณีที่การปฏิบัติการอำพรางยังไม่แล้วเสร็จ

ให้ดำเนินการขออนุญาตในพื้นที่ที่สามารถกระทำต่อไป เป็นกรณีให้อำนาจเจ้าพนักงานปฏิบัติการโดยลำพัง ซึ่งอาจเกิดความเสียหายได้

2) มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการอำพรางเพื่อล่อซื้อยาเสพติด ในประเทศไทย มีกฎกระทรวงว่าด้วยการปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2555 และในประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติการอำพรางของสายลับในสหรัฐอเมริกา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและการลงโทษ 914.28 ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นความลับ (Florida Statutes Title XLVII) และประเทศสาธารณรัฐอิตาลี มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการปฏิบัติการอำพรางของสายลับในสาธารณรัฐอิตาลี อิตาลี ได้แก่ การล่อซื้อตาม LAW no 309 / 1990 มาตรา 97 และการปฏิบัติการอำพรางตาม LAW no 146/209 มาตรา 9

อภิปรายผล

จากการที่ได้ทำการสรุปผลการวิจัย มาตรการทางกฎหมายทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทย เกี่ยวกับการปฏิบัติการอำพรางเพื่อล่อซื้อยาเสพติดมาแล้วนั้น ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาอภิปรายผล เพื่อสนับสนุนการสรุปผลดังกล่าว แล้วเสนอแนะแก้ไขกฎหมายให้มีความเหมาะสมต่อไป

1) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 การสืบสวนในกรณีจำเป็นเจ้าพนักงานผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี มีอำนาจปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด การอำพราง หมายความว่า การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ โดยลวงผู้อื่นให้เข้าใจไปทางอื่น หรือเพื่อมิให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควร ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจปฏิบัติการอำพราง เพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดไปก่อน แล้วรายงานผู้มีอำนาจอนุญาตตามวรรคหนึ่งโดยเร็ว การอนุญาตและการอำพราง รวมทั้งการดำเนินการ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ในกฎกระทรวงดังกล่าว อย่างน้อยต้องมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจด้วย การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการอำพรางของเจ้าพนักงานตามมาตรา นี้ ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ (พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550, 2550)

ในกรณีจำเป็นให้เจ้าพนักงานผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี มีอำนาจครอบครอง หรือให้มีการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม ทั้งในและนอกราชอาณาจักร เพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดได้ ผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย ต้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่ง ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องนั้น โดยในการมอบหมายให้คำนึงถึงระดับความรับผิดชอบของผู้ซึ่งได้รับ มอบหมาย การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม หมายความว่า การครอบครองชั่วคราวซึ่งยา เสพติดเพื่อส่งต่อแก่ผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ คำสั่ง หรือการสะกดรอย ติดตามของเจ้าพนักงาน ทั้งนี้ การส่งต่อนั้นให้รวมถึงการนำเข้าหรือส่งออกเพื่อการส่งต่อในหรือนอก ราชอาณาจักรด้วย การขออนุญาต การอนุญาต การครอบครอง ระยะเวลาในการครอบครองหรือการให้ มีการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดใน กฎกระทรวง ทั้งนี้ ในกฎกระทรวงดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจ ด้วย การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการกระทำของเจ้าพนักงานตามมาตรา นี้ ให้รับฟังเป็น พยานหลักฐานได้ (พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550, 2550)

กฎกระทรวงว่าด้วยการปฏิบัติการอำพราง เพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยา เสพติด พ.ศ. 2555 มีบัญญัติให้การอนุญาตอำพราง การอำพราง และการอำพรางในกรณีจำเป็นเร่งด่วน และมีเหตุอันสมควร รวมทั้งการควบคุมและตรวจสอบการอำพราง เพื่อการสืบสวนความผิดตาม กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด การปฏิบัติทุกขั้นตอนตามกฎหมายนี้เป็นเรื่องลับ การปฏิบัติการ อำพรางตามกฎหมายนี้ ได้แก่ (1) การแทรกซึมหรือฝังตัวเข้าไปในชายงานหรือองค์กรอาชญากรรม ยาเสพติดอย่างต่อเนื่องและเป็นระยะเวลานาน (2) การล่อซื้อยาเสพติดหรือการปฏิบัติการอำพรางอย่าง หนึ่งอย่างใดเป็นครั้งคราวชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง หรือ (3) การล่อซื้อยาเสพติดหรือการปฏิบัติการอำพราง อย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งสามารถดำเนินการได้แล้วเสร็จในคราวเดียว (กฎกระทรวงว่าด้วยการปฏิบัติการอำ พรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2555, 2555)

การขออนุญาตปฏิบัติการอำพราง ให้ผู้ขออนุญาตดำเนินการขออนุญาตปฏิบัติการอำพราง โดยทำเป็นหนังสือต่อผู้มีอำนาจอนุญาต และระบุเหตุผล ความจำเป็น และแผนการหรือวิธีการ รวมทั้ง ระยะเวลาในการดำเนินการและรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หนังสือขออนุญาตดังกล่าวให้เป็นไปตาม แบบที่เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกำหนด ในกรณีที่เจ้าพนักงานซึ่งได้รับ อนุญาตให้ครอบครอง หรือให้มีการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมตามมาตรา 8 แห่ง พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 มีความจำเป็นต้องปฏิบัติการอำพราง ให้ถือว่าเจ้า พนักงานผู้นั้น ได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติการอำพราง และต้องดำเนินการตามที่กำหนดในกฎกระทรวงนี้

ด้วย (กฎกระทรวงว่าด้วยการปฏิบัติการอำนาจเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2555, 2555) ในกรณีที่เป็น การขออนุญาตปฏิบัติการอำนาจ ผู้ขออนุญาตต้องได้รับการรับรองจากผู้บังคับบัญชา ถ้าหากผู้ขออนุญาตเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (1) เป็นข้าราชการพลเรือน ต้องได้รับการรับรองจากผู้บังคับบัญชา ตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการสำนักหรือเทียบเท่าขึ้นไป (2) เป็นข้าราชการทหาร ต้องได้รับการรับรองจากผู้บังคับบัญชา ตำแหน่งตั้งแต่ผู้บัญชาการกองพลหรือเทียบเท่าขึ้นไป (3) เป็นพนักงานฝ่ายปกครอง ต้องได้รับการรับรองจากผู้บังคับบัญชา ตำแหน่งตั้งแต่นายอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไป (4) เป็นข้าราชการตำรวจ ต้องได้รับการรับรองจากผู้บังคับบัญชา ตำแหน่งตั้งแต่ผู้บังคับการหรือเทียบเท่าขึ้นไป (กฎกระทรวงว่าด้วยการปฏิบัติการอำนาจเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2555, 2555) จะสังเกตว่า การล่อซื้อหรือปฏิบัติการอำนาจ ผู้ปฏิบัติการไม่สามารถปฏิบัติการได้ตามอำเภอใจ จะต้อง มีขั้นตอนการขออนุญาต โดยทำเป็นหนังสือทั้งก่อนและหลังปฏิบัติการ ซึ่งสร้างความยุ่งยากไม่สะดวก ในกรณีจะต้องปฏิบัติการโดยเร่งด่วน

การอนุญาตปฏิบัติการอำนาจ ผู้มีอำนาจอนุญาตจะพิจารณาอนุญาตปฏิบัติการอำนาจได้ เมื่อปรากฏว่าเป็น การสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดในฐานะผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด หรือสมคบ สนับสนุน ช่วยเหลือ หรือพยายาม กระทำความผิดดังกล่าว ประกอบกับต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลหรือพยานหลักฐาน ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจากการปฏิบัติการอำนาจ และเป็นกรณีจำเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้ (1) เพื่อสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดรายสำคัญหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากมี ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิดดังกล่าวตามสมควร (2) การสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วยวิธีอื่น กระทำได้ยากหรืออาจเกิดอันตรายหรือความเสียหายในการปฏิบัติหน้าที่ หรือ (3) เพื่อประโยชน์ในการขยายผลการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่อยู่ เบื้องหลัง ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายมีอำนาจอนุญาตปฏิบัติการอำนาจ กรณีผู้ขออนุญาตอยู่ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายมีอำนาจอนุญาตปฏิบัติการอำนาจ กรณีผู้ขออนุญาตอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือในสังกัดหน่วยงานอื่น (กฎกระทรวงว่าด้วยการปฏิบัติการอำนาจเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2555, 2555) ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายมีอำนาจอนุญาตปฏิบัติการอำนาจ จะต้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่ง และมีอำนาจอนุญาตปฏิบัติการอำนาจตามที่กำหนด ดังต่อไปนี้ (1) ข้าราชการตำรวจ ตำแหน่งตั้งแต่ผู้บัญชาการ หรือข้าราชการพลเรือน ตำแหน่งตั้งแต่รองเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม

ยาเสพติด หรือเทียบเท่าขึ้นไป มีอำนาจอนุญาตปฏิบัติการอำพรางตามข้อ 3 (1), (2) ข้าราชการตำรวจตำแหน่งตั้งแต่ผู้กำกับการ หรือข้าราชการพลเรือนตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการกอง หรือเทียบเท่าขึ้นไป ซึ่งมีหน้าที่ในการปราบปรามยาเสพติด มีอำนาจอนุญาตปฏิบัติการอำพราง ให้ผู้มีอำนาจอนุญาตพิจารณาอนุญาตให้แล้วเสร็จ และแจ้งคำสั่งไปยังผู้ขออนุญาตโดยเร็ว ในกรณีที่มีคำสั่งอนุญาตให้ส่งหนังสืออนุญาตไปด้วยหนังสืออนุญาต ให้เป็นไปตามแบบที่เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกำหนด (กฎกระทรวงว่าด้วยการปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2555, 2555) จะสังเกตว่า การอนุญาตปฏิบัติการอำพราง กรณีผู้ขออนุญาตอยู่ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะต้องเป็นผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายมีอำนาจอนุญาตปฏิบัติการอำพราง ซึ่งเกิดความล่าช้าเนื่องจากผู้ขออนุญาตดังกล่าว ไม่ได้อยู่ใกล้ชิดกับสถานปฏิบัติการอำพราง

กรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควร ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจปฏิบัติการอำพรางไปก่อนโดยไม่ต้องได้รับอนุญาต แล้วรายงานโดยระบุความจำเป็นเร่งด่วนและเหตุอันสมควรต่อผู้มีอำนาจอนุญาตโดยเร็ว ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสามวันนับแต่วันที่เริ่มปฏิบัติการอำพราง ในกรณีที่การปฏิบัติการอำพรางยังไม่แล้วเสร็จ ให้ดำเนินการขออนุญาตในทันทีที่สามารถกระทำต่อไป (กฎกระทรวงว่าด้วยการปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2555, 2555) จะสังเกตว่า กรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควร ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจปฏิบัติการอำพรางได้ก็ตาม แต่ก็ขาดความชัดเจน เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติการต้องกระทำการโดยลำพัง อาจไม่ได้รับความคุ้มครองจากหัวหน้าสายงานได้

2) มาตรการทางกฎหมายของไทย และของต่างประเทศเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการอำพรางเพื่อล่อซื้อยาเสพติด

ประเทศไทยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด 2550

หลังจากที่ประเทศไทยได้ลงนามเป็นภาคีของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000) และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988 โดยอนุสัญญาทั้งสองมีข้อกำหนดให้ประเทศสมาชิก ต้องสนับสนุนให้มีการใช้เทคนิคการสืบสวนพิเศษ ในการแสวงหาพยานหลักฐานการปฏิบัติการอำพราง (Undercover operation) เป็นเทคนิคสืบสวนพิเศษอย่างหนึ่ง ที่กำหนดให้อนุสัญญาดังกล่าว จึงมีแนวคิดในการนำหลักการปฏิบัติการอำพรางมาบัญญัติไว้ในกฎหมาย เพื่อให้การปฏิบัติการอำพรางของเจ้าพนักงาน เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติรองรับ และได้นำมากำหนด

ไว้ในหมวดการสืบสวนตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 โดยกำหนดให้ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ เจ้าพนักงานผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี มีอำนาจปฏิบัติการอำพราง เพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดได้ และได้กำหนดให้ความหมายของการอำพรางว่า เป็นการดำเนินการทั้งหลาย เพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการโดยลวงให้เข้าใจไปทางอื่น หรือเพื่อให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน การปฏิบัติการอำพรางเป็นการเข้าไปปะปนอยู่ในองค์กรของผู้กระทำความผิด เพื่อเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน รวมถึงการล่อซื้อยาเสพติดจากผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นการให้ความหมายที่กว้าง ทำให้การล่อซื้อโดยเจ้าหน้าที่อำพรางทุกกรณี จะต้องขออนุญาตจากผู้มีอำนาจ เว้นแต่ในกรณีเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควร ที่ทำให้อำนาจเจ้าพนักงานสามารถปฏิบัติการอำพรางไปก่อน แล้วรายงานให้กับผู้มีอำนาจอนุญาตโดยเร็ว ซึ่งการอนุญาตการอำพรางหรือการดำเนินการเพื่อปฏิบัติการอำพรางไปก่อนนั้น ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง รวมทั้งต้องมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจด้วย

กฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติการอำพรางของสายลับในสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ จึงมีการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานและการตรวจสอบการปฏิบัติการดังกล่าวไว้ค่อนข้างชัดเจน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในการตีความ การดำเนินคดีอาญาในสหรัฐอเมริกา มีวิธีการเดียวกับการดำเนินคดีอาญาทั่วไป โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ ตำรวจในชั้นการจับกุมและสืบสวนสอบสวน อัยการในชั้นการฟ้องคดีและศาลในชั้นการพิจารณาคดี

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาพยานหลักฐาน โดยใช้วิธีการอำพรางการปฏิบัติการอำพรางและการล่อซื้อตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น แบ่งเป็นกฎหมายที่ใช้กับบุคคลร่วมมือกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นทางการ หรือที่เรียกว่าผู้ให้ข้อมูลที่เป็นความลับ และกฎหมายที่ใช้กับเจ้าหน้าที่อำพราง คือ เจ้าหน้าที่ของเอฟบีไอหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ที่บังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานอื่นที่อยู่ภายใต้การควบคุมของ FBI (วิธีการปฏิบัติการอำพรางของ FBI (The Attorney General's Guidelines on Federal Bureau of Investigation Undercover Operations)) พระราชบัญญัติฟลอริดาเรื่องที่ 47 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและการลงโทษ 914.28 ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นความลับ (Florida Statutes Title XLVII) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ ดังนี้ ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นความลับ (1) ส่วนนี้อาจเรียก “กฎหมายของราเซล” (2) ตามที่ใช้ในข้อนี้ คำว่า (ก.) “ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นความลับ” หมายถึง บุคคลที่ร่วมมือกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นทางการ

เพื่อป้องกันบุคคลหรือหน่วยงานสืบราชการลับที่รวบรวมหรือพยายามสืบสวน และ 1. เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกจับกุม หรือฟ้องร้องต่อศาล หรือลดโทษสำหรับความผิดทางอาญา ซึ่งจะมีการกำหนดหรือกำหนดโทษ และ 2. โดยอาศัยเหตุผลของความคุ้นเคยของตนหรือใกล้ชิดกับผู้กระทำผิดที่ต้องสงสัยว่าจะ 2.1 ควบคุมการซื้อหรือควบคุมการขายของเถื่อน สารควบคุมหรือสิ่งอื่นที่มีความสำคัญต่อการสืบสวนคดีอาชญากรรม 2.2 ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมที่ต้องสงสัยหรือเกิดขึ้นจริงต่อหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายหรือ 2.3) ให้ข้อมูลที่สำคัญต่อการรวบรวมข่าวกรองในการสืบสวนอาชญากรรม (ข) การล่อซื้อ หมายถึง การซื้อของเถื่อน สารควบคุมหรือสิ่งอื่น ๆ ที่มีความสำคัญต่อการสืบสวนคดีอาญาจากผู้กระทำผิด ซึ่งผู้ให้ข้อมูลที่เป็นความลับมีส่วนร่วมภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าหน้าที่ที่รักษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่ควบคู่กับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นความลับ (ค) การล่อขาย หมายถึง การขายสิ่งของเถื่อนหรือวัตถุอื่น ๆ ที่เป็นข้อสำคัญต่อการสืบสวนคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิด ซึ่งผู้ให้ข้อมูลที่เป็นความลับมีส่วนร่วมภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าหน้าที่ที่รักษากฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นความลับ (ง) หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย หมายถึง หน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการป้องกันและตรวจสอบความผิดทางอาญา และการบังคับใช้กฎหมายอาญา การจราจรหรือทางหลวงของรัฐ (จ) ผู้กระทำความผิด หมายถึง บุคคลที่เจ้าหน้าที่ที่สงสัยว่าจะเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม โดยข้อมูลจากผู้แจ้งข้อมูลที่เป็นความลับ ฯลฯ

กฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติการอำพรางของสายลับในสาธารณรัฐอิตาลี

อิตาลีเป็นหนึ่งในประเทศที่ประสบกับปัญหายาเสพติดในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม จึงเป็นประเทศหนึ่งที่นำพิจารณาศึกษาสำหรับประเทศที่มีปัญหายาเสพติด ในลักษณะของการกระทำผิดขององค์กรอาชญากรรม จะมีหลักเกณฑ์ของกฎหมายในการปฏิบัติการอำพราง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาพยานหลักฐาน โดยใช้วิธีการอำพราง ปัจจุบันปฏิบัติการการอำพรางของอิตาลีมีกฎหมายสองฉบับคู่ขนานกัน ได้แก่ การล่อซื้อตาม LAW no 309 / 1990 มาตรา 97 และการปฏิบัติการอำพรางตาม LAW no 146/209 มาตรา 9

หลักเกณฑ์ล่อซื้อตาม LAW no 309/1990 มาตรา 97 (1) เจ้าหน้าที่อำพรางสามารถดำเนินการปฏิบัติการอำพรางเพื่อล่อซื้อยาเสพติด เพื่อให้ได้พยานหลักฐานการกระทำผิดเกี่ยวกับการลักลอบลำเลียงยาเสพติด (2) เจ้าหน้าที่อำพรางจะสามารถดำเนินการปฏิบัติการอำพรางเพื่อล่อซื้อยาเสพติด (simulated purchase of drug) ได้ ก็ต่อเมื่อผู้บังคับบัญชาระดับสูงของตำรวจสั่งการอนุญาตการปฏิบัติการอำพรางดังกล่าว นอกจากนี้ จะต้องรายงานรายละเอียดการปฏิบัติการอำพรางใดใดต่ออัยการ ในการนี้อัยการอาจมีคำสั่งให้เลื่อนการยึดยาเสพติดของกลางที่เราซื้อมามาก่อน จนกว่าจะสืบสวนจะเสร็จสิ้นก็ได้ หากได้รับการร้องขอเช่นนั้นจากตำรวจ

หลักเกณฑ์การปฏิบัติการอำพรางตาม LAW no 146 / 209 มาตรา 9 (1) การกระทำความผิดที่สามารถใช้การปฏิบัติการอำพราง ได้แก่ การฟอกเงินความผิดที่กระทำต่อบุคคล เช่น การค้าบริการทางเพศหรือสื่อลามกเกี่ยวกับเด็ก การค้ามนุษย์ เป็นต้น การกระทำความผิดเกี่ยวกับวัตถุระเบิดอาวุธและเครื่องกระสุนปืน การลักลอบเข้าเมือง ยาเสพติด การแสวงหาประโยชน์ การชักชวนให้ค้าบริการทางเพศ (2) ตำรวจสามารถดำเนินการปฏิบัติการอำพรางได้ ก็ต่อเมื่อผู้บังคับบัญชาระดับสูงของตำรวจแต่ละหน่วย สั่งการภายใต้การตรวจสอบควบคุมโดยอัยการ โดยทั้ง LAW no 309/1990 มาตรา 97 และ LAW no 146/2006 มาตรา 9 วางหลักในทำนองเดียวกันว่า ถ้าเจ้าหน้าที่ที่อำพรางกระทำผิดโดยมีส่วนร่วมในอาชญากรรมที่ดำเนินการที่กำลังดำเนินการสืบสวน เจ้าหน้าที่อำพรางนั้นย่อมไม่ถูกลงโทษจากการกระทำความผิดเช่นนั้น ความคุ้มครองนี้รวมไปถึงสายลับด้วยเช่นกัน (ภานุรุจ สุวรรณรัตน์, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการที่ได้ทำการวิเคราะห์ สรุปผลปัญหาการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจกรณีล่อซื้อยาเสพติด พบว่า ปัญหาการขออนุญาตปฏิบัติการอำพราง ผู้ขออนุญาตต้องทำเป็นหนังสือต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย เป็นขั้นตอนที่ยุ่งยาก ไม่สะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ และปัญหาการปฏิบัติการอำพรางกรณีเร่งด่วน ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจปฏิบัติการอำพรางไปก่อน โดยไม่ต้องได้รับอนุญาต แล้วรายงานโดยระบุความจำเป็นเร่งด่วนภายในสามวัน นับแต่วันที่เริ่มปฏิบัติการอำพราง เป็นกรณีให้เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติการต้องกระทำการโดยลำพัง อาจไม่ได้รับความคุ้มครองจากหัวหน้าสายงาน

ดังนั้น จึงเสนอให้แก้ไขกฎกระทรวงว่าด้วยการปฏิบัติการอำพราง เพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2555 ข้อ 9 ผู้ซึ่งอนุญาตให้ปฏิบัติการอำพราง (1) การอำพรางตามข้อ 3 (1) จะต้องเป็นข้าราชการตำรวจ ตำแหน่งตั้งแต่ผู้กำกับการในเขตพื้นที่ปฏิบัติการอำพราง (2) การอำพรางตามข้อ 3 (2) (3) จะต้องเป็นข้าราชการตำรวจซึ่งเป็นหัวหน้าสายงาน และมียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่า กรณีข้าราชการพลเรือนตำแหน่งตั้งแต่ปลัดอำเภอประจำพื้นที่ขึ้นไป และแก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 15 ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควร ให้เจ้าพนักงานที่ทำหน้าที่ส่งข้อมูลรายงานการปฏิบัติการอำพรางในการล่อซื้อยาเสพติดทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้เกิดความรวดเร็วต่อการปฏิบัติหน้าที่ โดยรายงานไปยังหัวหน้าสายงาน ซึ่งมียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไปหรือเทียบเท่า กรณีข้าราชการพลเรือนตำแหน่งตั้งแต่ปลัดอำเภอประจำพื้นที่ขึ้นไป

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวงว่าด้วยการปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2555. (2555). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนที่ 35 ก หน้า 1-6 (20 เมษายน 2555).
- จรัส ดิษฐาอภิชัย. (2564). เรื่องสิทธิมนุษยชน : การล่อซื้อกับสิทธิมนุษยชน. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2564 จาก <http://www.fpps.or.th/news.php?detail=n1079290620.news..>
- จิรวัดน์ มูลศาสตร์ และคณะ. (2545). พฤติกรรมการใช้สารเสพติดในนักเรียนมัธยม : กรณีศึกษาในโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่งของจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 47 (2), 121.
- พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิด พ.ศ. 2550. (2550). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 9 ก หน้า 1-8 (14 มกราคม 2551).
- ภานุรุจ สุวรรณรัตน์. (2557). การตรวจสอบและถ่วงดุลการแสวงหาพยานหลักฐานศึกษา: กรณีการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิด พ.ศ. 2550. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณีรัตน์ อีระวิวัฒน์ และนิรัตน์ อิมานี. (2542). การจัดโปรแกรมป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารสุขศึกษา*, 22(83), 37-51.
- ยุพยงค์ วิงวร และสุธี อังศุชัยกิจ. (2563). การรับฟังพยานหลักฐานที่เกิดจากการล่อซื้อและการล่อให้กระทำความผิดเชิงเปรียบเทียบ. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3(2), 235-246.
- ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (ม.ป.ป.). *โครงการศึกษาวิจัย “กฎหมายเกี่ยวกับการล่อให้กระทำความผิดอาญา : ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายนานาชาติ*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักปราบปรามยาเสพติด. (2564). ผลการปราบปรามยาเสพติดทั่วประเทศ ปี 2562. เรียกใช้เมื่อ 2 กันยายน 2564 จาก <https://bit.ly/3n1qRwn>.
- Florida Statutes Title XLVII. (n.d.). *Criminal Procedure and Corrections Chapter 914.28*. Confidential informants : The Florida Legislature.

ปัญหาการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่สอดคล้องกับการปกครอง

ระบอบประชาธิปไตย*

PROBLEMS OF SENATORS ACQUISITION INCONSISTENT WITH DEMOCRATIC REGIME

ศิวัช นุกุลกิจ

Siwat Nukulkiij

วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Northern College, Thailand.

E-mail: sn.laws2@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยพิจารณาจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในเรื่อง 1) การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งจากประชาชน 2) การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงและมาจากการสรรหา 3) การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งจากประชาชน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารกฎหมาย

ผลการวิจัยพบว่า การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา 1) ที่มาจากการเลือกตั้งจากประชาชน จะปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทางอ้อมจำนวน 80 คน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งของประชาชน จำนวน 200 คน จึงสอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย 2) สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงและมาจากการสรรหา จะปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สมาชิกวุฒิสภา จำนวน 150 คน มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละหนึ่งคน และมาจากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหา จึงไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย และ 3) สมาชิกวุฒิสภาที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งจากประชาชน จะปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490, 2492, 2511, 2517, 2518, 2521, 2534 และ 2560 ซึ่งการ

* Received: 21 February 2023; Revised: 29 June 2023; Accepted: 29 June 2023

ได้มาของสมาชิกวุฒิสภาพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ หรือ มีผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ดังนั้น จึงเสนอให้มีการแก้ไขการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ควรมีที่มาจากการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรง เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน

คำสำคัญ : สมาชิกวุฒิสภา, ไม่สอดคล้อง, ประชาธิปไตย

Abstract

The objective of this study was to examine problems of senator acquisition inconsistent with democratic regime by considering the Constitution of the Kingdom of Thailand in following aspects: 1) the senator acquisition elected by the people, 2) the senator acquisition by direct election and nomination, 3) the senators acquisition who were not elected by the people. This study was qualitative research by analyzing legal documents, concepts and theories.

The study results indicated that senators elected by the people appeared in the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2489, eighty senators were indirectly elected. The constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2540, two hundreds senators were elected by the people which congruent with democratic regime. 2) The senators by direct election and recruiting appeared in the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E.2550, one hundred and fifty senators were elected for one person per province, and from the nomination of the Nomination Committee. Which was inconsistent with the democratic regime. And 3) the senators who were not elected by the people appeared in the Constitution of the Kingdom of Thailand (Provisional) B.E. 2490, 2492, 2511, 2517, 2518, 2521, 2534, and 2560, the acquisition of senators, were appointed from qualified persons in various fields by the King or the one who was a recipient of the royal command. Therefore, it proposed that senators should be directly elected by the people, the same as the constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2540.

Keywords: Senators, Inconsistent, Democratic

บทนำ

นับแต่คณะราษฎรได้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2475 จึงมีพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 กำหนดให้มีการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตยให้อำนาจสูงสุดเป็นของราษฎร และเป็นการปกครองภายใต้รัฐสภา มีสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร (สมัยศ. เชื้อไทย, 2549) ต่อมาได้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 เป็นรัฐธรรมนูญถาวรฉบับแรกของประเทศไทย ได้บัญญัติหลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวสยาม กำหนดให้มีการปกครองระบอบรัฐสภา มีสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดผ่านทางสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี และศาล (บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ, 2552) วุฒิสภาเกิดขึ้นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 มีบทบัญญัติให้มีการปกครองในระบบรัฐสภาประกอบด้วย สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2548)

การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาจะต้องเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแต่ละฉบับกำหนดไว้ แต่รัฐธรรมนูญบางฉบับกำหนดให้การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสามารถแยกได้ดังนี้ (วรารักษ์ มีเปรมปรีดิ์, 2556)

1) การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งจากประชาชน

การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งจากประชาชน ปรากฏตาม 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 กำหนดให้วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทางอ้อม จำนวน 80 คน โดยให้มืองค์การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งจากราษฎรโดยตรงเป็นผู้เลือกสมาชิกวุฒิสภาเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 และ 2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้มีวุฒิสภา ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชน จำนวน 200 คน ซึ่งนับเป็นมิติใหม่ทางการเมืองที่กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งของประชาชน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, 2540)

2) การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงและมาจากการสรรหา

การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงและมาจากการสรรหา ปรากฏตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิก จำนวน 150 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งในแต่ละจังหวัด จังหวัดละ หนึ่งคน และมาจากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหาเท่ากับจำนวนรวมดังกล่าวหักด้วยจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง

3) การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งจากประชาชน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, 2550)

การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งจากประชาชน ปรากฏตาม

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490 กำหนดให้มีวุฒิสภา ซึ่งเปลี่ยนชื่อมาจากพฤฒสภา โดยพระมหากษัตริย์ทรงเลือกตั้ง มีจำนวนเท่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- 2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 กำหนดให้มีวุฒิสภาจำนวน 100 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งจากผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- 3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 กำหนดให้มีวุฒิสภาอันประกอบด้วยสมาชิกซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในวิชาการหรือกิจการต่าง ๆ อันจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่การปกครองแผ่นดิน จำนวนสามในสี่ของสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร
- 4) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 กำหนดให้มีวุฒิสภาอันประกอบด้วยสมาชิกซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้ง โดยให้ประธานองคมนตรี เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการในการแต่งตั้งวุฒิสภา แต่ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (แก้ไขเพิ่มเติม) พุทธศักราช 2518 คือ บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งวุฒิสมาชิกโดยนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เพื่อไม่ให้ขัดกับหลักการที่ว่าพระมหากษัตริย์ทรงอยู่เหนือการเมือง
- 5) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 มาตรา 84 ได้กำหนดที่มาของวุฒิสภาไว้ทำนองเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2518 เพียงแต่มีได้กำหนดจำนวนสมาชิกวุฒิสภาไว้แน่นอน ให้ขึ้นอยู่กับจำนวนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- 6) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 กำหนดให้มีวุฒิสภาอันประกอบด้วยสมาชิกซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีความรู้ ความชำนาญในวิชาการหรืออาชีพต่าง ๆ จำนวน 270 คน แต่มีการแก้ไขจำนวนของสมาชิกวุฒิสภาจากจำนวนคงที่เป็นจำนวนสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (แก้ไขเพิ่มเติม) (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 และ
- 7) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2560 ตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้มีสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 200 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ถวายคำแนะนำ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560)

การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาในต่างประเทศ ส่วนมากแล้วจะสอดคล้องกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ถึงแม้บางประเทศ กรณีของสหราชอาณาจักร จะได้มาโดยการแต่งตั้งบ้างแต่ก็เป็นไปตามจารีตประเพณีทางการเมือง ซึ่งในแต่ละประเทศมีรายละเอียดดังนี้

(1) การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาในสหราชอาณาจักร รัฐสภาอังกฤษเป็นระบบสภาแบบขุนนาง รูปแบบการได้มาซึ่งวุฒิสภาของอังกฤษนั้น มีลักษณะที่คล้ายกับรูปแบบการได้มาซึ่งวุฒิสภาของประเทศไทยชุดปัจจุบัน กล่าวคือ มาจากการแต่งตั้งทั้งหมดมิได้ผ่านการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนแม้แต่คนเดียว โดยสมาชิกสภาขุนนางแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ ขุนนางสืบตระกูล ขุนนางศาสนา และขุนนางตลอดชีพ วุฒิสภาอังกฤษมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาร่างกฎหมายซึ่งทุกร่างกฎหมายจะต้องได้รับพิจารณาโดยรัฐสภาทั้งสองสภาก่อนจึงจะกลายเป็นกฎหมายหรือพระราชบัญญัติได้ ในสหราชอาณาจักรจะมีกฎหมายในการลดและจำกัดอำนาจของสภาขุนนางมีมาโดยตลอด (ภูมิ มูลศิลป์, 2564)

(2) การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาในญี่ปุ่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรญี่ปุ่น ค.ศ. 1946 กำหนดให้ สภาไดเอท เป็นองค์กรสูงสุดแห่งอำนาจรัฐในทางนิติบัญญัติ สภาไดเอทจึงเป็นองค์กรที่สะท้อนเจตนารมณ์ของประชาชนและมีอำนาจในการบัญญัติกฎหมายแต่เพียงองค์กรเดียว อันประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทั้งสองสภามีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และมีอำนาจหน้าที่ใกล้เคียงกัน ในการกำหนดให้มีวุฒิสภาในประเทศญี่ปุ่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรญี่ปุ่น ค.ศ. 1946 มีเจตนารมณ์ในการกำหนดให้วุฒิสภาเป็นที่สภาที่สองที่มีบทบาทในการหักท้วง ตรวจสอบฝ่ายบริหาร และสภาผู้แทนราษฎร ในมติการพิจารณากลับกรองกฎหมาย และตรวจสอบถ่วงดุลฝ่ายบริหาร (ภูมิ มูลศิลป์, 2564)

(3) การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาในสหรัฐอเมริกา สภาสูงหรือสภาซีเนท กำหนดให้วุฒิสภาประกอบด้วยวุฒิสมาชิก 100 คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนในรัฐต่าง ๆ พร้อมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ใช้วิธีเลือกตั้งเสียงข้างมากรอบเดียว รัฐละ 2 คน รวม 100 คนจาก 50 รัฐไม่ว่ารัฐใหญ่หรือเล็ก อยู่ในตำแหน่งคราวละ 6 ปี โดยตกลงให้เลือกผลัดเปลี่ยนจำนวน 1 ใน 3 ในทุก ๆ 2 ปี วุฒิสภามีรองประธานาธิบดีเป็นประธาน มีอำนาจที่จะพิจารณาและดำเนินการตามกฎหมายในการรับรองหรือแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงการควบคุมหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ ซึ่งรวมไปถึงสมาชิกคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลกลางของกระทรวงต่าง ๆ ที่ประธานาธิบดีเสนอชื่อนั้นต้องได้รับการรับรองจากวุฒิสภา (โกเมศ ขวัญเมือง, 2555)

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแต่ละฉบับจะมีทั้งสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับ การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาในสหราชอาณาจักร ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ทั้งสามประเทศจะเป็นประชาธิปไตย จึงควรศึกษาปัญหาการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งพิจารณาจากปัญหาการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาทั้งในอดีตและปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาโครงสร้างวุฒิสภาของต่างประเทศที่เป็นต้นแบบในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ เสนอแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

สมมุติฐานในการวิจัย

การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน จึงไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ถ้าหากมาจากการเลือกตั้งโดยตรงตามแนวทางของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หรือแนวทางเดียวกันกับของต่างประเทศ จะมีความเป็นประชาธิปไตยยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากบทบาทและอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาไทย ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับระบบรัฐสภาฯ รวมถึงศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างวุฒิสภาของต่างประเทศที่เป็นต้นแบบในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงที่มาและอำนาจของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญของไทยนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงโครงสร้างวุฒิสภาของต่างประเทศในระบบสภาคู่ที่เป็นต้นแบบหรือมีแบบอย่างที่ดีในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมือง และเป็นสถาบันที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย

ผลการวิจัย

จากการที่ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยพิจารณาจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แต่ละฉบับ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1) การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งจากประชาชน จะปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 พุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทางอ้อม จำนวน 80 คน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งของประชาชน จำนวน 200 คน จึงสอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, 2540)

2) การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงและมาจากการสรรหา จะปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 วุฒิสภา จำนวน 150 คน มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละหนึ่งคน และมาจากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหาจึงไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, 2550)

3) การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งจากประชาชน จะปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490, 2492, 2511, 2517, 2518, 2521, 2534 และ 2560 ซึ่งการได้มาของวุฒิสภาพระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆ หรือ มีผู้รับสนองพระบรมราชโองการ จึงไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560)

4) การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาในต่างประเทศ กรณีสหราชอาณาจักร มาจากการแต่งตั้งทั้งหมด แต่จะมีกฎหมายลดบทบาทลงไป ในญี่ปุ่นวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ในสหรัฐอเมริกา สภาสูงหรือสภาซีเนท มาจากการเลือกตั้งจากประชาชนในรัฐต่าง ๆ ทั้งในญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา (โกเมศ ขวัญเมือง, 2555)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยปัญหาการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแต่ละฉบับ จึงสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

การปกครองระบอบประชาธิปไตย ประชาชนในประเทศร่วมกันใช้อำนาจอธิปไตยเป็นส่วนรวม ประชาชนมีสิทธิและหน้าที่ที่จัดการปกครองประเทศ โดยมีที่ประชุมของผู้แทนประชาชนซึ่งทำหน้าที่ปกครองประเทศเรียกว่ารัฐสภา รัฐสภา จึงเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือเป็นสถาบันนิติบัญญัติ และเป็นสถาบันที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลการปกครอง การบริหารของฝ่ายรัฐบาล รวมทั้งเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในฐานะที่เป็นตัวแทนของประชาชน (วิชัย ต้นศิริ, 2548)

รัฐสภามีวิวัฒนาการมาจากในสหราชอาณาจักร เกิดจากสถานการณ์ของสังคมศักดินาที่จัดระบบความผูกพันระหว่างกษัตริย์ ในฐานะผู้เป็นนายกับขุนนางในฐานะผู้ที่ครองที่ดินจากกษัตริย์ และระบบความผูกพันนี้มีทั้งสิทธิหน้าที่ที่แต่ละฝ่ายต้องยึดถือปฏิบัติ การละเว้นหรือการละเมิดสิทธิดังกล่าว ก็จะไปสู่การขัดแย้งและการล้มเลิกความสวามิภักดิ์ระบบความผูกพันระหว่างกษัตริย์และขุนนาง รัฐสภาสหราชอาณาจักรจึงเกิดขึ้นเพื่อป้องกันการขัดแย้งระหว่างกษัตริย์กับขุนนาง โดยรัฐสภาจะต้องประกอบไปด้วยขุนนางและพระระดับราชาคณะ และต่อมาได้เพิ่มผู้แทนจากชุมชนเมือง จึงกลายเป็นต้นแบบรัฐสภาสหราชอาณาจักรมาถึงปัจจุบัน (จุมพล หนิมพานิช, 2551) จะสังเกตเห็นว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศต่าง ๆ มีวิวัฒนาการตามเส้นทางที่แตกต่างกัน ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐฝรั่งเศส เป็นพื้นฐานที่สำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับหลักการและรูปแบบของรัฐสภาประชาธิปไตย

การก่อตั้งวุฒิสภาในประเทศไทย เริ่มเกิดขึ้นนับแต่คณะราษฎรได้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2475 จึงมีพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 กำหนดให้มีการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตย ให้อำนาจสูงสุดเป็นของราษฎร และเป็นการปกครองภายใต้รัฐสภา มีสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร ต่อมาได้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 เป็นรัฐธรรมนูญถาวรฉบับแรกของประเทศไทย ได้บัญญัติหลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวสยาม กำหนดให้มีการปกครองระบบรัฐสภา มีสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดผ่านทางสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี และศาล ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 กำหนดให้พฤษสภาจากการเลือกตั้งทางอ้อม จำนวน 80 คน โดยให้มีองค์การเลือกตั้งสมาชิกพฤษสภา ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มาจากการเลือกตั้งจากราษฎรโดยตรงเป็นผู้เลือกสมาชิกพฤษสภา ซึ่งสอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489, 2489)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) 2490 ได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น วุฒิสภา โดยพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาที่มีมาจากการแต่งตั้ง ตามบทบัญญัติมาตรา 96 บทเฉพาะกาล ในวาระเริ่มแรก วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงเลือกตั้ง จึงไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2490, 2490)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 กำหนดให้มีวุฒิสภาจำนวน 100 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งจากผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492, 2492)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 กำหนดให้มีวุฒิสภาอันประกอบด้วยสมาชิก ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในวิชาการหรือกิจการต่าง ๆ อันจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่ การปกครองแผ่นดิน จำนวนสามในสี่ของสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร จึงไม่สอดคล้องกับการ ปกครองระบอบประชาธิปไตย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511, 2511)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 กำหนดให้มีวุฒิสภาอันประกอบด้วย สมาชิก ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้ง โดยให้ประธานองคมนตรี เป็นผู้ลงนามรับสนองพระ บรมราชโองการ ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย (แก้ไขเพิ่มเติม) พุทธศักราช 2518 คือ บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง วุฒิสมาชิกโดยนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เพื่อไม่ให้ขัดกับหลักการที่ว่า พระมหากษัตริย์ทรงอยู่เหนือการเมือง จึงไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2518, 2518)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 มาตรา 84 ได้กำหนดที่มาของวุฒิสภาไว้ ทำนองเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2518 เพียงแต่ไม่ได้กำหนดจำนวน สมาชิกวุฒิสภาไว้แน่นอน ให้ขึ้นอยู่กับจำนวนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงไม่สอดคล้องกับการ ปกครองระบอบประชาธิปไตย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521, 2521)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 กำหนดให้มีวุฒิสภาอันประกอบด้วย สมาชิก ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้ ความชำนาญในวิชาการหรืออาชีพ ต่าง ๆ จำนวน 270 คน แต่มีการแก้ไขจำนวนของสมาชิกวุฒิสภาจากจำนวนคงที่ เป็นจำนวนสองในสาม ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 จึงไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2534, 2534)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้มีสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 200 คนมาจากการเลือกตั้งโดยตรง จากประชาชนในพื้นที่แต่ละจังหวัดจึงมีความเป็นประชาธิปไตย จึง สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, 2540)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 150 คนแบ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาจำนวน ที่มาจากการเลือกตั้ง จังหวัดละ 1 คน รวม 77 คน และสมาชิกวุฒิสภาจำนวน ที่มาจากการสรรหา 73 คน โดยคณะกรรมการสรรหา จึงไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550, 2550)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 200 คน ซึ่งมาจากการเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะ หรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงานหรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม โดยในการแบ่งกลุ่มต้องแบ่งในลักษณะที่ทำให้ประชาชนซึ่งมีสิทธิสมัครรับเลือก ทุกคนสามารถอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ แต่ตามบทเฉพาะกาล วาระแรก ให้มีวุฒิสภา 250 คน มาจากการคัดเลือกของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ คสช. จึงไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย และอภิปรายผล เกี่ยวกับการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งจากประชาชน จะปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 พุทธศักราช 2540 มาจากการเลือกตั้งทางอ้อม และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งของประชาชน จึงสอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงและมาจากการสรรหา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งจังหวัดละหนึ่งคน และมาจากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหา จึงไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490, 2492, 2511, 2517, 2518, 2521, 2534 และ 2560 พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ หรือ มีผู้รับสนองพระบรมราชโองการ จึงไม่สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาในสหราชอาณาจักร มาจากการแต่งตั้งทั้งหมดแต่จะมีกฎหมายลดบทบาทลงไป ในญี่ปุ่นวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ในสหรัฐอเมริกา สภาสูงหรือสภาซีเนท มาจากการเลือกตั้งจากประชาชนในรัฐต่าง ๆ ทั้งในญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา

ดังนั้น จึงเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 269 ให้การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาสอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย เช่นเดียวกันกับการ

ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้มีวุฒิสภา ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชน จำนวน 200 คน หรือในญี่ปุ่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรญี่ปุ่น ค.ศ. 1946 กำหนดให้สภาไดเอท การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ในสหรัฐอเมริกา สภาสูงหรือสภาซันเนท มาจากการเลือกตั้งจากประชาชนในรัฐต่าง ๆ ทั้งในญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาจึงสอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

เอกสารอ้างอิง

- โกเมศ ขวัญเมือง. (2555). *กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองเปรียบเทียบ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ภูทับเบิก.
- จุมพล หนิมพานิช. (2551). *หลักพื้นฐานทางรัฐศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. (2552). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภูมิ มูลศิลป์. (2563). บทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาในระบบสภาคู่ กับประสิทธิผลในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและการพัฒนาประชาธิปไตยไทย. สถาบันพระปกเกล้า เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2564 จาก <https://www.kpi.ac.th> > knowledge > research > data.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489. (2489). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 63 ตอนที่ 30 หน้า 32 (10 พฤษภาคม 2489).
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2490. (2490). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 64 ตอนที่ 53 หน้า 13 (9 พฤศจิกายน 2490).
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492. (2492). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 66 ตอนที่ 17 หน้า 13 (23 มีนาคม 2492).
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511. (2511). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 85 ตอนพิเศษ หน้า 28 (20 มิถุนายน 2511).
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2518. (2518). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 92 ตอนที่ 14 หน้า 2 (23 มกราคม 2518).

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521. (2521). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 95 ตอนที่ 146 หน้า 23 (22 ธันวาคม 2521).

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534. (2534). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 216 หน้า 28 (9 ธันวาคม 2534).

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. (2540). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก หน้า 28 (11 ตุลาคม 2540).

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. (2550). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก หน้า 39 (24 สิงหาคม 2550).

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 143 ตอนที่ 40 ก หน้า 30 (6 เมษายน 2560).

วราภรณ์ มีเปรมปรีดี. (2556). รูปแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยกับความสอดคล้องตามหลักประชาธิปไตย. การฝึกอบรมหลักสูตรหลักกนิษฐกรรมเพื่อประชาธิปไตย : รุ่นที่ 1 วิทยาลัยรัฐธรรมนูญสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

วิชัย ตันศิริ. (2548). วิวัฒนาการของระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2548). กฎหมายรัฐธรรมนูญ : หลักการใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมยศ เชื้อไทย. (2549). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ฉบับใช้เรียน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน.

ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดปทุมธานี*

LEADERSHIP FACTORS AFFECTING THE EFFECTIVE ADMINISTRATION OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION IN PATHUMTHANI PROVINCE

สมนึก สอนเนย

Somnuek Sonnoei

ธนกฤต โพธิ์เงิน

Thanakrit Phoengum

ภมร ขันธหัตถ์

Pamorn Khantahat

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand.

E-mail: Dr_thanakrit@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี 2) ศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี 3) ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ใช้ระเบียบวิจัยแบบผสมวิธี ประชากร ได้แก่ พนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 2,444 คน ใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซี่ และมอร์แกน ได้จำนวน 331 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ นำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ .95 นำข้อมูลคุณภาพมาวิเคราะห์สรุปความตามตัวแปร สถิติที่ใช้ได้แก่ แจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปน้อย พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 2) ปัจจัยภาวะผู้นำส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ภาวะผู้นำด้านการตัดสินใจ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ร้อยละ 75.2

* Received: 21 February 2023; Revised: 22 June 2023; Accepted: 26 June 2023

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 6 แนวทาง ได้แก่ 1. การมีวิสัยทัศน์ 2. การแสดงตนเพื่อเป็นแบบอย่าง 3. การสื่อสารหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม 4. การคิดบวก 5. หลักธรรมาภิบาลและ 6. ระบบคุณธรรม

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ประสิทธิภาพการบริหารงาน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research aims to: 1) study the leadership qualities of local government executives in Pathum Thani Province, 2) examine the factors affecting the leadership qualities that influence the performance of local government organizations in Pathum Thani Province, and 3) provide recommendations for the development of leadership qualities among local government executives in Pathum Thani Province. The study adopted a mixed-methods research design. The population consisted of employees working in local government organizations in Pathum Thani Province, totaling 2,444 individuals. The sample size was determined using Krejcie and Morgan's table and amounted to 331 participants. Data were collected using questionnaires and interviews, and the questionnaire's reliability coefficient was found to be 0.95. The collected data were analyzed using descriptive statistics, including frequency distribution, percentages, means, standard deviations, and multiple regression analysis.

The research findings revealed the following: 1) The overall level of leadership qualities among local government executives in Pathum Thani Province was found to be very high. With respect to each dimension from highest to lowest, the dimensions ranked as follows: personality had the highest average score, followed by ethical and moral standards, responsibility, communication, and decision-making, which had the lowest average score. 2) Leadership qualities in decision-making, communication, and ethical and moral standards significantly influenced the performance of local government organizations, accounting for 75.2% of the variance, which was statistically significant at the 0.01 level. 3) Recommendations for developing leadership qualities among local government executives in Pathum Thani Province included six strategies: 1. Visionary leadership, 2. Role modeling, 3. Communication based on ethical standards, 4. Positive thinking, 5. Ethical governance principles, and 6. Moral system.

Keywords: Leadership qualities, effectiveness of administration, Local government organizations

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 การปกครองท้องถิ่น มาตรา 76 รัฐพึงพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐอย่างอื่น ให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยหน่วยงานของรัฐ ต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน การจัดทำบริการสาธารณะและการใช้จ่ายเงินงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน รวมตลอดทั้งพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีทัศนคติเป็นผู้ให้บริการประชาชนให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว ไม่เลือกปฏิบัติ และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ มาตรา 249 ภายใต้บังคับมาตรา 1 ให้มีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามวิธีการและรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กฎหมายบัญญัติ การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดให้คำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และความสามารถในการปกครองตนเองในด้านรายได้ จำนวนและความหนาแน่นของประชากร และพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบประกอบกัน (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2552)

มาตรา 250 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ การจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะใด ที่สมควรให้เป็นหน้าที่และอำนาจโดยเฉพาะ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ หรือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลัก ในการดำเนินการใด ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งต้องสอดคล้องกับรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามวรรคสี่ และกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับกลไกและขั้นตอนในการกระจายหน้าที่ และอำนาจ ตลอดจนงบประมาณและบุคลากรที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจดังกล่าวของส่วนราชการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย ในการจัดทำบริการสาธารณะหรือกิจกรรมสาธารณะใดที่เป็นหน้าที่และอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถ้าการร่วมดำเนินการกับเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐหรือการมอบหมายให้เอกชน หรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการ จะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นมากกว่าการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะร่วมหรือมอบหมายให้เอกชนหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการนั้นก็ได้ รัฐต้องดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้ของตนเอง โดยจัดระบบภาษีหรือการจัดสรรภาษีที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาการหารายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถดำเนินการตามวรรคหนึ่งได้อย่างเพียงพอ ในระหว่างที่ยังไม่อาจดำเนินการได้ ให้รัฐจัดสรรงบประมาณ เพื่อสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปพลางก่อน กฎหมายตามวรรคหนึ่งและกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหาร การจัดทำบริการสาธารณะ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา การเงินและการคลัง และการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งต้องทำเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์

ของประเทศเป็นส่วนรวม การป้องกันการทุจริต และการใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความแตกต่างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ และต้องมีบทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และการป้องกัน การก้าวก่ายการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการส่วนท้องถิ่นด้วย (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2551)

มาตรา 252 สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง ผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่นหรือในกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จะให้มาโดยวิธีอื่นก็ได้ แต่ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตตามแนวทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560)

จังหวัดปทุมธานีได้กำหนดวาระจังหวัดปทุมธานี มีประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการขยะ คือ ปทุมธานี “ถิ่นบัวหลวง สะอาด” (PathumThani City of Royal Lotus) ได้มีการกำหนดกรอบการดำเนินงาน เพื่อการขับเคลื่อนวาระจังหวัดให้บรรลุผลสำเร็จ โดยดำเนินการภายใต้หลักการ 3R : ใช้น้อยลง ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ (3Rs : Reduce Reuse Recycle) และหลักการ “ประชารัฐ” โดยส่วนราชการทุกส่วน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคการศึกษา ภาคการศาสนา ภาคประชาชนและประชาสังคม ร่วมรณรงค์สร้างจิตสำนึกการไม่ทิ้งขยะ การรักษาความสะอาด และการดูแลสิ่งแวดล้อมของสถานที่ราชการ สถานศึกษา ศาสนสถาน ภาคเอกชน และสถานประกอบการ สถานที่ท่องเที่ยวบ้านเรือนประชาชน หมู่บ้าน/ชุมชน ให้สะอาด ปลอดภัย สวยงาม น่าอยู่เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ ดังนี้ (1) ขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้นมีการนำไปใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น (2) ถนนสายหลักและสายรอง มีความสะอาด ปลอดภัย กับผู้ที่สัญจร (3) แม่น้ำ ลำคลอง แหล่งน้ำ มีความสะอาด ไม่มีสิ่งกีดขวางทางระบายน้ำ (4) สถานที่ราชการ สถานศึกษา วัด ศาสนสถาน สถานที่ประกอบการ สถานที่ท่องเที่ยวบ้านเรือนประชาชน หมู่บ้าน/ชุมชน มีความสะอาด ปลอดภัย สวยงาม น่าอยู่ จังหวัดปทุมธานีได้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับการขยายตัวของเมือง มีการติดตั้งกล้องวงจรปิด CCTV และไฟส่องสว่าง การตรวจตรากวาดล้างสถานบริการและจุดเสี่ยงเพื่อดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด จังหวัดปทุมธานีได้มีการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยสถานศึกษาและโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและดูแลเด็ก เยาวชน และวัยรุ่นให้ตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติด มีการตั้งด่านตรวจ จุดสกัด ปิดล้อม และตรวจค้นพื้นที่เป้าหมายสำคัญเพื่อเป็นการลดและปราบปรามผู้ค้าและผู้เสพให้ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยทุกภาคส่วนบูรณาการความร่วมมือในการดำเนินงานปราบปราม ป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดให้หมดไปจากพื้นที่จังหวัดปทุมธานี และบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง และมีการเปิดโอกาสให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูร่างกายจากการติดยาเสพติด และนำไปสู่การฝึกอาชีพเพื่อสร้างอาชีพ ไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีก จุดอ่อนจังหวัดปทุมธานี คือ

(1) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม จากการขยายตัวของเมือง เช่น ชยะ น้ำเสียและฝุ่นละออง (2) สถานที่ท่องเที่ยวบางแหล่งไม่มีศักยภาพและขาดความเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาพักค้างคืน (3) มีประชากรแฝงจำนวนมาก ทั้งที่เป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมและแรงงานต่างด้าว ส่งผลให้การให้บริการของภาครัฐไม่เพียงพอ และส่งผลกระทบทำให้เกิดปัญหาทางสังคม (4) โครงสร้างของประชากรวัยเด็กและวัยทำงานลดลงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมากขึ้น (องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี, 2563)

ชำนาญ รักชายศ วิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำกับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ การนำองค์การ การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล ผลลัพธ์การดำเนินการ การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ การจัดกระบวนการ การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2. รูปแบบภาวะผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ แบบสนับสนุน แบบสั่งการ แบบมอบหมายงาน และแบบมีส่วนร่วม 3. ปัจจัยด้านรูปแบบภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า สมการเชิงเส้นของรูปแบบภาวะผู้นำกับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถพยากรณ์ความสำเร็จได้ ร้อยละ 77.3 (ชำนาญ รักชายศ, 2561)

Eakin วิจัยเรื่องคุณลักษณะของผู้นำที่เห็นได้ชัดของอาจารย์ใหญ่ในโรงเรียน St.Louis สรุปได้ว่า คุณลักษณะผู้นำที่จำเป็นต้องมี และทำให้ประสบผลสำเร็จ คือ ความรับผิดชอบ ความเฉลียวฉลาด มีไหวพริบดีเยี่ยม มีความยืดหยุ่น ในหน้าที่ มีความเข้าใจในระบบครอบครัวของผู้ร่วมงานแต่ละคน (Eakin, Cavolyn Joyce Killman, 1997)

ฤทัยทิพย์ ดอกคำ วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรขนาดเล็กที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์กร ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรขนาดเล็กส่งผลต่อประสิทธิผลองค์กร หลังปฏิบัติการค่าเฉลี่ยของคะแนนประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรสูงกว่าก่อนปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และระยะติดตามมีค่าเฉลี่ยของคะแนนประเมินสูงกว่าระยะหลังปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ฤทัยทิพย์ ดอกคำ, 2553)

จากปัญหาดังกล่าว ประชาชนในจังหวัดปทุมธานี มีความประสงค์ให้ผู้บริหารหรือนักการเมืองมาช่วยแก้ไข ทำให้ผู้วิจัยต้องการที่จะวิจัยเรื่อง “ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี” เพื่อนำข้อมูลที่ใช้เป็นแนวทางในการเลือกนักการเมืองท้องถิ่นที่ดีมีคุณภาพ สามารถเข้ามาช่วยพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารและภาวะผู้นำของผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี เป็นวิจัยแบบผสมวิธี (mixed method) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ประชากร ได้แก่ พนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี จำนวนทั้งสิ้นจำนวน 2,444 คน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี, 2563) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี และมอร์แกน Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 331 คน (Krejcie, R.V. & Moran, D.W, 1970) และประชากรในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ หัวหน้าส่วนราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 15 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5 คน 2. ผู้อำนวยการกองแผนและงบประมาณ จำนวน 5 คน และ 3. ผู้อำนวยการกองช่าง จำนวน 5 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach) 2. สถิติพื้นฐาน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน เป็นตัวแปรพหุคูณใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีการเลือกแบบคัดเลือกเข้า (Enter Method)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้และระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 65.56 และเป็นเพศชาย จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 34.44 มีอายุ 51-60 ปี จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 30.51 รองลงมา มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 27.79 มีอายุ 41-50 ปีจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 20.85 มีอายุ 18-30 ปีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 14.15 และน้อยที่สุดมีอายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 6.34 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 50.39 รองลงมา

มีการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 27.79 และน้อยที่สุด มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 22.05 มีตำแหน่งพนักงานฯ จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 56.50 รองลงมา มีตำแหน่งสมาชิกสภาฯ จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 19.94 มีตำแหน่งปลัด อบต. จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 9.06 มีตำแหน่ง จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 8.16 และน้อยที่สุด ตำแหน่งประธานสภา อบต. จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 6.34

ตอนที่ 2 ระดับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี

ปัจจัยภาวะผู้นำ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหาร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านบุคลิกภาพ	4.41	0.39	มากที่สุด	1
2. ด้านความรับผิดชอบ	4.37	0.44	มากที่สุด	3
3. ด้านการตัดสินใจ	4.34	0.47	มากที่สุด	5
4. ด้านการติดต่อสื่อสาร	4.35	0.47	มากที่สุด	4
5. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม	4.37	0.42	มากที่สุด	2
รวม	4.37	0.36	มากที่สุด	

2. ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$; S.D.= 0.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ด้านบุคลิกภาพ ($\bar{X} = 4.41$; S.D.= 0.39) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ($\bar{X}=4.37$; S.D.=0.42) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X}=4.37$; S.D.=0.44) ด้านการติดต่อสื่อสาร ($\bar{X}=4.35$; S.D.= 0.47) และด้านการตัดสินใจ ($\bar{X}=4.34$; S.D.= 0.47) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

2.1 ด้านบุคลิกภาพ ความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$; S.D.= 0.21) โดยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ ว่องไวและปรับตัวเข้ากับสังคมได้ ($\bar{X} = 4.63$; S.D.= 0.64) รองลงมา มีทักษะในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.51$; S.D.= 0.62) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีร่างกายแข็งแรง ($\bar{X} = 4.20$ S.D.= 0.64)

2.2 ด้านความรับผิดชอบ ความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$; S.D.= 0.44) โดยอยู่ในระดับมาก-มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ รับผิดชอบต่อองค์การในฐานะผู้นำ ($\bar{X} = 4.51$; S.D.= 0.61) รองลงมา เปิดใจกว้างและยอมรับความผิดพลาดของตนเอง ($\bar{X} = 4.46$; S.D.= 0.59) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีความรับผิดชอบต่อหน่วยงานอื่น ($\bar{X} = 4.15$: S.D.= 0.82)

2.3 ด้านการตัดสินใจ ความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.34$; S.D.= 0.47) โดยอยู่ในระดับมาก-มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ มีการ

วางแผนในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.52$; S.D.= 0.58) รองลงมา มีความกล้าตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.46$; S.D.= 0.73) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ตัดสินใจโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ($\bar{X} = 4.08$; S.D.= 0.73)

2.4 ด้านการติดต่อสื่อสาร ความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.35$; S.D.= 0.47) โดยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ สื่อความหมายด้านการพูด การเขียน การส่งสารที่ชัดเจน เข้าใจง่ายสามารถปฏิบัติได้ ($\bar{X} = 4.47$; S.D.= 0.68) รองลงมา รู้จักสังเกตและเรียนรู้ท่าทีของบุคคลอื่น ($\bar{X} = 4.38$; S.D.= 0.66) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ใช้วาจาสุภาพอ่อนโยน ($\bar{X} = 4.29$; S.D.= 0.73)

2.5 ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$; S.D.= 0.42) โดยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ มีความซื่อตรงต่อตนเอง ต่อการงาน ต่อบุคคลอื่น ($\bar{X} = 4.57$; S.D.= 0.54) รองลงมา เป็นผู้มีความอดทน อดกลั้น อดออม ($\bar{X} = 4.47$; S.D.= 0.65) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีความสามารถในการแยกแยะสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิด ($\bar{X} = 4.23$; S.D.= 0.71)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี

3. ระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม มีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$; S.D.= 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ด้านการมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ($\bar{X} = 4.30$; S.D.= 0.49) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.29$; S.D.= 0.54) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.28$; S.D.= 0.51) ด้านการเกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน ($\bar{X} = 4.27$; S.D.= 0.54) ด้านการอำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของประชาชน ($\bar{X} = 4.26$; S.D.= 0.63) ด้านการปรับปรุงภารกิจให้ทันต่อสถานการณ์ ($\bar{X} = 4.24$; S.D.= 0.66) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ด้านการเกิดผลสัมฤทธิ์ของภารกิจของรัฐ ($\bar{X} = 4.22$; S.D.= 0.65)

3.1 ด้านการเกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน มีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$; S.D.= 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก-มากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ กระตุ้นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตาม พ.ร.บ ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ ($\bar{X} = 4.56$; S.D.= 0.70) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา สนับสนุนประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานประเภทต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล ($\bar{X} = 4.32$; S.D.= 0.63) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด นำการตรวจสอบการจัดวางระบบควบคุมภายในตามระเบียบ ($\bar{X} = 4.10$; S.D.= 0.66)

3.2 ด้านการเกิดผลสัมฤทธิ์ของภารกิจของรัฐ มีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$; S.D.= 0.89) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาห้าปี ($\bar{X} = 4.29$; S.D.= 0.82)

มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา สนับสนุนการบูรณาการการปฏิบัติงานร่วมกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่น ($\bar{X} = 4.27$; S.D.= 0.77) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด กระตุ้นองค์การบริหารส่วนตำบลในการนำโครงการ/กิจกรรมที่เป็นข้อเสนอของประชาชนท้องถิ่นหรือแผนชุมชนมาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาห้าปี ($\bar{X} = 4.14$; S.D.= 0.83)

3.3 ด้านการมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ มีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$; S.D.= 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ มีการทำงานโดยพิจารณาในเชิงเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยนำเข้ากับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ($\bar{X} = 4.38$; S.D.= 0.71) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา สร้างความคุ้มค่าของแผนงานในการดำเนินงานหรือโครงการต่าง ๆ เทียบกับประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X} = 4.34$; S.D.= 0.68) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการดำเนินโครงการกิจกรรม ($\bar{X} = 4.21$; S.D.= 0.70)

3.4 ด้านการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน มีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$; S.D.= 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ สนับสนุนมีการกำหนดช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างโดยเปิดเผย ($\bar{X} = 4.52$; S.D.= 0.83) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ความชัดเจนในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.31$; S.D.= 0.62) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ให้ความสำคัญการกำหนดกระบวนการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ($\bar{X} = 4.15$; S.D.= 0.76)

3.5 ด้านการปรับปรุงภารกิจให้ทันต่อสถานการณ์ มีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$; S.D.= 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ มีการกระจายอำนาจให้ตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.36$; S.D.= 0.94) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา การทบทวนข้อกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับให้ทันต่อเหตุการณ์ ($\bar{X} = 4.34$; S.D.= 0.89) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้คล่อง ($\bar{X} = 4.15$; S.D.= 0.83)

3.5 ด้านการอำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของประชาชน มีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$; S.D.= 0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ มีช่องทางการประชาสัมพันธ์ประกาศกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของงานบริการสาธารณะ ($\bar{X} = 4.38$; S.D.= 0.71) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา มีการกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของงานบริการสาธารณะของแต่ละงาน และประกาศให้ประชาชนทราบ ($\bar{X} = 4.25$; S.D.= 0.83) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด รับเรื่องร้องเรียนจากประชาชน ($\bar{X} = 4.15$; S.D.= 0.91)

3.6 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ มีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$; S.D.= 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ มีการกระตุ้นผลักดันการปฏิบัติงานขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.44$; S.D.= 0.70) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา รวมประเมินการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ($\bar{X} = 4.34$; S.D.= 0.72) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีการประเมินตนเองเป็นประจำ ($\bar{X} = 4.15$; S.D.= 0.79)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีประกอบด้วย 6 แนวทาง ได้แก่ 1. การมีวิสัยทัศน์ของผู้นำองค์กร 2. การแสดงตนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีต่อตนเองและสังคม 3. การสื่อสารหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมในรูปการเป็นแบบอย่างที่ดี 4. การคิดบวกในหลักการบริหาร 5. นำหลักธรรมาภิบาลมาประกอบการบริหารงานในองค์กรและ 6. ระบบคุณธรรมในการบริหารงานในองค์กร

อภิปรายผล

1. ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ด้านบุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารองค์กรให้ความสนใจในบทบาทอำนาจหน้าที่ของตนเอง รวมทั้งทราบว่า องค์กรมีบทบาทอย่างไรที่จะทำงานตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Neubert ได้ศึกษาคุณลักษณะทั่วไปของผู้นำที่เห็นได้ชัดในการทำงานเป็นกลุ่ม สรุปได้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำในการทำงานเป็นกลุ่มนั้น ผู้นำต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลในกลุ่มอื่นเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม มีความสุขุมรอบคอบเชื่อถือตรงต่อหน้าที่ เป็นที่ปรึกษาที่ดี ยอมรับในความรู้ ความสามารถของคนอื่น สามารถประสานงานได้ดีและรู้จักข้อบกพร่องของตนเองแล้วพัฒนาให้ดีขึ้น (Neubert, M. J, 1998)

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1.1 ด้านบุคลิกภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านว่องไวและปรับตัวเข้ากับสังคมได้ เนื่องจากทีมผู้บริหารสามารถปรับตนเองเข้ากับระบบราชการได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ พบว่า ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานประมาณ ยอมเข้าร่วมการฝึกอบรม และสนับสนุนให้ข้าราชการไปรับความรู้ใหม่ ๆ มีทักษะในการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง พูดจาน่าฟัง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อข้าราชการ การแต่งกาย “เสื้อ ผ่า หน้า ผม” เหมาะสมกับสถานการณ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของธวัชชัย ผงอ้วน ได้ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำ ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านบุคลิกภาพ และด้านคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านทักษะความรู้ความสามารถในการบริหารงาน 2) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษาและอาชีพแตกต่างกัน ต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

หลวง อำเภโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05) (ธวัชชัย ผงอ้วน, 2554)

1.2 ด้านความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านรับผิดชอบต่อการจัดการในฐานะผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ พบว่า คนมีศักยภาพที่ดี สมรรถนะที่ดี มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานเสมอ มีการวางแผนที่ดี ตรงต่อเวลา มี **“วิสัยทัศน์ที่ดี”** ขยันหมั่นเพียร มุ่งมั่นและมีเป้าหมายในการทำงาน มีความเชื่อมั่นในตนเอง มองโลกในแง่ที่ดี น่าเชื่อและมีคุณค่าในสังคม **“คิดบวก”** ปฏิบัติงานสอดคล้องกับกฎหมาย คุณธรรม จริยธรรม และหลักเกณฑ์ของสังคม ยึด **“หลักธรรมาภิบาล”** และสอดคล้องกับงานวิจัยของเกษราภรณ์ วงศ์ก่อ ได้ศึกษาความคิดเห็นของพนักงานเทศบาลต่อคุณลักษณะของผู้บริหารส่วนราชการเทศบาลเมืองหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นของพนักงานเทศบาลเมืองหนองคาย ที่มีต่อคุณลักษณะของผู้บริหารส่วนราชการเทศบาลเมืองหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านความรู้ความสามารถในการบริหารงาน ด้านบุคลิกภาพ ด้านวิชาการ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความเป็นผู้นำ 2) การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพนักงานเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ พนักงานครูเทศบาลและลูกจ้างประจำที่มีต่อคุณลักษณะผู้บริหารส่วนราชการเทศบาลเมืองหนองคาย ทั้งนี้ โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 (เกษรา ภรณ์วงศ์ก่อ, 2550)

1.3 ด้านการตัดสินใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านมีการวางแผนในการตัดสินใจ เนื่องจากผู้บริหารแสวงหาความรู้ตลอด รวมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรไปอบรมตามบทบาทหน้าที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุขุมมาลย์ ประยูกนิติวัฒน์ การศึกษาภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในทัศนะของพนักงานฝ่ายลูกค้าสัมพันธ์นครหลวง บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ผลจากการศึกษา พบว่า พนักงานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การบริหารพนักงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการตัดสินใจ รูปแบบการมีส่วนร่วม และการจัดการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในทัศนะของพนักงานจำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์ พบว่า พนักงานที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ด้านการจัดการการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายการผู้นำต้องกล้าคิด กล้าทำในการนำพาองค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 (สุขุมมาลย์ ประยูกนิติวัฒน์, 2550)

1.4 ด้านการติดต่อสื่อสาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านสื่อความหมาย ด้านการพูด การเขียน การสั่งการที่ชัดเจน เข้าใจง่ายสามารถปฏิบัติได้ อาจเป็นเพราะผู้นำมีวิสัยทัศน์ วางแผนคิด วิเคราะห์มีการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ พบว่า นายกฯ มีการสื่อสารภายในองค์กรที่ดี ที่จะช่วยสร้างความเข้าใจในนโยบายของผู้บริหาร และเป็นสิ่งเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในองค์กร ทำให้เกิดความพึงพอใจกับผลงานขององค์กร แต่มีบางครั้งที่ยังต้องมีการพัฒนาให้เห็นเป็นรูปธรรมมากกว่านี้ คำสั่งกับการปฏิบัติต้องเป็นแนวทางเดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

พัชรินทร์ ฤทธิกุล ได้ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านความรับผิดชอบและการตัดสินใจ (พัชรินทร์ ฤทธิกุล, 2555)

1.5 ด้านคุณธรรมและจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านมีความซื่อตรงต่อตนเอง ต่อการทำงาน ต่อบุคคลอื่น เนื่องจากทีมบริหารยึดระเบียบในการทำงานเป็นหลัก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุวัฒน์ พุทธิพิพัฒน์ขจร ได้ศึกษาคุณลักษณะของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่พึงปรารถนาของประชาชน กรณีตำบลหมอนนาง อำเภอน้ำโสม จังหวัดชลบุรี จากการศึกษาพบว่า ด้านคุณธรรมและจริยธรรมมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความรู้ความสามารถด้านบุคลิกภาพและด้านมนุษยสัมพันธ์ น้อยที่สุด คือ ด้านความเป็นผู้นำ เมื่อเปรียบเทียบกับตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้และสื่อสารรับรู้ข่าวสารทางการเมือง พบว่า ประชาชนในตำบลหมอนนางพึงปรารถนาต่อคุณลักษณะของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกันตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้และสื่อสารการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง สำหรับเพศต่างกันไม่ทำให้ประชาชนในตำบลหมอนนางพึงปรารถนาต่อคุณลักษณะของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ คือสำหรับผู้ที่จะสมัครเลือกตั้ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีจริยธรรม สำหรับกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญในการกำหนดหลักสูตรต่าง ๆ ที่จะอบรมหรือพัฒนานายกองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้มีคุณลักษณะในด้านคุณธรรมและจริยธรรมมากยิ่งขึ้น (อนุวัฒน์ พุทธิพิพัฒน์ขจร, 2550)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำด้านการตัดสินใจ ด้านการติดต่อสื่อสารและด้านคุณธรรมและจริยธรรม ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งตัวแบบทั้ง 3 ด้าน สามารถนำมาเป็นอย่างในการบริหารองค์กรได้อย่างดี และการที่จะเป็นผู้นำที่ดีได้ต้องมีองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน จึงนำไปให้องค์กรเกิดประสิทธิผลที่ดี

จากผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้ ผู้บริหารต้องเป็นผู้ประสานทุกหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกเพื่อให้งานสำเร็จ ต้องมีความรับผิดชอบต่อเม็ดเงินหรือทรัพยากรอย่างอื่นที่เข้ามาในพื้นที่ ชี้แจงวัตถุประสงค์ของงานต่าง ๆ ต้องควบคุมอารมณ์ในสิ่งที่ไม่ถูกใจ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง งบประมาณของรัฐต้องทำเพื่อส่วนรวมเท่านั้น และผู้บริหารองค์กรต้องมีวิสัยทัศน์ การแสดงตนเพื่อเป็นแบบอย่าง มีการสื่อสารหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมและ ยึดหลักธรรมาภิบาล

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเพิ่มพื้นที่การวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น พื้นที่มากกว่าหนึ่งจังหวัด เป็นภาคหลาย ๆ จังหวัด
2. ควรเพิ่มเทคนิคการวิจัยที่สูงมากขึ้นเกี่ยวกับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เพิ่มตัวแปรการวิจัยให้มากขึ้นเกี่ยวกับปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด เช่น การใช้แนวคิดนักวิชาการคนอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2551). *รวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*.
ฉะเชิงเทรา : ประสานมิตร.
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2552). *รายงานข้อมูลจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี พ.ศ. 2552*. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.
- เกษรา ภรณ์วงศ์ก่อ. (2550). ความคิดเห็นพนักงานเทศบาลต่อคุณลักษณะของผู้บริหารส่วนราชการ เทศบาลเมืองหนองคาย. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชำนาญ รัชชายุศ. (2561). รูปแบบภาวะผู้นำกับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- ธวัชชัย ผงอ้วน. (2554). ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย. ใน *การศึกษาค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พัชรินทร์ ถิตย์กุล. (2555). ความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 75 (6 เมษายน 2560).
- ฤทัยทิพย์ ดอกคำ. (2553). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรขนาดเล็กที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพองค์กร. ใน *ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุขุมมालย์ ประยุณนิติวัฒน์. (2550). การศึกษาภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในทัศนะของพนักงานฝ่ายลูกค้า สันพันธ์นครหลวง บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน). ใน *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

- องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี. (2563). *รายงานประจำปี 2563*. ปทุมธานี : องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี.
- อนุวัฒน์ พุทธิพิพัฒน์ขจร. (2550). คุณลักษณะของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่พึงปรารถนาของประชาชน กรณีศึกษาตำบลหนองนาง อำเภอนนทบุรี จังหวัดชลบุรี. ใน *งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Eakin, Cavolyn Joyce Killman. (1997). perceptions of Principals and Teachers Concerning Desirable leadership Traits for Principals in St. Louis Elementary Schools (St. Louis, Missouri). *Dissertation Abstracts International*, Vol. 58 No. 01 : 39 –A.
- Krejcie, R.V. & Moran, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Measurement*, 30(30), pp.607-610.
- Neubert, M. J. (1998). A Functional-Based Modern Informal Leadership Perceptions in Intact Work Teams (Team Interaction). *Dissertation Abstracts International*, Vol. 59 No. 8.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำแบบบริการของนักการเมืองท้องถิ่น
ในจังหวัดปทุมธานี*
FACTOR AFFECTING SERVICE LEADERSHIP OF LOCAL POLITICIAN
IN PATHUMTHANI PROVINCE

อริวัฒน์ สอนเนย

Athiwat Sornnoey

ธนกฤต โพธิ์เงิน

Thanakrit Phoengurn

ภมร ชันธหัตถ์

Pamorn Khanthahat

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand.

E-mail: Dr_thanakrit@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบบริการของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบบริการของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี 3) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำแบบบริการของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 384 คน สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 15 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ นำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ .95 และนำข้อมูลคุณภาพมาวิเคราะห์สรุปความตามตัวแปร สถิติที่ใช้ ได้แก่ แจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำแบบบริการของนักการเมืองท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปน้อย พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการไว้วางใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมอบอำนาจ ด้านการบริการ และด้านเสริมพลังอำนาจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบบริการของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ต่างกัน มีความคิดเห็นภาวะผู้นำแบบบริการของนักการเมืองท้องถิ่น แตกต่างกัน อย่างมี

* Received: 15 May 2023; Revised: 22 June 2023; Accepted: 26 June 2023

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำแบบบริการของนักการเมืองท้องถิ่นพบว่า ปัจจัยคุณลักษณะผู้นำจำนวน 4 ด้าน คือ ด้านความสำเร็จ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านสถานการณ์ ส่งผลต่อผู้นำแบบบริการของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 65.58 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P\text{-value} < .01$

คำสำคัญ: ปัจจัย, ภาวะผู้นำแบบบริการ, นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี

Abstract

This research aimed to achieve the following threefold objectives: 1) to examine the level of leadership in providing services exhibited by local politicians. 2) to compare the service leadership displayed by local politicians based on various personal factors. 3) to explore the factors that influence the service leadership of local politicians. A mixed-method research approach was employed for this study. The conceptual framework drew upon the traits of successful leaders identified by Stogdill, as well as the concept of service leadership developed by Patterson. The sample size was determined using the Krejcie & Morgan formula, resulting in the selection of 384 participants through a simple random sampling technique. Additionally, 15 community leaders were interviewed. The research instruments included a questionnaire and an interview guide. The reliability of the questionnaire was high, with a coefficient of .95. The interview data were analyzed using content analysis. Statistical techniques such as frequency analysis, percentage calculation, mean and standard deviation calculation, as well as multiple regression analysis, were employed for data analysis.

The findings of the study revealed the following: 1) Overall, the level of service leadership exhibited by local politicians was found to be exceptionally high. When examining each aspect individually, trust, vision, humility, service, and empowerment were rated at very high levels, respectively. 2) When comparing the service leadership of local politicians based on personal factors such as gender, age, educational level, occupation, income, and duration of residency in the area, statistically significant differences were observed. This suggests that individuals with different personal characteristics hold distinct expectations regarding the leadership qualities of local politicians, with a significance level of .05. 3) The factors that influenced the service leadership of local politicians were identified as successful leadership, responsibility, participation, and situational factors. These factors were found to significantly impact the service leadership of local politicians at a significance level of .05 and collectively accounted for 65.58% of the predictive power.

Keywords: Factors, service leadership, local politician, Pathumthani Province.

บทนำ

ประเทศไทยนับตั้งแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475 ทุกรัฐบาลก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการกระจายอำนาจ ในการบริหารการปกครองสู่ท้องถิ่น โดยการทำให้มีการปกครองตนเองของราษฎรในท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้การปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันการเมืองระดับพื้นฐาน ที่จะฝึกฝนให้พลเมืองเกิดความรู้ความเข้าใจในกลไก และกระบวนการทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยหลักของการกระจายอำนาจแล้ว รัฐบาลจะต้องจัดให้หน่วยงาน หรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่มีอิสระในการดำเนินการเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง ทั้งในด้านการเมืองและการบริหาร รัฐบาลในช่วงที่ผ่านมาได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก จึงได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาไว้เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2541 ไว้ดังนี้ “จะเร่งรัดการออกกฎหมายเพื่อการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดแผนและขั้นตอนดำเนินการเป็นการด่วน ระบุอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างราชการส่วนกลางกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันอย่างชัดเจน เพื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและบทบาทเพิ่มขึ้น รวมทั้งสัดส่วนการแบ่งสรรภาษีอากรให้แก่ท้องถิ่น” นอกจากนี้ จะดำเนินการปรับปรุงรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีเพียง 4 รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล การปกครองรูปแบบพิเศษ (ประยุทธ์ หงษ์ทองคำ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2529)

จังหวัดปทุมธานี มีอัตราความหนาแน่นของประชากรต่อตารางกิโลเมตร อยู่ที่ประมาณ 735.6 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรต่อตารางกิโลเมตร สูงสุดคืออัญบุรี 1,865.9 คน รองลงมาได้แก่ อำเภอเมืองปทุมธานี ประมาณ 1,701.4 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอหนองเสือ จะมีความหนาแน่นของประชากรต่ำสุดที่ 129.9 คนต่อตารางกิโลเมตร เนื่องจากยังมีสภาพส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตร เป็นจังหวัดที่มีการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคม จากเดิมที่เป็นสังคมชนบทกลายเป็นสังคมเมือง และมีการเปลี่ยนแปลงการผลิตจากภาคเกษตรกรรมเป็นการผลิตในภาคอุตสาหกรรม สภาพการณ์ดังกล่าว ทำให้จังหวัดปทุมธานีเป็นแหล่งรองรับการเข้ามาหางานทำจากคนในทุกภูมิภาคของประเทศ รวมทั้งแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาหางานทำ นอกจากนี้ การที่จังหวัดปทุมธานีเป็นที่ตั้งของสถานศึกษาทั้งในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาหลายแห่ง ทำให้มีเยาวชนเข้ามาศึกษาในจังหวัดปทุมธานีเป็นจำนวนมาก ดังนั้น จังหวัดปทุมธานีจึงเป็นแหล่งรองรับปัญหาที่เกิดขึ้นจากปัจจัยดังกล่าว เช่น ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมและชุมชน ที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และการที่จังหวัดปทุมธานีเป็นจังหวัดในบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยาซึ่งอยู่ใกล้ความเจริญ จึงทำให้เกิดการเรียกร้องความต้องการในการรับบริการ และแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนจากส่วนราชการและ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสูง พื้นที่จังหวัดปทุมธานีเป็นพื้นที่มาพักยาและเป็นพื้นที่ที่ระบาด พักยาเสพติดส่วนใหญ่ ป.ป.ส. จะตามมาจากชายแดนและมาจับในเขตปทุมธานี โดยเฉพาะพื้นที่ที่อันตราย คือ อำเภोधุมบุรี คลองหลวง ลำลูกกา และอำเภอเมืองปทุมธานี อำเภออื่น ๆ ยังไม่ค่อยมีการแพร่ระบาดมาก มีแรงงานต่างด้าวที่อยู่ขอบของกลุ่มเสี่ยง มีการมาจดทะเบียนต่างด้าวแล้วจริง ๆ จำนวน 120,000 คน ที่ถูกกฎหมายสามารถดำเนินการลงทะเบียนได้ 58,000 กว่าคน แต่ยังพิสูจน์สัญชาติไม่หมด มีแหล่งบันเทิงที่ล่อแหลมและมีบุคคลที่แอบแฝงอย่างต่างด้าวอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองฯ รอบมหาวิทยาลัยรังสิต ในเขตพื้นที่คลองหลวง รอบมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยทางตำรวจ ทหาร ฝ่ายปกครอง ได้มีการออกตรวจโดยเฉพาะหลังจากที่มีคำสั่ง คสช.ที่ 22 มีโรงงานอุตสาหกรรมทั้งขนาดใหญ่และเล็ก จำนวน 10,000 กว่าแห่ง เป็นสวนอุตสาหกรรม 1 แห่ง จะมีแรงงานต่างด้าวอยู่ จำนวน 350,000 กว่าคน ที่มีโอกาสใช้ยาเสพติดจะมีตลาดที่เป็นแหล่งชุกช่อนยาเสพติดใหญ่ ๆ เช่น ตลาดไท ตลาดไอยรา ตลาดสี่มุมเมือง มีหมู่บ้านร้าง ๆ ที่เป็นแหล่งมั่วสุมยา โดยจะมีตำรวจคอยตรวจตราและหอพักจะมีหน่วยงานในพื้นที่ช่วยกันตรวจตราดูแลอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานจังหวัดปทุมธานี, 2557)

จกมล ประสมสุข ศึกษาเรื่องคุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่นในความคิดเห็นของประชาชน: กรณีศึกษาเขตพื้นที่ อบต. เกาะลอย ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านบุคลิกภาพทั่วไปและคุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่น ด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงาน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ประชาชนที่มีเพศและอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ ด้านบุคลิกภาพทั่วไป และด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงาน ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีอาชีพและรายได้ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ด้านบุคลิกภาพทั่วไป และด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงาน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (จกมล ประสมสุข, 2550)

ณรงค์ศักดิ์ สนิธิ ศึกษาคุณลักษณะนักรการเมืองท้องถิ่นตามความคาดหวังของประชาชน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำเป็น จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคาดหวังในคุณลักษณะนักรการเมืองท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ดังนี้ เป็นผู้มองการณ์ไกล ร้อยละ 72.3 สุขุม อ่อนน้อม นุ่มนวล ร้อยละ 72.0 มีความรู้ความสามารถทางด้านการเมืองการปกครอง ร้อยละ 84.6 ชีวิตครอบครัว เป็นปกติสุข ร้อยละ 84.3 ยึดมั่นในหลักการร้อยละ 85.4 ยึดมั่นในความถูกต้องตามหลักกฎหมายและศีลธรรม ร้อยละ 84.9 ประสานงานและทำงานร่วมกับข้าราชการประจำได้ร้อยละ 92.6 ทำงานร่วมกับบุคคลทั้งในและนอกองค์กรได้ ร้อยละ 84.3 ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม ร้อยละ 90.4 มีจิตใจมั่นคงในการตัดสินใจ ร้อยละ 85.2 และเข้าใจความต้องการของประชาชน ร้อยละ 83.7 ข้อเสนอแนะควรมีหลักสูตรการปกครองท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคุณลักษณะนักรการเมืองท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว ให้เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ เป็นผู้มองการณ์ไกล มีความรู้ด้านการเมืองการปกครอง ยึดมั่นในหลักการ สามารถประสานงานร่วมกับข้าราชการและประชาชนได้เป็นอย่างดี (ณรงค์ศักดิ์ สนิธิ, 2551)

จากปัญหาดังกล่าว ประชาชนในจังหวัดปทุมธานี กำลังรอผู้บริหารหรือนักรการเมืองมาช่วยแก้ไข ทำให้ผู้วิจัยต้องการที่จะวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำแบบบริการของนักรการเมืองท้องถิ่นใน

จังหวัดปทุมธานี” เพื่อนำข้อมูลที่ใช้เป็นแนวทางในการเลือกนักรการเมืองท้องถิ่นที่ดี มีคุณภาพ สามารถเข้ามาช่วยพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำและปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำแบบบริการของนักรการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบบริการของนักรการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำแบบบริการของนักรการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำแบบบริการของนักรการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี เป็นวิจัยแบบผสมวิธี (mixed method) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป อยู่อาศัยในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 1,146,092 คน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี, 2564) 2. กลุ่มตัวอย่างวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป อยู่อาศัยในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่ และมอร์แกน Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 384 คน (Krejcie, R.V. & Moran, D.W, 1970) และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้นำชุมชนในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 15 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1. กำนันในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 5 คน 2. ผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 5 คน 3. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 5 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้ 1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach) สถิติพื้นฐาน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน เป็นตัวแปรพหุการณใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis : MRA) ด้วยวิธีการเลือกแบบคัดเลือกเข้า (Enter Method)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้และระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 53.49 และเป็นเพศชาย จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 46.51 อายุ 36-45 ปี

จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 38.70 รองลงมา มีอายุ 46-55 ปี จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 31.95 มีอายุ 18-35 ปี จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 20.52 และน้อยที่สุดมีอายุ 18-35 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.83 การศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าจำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 50.39 รองลงมา มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 29.09 และน้อยที่สุดมีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 20.52 อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 47.53 รองลงมา มีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24.94 มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 18.44 มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.49 มี และน้อยที่สุด อาชีพอื่น ๆ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.60 รายได้ 20,001-25,000 บาท จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 33.75 รองลงมา มีรายได้ 15,001-20,000 บาท จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 38.18 มีรายได้ 15,001-20,000 บาท จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 27.79 มีรายได้ 25,001 บาทขึ้นไป จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.78 และน้อยที่สุด มีรายได้ ต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 13.25 ระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่ 10-20 ปี จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 54.81 รองลงมา ระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่ 21 ปีขึ้นไป จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 33.51 และน้อยที่สุด มีระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 11.69

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำแบบบริการของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี

ภาวะผู้นำของผู้บริการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
ด้านการบริการ	4.59	0.31	มากที่สุด	4
ด้านเสริมพลังอำนาจ	4.56	0.31	มากที่สุด	5
ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.59	0.29	มากที่สุด	2
ด้านการไว้วางใจ	4.60	0.28	มากที่สุด	1
ด้านการมอบหมาย	4.59	0.30	มากที่สุด	3
รวม	4.59	0.22	มากที่สุด	

2. ระดับภาวะผู้นำแบบบริการของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$; S.D. = 0.22) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ปัจจัยด้านการไว้วางใจ ($\bar{X} = 4.60$; S.D. = 0.28) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.59$; S.D. = 0.29) ด้านการมอบหมาย ($\bar{X} = 4.59$; S.D. = 0.30) ด้านการบริการ ($\bar{X} = 4.59$; S.D. = 0.31) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ด้านเสริมพลังอำนาจ ($\bar{X} = 4.56$; S.D. = 0.31)

2.1 ด้านการบริการ มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$; S.D.= 0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ผู้บริหารให้การสนับสนุน ส่งเสริมและจัดหาสวัสดิการตามความต้องการของบุคลากร ในทุกด้านทุกระดับ ($\bar{X} = 4.91$; S.D.= 0.29) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ผู้บริหารช่วยเหลือบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และเต็มที่ จนกว่าภารกิจจะเสร็จสมบูรณ์ ($\bar{X} = 4.55$; S.D.= 0.15) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผู้บริหารให้การช่วยเหลือบุคลากรตามความต้องการอย่างเต็มที่และทันที ($\bar{X} = 4.49$; S.D.= 0.53)

2.2 ด้านเสริมพลังอำนาจ มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$; S.D.= 0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ผู้บริหารให้กำลังใจและสนับสนุนการพัฒนา การทำงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ และอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.85$; S.D.= 0.38) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ผู้บริหารจะพยายามผลักดันให้บุคลากรประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานให้ได้สูงกว่าที่คาดไว้ ($\bar{X} = 4.55$; S.D.= 0.51) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผู้บริหารเสริมสร้างความสามารถของบุคลากรและองค์กรที่เป็นผลมาจากการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.49$; S.D.= 0.57)

2.3 ด้านการมีวิสัยทัศน์ มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$; S.D.= 0.29) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่จะทำให้องค์กรเกิดความเข้มแข็ง ($\bar{X} = 4.86$; S.D.= 0.34) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ผู้บริหารชักจูงให้บุคลากรเห็นว่าวิสัยทัศน์ที่ร่วมกันสร้างนี้มีโอกาสสำเร็จสูง หากทุกฝ่ายร่วมมือกัน และยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 4.59$; S.D.= 0.56) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผู้บริหารมีมุมมองและเห็นชัดในสิ่งที่ต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สถานะขององค์กรดีขึ้น ($\bar{X} = 4.44$; S.D.= 0.51)

2.4 ด้านการไว้วางใจ มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$; S.D.= 0.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ผู้บริหารมีทักษะในการสร้างแรงบันดาลใจ และสามารถพูดโน้มน้าวจิตใจบุคลากรในการทำงาน ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ด้วยความเห็นชอบเต็มใจ ($\bar{X} = 4.88$; S.D.= 0.33) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ผู้บริหารมีการแจ้งข่าวสารและความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายใน/ภายนอกองค์กรแก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.64$; S.D.= 0.51) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผู้บริหารสามารถสร้างความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่มากกว่าการบังคับ ($\bar{X} = 4.44$; S.D.= 0.52)

2.5 ด้านการมอบน้อม มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$; S.D.= 0.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ผู้บริหารมีการให้คำแนะนำและคำปรึกษาด้วยความสุภาพ และเป็นมิตรแก่บุคลากร ($\bar{X} = 4.81$; S.D.= 0.42) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ผู้บริหารสามารถเก็บความรู้สึก ควบคุมอารมณ์และสีหน้าปกติ โดยใช้คำพูดที่เหมาะสมเมื่อถูกวิจารณ์การปฏิบัติหน้าที่ ($\bar{X} = 4.60$; S.D.= 0.54) และมีค่าเฉลี่ยน้อย

ที่สุด ผู้บริหารแสดงความเคารพดีของคนส่วนใหญ่ แม้จะไม่ตรงกับความคิดเห็นของตนเอง ($\bar{X} = 4.42$; S.D.= 0.51)

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำแบบบริการของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำแบบบริการของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$; S.D.= 0.23) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 6 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.82$; S.D.= 0.21) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านสมรรถนะ ($\bar{X} = 4.82$; S.D.= 0.22) ด้านสถานการณ์ ($\bar{X} = 4.71$; S.D.= 0.25) ด้านการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.69$; S.D.= 0.30) ด้านความสำเร็จ ($\bar{X} = 4.62$; S.D.= 0.31) และ ด้านสถานภาพ ($\bar{X} = 4.63$; S.D.= 0.93) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

3.1 ด้านสมรรถนะ โดยรวม มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$; S.D.= 0.21) โดยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ มีไหวพริบปฏิภาณ ทันคน ทันเหตุการณ์ ($\bar{X} = 4.97$; S.D.= 0.16) รองลงมา สามารถแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้ทันที ($\bar{X} = 4.82$; S.D.= 0.40) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีความสามารถในการสื่อความหมาย ($\bar{X} = 4.77$; S.D.= 0.44)

3.2 ด้านความสำเร็จ โดยรวม มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$; S.D.= 0.31) โดยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับ จากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ มีความรู้ความสามารถด้านการเมืองการปกครอง ($\bar{X} = 4.73$; S.D.= 0.16) รองลงมา จบการศึกษาอย่างน้อยปริญญาตรี ($\bar{X} = 4.73$; S.D.= 0.46) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีชีวิตครอบครัวปกติสุข ($\bar{X} = 4.41$; S.D.= 0.69)

3.3 ด้านความรับผิดชอบ โดยรวมมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$; S.D.= 0.21) โดยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับ จากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ มีความรับผิดชอบต่อผลที่เกิดจากการตัดสินใจของตน ($\bar{X} = 4.96$; S.D.= 0.21) รองลงมา ยึดมั่นในความถูกต้องตามหลักกฎหมายและศีลธรรม มีความยุติธรรม ($\bar{X} = 4.88$; S.D.= 0.33) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ยึดถือหลักการมากกว่าตัวบุคคล ($\bar{X} = 4.73$; S.D.= 0.46)

3.4 ด้านการมีส่วนร่วม โดยรวมมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$; S.D.= 0.30) โดยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับ จากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ รู้จักเสียสละและอุทิศผลประโยชน์ของตนให้กับส่วนรวม ($\bar{X} = 4.81$; S.D.= 0.42) รองลงมา มีส่วนร่วมในการวางแผน ($\bar{X} = 4.77$; S.D.= 0.43) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม ($\bar{X} = 4.61$; S.D.= 0.52)

3.5 ด้านสถานภาพ โดยรวมมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$; S.D.= 0.71) โดยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับ จากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม ($\bar{X} = 4.70$; S.D.= 0.47) รองลงมา มีตำแหน่งสำคัญทางสังคม ($\bar{X} = 4.57$; S.D.= 0.62) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีฐานะทางการเงินมั่นคง ($\bar{X} = 4.46$; S.D.= 0.72)

3.6 ด้านสถานการณ์ โดยรวมมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$; S.D.= 0.25) โดยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามลำดับ จากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ มีสภาพจิตใจมั่นคง ควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี ($\bar{X} = 4.91$; S.D.= 0.30) รองลงมา เข้าใจถึงความต้องการของประชาชน ($\bar{X} = 4.68$; S.D.= 0.49) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับสภาพของตนในสถานการณ์ต่าง ๆ ($\bar{X} = 4.61$; S.D.= 0.49)

สรุปผลวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อผู้นำแบบบริการของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริการ ด้านการเสริมพลังอำนาจ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการไว้วางใจ ด้านการมอบน้อม โดยสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1. กำนัน จำนวน 5 คน 2. ผู้ใหญ่บ้านจำนวน 5 คน และ 3. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 5 คน ดังนี้

1. ด้านการบริการ นายกฯ และผู้บริหาร ให้การช่วยเหลือประชาชนตามความต้องการอย่างเต็มที่ และเปิดกว้างรับคำแนะนำติชม ได้ตามเหตุการณ์ เกิดธรรมาภิบาลในองค์กร การเอาใจใส่ในการให้บริการอย่างเท่าเทียม ไม่แสดงออกอย่างเหนียวแน่นเย็นชา และติดตามเรื่องของประชาชนจนสำเร็จ มีมุมมองว่า **“งานบริการคือหัวใจของการบริหาร”**

2. ด้านการเสริมพลังอำนาจ ผู้บริหารสร้างความเชื่อมั่น สร้างแรงจูงใจ ให้เกิดกับบุคลากรในการปฏิบัติงานตรงต่อเวลา การแต่งกาย รักษากฎระเบียบโครงการต่าง ๆ ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ รวมทั้งมีการมอบหมายการตัดสินใจ อำนาจ ความรับผิดชอบ การเลือกโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาตำบล โดยให้ประชาชนได้ร่วมกันคัดเลือกเพื่อบรรจุเข้าแผน

3. ด้านการมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารมีการวางนโยบาย วิสัยทัศน์ ที่จะทำให้องค์กรเกิดความเข้มแข็งกับบุคลากร ผู้นำชุมชน ประชาชนในโอกาสต่าง ๆ รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงศึกษาความรู้เพิ่มเติม ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากสถานที่หลากหลาย เช่น เรียนเพิ่มอบรม ส่งไปอบรม เชิญวิทยากรบรรยาย ดูงานสถานที่ต่าง ๆ

4. ด้านการไว้วางใจ นายกฯ มีทักษะในการสร้างแรงบันดาลใจ และสามารถพูดโน้มน้าวจิตใจบุคลากร ผู้นำชุมชน ประชาชนในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ด้วยความเต็มใจด้วย **“จิตสาธารณะ”** พนักงานมีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่มากกว่าการบังคับ การตรงต่อเวลาในการประชุมต่าง ๆ โครงการต่าง ๆ และการไปติดต่อราชการ

5. ด้านการมอบน้อม ทีมผู้บริหารสามารถเก็บความรู้สึก ควบคุมอารมณ์และสีหน้าเป็นปกติ จึงเป็นที่รักของประชาชน เป็นผู้รับฟังที่ดี สามารถรับรู้ถึงความรู้สึกเข้าใจ ให้เกียรติและยอมรับความคิดเห็นของผู้นำชุมชนรวมทั้งประชาชน **“เสียงสวรรค์ คือเสียงของประชาชน”**

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำแบบบริการของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรจำนวน 4 ด้านคือ ด้านความสำเร็จ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านสถานการณ์ ส่งผลต่อภาวะผู้นำแบบบริการของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี กล่าวได้ว่า ความสำเร็จใด ๆ ในการบริหารจัดการองค์กร ผู้นำต้องมีความรับผิดชอบทั้งตนเองและส่วนรวม ซึ่งถ้า

ความสำเร็จจะคงอยู่ตลอดไป ต้องมีองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย รวมทั้งการจะเป็นผู้นำที่ดีได้ ต้องปรับตัวตามสถานการณ์ให้เร็ว และยอมรับความคิดเห็นของทุกฝ่ายมาประกอบก่อนการตัดสินใจ ดังภาพ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำแบบบริการของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี มีการอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำแบบบริการของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ปัจจัย ด้านการไว้วางใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมอบหมายงาน ด้านการบริการ และด้านเสริมพลังอำนาจ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อาจเป็นเพราะทีมผู้บริหารขององค์กรให้ความสำคัญกับงานที่รับผิดชอบ แสวงหาความรู้ตลอดเวลา สอดคล้องกับผลการวิจัยของกัญญา ศรีมหันโต ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะผู้บริหารท้องถิ่นที่ประชาชนพึงประสงค์ของเทศบาลนครยะลา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีความพึงประสงค์ต่อคุณลักษณะผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลนครยะลา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยภาพรวม ในระดับมาก และเมื่อแยกเป็นด้าน พบว่า มีความพึงประสงค์อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน โดยพึงพอใจสูงสุดในด้านคุณธรรม และจริยธรรม รองลงมา คือ ด้านสังคมด้านวิสัยทัศน์ ด้านภาวะผู้นำ ด้านการบริหารและการจัดการ และด้านคุณลักษณะ (คุณสมบัติ) ส่วนตัว (กัญญา ศรีมหันโต, 2550)

เมื่อพิจารณาแยกรายด้านได้ ดังนี้

1.1 ด้านการบริการ มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารให้การสนับสนุน ส่งเสริมและจัดหาสวัสดิการตามความต้องการของของบุคลากรในทุกด้านทุกระดับ นั้นย่อมแสดงให้เห็นถึงความสามารถของทีมผู้บริหารที่มีการวางแผนงานเป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์นายกฯ

และผู้บริหาร ให้การช่วยเหลือประชาชนตามความต้องการอย่างเต็มที่ และเปิดกว้างรับคำแนะนำติชม ได้ตามเหตุการณ์ เกิดธรรมาภิบาลในองค์กร การเอาใจใส่ในการให้บริการอย่างเท่าเทียม ไม่แสดงออก อย่างเหนียวแน่นเย็นชา และติดตามเรื่องของประชาชนจนสำเร็จ มีมุมมองว่า “งานบริการคือหัวใจ ของการบริหาร” และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสาคร สุริยะโชติ ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะผู้นำ ท้องถิ่นตามทัศนะของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย (สาคร สุริยะโชติ, 2550) ผลการวิจัยพบว่า 1. เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลแม่สาย มีค่าเฉลี่ยของทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะ ของผู้นำท้องถิ่นในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความซื่อสัตย์และจริงใจมีค่าเฉลี่ย มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านความสามารถในการจูงใจ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย

1.2 ด้านเสริมพลังอำนาจมีความคิดเห็นในระดับมาก คือ ผู้บริหารให้กำลังใจและสนับสนุนการ พัฒนาการดำเนินงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ และอย่างต่อเนื่อง ที่เป็นเช่นนั้น เพราะผู้บริหารสร้าง ความเชื่อมั่น สร้างแรงจูงใจ ให้เกิดกับบุคลากรในการปฏิบัติงานตรงต่อเวลา การแต่งกาย รักษา กฎระเบียบโครงการต่าง ๆ ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ รวมทั้งมีการมอบหมายการตัดสินใจอำนาจความ รับผิดชอบการเลือกโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาตำบล โดยให้ประชาชนได้ร่วมกันคัดเลือกเพื่อบรรจุ เข้าแผน สอดคล้องกับผลการวิจัยของเยาวเรศ รัตนจรรย์ ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของนักการเมือง ท้องถิ่นที่พึงประสงค์ของประชาชนในเขตอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว (เยาวเรศ รัตนจรรย์, 2558) ผลการศึกษาพบว่า 1. ผลการวิเคราะห์ แบบสอบถามคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นที่พึงประสงค์ ของประชาชนในเขตอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณา ตามรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสถานภาพ รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านสมรรถนะ ด้านความสำเร็จ ด้านสถานการณ์และด้านที่มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วม ตามลำดับ 2. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีความ คิดเห็นต่อคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นที่ พึงประสงค์ ของประชาชนในเขตอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

1.3 ด้านการมีวิสัยทัศน์ มีความคิดเห็นในระดับมาก คือ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่จะทำให้องค์กร เกิดความเข้มแข็ง บ่งบอกถึงทีมผู้บริหารมีการวางนโยบาย วิสัยทัศน์ ที่จะทำให้องค์กรเกิดความเข้มแข็ง กับบุคลากร ผู้นำชุมชน ประชาชนในโอกาสต่าง ๆ รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงศึกษาความรู้เพิ่มเติมจาก ระเบียบข้อกฎหมาย สอดคล้องกับผลการวิจัยของพรเพชร สุดถิ่น ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะที่คาดหวังของ นายกเทศมนตรีของเทศบาลเมืองปรกฟ้า อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี (พรเพชร สุดถิ่น, 2555) ผลการศึกษา พบว่า ด้านบุคลิกภาพ ประชาชนมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ด้านความรู้ ความสามารถ ประชาชนมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก คุณลักษณะด้านสังคม ประชาชนมีความ คาดหวังอยู่ในระดับมาก และคุณลักษณะด้านกายภาพ พบว่า ภาพรวมประชาชนมีความคาดหวังอยู่ใน ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณลักษณะที่คาดหวังของนายกเทศมนตรีของ เทศบาลเมืองปรกฟ้า อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับ

การศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในตำบลเกาะจันทร์ ความสัมพันธ์กับนายกเทศมนตรีและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งผู้นำจะพบผลดังนี้ ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในตำบลเกาะจันทร์ และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งผู้นำต่างกัน มีความคาดหวังที่ไม่แตกต่างกัน สำหรับประชาชนที่มีสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และความสัมพันธ์กับนายกเทศมนตรี ต่างกัน มีความคาดหวังที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.4 ด้านการไว้วางใจ มีความคิดเห็นในระดับมาก คือ ผู้บริหารมีทักษะในการสร้างแรงบันดาลใจ และสามารถพูดโน้มน้าวจิตใจบุคลากรในการทำงาน ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ด้วยความเห็นชอบเต็มใจ อาจเป็นเพราะที่ผู้บริหารมีการสร้างแรงบันดาลใจ และสามารถพูดโน้มน้าวจิตใจบุคลากร ผู้นำชุมชน ประชาชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กร สอดคล้องกับผลการวิจัยของนุชจริ วีรพิพัฒน์ ได้ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี (นุชจริ วีรพิพัฒน์, 2555) ผลการสำรวจ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นพบว่า ความต้องการด้านสมรรถนะ ประชาชนมีความคาดหวังในตัวนักการเมืองท้องถิ่นอยู่ในระดับจำเป็นมาก ความต้องการด้านความสำเร็จ ประชาชนมีความคาดหวังในตัวนักการเมืองท้องถิ่นอยู่ในระดับจำเป็นมาก ความต้องการด้านความรับผิดชอบ ประชาชนมีความคาดหวังในตัวนักการเมืองท้องถิ่นอยู่ในระดับจำเป็นมาก ความต้องการด้านการมีส่วนร่วม ประชาชนมีความคาดหวังในตัวนักการเมืองท้องถิ่นอยู่ในระดับจำเป็นมาก ความต้องการด้านสถานการณ์ ประชาชนมีความคาดหวังในตัวนักการเมืองท้องถิ่นอยู่ในระดับจำเป็นมาก ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้แตกต่างกัน มีผลต่อความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่น ในเขตอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

1.5 ด้านการมอบหมาย มีความคิดเห็นในระดับมาก คือ ผู้บริหารมีการให้คำแนะนำและคำปรึกษาด้วยความสุภาพ และเป็นมิตรแก่บุคลากร เพราะทีมงานบริหารเป็นผู้รับฟังที่ดี สามารถรับรู้ถึงความรู้สึกเข้าใจ ให้เกียรติ และยอมรับความคิดเห็นของผู้นำชุมชนรวมทั้งประชาชน สอดคล้องกับผลการวิจัยของรณกฤต ทะนิตะ ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะนักการเมืองท้องถิ่นตามความคาดหวังของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ (รณกฤต ทะนิตะ, 2553) ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะนักการเมืองท้องถิ่นตามความคาดหวังของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้ความสามารถและด้านบุคลิกภาพ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำได้ดังนี้ ด้านความรู้ความสามารถ ด้านบุคลิกภาพ ด้านการปฏิบัติงานและด้านธรรมาภิบาลตามลำดับ 2) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ พบว่า มีจำนวนมากที่สุดคือ ต้องการให้นักการเมืองร่วมมือกันปฏิบัติงาน ไม่ควรแบ่งฝ่ายทางการเมือง รองลงมาคือ ควรพัฒนาชุมชนทุกชุมชนให้ทั่วถึง และเท่าเทียมกัน และควรจัดสรรงบประมาณลงสู่ชุมชนให้มากกว่านี้ตามลำดับ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำแบบบริการของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ยังมีบางข้อคำถามจากงานวิจัยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สมควรได้รับการเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ยิ่ง ๆ ขึ้น ดังนี้ ผู้บริหารต้องมีมุมมองที่ชัดเจนในสิ่งที่ต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สถานะขององค์กรดีขึ้น วางระบบการบริหารงานโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาสื่อสารทั้งองค์กร ประชุมบุคลากรให้มากขึ้น ชี้แจงแนวทางการบริหารงานให้ทราบเป็นทิศทางเดียวทั้งองค์กร ต้องยอมรับความคิดเห็นใหม่ ๆ จากผู้ร่วมงาน เปิดกว้างทางความคิดเห็น ใช้หลักกฎหมายในการบริหารงาน ต้องชี้แจงการใช้ระเบียบ ตัวชี้วัด ระบบคุณธรรม (Merit system) หลักธรรมาภิบาล บริหารเสริมสร้างความสามารถของบุคลากร การมีส่วนร่วม ส่งเสริมสนับสนุนให้ข้าราชการไปอบรมให้มากขึ้น และต้องให้บุคลากรเรียนรู้งานทั้งหมด ปรับเปลี่ยนการรับผิดชอบงานในฝ่ายสามารถทดแทนกันได้

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเพิ่มพื้นที่การวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำที่คาดหวังของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี
2. ควรเพิ่มเทคนิคการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำที่คาดหวังของนักการเมืองท้องถิ่น
3. เพิ่มตัวแปรให้มากขึ้นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำที่คาดหวังของนักการเมืองท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กัญญา ศรีมหันโต. (2550). คุณลักษณะผู้บริหารท้องถิ่นที่ประชาชนพึงประสงค์ของเทศบาลนครยะลา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น*. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จกมล ประสมสุข. (2550). คุณลักษณะของผู้นำท้องถิ่นในความคิดเห็นของประชาชน: กรณีศึกษาเขตพื้นที่ อบต.เกาะลอย. ใน *ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานท้องถิ่น*. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณรงค์ศักดิ์ สนธิ. (2551). คุณลักษณะนักการเมืองท้องถิ่นตามความคาดหวังของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำเป็น จังหวัดระยอง. ใน *รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น*. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นุชจรี วีรพิพัฒน์. (2555). ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่น อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประหยัด หงษ์ทองคำ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2529). *ปัญหาและแนวทางปรับปรุงประสิทธิภาพของการบริหารเทศบาลไทย*. กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์.

- พรเพชร สุดถิ่น. (2555). คุณลักษณะที่คาดหวังของนายกเทศมนตรีของเทศบาลเมืองปรกฟ้าอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เยาวเรศ รัตนจรรย์. (2558). คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นที่พึงประสงค์ของประชาชนในเขตอำเภอดอนนาค จังหวัดสระแก้ว. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รณกฤต ทะนิตะ. (2553). คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นตามความคาดหวังของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์. ใน *การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สาคร สุริยะโชติ. (2550). คุณลักษณะผู้นำท้องถิ่นตามทัศนะของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลแม่สายอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. ใน *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สำนักงานจังหวัดปทุมธานี. (2557). *แผนพัฒนาจังหวัดปทุมธานี*. ปทุมธานี : สำนักงานจังหวัดปทุมธานี.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี. (2564). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดปทุมธานี (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับทบทวน ปี พ.ศ. 2564*. จังหวัดปทุมธานี.
- Krejcie, R.V. & Moran, D.W. (1970). Determining Sample Size For Research Activities. *Educational and Measurement*, 30(30), 607-610.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา*

THE FACTORS AFFECTING POLITICAL PARTICIPATION OF ETHNIC GROUP IN PHAYAO PROVINCE

พระมหากิตติพงษ์ กิตติญาโน (เผ่าต๊ะใจ)

Phramaha Kittipong Kittiyano (Paotajai)

ธนกฤต โพธิ์เงิน

Thanakrit Phoengum

ภมร ชันธหัตถ์

Pamorn Khanthahat

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand.

E-mail: Dr_thanakrit@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา 3) เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ประชากรคือ กลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนและม้ง จำนวน 23,293 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 394 คน สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ นำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ .95 และนำข้อมูลคุณภาพมาสรุปความตามเนื้อหา สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.72$) เมื่อพิจารณารายข้อจากมากไปน้อย พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ การติดต่องานของประชาชน ($\bar{X} = 2.95$) มากที่สุด รองลงมา การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X} = 2.86$) การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X} = 2.64$) และอยู่ในระดับน้อย 1 ด้านคือการร่วมกิจกรรมขององค์กรหรือกลุ่มทางสังคมและ

* Received: 15 May 2023; Revised: 25 June 2023; Accepted: 26 June 2023

การเมือง ($\bar{X} = 2.43$) 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ปัจจัยทางด้านจิตวิทยาทางการเมือง ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ ร้อยละ 29.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ 1. เพิ่มการรับรู้องค์ความรู้ 2. ความเข้าใจที่ถูกต้องในระบอบประชาธิปไตย 3. ต้องใช้วิถีชุมชนวัฒนธรรมประเพณี 4. สร้างพลังชุมชนในขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมทางการเมือง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การเมือง, กลุ่มชาติพันธุ์

Abstract

The research objectives encompassed three main areas: 1) exploring the political participation of an ethnic group, 2) investigating the factors influencing political participation, and 3) proposing recommendations to enhance political participation among the ethnic group residing in Payao province. A mixed-method approach was employed as the research methodology. The study population consisted of 23,293 individuals belonging to the ethnic group residing in Payao province. The sample size of 394 participants was determined using the Taro Yamane formula, employing a simple random sampling technique. The data collection instruments included a questionnaire and an interview guide. The questionnaire demonstrated high reliability with a coefficient of .95. The interview data were analyzed using content analysis, while statistical analyses such as frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression were applied to the quantitative data.

The findings of the study revealed that overall, the political participation of the ethnic group in Payao province was at a moderate level (mean = 2.72). Examining each aspect individually, all three aspects were found to be at a moderate level, with one aspect scoring slightly lower. Public contact (mean = 2.95) displayed the highest level of participation, followed by election ballot (mean = 2.86) and election campaign (mean = 2.64). The lowest mean was observed in the aspect of cooperative activity or involvement in social and political groups (mean = 2.43). The analysis of factors influencing political participation indicated that political psychology and the political

environment significantly impacted the political participation of the ethnic group in Payao province, accounting for 29.5% of the variance at a statistically significant level of .05. To enhance political participation among the ethnic group, it is recommended to focus on four key aspects, namely: promoting knowledge and awareness, fostering a proper understanding of democracy, utilizing community empowerment for political engagement and participation.

Keywords: Political, participation, ethnic group

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาจนถึงปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 16 ว่าด้วยเรื่องการปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 (1) ได้บัญญัติเรื่องการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง โดยให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ตลอดจนการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง พร้อมทั้งส่งผลให้การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความเข้มแข็งและยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2554) การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นเช่นกับหัวใจสำคัญในการที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับการปกครองแบบประชาธิปไตย ดังเช่นที่ อริสโตเติล กล่าวไว้ว่า “คนนั้นก็คือสัตว์ทางการเมือง” คนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง ซึ่งเขาจะปรารถนาหรือไม่ปรารถนาก็ตาม ถ้าเรามองว่าการเมืองเป็นเรื่องอำนาจที่จะมีบทบาทในการแจกแจงสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคมสิ่งที่เกิดมาจากระบบการเมือง แม้จะอยู่ในรูปแบบนโยบายหรือกฎระเบียบ ย่อมที่จะต้องกระทบต่อบุคคลแต่ละคนในสังคมนั้น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จังหวัดพะเยาเป็นอีกจังหวัดหนึ่งซึ่งตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย และกลุ่มชาติพันธุ์ก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่ง ที่ต้องได้รับการส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง เพราะกลุ่มชาติพันธุ์เป็นกลุ่มชนที่มีความสืบเนื่องทางประวัติศาสตร์ และมีวัฒนธรรมประเพณีเป็นของตนเอง เป็นกลุ่มที่ประชากรมีพันธะเกี่ยวข้องกัน มีลักษณะทางเชื้อชาติ วัฒนธรรมประเพณีและภาษาพูดเดียวกัน รวมทั้งเป็นพหุวัฒนธรรม นับตั้งแต่อดีตมากกว่าร้อยปี กลุ่มชาติพันธุ์มีความหลากหลายและกระจายตัวอยู่ในหลายภาคของประเทศไทย ซึ่งส่วนมากจะอาศัยอยู่ในบริเวณจังหวัดแถบภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ประกอบด้วยเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน เชียงราย น่าน แพร่ ลำพูน ลำปาง และพะเยา มีจำนวนกลุ่ม

ชาติพันธุ์ทั้งหมด 32 ชาติพันธุ์ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ได้รักษาวัฒนธรรม การดำรงชีวิตที่มาตั้งแต่บรรพบุรุษได้เป็นอย่างดี มาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากตามบริเวณที่ราบและเทือกเขาสูง จำนวน 11 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ไทยลื้อ, ไทยจีน, อีสาน, ม้ง (แม้ว), เมี่ยน (เย้า), ลัวะ, อาข่า, ไทยที่สูง, ลาหู่, กระเหรี่ยงและลีซอ โดยกระจายกันอาศัยอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ เช่น อำเภอเมืองพะเยา อำเภอเชียงคำ อำเภอแม่ใจ อำเภอดอกคำใต้ อำเภอเชียงม่วน อำเภอปง และอำเภอภูซาง มีจำนวนประชากรทั้งหมด 6,423 ครอบครัว 7,236 ครอบครัว (ศูนย์พัฒนาราชภาพพื้นที่ราบสูงจังหวัดพะเยา, 2561) และจากจำนวนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอยู่ในจังหวัดพะเยา กลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนและม้งมีจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมากกว่าชาติพันธุ์อื่น ๆ ในจังหวัดพะเยา และได้มีการขยายครอบครัวออกไปเรื่อย ๆ และกลุ่มชาติพันธุ์ก็ยังได้รับสัญชาติไทย มีสิทธิในความเป็นพลเมืองของประเทศไทย ที่จะต้องมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การเรียกร้องและเสนอแนวคิดนโยบายแก่รัฐบาล และยังเป็นกลุ่มที่มีสิทธิในการเลือกตั้งตัวแทนทางการเมือง และจากข้อมูลโดยใช้สถิติจำนวนประชากรจากแบบข้อมูลพื้นฐานชุมชนพื้นที่สูง ของศูนย์พัฒนาราชภาพบนพื้นที่สูงจังหวัดพะเยา มาเทียบสถิติการใช้สิทธิเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดพะเยา พบว่า การออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ระหว่างประชาชนทั่วไปกับกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนและม้งในจังหวัดพะเยา ระหว่างปี พ.ศ.2542 และปี พ.ศ.2562 พบว่า การออกมาใช้สิทธิของประชาชนทั่วไป ในปี พ.ศ.2542 จำนวน 284,850 คน จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 364,532 คน คิดเป็นร้อยละ 78 ส่วนการออกมาใช้สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนและม้ง จำนวน 11,921 คน จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 17,921 คน คิดเป็นร้อยละ 66 และในปี พ.ศ.2562 พบว่า การออกมาใช้สิทธิของประชาชนทั่วไป จำนวน 294,233 คน จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 369,379 คน คิดเป็นร้อยละ 79 ส่วนการออกมาใช้สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนและม้ง จำนวน 14,383 คน จากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 22,470 คน คิดเป็นร้อยละ 64 เมื่อนำเอาสถิติการออกมาใช้สิทธิระหว่างประชาชนทั่วไปกับกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนและม้งในจังหวัดพะเยา จะเห็นได้ว่า การออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนทั่วไปเพิ่มขึ้นจากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ส่วนการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งของกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนและม้ง มีสถิติการออกมาใช้สิทธิที่ลดลงจากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดพะเยา, 2562)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา ผู้วิจัยจึงได้เลือกที่จะวิจัยเพื่อเป็นประโยชน์หรือเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการที่จะส่งเสริมการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงแบบผสมวิธี (mixed method) คือ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้ 1. ประชากร ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ (เมี่ยนและม้ง) ในจังหวัดพะเยา ซึ่งอาศัยอยู่ในจำนวน 7 อำเภอของจังหวัดพะเยา ประกอบด้วยอำเภอเมืองพะเยา, อำเภอดอกคำใต้, อำเภอปง, อำเภอเชียงคำ, อำเภอแม่ใจ, อำเภอเชียงม่วน และอำเภอภูซาง มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 23,293 คน (ศูนย์พัฒนาราชภาพพื้นที่ราบสูงจังหวัดพะเยา, 2561) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ (เมี่ยนและม้ง) ในจังหวัดพะเยา จำนวน 394 คน

การกำหนดสัดส่วนของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างชาติพันธุ์ 2 กลุ่ม คือ ชนกลุ่มเมี่ยน (เย้า) ซึ่งมีประชากร จำนวน 168 คน และ ชนกลุ่มม้ง (แม้ว) มีประชากร จำนวน 226 คน ซึ่งได้กำหนดสัดส่วนตามกลุ่มชาติพันธุ์สามารถแบ่งสัดส่วนได้ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างชนกลุ่มเมี่ยน (เย้า) ในจำนวน 7 อำเภอของจังหวัดพะเยา

อำเภอ	จำนวน	ผลสูตรที่ได้
เมืองพะเยา	190	3
เชียงคำ	3,146	55
ดอกคำใต้	556	10
ปง	4,027	68
เชียงม่วน	1,210	21
แม่ใจ	495	9
ภูซาง	99	2
รวมทั้งหมด	9,723	168

ตารางที่ 2 แสดงสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างชนกลุ่มมั่ง (แม่่ว) ในจำนวน 4 อำเภอของจังหวัดพะเยา

อำเภอ	ชนเผ่ามั่ง	ผลสุตรที่ได้
เชียงคำ	3,309	55
ดอกคำใต้	293	4
ปง	7,909	133
ภูซาง	2,059	34
รวมทั้งหมด	13,570	226

การวิจัยเชิงปริมาณ การสุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified sampling) เพื่อพยายามทำความเข้าใจแตกต่างระหว่างหน่วยของประชากรที่มีอยู่มากลดลง โดยการแบ่งประชากรออกเป็นชั้น ๆ โดยจะแบ่งประชากรออกเป็น 2 ชั้นภูมิ คือ อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่าง การสุ่มแบบนี้ทำให้ได้ประชากรแต่ละชั้นมีลักษณะเหมือนกัน จึงไม่จำเป็นต้องสุ่มเลือกตัวอย่างมามาก ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายได้ นอกจากนั้น ยังเปิดโอกาสให้เลือกตัวอย่างจากแต่ละชั้นในสัดส่วนที่แตกต่างกันได้ด้วย ซึ่งจะทำให้ได้ตัวอย่างที่เพียงพอในการสำรวจ หลังจากนั้นนำมากำหนดสัดส่วนแต่ละตำบลและหมู่บ้าน เพื่อกำหนดจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่จะเก็บต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) คือ การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง วิจัยจากประชาชนและผู้นำชุมชน ซึ่งมีบทบาทที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา

2. การศึกษาเชิงคุณภาพ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่เลือกเป็นกลุ่มที่ทำหน้าเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 15 รูป/คน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ 1. ผู้นำชุมชน/ท้องถิ่น จำนวน 4 คน 2. นักวิชาการ จำนวน 3 รูป/คน 3.เจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 3 คน 4. สื่อมวลชน จำนวน 2 คน และ 5. นักการเมือง จำนวน 3 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach, L. Joseph, 1984) 2. สถิติพื้นฐาน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน เป็นตัวแปรพหุคูณใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีการเลือกแบบคัดเลือกเข้า (Enter Method)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ ชาติพันธุ์ การศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ต่อปี ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน พบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 54.6 และเป็นเพศชาย จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 45.4 มีอายุ 31 - 45 ปี จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 46.7 รองลงมา อายุ 46 - 60 ปี จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.4 อายุ 18 - 30 ปี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.6 และน้อยที่สุดอายุ มากกว่า 60 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง (แม้ว) จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 52 และกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน (เย้า) จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 48 ระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 32 รองลงมาต่ำกว่ามัธยมศึกษา ปีที่ 3 จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 27.9 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/ปวช. จำนวน 97 คนคิดเป็นร้อยละ 24.6 ชั้นปริญญาตรี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 11.4 ชั้นอนุปริญญา/ปวส. จำนวน 14 คน คิดเป็น ร้อยละ 3.6 และน้อยที่สุดชั้นสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 การประกอบอาชีพ มากที่สุดทำไร่ จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 39.8 รองลงมารับจ้าง จำนวน 66 คนคิดเป็นร้อยละ 16.8 อาชีพค้าขาย จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 นักศึกษา จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.7 อาชีพทำนา จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.1 และน้อยที่สุดอาชีพข้าราชการ จำนวน 28 คน คิดเป็น ร้อยละ 7.1 รายได้ต่อปีมากที่สุด มากกว่า 20,000 บาท จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 47.7 รองลงมา 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 23.1 รายได้ 5,001 - 10,000 บาท จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.7 ไม่มีรายได้ จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 10.7 และน้อยที่สุดต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.8 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมากที่สุด มากกว่า 15 ปี จำนวน 296 คน คิดเป็นร้อยละ 75.1 รองลงมา 11 - 15 ปี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0 ระยะเวลา 6 - 10 ปี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3 และน้อยที่สุด ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.6

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$; S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณารายด้าน ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$, S.D.= 0.67) รองลงมา

ด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$, S.D.= 0.74) และด้านจิตวิทยาทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.02$, S.D.= 0.69) ตามลำดับ

2.1 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$; S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณารายข้อ ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ความพึงพอใจสภาพทั่วไปของหมู่บ้านเช่น ที่ตั้ง ที่ทำกิน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D.= 0.86) รองลงมา ปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D.= 0.87) และข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เข้าร่วมกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มพ่อบ้านแม่บ้าน, กลุ่มกีฬา กลุ่ม อสม. หรือกลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96$, S.D.=1.00)

2.2 ปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมือง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.02$; S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณารายข้อ ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ มีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำหมู่บ้านหรือตัวแทนหมู่บ้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D.= 0.87) รองลงมา มีความเชื่อว่าการซื้อสิทธิขายเสียงมีอยู่จริง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.22$, S.D.= 1.01) และข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด จะนำเรื่องการเมืองหรือการทำงานรัฐบาลมาพูดคุยในบ้านเสมอ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.59$, S.D.=1.01)

2.3 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$; S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณารายข้อ ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ, หนังสือพิมพ์ เป็นต้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$, S.D.= 0.94) รองลงมา ผู้นำหมู่บ้านหรือผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ให้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองเป็นประจำ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$, S.D.= 1.09) และข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้สนทนาพูดคุยเรื่องทางการเมืองกับคนในครอบครัวและชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.75$, S.D.=0.95)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	2.86	0.70	ปานกลาง	2
การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	2.64	0.69	ปานกลาง	3
การติดต่อกับของประชาชน	2.95	0.80	ปานกลาง	1
การร่วมกิจกรรมขององค์กรหรือกลุ่มทางสังคมและการเมือง	2.43	0.93	น้อย	4

ภาพรวม

2.72 0.60 ปานกลาง

3. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.72$, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณารายข้อตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ การติดต่อกับงานของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$, S.D. = 0.80) รองลงมา การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.86$, S.D. = 0.70) การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.64$, S.D. = 0.69) และข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด การร่วมกิจกรรมขององค์กรหรือกลุ่มทางสังคมและการเมือง ($\bar{X} = 2.43$, S.D. = 0.93) และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นได้ ดังนี้

3.1 การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.86$, S.D. = 1.17) เมื่อพิจารณารายข้อตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ท่านไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านหรือคณะกรรมการหมู่บ้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$, S.D. = 0.98) รองลงมา ท่านไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัด (สจ.) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 1.02) และข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ท่านติดตามข่าวการเลือกตั้งทุกระดับทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้งเสมอ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.57$, S.D. = 1.12)

3.2 การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.64$, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณารายข้อ ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ท่านจะนำข้อมูลของนักการเมืองหรือพรรคการเมืองมาประกอบการตัดสินใจก่อนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.90) รองลงมา ท่านได้พูดคุยภายในครอบครัว ญาติพี่น้อง ก่อนที่จะมีการเลือกตั้งในแต่ละครั้ง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.79$, S.D. = 0.96) และข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ท่านมีส่วนร่วมในการช่วยผู้สมัครหรือพรรคการเมืองหาเสียงเลือกตั้ง อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.30$, S.D. = 1.12)

3.3 การติดต่อกับงานของประชาชน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$, S.D. = 0.80) เมื่อพิจารณารายข้อ ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ท่านเคยติดต่อหรือเข้ารับการบริการจากหน่วยงานภาครัฐในเรื่องต่าง ๆ เช่น เรื่องการประกอบอาชีพ การรักษาพยาบาลการร้องทุกข์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$, S.D. = 0.97) รองลงมา ท่านติดต่อผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่รัฐฯ หรือนักการเมืองท้องถิ่นเพื่อเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 1.12) และข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ท่านให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.80$, S.D. = 1.06)

3.4 การร่วมกิจกรรมขององค์กรหรือกลุ่มทางสังคมและการเมือง ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.43$, S.D.= 0.94) เมื่อพิจารณารายข้อตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เช่น การประชุมภายในหมู่บ้าน กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.61$, S.D.= 1.19) รองลงมา ท่านร่วมเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ในระดับหมู่บ้านและระดับท้องถิ่น อยู่ในระดับปานน้อย ($\bar{X} = 2.57$, S.D.= 1.11) และข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ท่านมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านและเสนอต่อองค์ปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยที่เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.24$, S.D.=1.18)

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา จำนวน 15 รูป/คน เพื่อนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณประกอบด้วย 1. ปัจจัยส่วนบุคคล 2. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม 3. ปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมือง 4. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง และจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มต่างเห็นพ้องต้องกัน ดังนี้

1) ปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการศึกษาเท่าที่ควร การประกอบอาชีพยังเป็นการประกอบอาชีพเกษตรกรรม รวมถึงศิลปวัฒนธรรมที่แตกต่างจากสังคมทั่วไปจึงทำให้เกิดปัญหาในการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้สูงอายุ

2) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม กลุ่มชาติพันธุ์มีถิ่นที่อยู่อาศัยตั้งอยู่ห่างไกล แม้จะได้รับการพัฒนาที่ดีขึ้น แต่ก็ยังใช้เวลาในการเดินทางมาก และบางสถานที่การเดินทางยังมีความยากลำบาก และปัญหาในเรื่องที่ดินทำกิน แม้จะได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ แต่ก็ยังไม่ทั่วถึงและเพียงพอต่อความต้องการ

3) ปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมือง กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ยังมีวัฒนธรรมการเมืองแบบดั้งเดิม คือ การยึดโยงอยู่กับตัวผู้นำ และยังคงคิดว่าตนเองเป็นบุคคลชายขอบ เป็นเพียงกลุ่มคนชั้นสองชั้นสามในประเทศ ไม่อยากเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองหรือบุคคลที่ในต่าง ๆ ที่เข้ามาในหมู่บ้าน ก็จะไม่มีความระมัดระวังไม่เชื่อใจมากนัก มักจะปกปิดตัวเองว่าเป็นชาติพันธุ์ เพราะกลัวที่จะไม่ได้รับการยอมรับ กลัวการถูกเหยียดหยามจากสังคมภายนอก จึงทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ยังขาดความศรัทธาในตัวตนของกลุ่ม

ไม่กล้าที่จะแสดงออกในทางด้านความคิดเห็นในทางการเมืองของตนเอง แม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์จะได้รับโอกาสทางสังคมอย่างเท่าเทียมกับประชาชนทั่วไป

4) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยให้ความสนใจทางการเมืองมากนัก เพราะคิดว่าเป็นเรื่องที่ไกลตัว คิดว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้นำหมู่บ้านหรือผู้นำชุมชน การติดตามข่าวสารมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น ส่วนมากจะเป็นวัยกลางคนและคนหนุ่ม แต่ก็ยังเป็นเพียงการติดตามเพื่อทราบข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์เท่านั้น และยังไม่ค่อยมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางการเมืองกับชุมชนอื่นหรือจากบุคคลภายนอก จึงทำให้มุมมองในเรื่องการเมืองเป็นเพียงกลุ่มชาติพันธุ์ในหมู่บ้าน

3. แนวทางในส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ 1. เพิ่มการรับรู้องค์ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งและประโยชน์ของการเลือกตั้ง 2. ความเข้าใจที่ถูกต้องในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งได้แก่สิทธิประโยชน์ที่จะได้รับการไปใช้สิทธิและไม่ไปใช้สิทธิ 3. ต้องใช้วิถีชุมชนวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันให้เกิดประโยชน์ในการรณรงค์การปกครองแบบประชาธิปไตย 4. สร้างพลังชุมชนในขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ความเป็นปึกแผ่นสามารถนำมาซึ่งความสามัคคีในหมู่คณะ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา มีการอภิปรายผล ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย อยู่ในระดับปานกลางและน้อย เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ การติดต่อกันของประชาชนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาปัจจัยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และน้อยที่สุด คือ การร่วมกิจกรรมขององค์กรหรือกลุ่มทางสังคมและการเมือง ทั้งนี้ เกิดจากการที่กลุ่มชาติพันธุ์ยังไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากนัก เพราะเกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ความเป็นอยู่ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร และกลัวต่อการยอมรับกลุ่มชาติพันธุ์ของประชาชนทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูสิทธิ์ ชันติกุล ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพียง 2 ระดับเท่านั้น ได้แก่ ระดับปานกลางและระดับต่ำ ซึ่งรายด้านอยู่ระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง และ

ด้านการสนทนาทางการเมือง ส่วนรายด้านอยู่ในระดับที่ต่ำ ได้แก่ ด้านการชุมนุมทางการเมือง ด้านการติดต่อกับนักการเมือง และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ ส่วนปัจจัยที่ทรงอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ได้แก่ เพศ อายุ และสถานภาพ ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม บทบาทหน้าที่ในครอบครัว และบทบาทหน้าที่ในชุมชน ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเมือง ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการพัฒนาทางการเมือง ปัจจัยด้านจิตวิทยาทางการเมือง ทั้งนี้ ผลการวิจัยยังพบประเด็นที่น่าสนใจ คือประชาชนพร้อมที่จะเลือกไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองใด ๆ เลย หากกิจกรรมทางการเมืองนั้นไม่ได้มีการบังคับโดยกฎหมาย (ภูสิทธิ์ ชันติกุล, 2553)

เมื่อพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา รายด้านพบว่า

1.1 การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ จะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แต่การเลือกตั้งส่วนใหญ่เป็นเพียงการปฏิบัติหน้าที่ตามความเป็นพลเมืองไทย เพราะกลุ่มชาติพันธุ์ยังไม่มี ความสนใจทางการเมืองมากนัก และกลุ่มที่ออกมาใช้สิทธิ์จะเป็นกลุ่มคนในวัยหนุ่มสาว แต่ในผู้สูงอายุออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งไม่มาก เนื่องจากไม่ได้รับการศึกษาและไม่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของฐานิตา เถลิ้มช่วง ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พบว่า การออกไปใช้สิทธิ์ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก (ฐานิตา เถลิ้มช่วง, 2559)

1.2 การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง พบว่า การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของนักการเมืองกับกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่เป็นการรณรงค์หาเสียงผ่านทางผู้นำ เพราะเนื่องด้วยภาษาและวัฒนธรรมที่เป็นของกลุ่ม อีกทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ยังมีความคิดเกี่ยวกับเรื่องของการยอมรับในเชื้อชาติของบุคคลภายนอกกลุ่ม และไม่ให้ความเชื่อใจจากคนภายนอกมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุศรา โพธิสุข ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลช้างเผือก อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านการรณรงค์การเมืองท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.86 (บุศรา โพธิสุข, 2558)

1.3 การติดต่อกันของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์จะใช้การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานโดยผ่านตัวแทนเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ยังให้ความเชื่อถือในตัวของผู้นำและด้วยเรื่องของภาษา การติดต่อประสานงานจึงเป็นการติดต่อ

ทางผู้นำ นอกจากนั้น อาจจะเป็นการการต่อรองในรูปแบบการรวมกลุ่มกันเรื่องของผลประโยชน์ต่าง ๆ เช่น ราคาพืชผลทางการเกษตร เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฐานิตา เฉลิ้มช่วง ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับเทศบาล จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการติดต่อประสานงานเป็นการเฉพาะ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.89 (ฐานิตา เฉลิ้มช่วง, 2559)

1.4 การร่วมกิจกรรมขององค์กรหรือกลุ่มทางสังคมและการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือเกี่ยวกับกิจกรรมในชุมชนของกลุ่มมากกว่าการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เนื่องจากเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องที่ไกลตัว และเป็นเรื่องของผู้นำ อีกทั้งไม่ให้ความสำคัญกับบุคคลภายนอกที่เข้ามาในหมู่บ้าน ซึ่งเกิดจากเรื่องของชนชาติและความเชื่อใจของบุคคลภายนอกสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประเวช แสงวสุข ได้ศึกษาศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตทิวพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางการเมือง อยู่ในระดับน้อยที่สุด (ประเวช แสงวสุข, 2553)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา เป็นการศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ส่วนใหญ่ยังมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่มากนัก เนื่องจากยังมองว่าเป็นเรื่องที่ไกลตัว และจะเป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นไปตามกฎระเบียบทางสังคมมากกว่า โดยปัจจัยต่าง ๆ ก็ส่งผลต่อกลุ่มชาติพันธุ์ให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น ปัจจัยส่วนบุคคลที่บางพื้นที่ยังคงประสบกับความยากลำบากในเรื่องของความเป็นอยู่ การศึกษา อาชีพต่าง ๆ และปัจจัยทางด้านสังคมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์จะเป็นแบบการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง แต่ส่วนใหญ่จะไม่เข้าไปมีส่วนร่วม เนื่องด้วยปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีแนวความคิดว่า การเมืองเป็นเรื่องของผู้นำ และกลุ่มของตนนั้นเป็นกลุ่มชนชั้นที่ยังไม่ได้รับการยอมรับจากคนภายนอก แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์สมัยใหม่ที่ได้รับการศึกษา ก็เริ่มที่จะเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น แต่ก็ยังคงติดกับวัฒนธรรมเดิม คือ การเคารพตามความเชื่อหรือคำสอนของผู้ใหญ่/ผู้นำชนเผ่าในหมู่บ้าน จึงทำให้การตัดสินใจหรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองบางอย่าง ยังคงจะต้องได้รับการพัฒนาต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเพิ่มตัวแปรเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ให้ครอบคลุม เช่น ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยด้านการสื่อสาร เป็นต้น ตัวแปรตาม ได้แก่ การควบคุมและตรวจสอบโดยประชาชน เป็นต้น
2. ควรเพิ่มพื้นที่การวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ขยายพื้นที่จากจังหวัดพะเยา เป็นจังหวัดเชียงใหม่ เชียงรายหรือภาคเหนือตอนบน
3. ควรเพิ่มกลุ่มชาติพันธุ์ในการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยยังมีหลายกลุ่มชาติพันธุ์และมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดพะเยา. (2562). *ข้อมูลการใช้สิทธิ์เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดพะเยา*. 17 ธันวาคม 2562. (เอกสารสำเนา).
- ฐานิตา เกลิมช่วง. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับเทศบาล จังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- บุศรา โพธิสุข. (2558). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลช้างเผือก อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. ใน *รายงานวิจัย*, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประเวช แสงสุข. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตทวีวัฒนา. ใน *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภูสิทธิ์ ชันติกุล. (2553). รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. ใน *รายงานวิจัย*, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ศูนย์พัฒนาราชภาพพื้นที่ราบสูงจังหวัดพะเยา. (2561). *แบบข้อมูลพื้นฐานชุมชนบนพื้นที่ราบสูง ปี 2561*. 20 มีนาคม 2561. (เอกสารสำเนา).
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2554). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Conbach, L. Joseph. (1984). *Essential of Psychology and Education*. New York : Mc-Graw Hill.

ปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสารตลาดออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้
บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร
ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19*

FACTORS OF ONLINE MARKETING COMMUNICATION CHANNELS WHICH
INFLUENCE DECISION MAKING WHEN SELECTING 5-STAR HOTEL
ACCOMODATION SERVICES IN BANGKOK
FOR THAI TOURISTS DURING THE COVID-19 PANDEMIC

เอกฤกษ์ สมคะเน

Ekalerk Somkane

ปาไลดา ศรีสรกำแพง

Palida Srisornkompon

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Panyapiwat Institute of Management, Thailand.

E-mail: EKALERK.Y.S@outlook.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 2) ศึกษาปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสารตลาดออนไลน์ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย อายุระหว่าง 31-35 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 50,001 – 75,000 บาท และมีความถี่ในการเข้าใช้บริการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ผ่านเครื่องมือการวิจัยแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด โดยใช้สถิติ t-test One Way ANOVA และวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 ไม่แตกต่างกันทั้งในด้านของเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งมีเพียงด้านเดียวที่แตกต่างกันได้แก่ ด้านของอายุ ทั้งในด้านการค้นหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก และด้านการตัดสินใจซื้อ ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจ 2) ปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสารตลาดออนไลน์ มีอิทธิพลต่อการ

* Received: 19 February 2023; Revised: 27 June 2023; Accepted: 27 June 2023

ตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p < 0.05$) ซึ่งปัจจัยด้านการสื่อสารการตลาดออนไลน์ ที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ ด้านสื่อสังคมออนไลน์ รองลงมาเป็นด้านเว็บไซต์ ด้านเสิร์ชเอนจิน ด้านตัวแทนการจัดการท่องเที่ยวออนไลน์ และด้านอีเมล ตามลำดับ

คำสำคัญ: การสื่อสารการตลาดออนไลน์, โรงแรม 5 ดาว, นักท่องเที่ยวชาวไทย, โควิด-19

Abstract

This research aims to 1) study the personal factors affecting Thai tourists in their decisions to select a 5-star hotel in Bangkok during the COVID-19 pandemic and 2) study the factors of online marketing communication channels that influence Thai tourists when choosing a 5-star hotel in Bangkok during the COVID-19 pandemic. This research is quantitative research, the sample group consists of Thai tourists aged between 25-55 years with an income exceeding 50,000 baht and who have used the service at least once in the past year. The research tool utilized was a questionnaire, of which 400 copies were distributed, and the statistics t-test, One Way ANOVA and Multiple Regression Analysis tests were used to analyze results.

The results showed that 1) the different personal factors Influencing the decision to choose a room in a 5-star hotel in Bangkok of Thai tourists during COVID-19 did not affect decision making in terms of gender, education, occupation, salary income. There was only one aspect that was exception of age in terms of information search, evaluation of alternative and purchase decision that influence the decision-making process 2) Online Marketing Communication Channel Factors influenced the decision to choose a 5-star hotel in Bangkok in Thai tourists during the COVID-19 pandemic with a level of statistical significance of 0.05 ($p < 0.05$). The most influential online marketing was shown to be social media channels, followed by websites, search engines, online travel agencies. and e-mail respectively.

Keywords: Online Marketing Communication, 5 Star Hotel, Thai Tourist, COVID-19

บทนำ

ธุรกิจโรงแรมมีความสำคัญและมีการผันแปรโดยตรงจากการท่องเที่ยว ซึ่งมีมูลค่าเป็นจำนวนถึงร้อยละ 10.4 ของเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะกับประเทศที่เป็นเมืองท่องเที่ยว เช่น ประเทศไทย ซึ่งมีอัตราส่วนถึงร้อยละ 20 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมในประเทศ (GDP) หรือประมาณ 2.76 ล้านล้านบาท เมื่อปี พ.ศ. 2560 (ธนาคารกรุงศรีอยุธยา, 2563) การท่องเที่ยวของประเทศไทยนั้นมีการเจริญเติบโต

อย่างต่อเนื่อง เห็นได้ชัดจากจำนวนนักท่องเที่ยวในปี 2562 ที่เพิ่มขึ้นจากปี 2560 ถึงกว่า 4 ล้านคน จากประมาณ 36 ล้านคนเป็น 40 ล้านคน โดยจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามายังประเทศไทยมากที่สุด ยังคงเป็นเจ้าของสถิติเดิมคือ ประเทศจีน ที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากถึง 11,138,658 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2560 ที่ประมาณ 9 ล้านคน ส่วนประเทศที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมายังประเทศไทยรองลงมาได้แก่ ประเทศมาเลเซีย ที่เดินทางเข้ามายังประเทศไทยถึง 4,274,458 คน อินเดีย 1,961,069 คน เกาหลีใต้ 1,880,465 คน ลาว 1,856,762 คน ญี่ปุ่น 1,787,185 คน สหรัฐอเมริกา 1,559,800 คน สำหรับจังหวัดที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงที่สุดคือ กรุงเทพมหานคร ซึ่งมากกว่าอันดับสองจังหวัดภูเก็ตกว่าเท่าตัว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563)

ภาพรวมของการแข่งขันในธุรกิจโรงแรมนั้น เป็นไปอย่างรุนแรงทั้งในส่วนของการลดราคา และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้จากทั่วทุกมุมโลกมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้แล้ว โรงแรมต่าง ๆ ยังมีผู้แข่งรายใหม่ เช่น การให้บริการบน Application Airbnb ที่มีจุดเด่นในด้านของราคาเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังขยายเครือข่ายที่พัก และห้องพักอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเมื่อคำนวณในจังหวัดใหญ่ ๆ อย่างกรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ พัทยา ภูเก็ต แล้วนั้น มีห้องพักของ Airbnb อยู่มากถึงร้อยละ 7 ของจำนวนห้องพักทั้งหมด (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2563) จึงทำให้การตลาดของธุรกิจโรงแรมจำเป็นต้องพัฒนาเป็นการตลาดออนไลน์อย่างเต็มรูปแบบ เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภคได้เปลี่ยนไปอย่างมาก จึงทำให้สื่อในยุคดั้งเดิมไม่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้ในยุคปัจจุบัน แต่เป็นผู้บริโภคเองที่เดินหน้าเข้าหาสื่อออนไลน์ และอีกหนึ่งพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของผู้บริโภคคือ จากในอดีตเมื่อเห็นสื่อเป็นจำนวนมาก ก็จะเกิดความเชื่อมั่นในแบรนด์นั้น ๆ และตัดสินใจเลือกซื้อ แต่ในปัจจุบัน ความจงรักภักดีต่อแบรนด์นั้นน้อยลง เนื่องจากผู้บริโภคสามารถเปรียบเทียบราคาได้โดยง่าย จึงจำเป็นต้องมีกลยุทธ์การตลาดออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ และจากสถิติของ Google เว็บไซต์สืบค้นข้อมูลอันดับหนึ่งของโลก ยังมีการเปิดเผยสถิติว่า ปัจจุบันผู้คนล้วนเปิดมือถือดูไม่ต่ำกว่าวันละ 150 ครั้ง (ธนาคารไทยพาณิชย์, 2564)

นับตั้งแต่เกิดวิกฤติปัญหาโรคระบาดโควิด-19 ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงต้นปี 2563 เป็นต้นมา ทำให้ธุรกิจในส่วนของการท่องเที่ยวได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก โดยเป็นที่คาดการณ์กันว่า จำนวนนักท่องเที่ยวนั้นจะหดตัวลงจาก 39.8 ล้านคนในปี 2562 เหลือเพียง 13.1 ล้านคน ซึ่งเป็นการลดลงถึงร้อยละ 67 เนื่องจากรัฐบาลของหลายประเทศได้ประกาศมาตรการห้ามประชาชนตนเองเดินทางออกนอกประเทศ และยกเลิกเที่ยวบินอีกจำนวนมากจากทุกสายการบินทั่วโลก และจากเหตุการณ์โรคระบาดนี้ ยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยตรง เนื่องจากมีผลกระทบต่อรายได้ของประชาชน ซึ่งเป็นปัจจัยในการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยว โดยในส่วนของธุรกิจโรงแรมนั้น ยังคงมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตชาวไทยค้นหาโรงแรมอยู่ ซึ่งหมายถึงว่ายังคงมีความต้องการห้องพักของโรงแรม จึงเป็นโอกาสในการมองหาลูกค้ากลุ่มใหม่ในตลาดนี้ ซึ่งหากโรงแรมมีฐานข้อมูลลูกค้าอยู่แล้ว ก็สามารถทำการสื่อสารการตลาดออนไลน์ได้อย่างหลากหลาย เช่น เสนอส่วนลดพิเศษ หรือส่งโฆษณาโดยตรง (ธนาคารไทยพาณิชย์, 2563)

จากปัญหาของโรคระบาดโควิด-19 ที่ทำให้ผู้ต้องการเข้าใช้บริการโรงแรมลดลงเป็นจำนวนมาก เนื่องจากชาวต่างชาติลดไปเกือบทั้งหมด และยังไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าสถานการณ์จะกลับมาเป็นปกติเมื่อใด จึงเป็นช่วงสถานการณ์สำคัญที่ต้องเน้นตลาดไปที่กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย ซึ่งถือเป็นตลาดใหม่ของโรงแรม 5 ดาวในกรุงเทพมหานคร ในส่วนของราคา คาดว่าจะมีการปรับลดราคาที่ใกล้เคียงกันเป็นอย่างมาก ทำให้การสื่อสารการตลาดออนไลน์ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่สำคัญในการเจาะตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวในปัจจุบันนั้น เป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างความแตกต่างและน่าสนใจให้กับลูกค้าที่ตัดสินใจเลือกเข้าพักบริการโรงแรม 5 ดาว ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจในการทำวิจัยเรื่อง “ปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสารการตลาดออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19” เพื่อให้โรงแรม 5 ดาวต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร นำไปประยุกต์ใช้ในช่วงการเปิดดำเนินกิจการอีกครั้ง และเป็นการเพิ่มกลุ่มลูกค้าใหม่ให้แก่โรงแรม เนื่องจากจากเดิมโรงแรม 5 ดาวไม่ได้ให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นหลัก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสารการตลาดออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการทำวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทย ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) แบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบ 2 ทางเลือก และแบบหลายคำตอบ ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสารการตลาดออนไลน์ในด้านของ เว็บไซต์ (Website) เสิร์ชเอนจิน (Search Engine) อีเมล (Email) สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และตัวแทนการจัดการท่องเที่ยวออนไลน์ (Online Travel Agent) ใช้รูปแบบคำถามเป็นแบบอันตรภาคชั้น 5 ระดับ และข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 ใช้รูปแบบคำถามเป็นแบบอันตรภาคชั้น 5 ระดับ โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามเขตบริหารงานกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 6 เขต จากการจับฉลาก และคำนวณสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนประชากร (Probability Proportional to Size :PPS) คำนวณได้ ดังนี้

$$\frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}} \times \text{จำนวนประชากรของแต่ละเขต}$$

$$\frac{\text{แทนค่าได้ดังนี้}}{400} \times \text{จำนวนประชากรของแต่ละเขต}$$

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลแบ่งตามเขตบริหารงานกรุงเทพมหานครทั้งหมด 6 เขต

เขตบริหารงานกรุงเทพมหานคร	เขตที่จับฉลากได้	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง(คน)
กรุงเทพมหานครกลาง	เขตดินแดง	119,150	70
กรุงเทพมหานครใต้	เขตสาทร	77,783	45
กรุงเทพมหานครเหนือ	เขตบางซื่อ	126,310	73
กรุงเทพมหานครตะวันออก	เขตลาดกระบัง	177,769	103
กรุงเทพมหานครเหนือ	เขตธนบุรี	106,049	62
กรุงเทพมหานครใต้	เขตราชบุรีบูรณะ	80,509	47
	รวมทั้งสิ้น	687,570	400

จากตารางที่ 1 ผลการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการจับฉลากออกมาได้ ดังนี้ 1. กลุ่มกรุงเทพมหานครกลาง เขตดินแดง 2. กลุ่มกรุงเทพมหานครใต้ เขตสาทร 3. กลุ่มกรุงเทพมหานครเหนือ เขตบางซื่อ 4. กลุ่มกรุงเทพมหานครตะวันออก เขตลาดกระบัง 5. กลุ่มกรุงเทพมหานครเหนือ เขตธนบุรี 6. กลุ่มกรุงเทพมหานครใต้ เขตราชบุรีบูรณะ และการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนประชากร (Probability Proportional to Size : PPS) เพื่อกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลของแต่ละเขต ซึ่งเก็บข้อมูลจากที่เคยใช้บริการโรงแรม 5 ดาวในกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 เขต คือ 1. เขตดินแดง จำนวน 70 ตัวอย่าง 2. เขตสาทร จำนวน 45 ตัวอย่าง 3. เขตบางซื่อ 73 ตัวอย่าง 4. เขตลาดกระบัง จำนวน 103 ตัวอย่าง 5. เขตธนบุรี จำนวน 62 ตัวอย่าง และ 6. เขตราชบุรีบูรณะ จำนวน 47 ตัวอย่าง รวมจำนวนแบบสอบถามทั้งสิ้น 400 ฉบับ

ผลการวิจัย

จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 56.3 โดยมีอายุระหว่าง 31-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.7 มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 49.5 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน สูงถึงร้อยละ 48.3 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 50,001 – 75,000 บาท ซึ่งเป็นช่วงพนักงานที่มีระดับผู้จัดการขึ้นไป หรือมีความสามารถเฉพาะทางซึ่งเป็นที่ต้องการในปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 44.5

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	การรับรู้ปัญหา		การค้นหาข้อมูล		การประเมินทางเลือก		การตัดสินใจซื้อ		พฤติกรรมหลังการซื้อ		ภาพรวม	
	t	Sig.	F	Sig.	F	Sig.	F	Sig.	F	Sig.	t/F	Sig.
เพศ	2.33	0.02*	0.69	0.48	-0.38	0.70	-0.78	0.43	0.21	0.82	0.77	0.43
อายุ	1.194	.311	2.657	.022*	3.992	.002*	6.803	.000*	.886	.490	5.058	.000*
การศึกษา	.037	.964	1.238	.291	.477	.621	.490	.613	.094	.911	.078	.925
อาชีพ	1.492	.204	1.083	.364	1.864	.116	1.891	.111	.433	.785	1.769	.134
รายได้	.361	.781	.638	.591	3.519	.015	2.236	.084	1.671	.173	1.486	.218

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นในด้านของอายุ โดยมีค่าสถิติทดสอบเอฟเท่ากับ 5.058 และระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Significances) เท่ากับ 0.000 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p < 0.05$) ทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการค้นหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือก และ ด้านการตัดสินใจซื้อ

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสารการตลาดออนไลน์

ปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสารการตลาดออนไลน์	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านเว็บไซต์ (Website)	3.79	0.809	มาก
ด้านเสิร์ชเอนจิน (Search Engine)	3.69	0.888	มาก
ด้านอีเมล (Email)	3.23	0.953	ปานกลาง
ด้านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)	4.29	0.655	มากที่สุด
ด้านตัวแทนการจัดการท่องเที่ยวออนไลน์ (Online Travel Agency)	3.16	0.997	ปานกลาง
รวม	3.63	0.593	มาก

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสารการตลาดออนไลน์ โดยรวมทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.593 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.655 รองลงมาเป็นปัจจัยด้านเว็บไซต์ (Website) โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.809 ปัจจัยด้านเสิร์ชเอนจิน (Search Engine) โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.888 ปัจจัยด้านอีเมล (Email) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.953 และปัจจัยด้านตัวแทนการจัดการท่องเที่ยวออนไลน์ (Online Travel Agency) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.997

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการ

กระบวนการตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านการรับรู้ปัญหา (Problem Recognition)	3.61	0.844	มาก
ด้านการค้นหาข้อมูล (Information Search)	3.60	0.705	มาก
ด้านการประเมินทางเลือก (Evaluation Of Alternative)	4.14	0.561	มาก
ด้านการตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision)	3.88	0.703	มาก
ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ (Post Purchase Behavior)	4.27	0.567	มากที่สุด
รวม	3.90	0.465	มาก

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจซื้อโดยรวมทั้งหมด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.465 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ปัจจัยด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ (Post Purchase Behavior) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.567 รองลงมาได้แก่ปัจจัยด้านการประเมินทางเลือก (Evaluation Of Alternative) โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.561 ปัจจัยด้านการตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.703 ปัจจัยด้านการรับรู้ปัญหา (Problem Recognition) โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.844 และปัจจัยด้านการค้นหาข้อมูล (Information Search) โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.705

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โมเมนต์ผลคูณอย่างง่ายของเพียร์สัน

ปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสารการตลาดออนไลน์	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (r)				
	เว็บไซต์	เสิร์ชเอนจิน	อีเมล	ช่องทางสื่อสารสังคมออนไลน์	ตัวแทนการจัดการท่องเที่ยวออนไลน์
เว็บไซต์	1	0.429*	0.380*	0.340*	0.321*
เสิร์ชเอนจิน	0.429*	1	0.253*	0.381*	0.435*
อีเมล	0.380*	0.253*	1	0.272*	0.305*
สื่อสารสังคมออนไลน์	0.340*	0.381*	0.272*	1	0.290*
ตัวแทนการจัดการท่องเที่ยวออนไลน์	0.321*	0.435*	0.305*	0.290*	1

หมายเหตุ: * หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำกว่า 0.800

จากตารางที่ 5 ตัวแปรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ทำการทดสอบมีทั้งหมด 10 คู่ พบว่า ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กันสูงสุด ได้แก่ ด้านเสิร์ชเอนจินกับด้านตัวแทนการจัดการท่องเที่ยวออนไลน์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.435 ซึ่งหากปัจจัยข้อใดข้อหนึ่งมีค่ามากขึ้น ปัจจัยอีกข้อหนึ่งก็มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นตาม หรือหากปัจจัยข้อใดข้อหนึ่งมีค่าต่ำลง ปัจจัยอีกข้อหนึ่งก็มีแนวโน้มที่จะต่ำลงตาม หรือแปรผันตามกันในทั้งสองด้าน สำหรับตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำที่สุดได้แก่ ด้านเสิร์ชเอนจินกับด้านอีเมล โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.253 โดยการทดสอบทั้งหมด 10 คู่ นั้น อยู่ในเกณฑ์ไม่เกินค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ 0.800 และไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นที่สูงเกินระดับ จึงสามารถนำไปทดสอบเพื่อหาสมการถดถอยสหสัมพันธ์ (Multiple Regression Analysis) ได้ทั้งหมด

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ตัวแปรอิสระ ปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสารตลาดออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 ด้วยวิธีวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis Stepwise)

ปัจจัยด้านการสื่อสารการตลาดออนไลน์	กระบวนการตัดสินใจซื้อ		t	Sig.
	B	Std. Error		
(Constant)	1.870	.131	14.224	.000*
ด้านเว็บไซต์ (Website)	.072	.027	2.714	.007*
ด้านเสิร์ชเอนจิน (Search Engine)	.053	.025	2.147	.032*
ด้านอีเมล (Email)	.073	.021	3.453	.001*

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ตัวแปรอิสระ ปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสารตลาดออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 ด้วยวิธีวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis Stepwise) (ต่อ)

ปัจจัยด้านการสื่อสารการตลาดออนไลน์	กระบวนการตัดสินใจซื้อ		t	Sig.
	B	Std. Error		
ด้านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)	.250	.031	8.041	.000*
ด้านตัวแทนการจัดการท่องเที่ยวออนไลน์ (Online Travel Agency)	.081	.021	3.849	.000*
R Square = 0.401 Adjusted R Square = 0.394 Std. Error of the Estimate = 0.36259				

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการทดสอบนัยสำคัญของค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรอิสระ ปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสารการตลาดออนไลน์ทั้ง 5 ด้าน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถอธิบายได้ว่าตัวแปรทั้ง 5 ด้านมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 มีค่าคงที่เท่ากับ 1.870 ค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง (Adjust R Square) เท่ากับ 0.394 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 นั้น ได้รับอิทธิพลจากช่องทางการสื่อสารการตลาดออนไลน์ ร้อยละ 39.4 และอีก 60.6 ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยในด้านอื่น ๆ โดยการวิเคราะห์ค่าสถิติทดสอบ F เท่ากับ 52.796 และมีค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานเท่ากับ 0.36259

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ในส่วนของ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีผลไม่แตกต่างกัน ในการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 โดยมีเพียงปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามอายุ เพียงด้านเดียวที่มีผลแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฉัตรอนงค์ คำปล้อง ในหัวข้อเรื่อง การสื่อสารการตลาดดิจิทัล ขององค์กรที่ดำเนินธุรกิจไมซ์ (MICE) กรณีศึกษาศูนย์ประชุมและนิทรรศการระดับมาตรฐานสากล ในประเทศไทย พบว่า การสื่อสารการตลาดของธุรกิจไมซ์ (Mice) มีอุปสรรคในด้านความแตกต่างในช่วงวัยของลูกค้า เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุมีความถนัดกับการอ่านหนังสือ หรือโทรศัพท์ ซึ่งเป็นสื่อในอดีตที่เป็นรูปแบบออฟไลน์ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ หรือวารสารเป็นต้น ในทางกลับกันกลุ่มคนรุ่นใหม่มีอัตราการเข้าถึงการสื่อสารดิจิทัลมากขึ้น ซึ่งการสื่อสารที่จำเป็นต้องส่งถึงในช่วงวัยที่ต่างกัน รวมถึงรูปแบบการสื่อสารการตลาดแบบดั้งเดิม และการสื่อสารการตลาดแบบออนไลน์ มีความแตกต่างกัน จึงต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์และการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดที่ส่งผลต่อลูกค้าในแต่ละช่วงวัยที่ต่างกัน (ฉัตรอนงค์ คำปล้อง, 2563)

ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเขมธัชกานท์ สุกฤตฤตินันท์ และณาริญา วีระกิจ ในหัวข้อเรื่องการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการตลาดของโรงแรมอิสระระดับ 4-5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต พบว่า โรงแรมอิสระระดับ 4-5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ทั้งในรูปแบบของ สื่อที่โรงแรมเป็นเจ้าของ และสื่อสาธารณะอื่น ๆ ซึ่งให้ความสำคัญในด้านของเนื้อหาที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสร้างการรับรู้ และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อสินค้าและบริการของโรงแรม ซึ่งลูกค้าบนโลกออนไลน์นั้นสามารถ

เข้าถึงเนื้อหาโฆษณาที่โรงแรมต้องการสื่อได้ง่ายผ่านภาพ และข้อความที่กระชับทำให้มีส่วนร่วมกับโรงแรมได้สะดวก อีกทั้งสื่อสังคมออนไลน์ยังทำการเก็บสถิติข้อมูลสถิติเชิงลึกของผู้เข้าชม เพื่อทำการวิเคราะห์และวางแผนการตลาดให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงแรมและลูกค้าได้โดยตรง (เขมธัช กานท์ สฤลลภฤตธีนันท์ และณาริญา วีระกิจ, 2561)

ปัจจัยด้านตัวแทนการจัดการท่องเที่ยวออนไลน์ (Online Travel Agency) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประภัสสร บุตรดา ในหัวข้อเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจองห้องพักผ่านบริษัทนำเที่ยวออนไลน์ (Online Travel Agent) ของโรงแรมระดับ 4 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า บริษัทนำเที่ยวออนไลน์ (Online Travel Agent) สามารถสร้างความน่าเชื่อถือที่มีผลต่อการตัดสินใจจองห้องพักของกลุ่มลูกค้าได้มากที่สุด เนื่องจากมีข้อมูลของแต่ละโรงแรมให้พิจารณาอย่างเห็นได้ชัด เช่น การเปรียบเทียบราคากับเว็บไซต์บริษัทนำเที่ยวออนไลน์อื่น ๆ หรือเว็บไซต์โดยตรงของโรงแรม ซึ่งบริษัทนำเที่ยวออนไลน์ สามารถแรงจูงใจในด้านของการทำโปรโมชั่นส่วนลดต่าง ๆ ได้มากกว่าเว็บไซต์ของโรงแรมโดยตรง (ประภัสสร บุตรดา, 2559)

ปัจจัยด้านอีเมล (Email) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิโสเม ดวงรักษา ในหัวข้อเรื่องเปรียบเทียบปัจจัยและพฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมระดับ 4-5 ดาวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในเขตเมืองพัทยาจังหวัด ชลบุรี พบว่า ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการโรงแรมอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในลำดับต้น ๆ คือ การจองห้องพักผ่านเว็บไซต์หรืออีเมลได้สะดวก โดยทางโรงแรมควรให้ความสำคัญในการให้ความสะดวกแก่ลูกค้าในการจองห้องพัก และมีพนักงานที่มีความรู้ความชำนาญด้านคอมพิวเตอร์ สามารถติดต่อกับลูกค้าได้ทันทีเมื่อลูกค้าส่งอีเมลเข้ามา (ศศิโสเม ดวงรักษา, 2558) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชีว หลี ในหัวข้อเรื่อง ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากทางอิเล็กทรอนิกส์ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวชาวจีนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การบอกต่อเกี่ยวกับข้อมูลของห้องพักทางอีเมลที่มีรายละเอียดครบถ้วนนั้น ช่วยให้เกิดการตัดสินใจเลือกที่พักง่ายขึ้น (ชีว หลี, 2558)

ปัจจัยด้านเว็บไซต์ (Website) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิชุดา ไชยศิวัฒมกล ลำปาง แม่นมาตย์ และวิชรา จันทาทับ ในหัวข้อเรื่อง สภาพปัจจุบันของคุณภาพสารสนเทศบนเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในบริบทประเทศไทย กรณีศึกษาธุรกิจค้าปลีกและธุรกิจบริการที่พัก พบว่า มูลค่าของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนประสิทธิภาพของเว็บไซต์นั้น ขึ้นอยู่กับโครงสร้างและความสำคัญของหน้าเว็บไซต์ที่จัดออกมาอย่างเหมาะสม เช่น รายละเอียดของสินค้าหรือที่พัก ซึ่งเชื่อมโยงกับความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ

การก่อให้เกิดมูลค่าต่อการใช้งาน การเข้าถึงสารสนเทศ และความมั่นคงปลอดภัยของสารสนเทศ (วิชา ไซยศึกษามงคล ลำปาง แม่ธนมาตย์ และวัชรนา จันทาทัต, 2560)

ปัจจัยด้านเสิร์ชเอนจิน (Search Engine) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพัก โรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของธงไชย สุรินทร์วรนากร และสุธา พงศ์ถาวรภิญโญ ในหัวข้อเรื่อง ธุรกิจโรงแรมในพื้นที่ กรุงเทพมหานครกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตลาด และการส่งเสริมการขาย พบว่า กลุ่ม ตัวอย่างส่วนใหญ่มักการใช้ Search Engine เพื่อค้นหาข้อมูลโรงแรมที่พักผ่านอินเทอร์เน็ตมากที่สุด (ธงไชย สุรินทร์วรนากร และ สุธา พงศ์ถาวรภิญโญ, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสารตลาดออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพัก โรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 สรุปได้ว่า ปัจจัยส่วน บุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของ นักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 มีเพียงด้านอายุเพียงด้านเดียว ส่วนปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสาร การตลาดออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 ในทุกด้านทั้งเว็บไซต์ เสิร์ชเอนจิน อีเมล สื่อสังคม ออนไลน์ และตัวแทนการจัดการท่องเที่ยวออนไลน์

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม 5 ดาวในกรุงเทพมหานคร ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านช่อง ทางการสื่อสารตลาดออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขต กรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 ดังนี้

ด้านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) โรงแรมควรให้ความสำคัญกับการสื่อสารการตลาด ออนไลน์ในช่องทางนี้มากที่สุด เนื่องจากถูกใช้เป็นสื่อหลักในชีวิตประจำวันอย่างเป็นประจำของกลุ่ม ลูกค่าน โดยเฉพาะช่วงอายุระหว่าง 26 – 40 ปี อีกทั้งควรสร้างโพสต์ให้กลุ่มลูกค้ารู้สึกมีส่วนร่วม กับ โรงแรมได้โดยตรง ผ่านการแสดงความคิดเห็น แสดงความรู้สึกผ่านโพสต์ต่าง ๆ หรือส่งข้อความติดต่อ สอบถามรายละเอียดกับทางโรงแรมได้โดยตรง นอกจากนั้นแล้ว โรงแรมควรสื่อสารอย่างจริงจังกับกลุ่ม ลูกค้ำเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในการทำการสื่อสารการตลาดออนไลน์

ด้านตัวแทนการจัดการท่องเที่ยวออนไลน์ (Online Travel Agency) เป็นช่องทางที่ นักท่องเที่ยวทราบข้อมูลเป็นอย่างดีได้รับสิทธิประโยชน์น้อยกว่าลูกค้าที่จองโดยตรงกับโรงแรม โรงแรม จึงควรมอบสิทธิพิเศษต่าง ๆ เพิ่มเติมจากที่ปกติเคยมอบให้ เช่น การให้เข้าพักก่อนเวลา หรือให้ ออกจากห้องพักเลยกำหนดเวลาได้โดยไม่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม เพื่อช่วยในการตัดสินใจจองห้องพัก นอกจากนั้นแล้ว ทางโรงแรมควรนำเสนอข้อมูลผ่านตัวแทนการจัดการท่องเที่ยวออนไลน์อย่างครบถ้วน เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับโรงแรม และด้วยเหตุผลด้านการแข่งขันของราคา จึงทำให้นักท่องเที่ยว

ส่วนใหญ่ทำการจองผ่านตัวแทนการจัดการท่องเที่ยวออนไลน์มากกว่าจองผ่านโรงแรมโดยตรง ทางผู้ประกอบการจึงควรเปรียบเทียบกับโรงแรมคู่แข่งอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรักษาโอกาสในการจองห้องพักจากนักท่องเที่ยว

ด้านอีเมล (Email) ควรทำการส่งข้อมูลข่าวสารให้กับลูกค้าอย่างเป็นทางการ และสม่ำเสมอ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างลูกค้ากับโรงแรม และถึงแม้ว่าอีเมลจะได้รับความนิยมลดลงจากในอดีต เนื่องจากมีการสื่อสารการตลาดออนไลน์ช่องทางอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น แต่การส่งอีเมลยังคงเป็นการส่งข้อมูลข่าวสารแก่กลุ่มลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว แต่ลูกค้าส่วนใหญ่ก็ไม่ได้มีความต้องการในการสมัครสมาชิกเพื่อรับอีเมลโฆษณาประชาสัมพันธ์มากนัก ทางโรงแรมจึงควรมอบสิทธิพิเศษต่างๆเพิ่มเติมเพื่อดึงดูดการสมัครสมาชิก

ด้านเว็บไซต์ (Website) ควรจัดทำเว็บไซต์ของโรงแรมให้เข้าถึงได้อย่างสะดวก และมีหน้าตาทันสมัย เนื่องจากเป็นช่องทางสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับโรงแรม โดยโรงแรมควรมีข้อมูลอย่างละเอียดครบถ้วนมากกว่าช่องทางการสื่อสารการตลาดออนไลน์อื่น ๆ เนื่องจากเป็นช่องทางสำคัญในการให้ข้อมูลแก่ลูกค้าผู้เข้าพัก และนอกจากนั้นแล้ว ตัวเว็บไซต์ควรจัดทำให้สามารถใช้งานได้สะดวกทั้งทางคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ และแท็บเล็ต เพื่อตอบสนองความต้องการในการเข้าชมเว็บไซต์ได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ในโลก

ด้านเสิร์ชเอนจิน (Search Engine) เป็นช่องทางการสื่อสารการตลาดออนไลน์แรกที่ลูกค้าเริ่มใช้ในการค้นหาข้อมูลเพื่อเข้าพัก จึงควรจัดการให้การแสดงผลบนเสิร์ชเอนจิน สามารถช่วยให้ลูกค้าติดต่อกับโรงแรมได้โดยตรง นอกจากนั้นแล้ว การแสดงผลบนเสิร์ชเอนจิน ยังช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้กับโรงแรม จึงควรคอยติดตามทดสอบการค้นหาชื่อโรงแรมบนเสิร์ชเอนจิน เพื่อตรวจสอบว่าขึ้นข้อมูลในด้านใดบ้าง เมื่อหากเกิดการกล่าวถึงในด้านที่เป็นภาพลบแก่โรงแรม จะได้สามารถจัดการได้ทันที และเนื่องจากการแสดงผลบนหน้าแรกของเสิร์ชเอนจิน เป็นเรื่องสำคัญในการจองห้องพัก โรงแรมจึงควรใช้บริการมืออาชีพในการทำ SEO (Search Engine Optimization) เพื่อทำให้โรงแรมแสดงผลอยู่บนหน้าแรกของเสิร์ชเอนจินในคีย์เวิร์ดสำคัญที่ลูกค้าต้องการค้นหา

ข้อเสนอแนะสำหรับภาคการศึกษา

ช่องทางการสื่อสารการตลาดออนไลน์ ในส่วนของด้านอีเมลนั้นมีการศึกษาโดยเฉพาะค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับด้านเว็บไซต์ ด้านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ ด้านเสิร์ชเอนจิน และด้านตัวแทนการจัดการท่องเที่ยวออนไลน์ จึงควรให้ความสำคัญกับตัวแปรต้นด้านอื่นแทน

สำหรับการกระจายแบบสอบถาม สามารถติดต่อขอความช่วยเหลือจากโรงแรมในเขตพื้นที่กลุ่มตัวอย่างได้โดยตรง ซึ่งโรงแรมส่วนใหญ่ยินดีให้ความร่วมมือ แต่จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการพิจารณาขออนุมัติ

สำหรับข้อมูลการท่องเที่ยวในของทั้งประเทศและแต่ละจังหวัด สามารถค้นหาได้อย่างละเอียด และใช้ตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลได้ ทั้งจากช่องทางของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

การวิจัยครั้งต่อไป ควรเจาะลึกในด้านของขอบเขตงานวิจัยให้มากขึ้นกว่าเดิม โดยทำการศึกษาต่อจากเรื่อง ปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสารตลาดออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในช่วงโควิด-19 ไปยังปัจจัยในเรื่องของกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการห้องพักโรงแรม 5 ดาวในเขตกรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เพื่อสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการวางแผนทำการสื่อสารการตลาดออนไลน์ได้หลากหลายมากขึ้น

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้นไปยังโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานครเพียงเท่านั้น ในงานวิจัยครั้งต่อไป จึงควรทำการศึกษาต่อในจังหวัดอื่น ๆ อาทิ ภูเก็ต ชลบุรี กระบี่ เชียงใหม่ สุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นจังหวัดสำคัญในการผลักดันการท่องเที่ยวของประเทศไทย

การศึกษาในครั้งนี้ ให้ความสำคัญเฉพาะในส่วนของโรงแรมแต่เพียงอย่างเดียว สำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป จึงควรศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของห้องอาหาร งานสัมมนา สปา หรือบริการอื่น ๆ ของโรงแรม

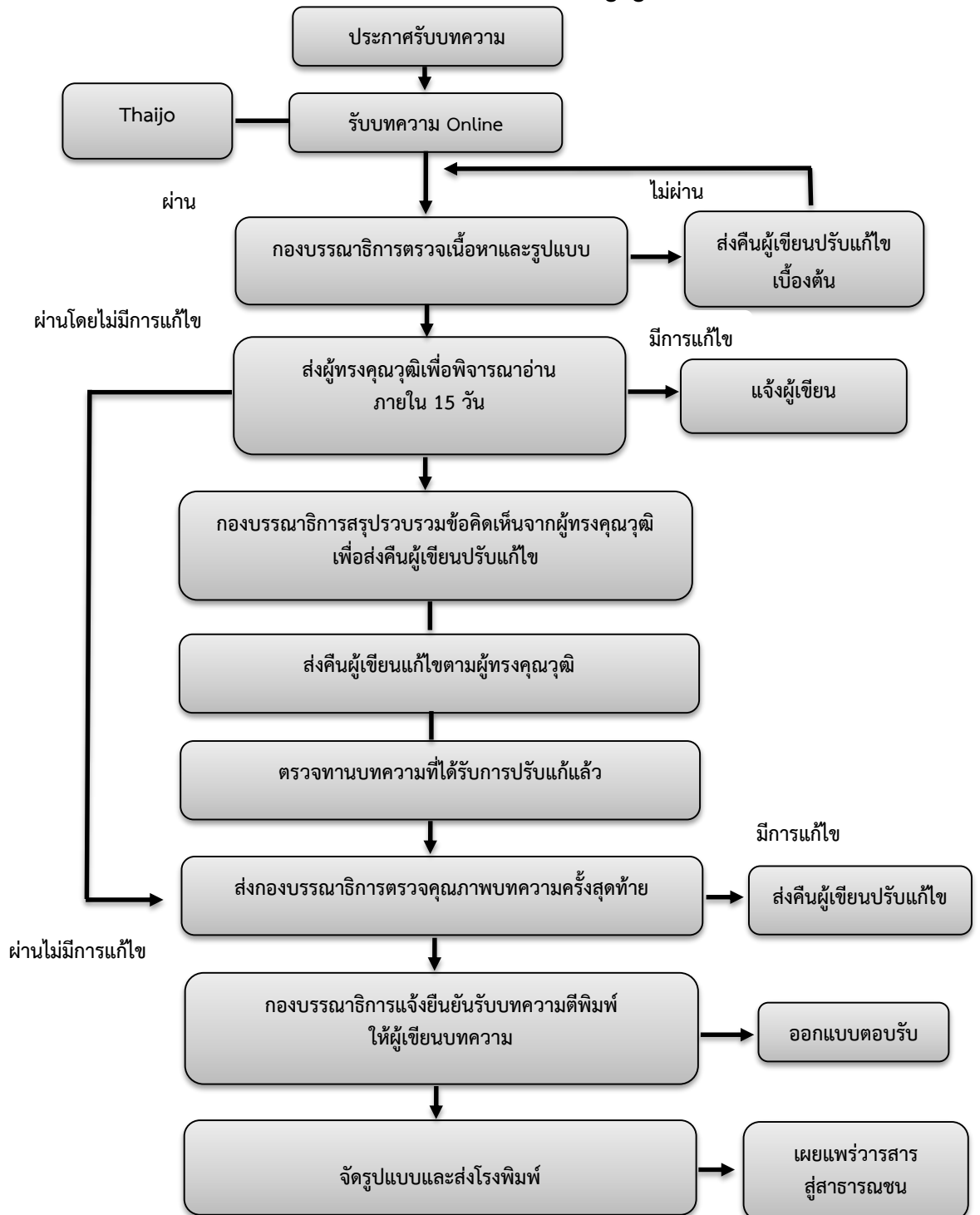
เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). COVID-19 กับผลกระทบต่อการท่องเที่ยวไทย. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2563, จาก <https://bit.ly/3bcDZZZ>.
- เขมธัชกานท์ สกฤตฤทธิสินธุ์ และณาริญา วีระกิจ. (2561). การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการตลาดของโรงแรมอิสระระดับ 4-5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(3), 345-362.
- ฉัตรอนงค์ คำปล้อง. (2563). การสื่อสารการตลาดดิจิทัล ขององค์กรที่ดำเนินธุรกิจไมซ์ (MICE) กรณีศึกษาศูนย์ประชุมและนิทรรศการระดับมาตรฐานสากล ในประเทศไทย. ใน *การค้นคว้าอิสระนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารการตลาดดิจิทัล*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ชีว หลี. (2558). ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากทางอิเล็กทรอนิกส์และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวชาวจีนในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน *การศึกษาเฉพาะบุคคลบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ธงไชย สุรินทร์วรังกูร และ สุธา พงศ์ถาวรวิญญู. (2560). ธุรกิจโรงแรมในพื้นที่กรุงเทพมหานครกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตลาด และการส่งเสริมการขาย. *วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม*, 4(1), 75-83.
- ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. (2561). *ธุรกิจโรงแรม*. เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2563 จาก <https://bit.ly/2Z9N1nS>
- ธนาคารไทยพาณิชย์. (2562). *เปิดคัมภีร์ Digital Marketing สูตรเฉพาะธุรกิจโรงแรม*. เรียกใช้เมื่อ 9 มีนาคม 2563 จาก <https://scbsme.scb.co.th/sme-inspiration-detail/digital-marketing-for-hotel>.

- ธนาคารไทยพาณิชย์. (2563). *Future of Marketing: การตลาดดิจิทัล อาวุธโลกธุรกิจหลังโควิด-19*. เรียกใช้เมื่อ 7 เมษายน 2564 จาก <https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/business-maker/future-of-marketing.html>
- ประภัสสร บุตรดา. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจองห้องพักผ่านบริษัทนำเที่ยวออนไลน์ (Online Travel Agent) ของโรงแรมระดับ 4 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน *การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วิชุดา ไชยศิรามาณกุล ลำปาง แม่ธนมาตย์ และวัชรวิภา จันทาทัต. (2560). สภาพปัจจุบันของคุณภาพสารสนเทศบนเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในบริบทประเทศไทย กรณีศึกษาธุรกิจค้าปลีกและธุรกิจบริการที่พัก. *สารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 35(4), 24-54.
- ศศิโสณ ดวงรักษา. (2558). เปรียบเทียบปัจจัยและพฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมระดับ 4-5 ดาวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในเขตเมืองพัทยาจังหวัดชลบุรี. ใน *การศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการสาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2561). *โรงแรมแข่งดุเดือดปรับตัวได้ไประลอก*. เรียกใช้เมื่อ 8 มีนาคม 2563 จาก <https://bit.ly/3AYhF0H>.

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารปัญญาปณิธาน

คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์บทความ

1. หลักเกณฑ์การตีพิมพ์ในวารสารปัญญาปณิธาน

วารสารปัญญาปณิธาน เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนิสิตนักศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา การศึกษา ภาษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การท่องเที่ยว และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย มีกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับคือ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม-มิถุนายน/ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม-ธันวาคม (ราย 6 เดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

2. ประเภทของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารปัญญาปณิธาน

2.1 บทความวิชาการ เป็นบทความที่เสนอเนื้อหาความรู้ ความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวิชาการที่เชื่อถือได้ในเรื่องนั้น ๆ โดยมีหลักฐานทางวิชาการอ้างอิง

2.2 บทความวิจัย (Research article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

3. การจัดเตรียมบทความ

วารสารปัญญาปณิธานได้พัฒนาและปรับปรุงรูปแบบของบทความ โดยได้ปฏิบัติตามคู่มือแนะนำการเตรียม Template สำหรับการสกัด Metadata ของวารสารตีพิมพ์ ให้สอดคล้องกับเกณฑ์ที่ TCI กำหนด รวมถึงข้อควรระวังในการจัดเตรียมบทความด้วย เช่น ข้อควรระวังการจัดเตรียมบทความในส่วนของผู้แต่ง ไม่ใส่ตำแหน่งทางวิชาการ ยศ ตำแหน่งราชการ ทหาร ตำรวจ สถานภาพทางการศึกษา หรือคำนำหน้าชื่อ หรือท้ายชื่อ เช่น นาย, นาง, นางสาว, ผศ.ดร., PhD, ร.ต.ต., พ.ต.ท. และไม่ระบุสถานภาพผู้แต่ง เช่น นักศึกษาปริญญาเอก, อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์, ผศ.ดร., ผู้อำนวยการ..., คณบดีคณะ..., พยาบาลวิชาชีพ สังกัดผู้แต่ง ต้องมีสังกัดเดียว (หากมีหลายสังกัดให้เลือกเพียง 1 สังกัด) และควรระบุ หน่วยงานระดับต้น เรียงไปจนถึง หน่วยงานหลัก จังหวัด รหัสไปรษณีย์ และประเทศ ดังตัวอย่างเช่น “ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี” และระบุภาษาอังกฤษเป็น “Department of Physics, Faculty of Science, King Mongkut’s University

of Technology Thonburi, Bangkok, 10140, Thailand” และตามด้วย E-mail ของผู้แต่งหลักทุกครั้งเป็นต้น โดยเมื่อผู้แต่งเขียนบทความตามรูปแบบที่วารสารกำหนดแล้วจึงเข้าสู่ขั้นตอนส่งบทความในระบบ Thaijo2 ต่อไป

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้บทความที่ผู้เขียนได้ส่งมามีรายละเอียดที่กองบรรณาธิการสามารถเก็บข้อมูลไว้ในระบบได้ จึงกำหนดการเตรียมต้นฉบับไว้ ดังนี้

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 12 – 14 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษขอบบน 3 ซม. ขอบล่าง 1.5 ซม. ขอบซ้าย 2.5 ซม. ขอบขวา 1.5 ซม. กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัด พร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้ โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสังกัดหรือหน่วยงาน และ E-mail พิมพ์ด้วยตัวอักษรปกติอยู่ใต้ชื่อเรื่อง โดยเรียงมาทางด้านขวา

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 5 คำ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป มีความกะทัดรัด และสั้น

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยกรอบแนวคิดและระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

5) สรุป (Conclusion) ระบุดูสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

6) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) หมายถึง ประเด็นที่ผู้วิจัย เสนอแนะขึ้นมาจากผลการวิจัย หรือข้อค้นพบจากการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้ข้อมูล คำแนะนำแนวทาง หรือวิธีการใด ๆ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำ ข้อเสนอแนะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนา การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน หรือการบริหารจัดการ เป็นต้น

7) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อเรื่องเท่านั้น ใช้การอ้างอิงแบบ APA

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิง ทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้อง ของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการ ส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุ ชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน และปีที่พิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงใน ฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงใน บทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย เพราะอวิชชาเป็นปัจจัย สังขารทั้งหลายจึงมี เพราะสังขารเป็นปัจจัย วิญญาณจึงมี ฯลฯ ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งหมดนี้ มีได้ด้วยประการ ฉะนั้น” (ส.นิ.ไทย) 16/35/75) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (สมภาร พรหมทา, 2555)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2550)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโระและคณะ, 2558)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาทวิ มหาปณฺโญ. (2557). ดุลยภาพชีวิตเชิงพุทธ เพื่อความมีอายุยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมพร รุ่งเรืองกลกิจ. (2553). พระพุทธศาสนากับงานสุขภาพจิต. ใน พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (บรรณาธิการ). พระพุทธศาสนากับการฟื้นตัวจากวิกฤติการณ์โลก. (หน้า 3-20). กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.

4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร, /ปีที่(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

บรรจบ บรรณรุจิ. (2557). พระวัคกลีในคัมภีร์บาลี : จุดเชื่อมโยงที่ยังไม่พบ. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 10(2), 25-44.

5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ปรีชา พิณทอง. (2532). คอล่า. ใน สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ, (หน้า 173). อุบลราชธานี: ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

เปรียญ 10. (22 พฤษภาคม 2562). เหลียวหลังแลหน้ามหาจุฬาฯ ทางเลือกสำหรับคนชนบท. เดลินิวส์, น. 5.

7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา.// ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาประหยัด ปณฺญาวโร (สุนนท์). (2542). จริยธรรมในลำกลอน. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
 แม่ชีกฤษณา รักษาโณมและคณะ. (2556). รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กระบวนการเปลี่ยนแปลง “เส้นทางบุญ” สู่ “เส้นทางธรรม. ใน *รายงานการวิจัย*. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช).

8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

โกเมทร์ อ่อนนุช. (5 พ.ย. 2560). ความเชื่อเรื่องนาคในพระพุทธศาสนา. (นางสาวเจนจิรา พุ่มแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)

9) สื่อออนไลน์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2562). *สิ่งแรกในพระพุทธศาสนา (4)*. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2562 จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_193297

10) ราชกิจจานุเบกษา**รูปแบบ:**

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/ (วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2547). *จาริกบุญ-จาริกธรรม*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.
- ประพันธ์ ศุภสร. (2554). ถัมมสันตติ: วิธีการตอบปัญหาเรื่องกรรมกับอนัตตาของพระนาคเสน. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 7(1), 54-61.
- สมภาร พรหมทา. (2534). อัตติถากับนัตติถาในพุทธปรัชญาเถรวาท. ใน *ดุชนิพนธ์อักษรศาสตร์ดุชนิพนธ์ ภาควิชาปรัชญา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา พินทอง. (2532). คอล่า. ใน *สารนุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ*, (หน้า 173). อุบลราชธานี: ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาบุญโญ). (2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก <https://is.gd/zOr2aQ>
- Boo Elizabeth. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Vol. 1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*, 6 (5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสาร ปัญญาปัญญาได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/PPJ/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail : ppj.mcunk@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารปัญญาปัญญา

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. เงื่อนไขของบรรณาธิการ

เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความแล้ว มีความเห็นให้แก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ หากรายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยนั้น ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารปัญญาปณิธาน หรือไม่ผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว ผู้นิพนธ์บทความจะได้รับวารสาร ลิงก์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้นิพนธ์บทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(ไม่ควรเกิน 5 ย่อหน้า) (16 pt)

1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างอิงนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....
2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....
3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....
4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

- 1.....(16 pt).....
- 2.....(16 pt).....
- 3.....(16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....

.....

.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18pt)

(16pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความพร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง : (18 pt) อ้างอิงแบบ APA ไม่น้อยกว่า 5 เล่ม

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความ วิชาการ

ชื่อบทความ(ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ(อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ(ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้สนับสนุนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....
.....

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt).....

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) อ้างอิงแบบ APA

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

**แบบฟอร์มนำส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร ปัญญาปณิธาน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย**

1. ชื่อ-ฉายา-นามสกุลของผู้นิพนธ์บทความ

(ภาษาไทย).....

ชื่อ-ฉายา-นามสกุลของผู้นิพนธ์บทความ

(ภาษาอังกฤษ).....

ตำแหน่ง :

() อาจารย์ มหาวิทยาลัย.....() บุคคลทั่วไป

() นิสิต/นักศึกษา มหาวิทยาลัย.....

ระดับ ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก

ประเภทบทความ () บทความวิจัย () บทความวิชาการ () วิจารณ์หนังสือ

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

2. สถานที่ติดต่อผู้นิพนธ์บทความ

ที่อยู่ติดต่อสะดวกที่สุด.....

.....โทรศัพท์.....E-mail.....

เมื่อคณะบรรณาธิการของวารสารพิจารณาแล้ว มีมติให้แก้ไขปรับปรุงบทความ ข้าพเจ้ามีความยินดีรับไปแก้ไขตามมติดังกล่าวนั้น และข้าพเจ้าขอรับรองว่า บทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และได้คัดลอกหรือดัดแปลงมาจากของผู้ใดทั้งสิ้น

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ชำระค่าธรรมเนียมขอตีพิมพ์บทความลงในวารสาร ปัญญาปณิธาน ตามอัตราที่กำหนดไว้แล้ว

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้นิพนธ์บทความ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

หมายเหตุ : กรุณาส่งแบบฟอร์มมาที่ วารสารปัญญาปณิธาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย E-mail : ppj.mcunk@gmail.com